תלמוד בבלי · ראשונים · תוספות הרא״ש

תוספות הרא"ש על קידושין

רבנו אשר ב"ר יחיאל

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

תוספות הרא"ש על קידושין

רבנו אשר ב"ר יחיאל

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/תוספות-הראש-על-קידושין/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 6
דף ב: 8
דף ג. 10
דף ג: 11
דף ד. 13
דף ד: 14
דף ה. 17
דף ה: 18
דף ו. 21
דף ו: 22
דף ז. 25
דף ז: 26
דף ח. 26
דף ח: 27
דף ט. 29
דף ט: 31
דף י. 33
דף י: 33
דף יא. 36
דף יא: 38
דף יב. 38
דף יב: 39
דף יג. 40
דף יג: 41
דף יד. 43
דף יד: 44
דף טו. 46
דף טו: 47
דף טז. 47
דף טז: 49
דף יז. 50
דף יז: 52
דף יח. 53
דף יח: 54
דף יט. 55
דף יט: 58
דף כ. 58
דף כ: 59
דף כא. 60
דף כא: 60
דף כב. 61
דף כב: 63
דף כג. 65
דף כד. 67
דף כד: 68
דף כה. 69
דף כה: 71
דף כו. 73
דף כו: 75
דף כז. 77
דף כז: 80
דף כח. 82
דף כח: 83
דף כט. 84
דף כט: 86
דף ל. 87
דף ל: 87
דף לא. 88
דף לב. 89
דף לב: 90
דף לג. 92
דף לג: 92

דף לד. 93
דף לד: 95
דף לה. 96
דף לה: 97
דף לו. 98
דף לו: 99
דף לז. 99
דף לז: 101
דף לח. 102
דף לח: 103
דף לט. 103
דף לט: 105
דף מ. 105
דף מ: 105
דף מא. 106
דף מא: 107
דף מב. 109
דף מב: 111
דף מג. 113
דף מג: 113
דף מד. 116
דף מד: 116
דף מה. 117
דף מה: 119
דף מו. 121
דף מו: 123
דף מז: 124
דף מח. 125
דף מח: 126
דף מט. 127
דף מט: 128
דף נ. 130
דף נ: 131
דף נא. 132
דף נא: 133
דף נב. 134
דף נב: 134
דף נג. 135
דף נג: 136
דף נד. 137
דף נד: 138
דף נה. 139
דף נה: 140
דף נו. 141
דף נו: 143
דף נז. 146
דף נז: 148
דף נח. 150
דף נח: 152
דף נט. 153
דף נט: 154
דף ס. 155
דף ס: 155
דף סא. 157
דף סא: 159
דף סב. 160
דף סב: 161
דף סג. 163
דף סג: 165
דף סד. 166
דף סד: 167
דף סה. 167
דף סה: 167
דף סו. 171

דף סו: 172
דף סז. 173
דף סז: 174
דף סח. 174
דף סח: 176
דף סט. 178
דף סט: 178
דף ע. 180
דף ע: 180
דף עא: 182
דף עב. 182
דף עב: 182
דף עג. 183
דף עג: 185
דף עד. 185
דף עד: 189
דף עה. 190
דף עה: 192
דף עו. 192
דף עו: 193
דף עז. 194
דף עז: 194
דף עח. 195
דף עח: 197
דף עט. 199
דף עט: 200
דף פ. 200
דף פ: 201
דף פא. 203
דף פא: 203
דף פב. 203

דף ב.

במשנה האשה נקנית בשלש דרכים הכא קתני האשה בה"א ומעשה קודם המנין ובאתרוג שוה לאילן בג' דרכים, וגבי זב הקדים המעשה למנין בז' דרכים בודקים הזב ולא הקפיד התנא לשנות בסיגנון אחד אלא כמו שהיתה משנתו שגורה בפיו.
ובמס' עדיות תני לה גבי חומרי ב"ה וקולי ב"ש דאם נתקדשה בפחות מדינר הויא לב"ה אשת איש ולב"ש פנויה ואע"ג דאם קבלה קידושין מאחר הוי ב"ש לחומרא מיהו התם לא איתשיל אלא לענין קידושין הרא' כדאמרי' ביומא כי איתשיל לענין עוג מלך הבשן איתשיל:
בפרוטה ובשוה פרוטה תימא דלא ה"ל למי' אלא בשוה פרוטה כדתנן בהזהב גבי ה' פרוטות הן דקתני ההודאה בשוה פרוטה והאשה מתקדשת בשוה פרוטה ופרוטה ל"ל למיתני דכיון דמתקדשת בשוה פרוטה כ"ש בפרוטה שלמה. וי"ל משום דתנא כאן בכסף מפ' באיזה כסף דינר לב"ש ופרוטה לב"ה ולפי שלא נטעה לומר כסף דוקא משום דילפי' קיחה קיחה משדה עפרון דכתיב ביה כסף מפ' דשוה כסף ככסף, וא"ת מנ"ל דש ה כסף ככסף דהא לקמן מיבעיא לן קרא גבי עבד עברי ישיב גאולתו לרבות שוה כסף ככסף ובפדיון הבן נמי כתיב כסף ואמרי' לקמן רב כהנא שקל סודרא בפדיון הבן וכן בהקדש נמי כתיב ונתן הכסף וקם לו ותנן בערכין בפ' המקדיש שדהו שהקדש נפדה בכסף ובשוה כסף מנ"ל דשוה כסף ככסף ומיהא בפדיון הבן ניחא דבפ"ק דשבועות ובפ' יש בכור דריש כלל ופרט וכלל לרבות כל דבר המטלטל וגופו ממון ובהקדשות נמי (אי) אפשר דדרשינן כלל ופרט וכלל דהא אין הקדש נפדה בקרקע כדאמרינן בפ' הזהב הרי אמרו אין הקדש מתחלל על הקרקע דרח' אמר ונתן הכסף וקם לו. ולקמן נמי אמרינן אין פודין הקדשות בשכר ובפ' יש בכור תנן ולא בהקדשות ומפ' בגמ' ולא הקדשות בכולן פי' בשטר ובקרקע אבל הכא גבי קידושין מנ"ל דשוה כסף ככסף וכן גבי ערכין דכתיב ביה ככף ואמרינן במס' ערכין דשוה כסף ככסף וי"ל דבכל דוכתא ילפי' מעבד עברי דרבי ביה קרא שוה כסף וה"ה בכל דוכתא דכתיב ביה כסף והא דאצטריך כלל ופרט וכלל גבי פדיון הבן והקדשות לא לרבות שוה כסף אלא למעט קרקעות ושטרות שאין פודין בהם והא דמבעיא לן גבי ניזקין ישיב לרבות שוה כסף ככסף בפ"ק דב"ק היינו טעמא לפי שמצינו שהקפיד הכתוב לענין מיטב ס"ד נמי דכסף דוקא וגבי עבד עברי ומי איצטריך דלא (תימא) מצי יליף מניזקי' [דה"א] כי מקני בקרקע ליבעי מיסב:

וכמה היא פרוטה הא דלא מפ' וכמה הוא הדינר משום שהדינר היה ידוע כמה הוא כדאמרי' בריש הזהב שהוא א' מכ"ד בדינר של זהב. אבל בפרוטה איכא פלוגתא בגמרא וזמנין דזילי איסרי וזימנין דמייקרי ועוד דדברי ב"ה דקי"ל כוותייהו איצטריך לפרושי: היבמה נקנית בביאה. תימא דלא תני מניינא כדלעיל וליתני נקנית בדרך אחד וקונה את עצמה בב' דרכים ואיצטריך נמי האי מניינא למעוטי כסף ושטר דלא תימא דלהוי לכולא מילתא כאשה כדדרשי' לקמן ביאה גומרת ואין כסף ושטר גומרין בה ומניינא דסיפא למעוטי ג"כ דלא תימא נליף ק"ו מאשה כדדרשי' לקמן נעל אין מידי אחרינא לא וי"ל דבחדא מילתא אין לשנות מניינא ואע"ג דלגבי אתרוג קתני ולירק בדרך א' שאני התם לפי שהתחיל לשנות ששוה לאילן בג' דרכים הוצרך לשנות מה שהוא חלוק מאילן, ומאחר דלא תנא מניינא ביבמה לא חש נמי לשנות מניינא בע"ע וכנעני א"נ משום דלא איצטריך למתני בהו מניינא למעוטי מידי:

בגמרא מ"ש הכא דקתני האשה ניקנית וכו' הו"מ למימר אגב דבעי למיתני סיפא וקונה את עצמה דלא שייך התם למיתני לשון קידושין וכה"ג משני בסמוך גבי האיש קונה ול"נ דלא דמי דלקמן דהוי הכל חד לשון קנין ברישא ובסיפא אלא דפריך ליתני דאיש קונה משני שפיר אגב דבעי למיתני סיפא אבל הכא דפריך ליתני האשה מתקדשת דהכי קרי ליה בכוליה תלמודא לישנא דקי' משום סיפא לא ה"ל לשון קנין דניחא טפי דליתני ברישא האשה מתקדשת אע"ג דלא הוי דומיא דסיפא וקונה את עצמה.

משום דבעי למיתני כסף והכא לא שייך למיפרך ותני תרתי אטו חדא כדפרי' לקמן דלשון קנין שייך נמי גבי שטר וביאה ולא היה תמיה על הלשו' של קנין דלא שייך על שטר וביאה אלא משום דלקמן תני לשון קידושין והכא תני לשון קנין וכן בלישנא דקרא נמי אשכחן קנין על שטר דכתיב ואקח את ספר המקנה:

וכסף מנ"ל וכו'. וא"ת מה צורך לכ"ז דלא הול"ל אלא וכסף איקרי קנין דכתי' נתתי כסף השדה קח ממני וכתיב השדה אשר קנה אברהם וי"ל דבהכי לא סגי דנהי דכסף שדה איקרי קנין כסף דאשה לא איקרי קנין לפיכך צריך להביא ראיה דההוא כסף דגמרי' באשה איקרי קנין:

וכתיב התם נתתי כסף השדה אע"ג דלא דמי דקיחה דהכא קאי אכסף של שדה וקיחה דאשה לא קאי אכסף דאשה אלא אאשה עצמה אינו חושש אלא למצוא לשון קיחה לג"ש. וא"ת ליתני ניקחת דהוי לישנא דקר' ספי דכתי' כי יקח ותניא נמי הכל ניקח בכסף מעשר ואביאה נמי שייך לשון קיחה כדכתי' איש כי יקח את אחותו ובכל חייבי כריתות כתיב קיחה וי"ל משום דלא שייך למיתני סיפא ולוקחת עצמה בב' דרכים:

דף ב:

בגמ' א"נ שדות בכסף יקנו הא דלא מייתי קנין כספו דכתיב באורייתא משום דבעי לאיתויי קנין שדה:

דאסר לה אכולי עלמא כהקדש וכו' דקאמר הרי את מקודשת שת לי כלומר מקו' העולם בשבילי כמו הרי הן מקודשות[1] לשמים כמו להיות לשמים ופשטא דמילתא מקודשת לי מיוחדת לי ומזומנת לי כמו וקדשתם היום ומחר דמתרגמי' ותזמנינון ומיהא אם היה אומר טלית זו ככר זה מקו' לי אין נר' דהכי מפרשי' ליה שיהא אסור כהקדש לכל להיות לי דדוקא גבי קדושי אשה הוא דאמרי' הכי דהא במה שמתייחדת להיות לו נאסרת על הכל:

וליתני האיש קונה דאע"ג דתנן בתולה נשאת ולא קתני נושאים את הבתולה ועוד שהיה צריך להארי' יותר ולומר האיש קונה את האשה מ"מ כיון דמהדר אלישנא דקרא הל"ל כדכתי' בקרא כי יקח איש אשה:

ה"א אפי' בע"כ ולקמן דתנן האיש מקדש ליכא למיטעי משום דכבר שמעי' הכא דבע"כ לא והא דקתני היבמה ניקנית ולא קתני) היבם קונה מיבם לה. איכא למימר איידי דתנא רישא האשה ניקנית תנא סיפא היבמה ניקנית ולא טעות' היא דניקנית נמי משמע בע"כ אבל האיש קונה משמע טפי בע"כ:[2]

ה"א אפי' בע"כ אע"ג דתנן הקונה שני אילנות הקונה אילן לא דמי הקונה להאיש קונה ועוד דהכא שאני דלא ליתי למיטעי דלא ליהוי בע"כ כמו ביבמה:

ליתני שלשה משום דכל התורה כולה בל' זכר נאמרה:

א"ה קשו קראי אהדדי אף על גב שמצי' כמה דברים שנקראים בלשון זכר ובל' נקבה והנה רוח גדולה וחזק, השמש יצא. השמש באה. המחנה האחת והכהו. וכן גבי נר בל' חכמים. כבתה אין זקוק לה נר שכבה. השוכר חמור להוליכה בהר. ובהזהב קתני לא הספיק בעל הפרה למשוך את החמור עד שמת החמור היכא דאיכא לשנויי משנינן ובקראי נמי שמא איכא דרשא:

הכא בתורה קאי ותורה איקרי לשון נקבה וא"ת מלחמה נמי איקרי לשון נקבה כדכתי' ותכבד המלחמה על שאול ותוסף עוד המלחמה ועוד דכי היכי דקאמר דרכו של איש לעשות מלחמה ולא אשה ה"נ דרכו של איש ללמוד תורה ולא אשה. וי"ל דלא דמי

[1] (פירוש כגון קדשי קדשים שמותרים לכהנים שבזכרי כהונה ואסור לזולתן וכגו' מורם קדשים קלים שמותר לנשיהם ולבניהם ואסור לאחרים אף אשה זו כיון שנתקדשה הותרה לבעלה ונאסרת לאחר' הרמ"ה ז"ל:)

[2] (ועוד דאי תנא היבם קונה הוה צריך למיתני סיפא ומקנה אותה בב' דרכים והא לא מצי למיתני משום דאיכא מיתת היבם דלאו איהו קא מקנה לה אלא מן השמים הרמ"ה ז"ל:)

הכא מיירי בתורה גופה ולא בעוסקיה אבל בדרך אחד יצאו אליך אאנשי המלחמה קאי ואנשים דרכן לעשות מלחמה.

נתני דברים וניתני ג' אע"ג דאמרי' הכא דבאשה קאי תני בל' היינו משום דתני דרך שהוא (אשה) לשון נקבה ויותר ה"ל לשנות דברים כדי לשנות לשון זכר ועוד כדקת' בכל דוכתא על ג' דברים העולם עומד י' דברים נאמרו בכוס של ברכה י' דברים נבראו בין השמשות ו' דברים נאמרו בשדים ז' דברים בגולם הסתכל בג' דברים מי שיש בו ג' דברים:

ולא אמר כי תלקח אשה לאיש הא לא בעי למימר אמאי לא כתיב כי תקח אשה איש דלא מצי למכתב הכי דמדכתיב כי יקח נפקא לן לקמן דהיינו אירוסין אין כאן בית מיחוש דכי יקח כתיב ולא כי יקיח את עצמה.

והא דתנן אתרוג וכו' משנה בפ' ב' דביכורים, תי' דלא פריך מרישא דלעיל מינה דקת' תרומת מעשר שוה לביכורים בשני דרכים ולתרומה בב' דרכים אלא דאורחיה דתלמודא להקשות תחלה דבר שיכול לתרץ והדר תו מקשה ליה סיפא נמי נתני דבר ומשני דרכיה דאתרוג בירק:

אתרוג שוה לאילן בג' דרכים ולירק בדרך א' וא"ת אמאי לא משוי ליה נמי לירק לענין פיאה דלא כחייבי בפיאה אלא אילנות השנויין במס' פאה ולא חשיב התם אתרוג משום דאין לקיחתו כאחד ומהאי טעמא ממעט אתרוג מפאה בפ' כלל גדול ובירק נמי אין פיאה נוהגת דאינו בכלל דבר המתקיים וי"ל משום דיש ירק שחייב בפאה כגון דלעת וכרוב כר"מ במקום שנהגו הילכך אינו שוה לאילן בפאה יותר מלירק שגם רוב האילנות אינן חייבים בפאה חוץ מח' אילנות השנוים במ' פאה ומהאי טעמא נמי לא קא' שוה לירק לענין ביכורים משום דאין ביכורים נוהג בכל האילנות אלא בז' המינין וגם חטה ושעורה הוא כעין ירק ונוהג בהם בכורים, מיהו ק' אמאי לא חשיב ששוה לאילן לענין כלאים שאינו כלאים בכרם ועוד ליתני בראש השנה שלו לענין מעשר האילן כדאי' בפ"ק דר"ה וי"ל דלא תני אלא מילי דשוה לאילן לילך אחר חנטה ולירק בדרך לקיטה כדפרי' רש"י לענין שביעית וכן נר' דלענין ערלה ורביעי נמי לא איצטריך לאשמועינן שנוהגת באתרוג אלא לאשמועי' ביה דאזלי' בתר חנטה כשאר אילנות לפי שיש בו דבר דאזלי' ביה בתר לקיטה הוצרך לפ' כל שאר הדברים דאזלי' ביה בתר חנטה באילנות:

דף ג.

גמרא כל היכא דאיכא פלוגתא פירש"י שיש חילוק בדרכים בדרך זה הוא דומה לזה ובדרך זה אינו דומה, ותי' דבכמה דוכתי דאיכא פלוגתא דהני הוו דוק' ותנא דברים על ג' דברים העולם עומד ז' דברים בחכם וכיוצא בהם הרבה וי"ל דדברים אורחיה דתנא למיתני דברים בכל דוכתא בין איכא פלוגתא בין ליכא פלוגתא ומי' ראוי היה יותר לשנות דרכי' היכא דאיכא פלוגתא אלא בשביל דברוב מקומות שונה התנא דברי' לא חשש לדקדק בלשונו ולשנות דרכי' בכ"מ דאיכא פלוגתא והא דתנן בגיטי' פ' הזורק וכל הדרכים האלו בה ונקט ל' דרכים אע"ג דליכא פלוגתא היינו לפי שהדרכים עצמם חלוקים זה מזה דחשיבה כאשת שניהם לענין שצריכה גט משניהם ולענין מציאתה ומעשה ידיה אינה חשובה לא כאשתו של זה ולא כאשת ושל זה ור"ח פי] כגון מתני' ז היא מחלוקת ב"ש וב"ה וכגון הא דתנן בז' דרכים בודקי' את הזב דפליגי ביה ת"ק ור"א וגבי כוי פליגי ת"ק ור"א ובההיא דזו א' מן הדרכים פליגי ר"מ ורבנן:

ואשה בפחות משוה פרוטה לא מקניא נפשה פרש"י[3] דגנאי הוא לה. וק' לר"ת דא"כ פשטה ידה וקבלה פחות משוה פרוטה תתקדשי ועוד באתריה דר' ינאי דלא מיקדשן אלא בתרי קבא דדינרי כדמשמע לקמן לא יתקדשו בפרוטה ע"י שליה ובלילה אבל ביום וע"י עצמן הא חזינן דלא קפדי ונראה לר"ת דגרסי' בפחות משוה פרוטה לא מקניא נפשה וטעמא משום דגמרי' קיחה קיחה משדה עפרון דכתי' ביה כסף ופחות משוה פרוטה לא מקרייא כסף והמק' שהק' ואימא ה"נ משטר וחזקה לא הקשה דהא פשיטא ליה דלא גמרי' קיחה לעשות אשה כשדה בכל קנינין אלא לכסף דוק' דכתיב ביה קיחה ולהכי איצטריך לקמן למילף שניקנית בשטר ולא פריך אלא מחליפין דהוו כעי' כסף דקרא כשיש בהם שוה פרוטה וראוי שתתקדש בהם יותר מבשטר שיש בו שוה פרוטה משום דא"צ להיות בו שוה פרוטה ולא דמי לכסף אבל חליפין דשוה פרוטה דומה לכסף ומשני חליפין כיון דאיתנהו בפחות משוה פרוטה ליתנהו בדין חליפין כלל ונר' שיש ליישב גיר' הספרים דכיון דסתם נשים לא מקנו נפשייהו בפחות משוה פרוטה אפי' פשטה ידה וקבלה קידושין בפחות בטלה דעתה, ומבנתיה דר' ינאי ל"ק דלקמן פריך לה אב"ש משום דבעי דינר ומש ם קפידא ואע"ג דשוה פרוטה חשוב ממון לכל דבר כיון דבקפידא תליא מילתא בנתיה דר' ינאי נסי לא ליקדשו אלא במידי דקפדי וא"ת היכי

[3](וא"ת מ"ש משטר דמקדשא ביה אע"ג דלית ביה ש"פ התם כיון דקניא בנוה לא זילא בה מילתא לאקנוויי נפשה בנויה לאפוקי חליפין דלא קניא נפשה בגויהן. ועוד דגבי שטר כיון דמעיקרא לאו למשקל ממונא קא נחתא אלא זילא בה מילתא אבל חליפין דמנא הוא כיון דלתורת מעות קא נחתא דהא זימנין דקפדי אינשי הילכ' כי לית בה ש"ס לא גמרא ומקניא נפשה וזילא בה מילתא הרמ"ה ז"ל:)

ס"ד לומר דנילף משדה עפרון שתתקדש אשה בחליפין והא שדה עפרון לא מיקניא בחליפין דלא מצינו חליפי' לגוי מדאמרינן בבכורות מדישראל בחדא גוי נמי בחדא פי' ישראל קונה במעות וגוי במשיכה ואין לו עוד קנין אחר. וי"ל דהיינו לבד מחליפין וה"ק מדישראל בחדא קנין חדש לבד מחליפין שנוהג בשניהם וכן מוכח לקמן דאמרי' גבי עבד הנמכר לגוי מכסף מקנתו הוא נקנה ואינו נקנה בתורת תבואה וכלים ומאי ניהו חליפין ש"מ דשאר דברים מיקנו בחליפין לגוי וכן היה ר"ת נוהג לשלוח הרשאה ביד גוי וא"ת והא אמרי' במרובה והלכתא שליח שוייה וגוי לאו בר שליחות הוא וי"ל דאמרי' בהגוזל קמא דאי נפלו נכסי קמי יתמי אין היתומים יכולים לתבוע מן הלוה או מן הנפקד אם אבדו מיד המורשה דלענין זה אין לו שליחות אלא הוי כאילו קני להו שליח עצמו אלא לענין זה עשאוהו שליח ליפות כח המשלח שלא יוכל לעכבם לעצמו:

דף ג:

גמרא למעוטי חליצה וה"ה דהומ"ל למעוטי כסף דסד"א נקיש יציאה להוייה אלא לרבותא נקט חליצה אעפ"י שיש אשה שיוצאה בחליצה:

יבמה שאינה יוצאה בגט, וא"ת אמה העבריה תוכיח שיוצאה בגט כלו' בשטר ואינה יוצאה בחליצה י"ל דאמה העבריה גופה ניליף מהאי דינא אי לאו דממעטי' ליה גבי אשה דאיכא למימר אשה תוכיח:

ספר כורתה. תימא דבכולי דוכתא מייתי הך דרשא והיא דר' יוסי הגלילי כדאי' לקמן בפרקין וה"ל לאתויי וכתב לה כדדרשי רבנן מיניה בכתיבה מתגרשת ואינה מתגרשת בכסף וה"ה לחליצה לא וי"ל דאורחא דתלמודא הוא בכ"מ להביא הדרשה הפשוטה יותר וכן בפ' החובל דמייתי שבח נעוריה לאביה גבי חבלה ובשמעתין אמרי' דבהפרת נדרים כתיב וכהנה רבות בתלמוד, וא"ת ולאביי דלית ליה הך דרשא דס' כריתות לקמן ודאינה יוצאה ידע לה מסברא דאין סניגור נעשה קטיגור אם כן מנ"ל דאינה יוצאה בחליצה י"ל דאביי לא פליג אהך דרשא דספר כריתות אלא ה"ק לענין כסף לא צריכא קרא דמסברא נפקא:

האב זכאי בבתו בקידושיה מפ' בירושלמי שיש לו זכות בביאה שנותנים לו שכר לקדשה בביאה ואגב כסף וביאה תנא זכאי ומיהא לפום גמ' דידן קרי זכות שיש לו כח לקבל קידושיה:

ואימא לדידה וא"ת ע"כ לא איצטריך אלא לו' שהם של אב דהא דמקדש' בכסף נפקא לן מקיחה קיחה דשדה עפרון ומסתמא רב יהודה לא פליג אהך ברייתא דקיחה קיחה, וי"ל

דמשמע ליה דמייתורא אין לנו לו שיהיו קידושיה לאביה אי לא שמעי' ליה ממשמעותא דקרא ובמסקנא ניחא דאמרי' דהני תרי קראי איצטרכי:

ואימא הנ"מ קטנה וכו', וא"ת והא לקטנה לא איצטרי' קרא דהשתא זבוני מזבין לה כסף קידושיה מיבעיא וכה"ג אמרי' במעשה ידיה בפ' נערה שנתפתתה, וי"ל דלא דמי דגבי מעשה ידיה ניחא דכשמוכרה למלאכתה הרי מוכר מעשה ידיה אבל קידושי' לא שייכי למכירה אעפ"י שיכול האדון ליעדה בכסף מכירתה אבל בקידושיה ממש לא מצינו לאב זכות ועוד כדפרי' שצריך משמעות' מקרא:

אבל נערה דאית לה יד וכו' וא"ת מנ"ל דנערה זכאי בקידושיה וי"ל משום דמשמע ליה דסתמא דמתני' דהאב זכאי דאיירי בנערה מדקא' זכאי בהפרת נדריה. ועוד הא תנן לקמן האיש מקדש לבתו כשהיא נערה בו ובשלוחו:

וכ"ת נילף מינה פי' נילף קידושי' מהפרת נדרים ואי תקשי לך א"כ לאמה למה לי היינו דקא משני ממונא מאיסור' לא ילפי' כלומר מדאיצטריך לאמה לומר שמעשה ידיה לאביה אלמא ממונא מאיסורא לא ילפי', מי' ק"ל נילף מהפרת נדרים דאביה יכול לקדשה דהוי איסור' מאיסור' וכיון דאביה יכול לקדשה אמרינן השתא אביה מקבל קידושין ואיהי שקלא כספא הילכך נר' לי דפשיטא ליה לתלמודא דאת בתי נתתי איירי בנערה כלו' עכשיו קידשתיה כשהיא נערה ולא כדפרש"י לעי' כשהיא קטנה והכי פרי' לעי' ואימא ה"מ קטנה כלומר בקטנה שייך למימר ק"ו השת' אביה מקבל קידושי' ואיהי שקלא כספא אבל נערה דאית לה יד איהי תקדוש נפשה ואיהי תשקול כספא כלומר כשהיא מתקדשת עצמה יהא הממון שלה והשתא ניחא דלא בעי למילף אלא ממונא ואע"ג דקי"ל כר' יוחנן דאמר לקמ' פ"ב דנערה אביה מקבל קידושיה ולא הוא תלמודא מיהדר לפרושי אליבא דר"ל:

וכ"ת נילף מבושת ופגם תי' היכי בעי למילף קידושי' מבושת ופגם דבושת ופגם גופייהו לא ידעינן שהם לאביה אלא מקידושי' דאיבעי מסר לה למנוול ומוכה שחין בסוף אלו נערות, ור"ת פי' דהאי וכ"ת קאי אדרב הונא ואין זו סוגיית התלמוד אלא אמילתיה קמייתא קאי ועוד דא"כ הול"ל לאסוקי הכי בפ' אלו נערות אהך סוגיא דמיהדר למילף מבושת ופגם ואי אדרב הונא קאי הו"ל לאסוקי התם ונילף מבושת ופגם כדמסיק הכא וי"ל דאורחיה דתלמודא הכי שהיה יכול לדחות בושת ופגם גופיה מקידושין נפקא אלא לפי דבריו משיב לו לפי מה שאתה רוצה ללמוד קידושי' מבושת ופגם א"כ ס"ד דבושת ופגם מדוכתא אחרינא נפקי אפ"ה לא נילף מינה דשאני בושת ופגם דאביה נמי שייך בגוה פי' מצטער ומתבייש נמי ולא כמו שפרש"י דאי בעי מסרי לה למנוול ומוכה שחין

דאכתי לא קים לן הכי דעל זה הולך וכן מניין לנו שיש כח לאב לקדשה ולמאי דפ' דאת בתי איירי בנערה ולא מיהדר אלא אממונא ניחא.:

דף ד.

בהפרת נדרים מיהא נפקא לה מרשותיה ה"ה דהוי מצי למימר לענין תרומה אם היא בת כהן שנתארסה לישראל כדתנן ביבמות פ' אלמנה דאירוסין פוסלין:

זרע פסול[4] מנלן בזרע זרעה פסול קאמר כיון שנבעלה לפסול פסלוה:

מאן בלעם ומאן יבמי פשטיה דקרא לשון מיאון מגזרת ממאן ותלמודא דריש מאן כמו מבלי חפץ בלעם ויש ליתן טעם דלא משמע ליה לשון מיאון מדלא כתיב מיאן ביו"ד כמו ניאר בקדשו:

אבל מעשה ידיה דקא טרחה בהו ומהאי טעמא גופיה לא גמרי' מעשה ידיה מבושת ופגם אעפ"י שנצטערה בבושת ופגם ועוד כיון דמקידושיה לא גמרי' מבושת ופגם נמי לא ילפי' דאינהו גופייהו בקידושי תלו טעמייהו דאי בעי מסר לה וכו':[5]

אבל קידושי' דמעלמא קא אתו לה הא דאמרי' בפרק נערה דמציאתה הוי לאביה משום איבה אמאי לא ילפי' מקידושי' דמעלמא קא אתי וי"ל דקידושי' ומעשה ידיה דין הוא שיהיו לאב שהוא נפסד על ידיהן מעשה ידיה דקא מיתזנא מינייהו קידושי' שעל ידיהן מתחלת לצאת מרשותו ועוד דמתרצה לזונה על מעשה ידיה ועל קידושי' שיזכה בהם אבל על מציאתה אינו סומך כלל:

ויצאה חנם אלו ימי בגרות וליוצאה בשש לא איצטריך קרא דנפקא לן מדכתיב כי ימכר לך אחיך העברי או העבריה:

ואני אומר קנוי קנין עולם אינו אוכל קנין שנים לא כ"ש, הק' הריב"א אמאי לא פריך מה לנרצע שכן אינו עובד לא את הבן ולא את הבת ותי' רבינו מאיר דודאי אי הוה כתיב בהדיא נרצע לא יאכל בו לא הוה מצינן למיגמר שכיר מיניה דאיכא למיפרך כדפרכי' אבל השתא דכתיב תושב ולא ידעינן במאי איירי יש לנו להעמידו במאי דמסתבר טפי שהוא תושב אצל נרצע כהן ומסתמא נרצע הוי טפי משכיר וכיון דאפקיה בלשון תושב

[4](ל"ל קרא דבני בנים הרי הן כבנים תיתי מק"ו ומה זרע כשר שאינו מוכל משום ביאה פוסל משום זרע זרע פסול שפוסל משום ביאה אינו דין שפוסל משום זרע וכ"ת איכא למיפרך עבד יוכיח שהוא פוסל משום ביאה ואינו פוסל משום זרע כדאי' בפ' אלמנה לכ"ג: מידי זרע כשר כתו' בקרא התניא כתיב מנא תיתי למעוטי זרע פסול דאצטריך ק' לרבויי אלא מסתברא דתנא ממשמעותי' דקרא קא משמע ליה אין לי אלא זרע כשר דזרע אין לה מיוחס כמוה משמע זרעה ראוי לינשא כמוה לכהונה זרע פסול שפוסל לכהונה מנין וכו' הרמ"ה ז"ל:)

[5](ואע"ג דלא דמו להדדי לא בעניינא ולא בדקדוק דייק משום דתרוויהו אל"ף דקרא בצירי נינהו וה"ק והא כמה יודין דהוויין עיק' וזימנין כתיבן חסרים ה"נ מדהוה סגי למכתב אין לה וכתב ביו"ד ש"מ לדרשא אתי הרמ"ה ז"ל:)

ולא כתב נרצע בהדיא אלמא שבא להשמיענו ליתן טעם לדבריו אעפ"י שהוא מיושב אצלו לזמן ארוך ואין לו זמן קבוע ליציאתו אפ"ה אינו חשוב כקנוי לו שיאכל בתרומה וכ"ש שכיר והשתא ליכא למיפרך מידי:

לא נצרכה אלא לבגר דאילונית וא"ת א"כ מנ"ל דתיפוק בנערות אימא חד לבגר דעלמא וחד לבגר דאילונית וי"ל דאי לאו משום דיוצאה בנערות לא היינו מחלקי' בין בגר דאילונית לבגר דעלמא וא"ת תנא דברייתא הו"ל למינקט' ברישׁ' אלו ימי נערות וקרא יתירא לבגר דאילונית וי"ל משום דלפום ריהטא מסתבר לאפוקי ימי בורות ברישא ועוד משום אין כסף צריך לאוקמי לימי נערות דיש כסף לאדון אחר היינו בימי נערות דאין האב זכאי בקידושי בתו בוגרת:

בגרות שמוציאה מרשות האב אינו דין שמוציאה מרשות אדון. וא"ת לימא חופה תוכיח שמוציאה מרשות אב ואינה מוציאה מרשות אדון ועוד ק' לימא מיתת האב תוכיח שמוציאה מרשות אב ואינה מוציאה מרשות אדון דהא ר"ל דאמר לקמן בפירקין (דף י"ו) דמיתת האב מוציאה מרשות אמון איתותב. וי"ל דמה לחופה ומיתת האב שכן לא נשתנה הגוף תאמר בסימנים ובגרות שנשתנה הגוף:

דלא אתיא סימני נערות לא להוי זביניה זביני, וא"ת והיאך נדע בקטנות שלא תביא סימני נערות דסימני אילונית היינו כשהיא בת עשרים ולא הביאה שתי שערות כדאיתא בפ' הערל ואעפ"י שיש סימני אילונית שאפשר להכיר בקטנות כגון הך סימן דקולה עבה או שאין לה שיפולי מעים הא אמרי' סימני סריס עד שיהא בכולן ומסתמא ה"ה באילונית וי"ל דה"ק לא נהוי זביני' זביני וצריך האדון להחזיר מעשה ידיה וגם אין בה דין ייעוד אם ייעדה:

דף ד:

גמ' מעיקרא דדינא פרכ' הק' ה"ר יעקב מאורלינ"ש ונילף מהיקשא שהקישה לאמה העבריה כדאמרי' לקמן ואם אחרת יקח לו הקישה הכתוב לאחרת ובאמה העבריה נפקא לן לקמן שנקנית בכסף מוהפדה, ולמאי דאמרי' בירושׁ' מדכתיב ובעלה ממעטי' שאין אשה נקנית בחזקה מק"ו משפחה כנענית ניחא דה"ה איכא למעוטי כסף אי לאו כתי' קרא בהדיא ומ הא סוגיא דתלמודא לית לה הך דרשא דאי לאו דאיכא פרכא הוה גמרי' מאמה העבריה שנקנית בכסף ולא ממעטי' ליה מובעלה וי"ל דאי מהיקשא לחודא ה"א דלא סגי בפרוטה עד שיהיו ב' פרוטות כדבעי' באמה העבריה יה כדמוכח לקמן גמ' בש"א דינר, ועי"ל דהא אמרי' דאיצטריך כי יקח לאשמועינן דאי יהבת ליה לדידיה

לא הוי קידושין ומהיקשא דאמה העבריה לא הוה מצינן לאפוקי מאחר דמויצאה חנם משמע קצת שהאשה נותנת את הכסף כיציאת אמה העבריה שאם היה שם כסף היתה האשה נותנתו לאדון, ושינויא קמא ניחא לי טפי דהתם הקונה היה נותנו ה"נ יתננו הקונה:

מה לאמה העבריה שכן יוצאה בכסף וא"ת ונדון כסף מביאה ומה ביאה שאינה קונה באמה העבריה קונה באשה כסף שקונה באמה העבריה אינו דין שיקנה באשה וי"ל דאיכא לאקשויי מה לכסף שכן הורע כחו שאינו קונה ביבמה במקום שביאה קונה:

ה"א היכא דיהבה ליה איהי לדידיה וקדשתיה וכו' תימא כיון דעיקר קרא דכי יקח לא אתא לאשמועינן אלא שלא תקדשנו היא אמאי צריך למילף קיחה קיחה משדה עפרון בלאו הכי שמעינן ליה מדכתיב כי יקח איש ולא כי תקח אשה לאיש וי"ל דהוה מוקמינן קרא דכי יקח בשאר קניינים ולאו להך דרשא אבל השתא דגמרינן קיחה קיחה משדה עפרון ואשה נקנית בכסף אם אינו ענין לגופו דשמעינן ליה מויצאה חנם יתנהו ענין לענין זה שהוא יתן הקידושי', וא"ת והיכי מצי למימר דתנא דריש ליה הכי הא בעי למילף שאשה נקנית בכסף מק"ו מאמה העבריה וכי פרכיה לק"ו דידיה יליף לה מכי יקח אלמא עיקר קידושי כסף איצטריך, וי"ל כן דרך התנא לשנות כל משנתו כאלו לא שמעה מדוכתא אחריתי לאשמועינן דמהכא נמי מצי למילף אי לאו דידעינן ליה מדוכתא אחריתי:[6]

ובעלה מלמד שנקנית בביאה וא"ת נימא מדכתיב כי יקח דמשמע נמי לשון ביאה כמו כולהו קיחות דעריות כי יקח איש את אחותו אשה אל אחותה לא תקח איש כי יקח את אשת אחיו, וי"ל אי לאו ובעלה לא גמרי' קדושי כסף משדה עפרון משום דהוה מסתבר טפי למיגמר קיחה קיחה מקיחה דאשה ולאוקמי קרא בקידושי ביאה דוקא אע"ג דהשתא נמי דרשי' קיחה קיחה מקיחה דעריות דאשה נקנית בהראה כדאמרינן בריש הבא על יבמתו היינו משום דדרשי' ובעלה מלמד שנקנית בביאה הלכך אע"ג דדרשי' קיהה קיחה משדה עפרון לקידושי כסף ילפינן נמי קיחה קיחה מעריות לעשות הראה כגמר ביאה אבל אי לא כתיב ובעלה והוה שמעינן קידושי ביאה מקיחה קיחה

[6](ואע"ג דקרא דילפי' מיניה קידושי כסף בדיהיב לה בעל כסף לדידה או לאביה עסקיו דייקי' למימר דאשמועינן דיש כסף לאדון אחר ביציאתה ממנו ומני אב אימא לך דהה"נ היכא דיהבא ליה איהי לבעל וקידשתיה הוו קידושין דכיון דאשמועינן קרא דכסף עביד קידושין מה לי יהביה איהו לכלה מה לי יהבא ליה איהי לבעל וקידשתיה אלמא קרא חד מתרי אפי נקט והאי ראיה בדיהיב לה בעל לדידה או לאביה משום דאצטריך לאשמועינן דאי יהיב לה בעל כספא לדידה כספא לאביה הוא מיהו לענין קידושין ל"ש יהיב לה בעל ל"ש איהי לבעל וקידשתיה הו' קידושין להכי איצטריך היא למכתב כי יקח איש ולא כי תקח אשה את איש:)

דעריות תו לא שמעינן מינה קידושי כסף וביבמות ריש פ' הבא על יבמתו הארכתי בה יותר ועיין שם:

אמה העבריה תוכיח שניקנית בכסף ואינה נקנית בביאה וא"ת הא לא ידעינן דאמה אינה נקנית בביאה אלא מקרא דובעלה דדרשי' לקמן ולא אמה העברי' וא"כ אי הוי שתיק מקרא דובעלה היכי מצי למימר אמה העבריה תוכיח וי"ל דה"ק לישתוק מובעלה ועיקר קידושי ביאה ניליף מיבמה ומיעוטא דאמה העבריה דאין נקנית בביאה ליכתוב בדוכתא אחריתי, וה"ר שמואל מאיבר' תיר' דלקמן מה"א דובעלה נפקא לן למעוטי אמה העבריה וה"ק לישתוק מן ה"א דובעלה ולא לכתוב אלא ובעל ועיקר קידושי ביאה ניליף מיבמה ומיעוטא דאמה העבריה נידרוש מובעל דאם אינו ענין לגופו תנהו ענין למעוטי אמה העבריה:

מה ליבמה שכן[7] זקוקה ועומדת וא"ת והא אין מועיל זיקתה לענין כסף ונימא ק"ו הכי ומה יבמה אף על פי שזקוקה ועומדת אינה נקנית בכסף ונקנית בביאה אשת שאעפ"י שאינה זקוקה נקנית בכסף אינו דין שנקנית בביאה ולא יזיק לה מה שאינה זקוקה וכה"ג אמרינן בפ' כיצד הרגל, בשלמא רוב פירכות שבתלמוד שהן מעין חומרות הק"ו ניחא כגון מה ליבמה שאינה נקנית בכסף מה לאמה העבריה שכן יוצאה בכסף מה לכסף שכן פודין בה הקדשות וכיון שמצינו בה חומרא לענין זה הדין יש ליתן בה חומרא אחרת מענין אותו הדין ומיהא הכא נמי י"ל דהך פירכא הויא מעין הדין דמה ליבמה שכן זקוקה ועומדת לביאה הילכך בקל יקנה בה ביאה יותר מבאשה אבל גבי כסף לא מהני לה זקוקה ועומדת ומיהא אשכח' בכמה דוכתין בפ"ק דזבחים (דף י"ד ע"א) גמר חוץ מן החטאת דפריך מה לחוץ בזמנו שכן כרת ובפ' שור שנגח ד' וה' מה לאיש ואשה שכן חייבים במצות ובפ' החובל מה לאשה שכן אינה במעילה ויש לחלק דחומרא שאנו מוצאים בתורה אין להכניסה בק"ו דמסתבר כיון שנתנה לו תורה חשיבות זה כמו כן יתן בו חשיבות אחר מק"ו אבל החומרא שאנו אומרים מסבר' כגון ההיא דשן ורגל לא אלימי כולי האי וכיון דלא אהני חומרות להאי מלתא לא אהני נמי למילתא אחריתי וניחא נמי הכא דהא דיבמה זקוקה ועומדת מילתא דכתיבה באורייתא היא הילכך אין להכניסו בתוך הק"ו:

[7](שכן זקוקה ועומדת קודם ביאתו דאסירא לזה בלא חליצה כיון דאית ליה ליבם קטן כל דהו מקמי ביאה דינא הוא שתקנה בו ביאה הרמ"ה ז"ל:)

דף ה.

גמרא מנין שאף בשטר, דאמה העבריה שאין נקנית בביאה ונקנית בכסף ובשטר ליכא למילף חדא משום דאמה העבריה גופה מדאיתקש לאחרת נפקא לן לקמן ואפילו לרב חסדא דיליף לה מלא תצא אבל נקנית נקנין עבדים איכא למיפרך כדלעיל שכן יוצאה בכסף. ועוד כיון דרב חסדא יליף לה מלא תצא א"כ אב כותבו דהיינו המקנה ליכא למילף מינה אשה שאינה בזה הענין שהבעל כותבו שהוא הקונה:

מה לכסף שכן פודין בו הקדשות וא"ת ונילף משוה כסף כגון קרקעות שאין פודין בם הקדשות ומעשר שני כדתנן בפ' יש בכור ולא הקדשות בכל אלו ומעשר שני בעי כסף צורה וי"ל דשמא אין אשה נקנית בקרקע ואפי' את"ל דנקנית י"ל כיון דמכח כסף היא מתקדשת שייך למיפרך שכן פודין בו הקדשות. ועי"ל מה לקרקע שכן קונה מטלטלים באגב וא"ת אמאי לא קאמר חליצה תוכיח שמוציאה ואינה מכנסת וכי תימא דלא שייך למימר תוכיח משום דחליצה וקריאה לא שייכי בהכנסה הא אמרי' לקמן גבי חופה ביאה תוכיח שאין פודין בו הקדשות וי"ל דניחא ליה ליה למימר מעיקרא דדינא פירכא:

מה יציאה בשטר ולענין שתתקדש בע"כ אין שייך ללמוד דהא קנין של יציאה בע"כ של קונה דהיינו האשה ובהויה היא המקנה דהאיש הוא הקונה הילכך אין להקישן לדבר זה:

ואימא מה הויה בכסף ולענין ביאה ליכא למימר מה הויה בביאה אף יציאה בביאה כיון דלהתרחק ממנה מגרשה ועוד דגירושין דקרא במצא בה ערות דבר אייריי אין נכון שיבא אליה:

לענין קטיגור נעשה סניגור הך סברא לא שייכא לענין אמה העבריה דכמו שמכרה מלאכתה בדמים דין הוא שתחזור ותקנה מלאכתה בדמים.

בכתיבה מתגרשת והא דדרשינן וכתב לה לשמה מלה הוא דדרשינן א"נ תרי וכתב לה כתיב.

ומה ראית וא"ת והיכי ס"ד דמיעוטי אתא לו' דאינה מתקדשת בכתיבה דא"כ היקישא ויצאה והיתה אתי למילף שמתגרשת בכסף וא"כ הקישא למה לי ק"ו הוא ומה שטר שאין מכניס מוציא כסף שמכניס אינו דין שמוציא וי"ל דהיקשא אתא לדברים אחרים ועוד נ"ל לומר שביאה תוכיח שמכנסת ואינה מוציאה:

קאי בגירושין ממעט גירושין ואין נראה לו סברא לומר קאי בכתיבה ממעט כתיבה דפשטיה דקרא משמע והיה אם לא תמצא חן בעיניו וכתב לה דוקא בזה הענין ולא

בדבר אחר:[8]
על מנת שלא תלכי לבית אביך לעולם אין זה כריתות תי' והא אם מת אביה או מכרו לא חשיב בית אביה כדתנן בנדרים פרק השותפין קונם לביתך שאני נכנס שדן שאני לוקח מת או מכרו לאחר מותר וי"ל דבית אביו קרויין כל יוצא חלציו של אביו ואעפ"י שמת כדאמרי' בתמר שבי אלמנה בית אביך אעפ"י שכבר מת אביה:
ור' יוסי הגלילי מכרת כריתות נפקא ק' לר"ת דבגיטין פ' המגרש קאמר על רבנן דפליגי עליה דר' אלעזר בן עזריה כרת כריתות לא דרשי ור' יוסי הגלילי הוא בכלל רבנן דהתם וי"ל דה"ק לא דרשי להו להיא דרשא:
לא לכתוב רחמנא בשטר ותיתי מהנך לא הוי צריך שום צריכות להכי דמויצאה והיתה נפיק ואיצטריך לכמה דברים אחרים:
קניינו מרובה שקונה בעבד עברי ובאמה העבריה וקרקעות ועבדים:
באישות מיהא לא אשכחן ואין להקשות הא אשכחנא שאב מקדש בתו כשהיא קטנה דאכתי לא ק"ל קידושי כסף כלל.
חופה שמאכלת בתרומה אינו דין שתקנה וכיון שהיא קונה גם היא גומרת דמאי אולמיה דחופה שאח"כ להיות גומרת טפי מחופה זו או שמא לרב הונא חופה קונה וביאה שאח"כ גומרת:
והאי קנין כספו היא כיון שמושל עליה ומשועבדת לו מקרי קנין כספו אפילו קנאה בשכר ובביאה:

דף ה:

גמרא מה להצד השוה שבהן שכן ישנו בע"כ פירש"י בביאה ביבמה ושטר בגירושין וכסף באמה העבריה וק' לר"ת אם זה בע"כ מה שהאב מוסר את בתו בע"כ א"כ לחופה נמי מוסרה בע"כ ותו מאי קאמר כסף מיהא באישות לא אשכחן והלא האב מקדש לבתו קטנה בכסף בע"כ ואר"ת בשם הר' יצחק כיון דאב במקום בתו קאי אין זה חשוב בע"כ כיון שהוא מדעתו של אב אלא ה"פ שכן ישנו בע"כ שהאדון מייעד אמה העבריה בכסף מקנתה בע"כ של אב ובע"כ של בת והא דאמרי' לקמן אשר לא יעדה מלמד שצריך

[8](מסתמא כי קא ממעט דכוותה קא ממעט וא"ת האי בכתיבה ממעט בכתי' דכוותה אלא קאי בכתיבה היכי ממעט כסף הא ל"ק דמגדי קרא לפרושי מילי דגירושין קא אתי הילכך מסתמא כי ממעט לאו למעוטי מילתא דקידושין קאתי אלא למעוטי מילתא גבי גירושין קאתי כי היכי לאסוקי מילי דגירושין ולא דמי לקרא דויצאה והיתה דאתי קרא לאשמועינן מילתא גבי קידושין דשאני התם דכתיבה קידושין בהדיא הרמ"ה ז"ל:)

לייעדה לא שצריך לעשות מרצונה אלא שצריך להודיעה שלשם קידוש מייעדה וא"ת[9] הא אשכחן חופה באמה העבריה בע"כ דייעוד לאו נישואין עושה ונמצא שאחר הייעוד כונסה האדון לחופה בע"כ של אב וי"ל שאעפ"י שיכול האדון לעשות ייעוד בע"כ החופה צריך מדעתו והא דקאמר רב הונא כסף באיש' בע"כ לא אשכחן משום דכסף של ייעוד תחלתו לשם מכירה היה ולא לשם אישות והא דאמרינן בפ"ק דגיטין שליחות ל לקבלה ומי אשכחן בע"כ שכן אב מקדש לבתו קטנה בע"כ אלמא חשיב בע"כ אעפ"י שהוא מדעתו של אב י"ל דהתם מתגרשת נמי בע"כ של אב כשיגיע הגט לידו כדמוכח לקמן בפ"ב דאמר קיז ושי' דמדעתה אביה ולא היא גירושי' דבע"כ בין היא בין אביה פי' כיון דבעל כרחו של אב מתגרשת יכולה היא לקבל גיטה כמו אביה וכן פירש"י, עוד אמרי' בפ"ב נערה מהו שתעשה שליח לקבל גיטה מיד בעלה כיד אביה דמיא או כחצר צר אביה דמיא ומדמספקא ליה דילמא כחצר אביה אלמא ע"י חצר אביה מתגרשת שלא מדעתו דומיא דהיא דמהניא קבלתה שלא מדעתו, ונר' שיש ליישב פירש"י דודאי מכירת אמה העבריה אעפ"י שהוא מדעת האב קרוי בע"כ לפי ש שחוב הוא לה אבל קידושי קטנה לאו חוב הוא לה כמו מכירה דהואיל וסופה לינשא ואם היתה בת דעת היתה מתרצה הילכך לא חשיב ע"כ, וריב"א מפ' מה להצד השוה שבהן שכן ישנו בע"כ דבכולהו איכא חדא מילתא יתירתא בע"כ על חופה ביאה ביבמה שטר בגירושין וכסף באמה העבריה וכלהו נמי הוו בע"כ בבתו קטנה שמקדשה בכסף בשטר ובביאה ומוסרה לחופה בע"כ ועוד יתרים על חופה כדפרי', ומשני כסף באישות וכו' כלומר כסף שהוא בע"כ באמה העבריה יותר מחופה אינו באישו'. ורב הונא כסף באישו' לא אשכחן והא דאית לן הך סברא לעיל לאו משום דסבירא לן כרב הונא אלא לעי' דבעינן למילף כסף משטר וביאה וכיון דלא אשכחן כסף באישו' כמו שטר וביאה חשיב פירכא ולא ילפי מינייהו כיון דאין הלמד שוה למלמד אבל הכא דבעי למילף חופה מכסף שטר וביאה ואיכא למיפרך שכן ישנן בע"כ אע"ג שאין הכרכא שוה בכולן דב מקצתן הוי באישו' ובמקצתן שלא באישו' פרכי' שפי' דמה הצד פרכי' כל דהו ורב הונא סבר דאפי' פירכא כל שהוא לא חשיבא ונר' דאין הלכה כרב הונא מדקאמר לעי' ולרב הונא דאמר חופה קונה וכו' משמע דרב הונא הוא דקאמר האי ולא סבירא לן כותיה, ורבא דאמר שתי תשובות בדבר לאו משו' דסבירא ליה כרב הונא בהא דלא חשיב פירכא שכן ישנו בע"כ כיון דכסף באישו' לא אשכחן ולכך מהדר לפרוכי פירכא אחריתי אלא לפי דבריו קאמר:

[9](ועוד ק' להאי תירוצא דק' דכתיבה בהדיא הני מילתא וכו' והא סוגיין לקמן גבי מיתת היבם דלא כתיבא בהדיא לא אתא לן אלא בק"ו דאשת איש א"כ כי היכי דקתני גבי מיתת הינם וליתני חופה הרמ"ה ז"ל:)

מה כסף שאינו גומר קונה וא"ת ואימא איפכ' ואימא חופה שאינה קונה גומרת כסף שקונה אינו דין שיגמור וי"ל דמה שחופה גומרת היינו אחר כסף א"כ כי אמרת שיגמור כסף היינו נמי אחר כסף ומאי אולמיה דהאי כסף מהאי כסף:

חופה שגומרת אחר כסף אינו דין שתקנה וא"ת ונימא דיו דמהיכא ילפי' מחופה דאמרת בעלמא מה להלן אחר כסף אף כאן אחר כסף הניחא לרבי טרפון דלית ליה דיו היכא דמיפריך ק"ו אלא לרבנן ק' וי"ל דלא שייך לומר דיו [אלא] כשהלמד הוא מעין המלמד כגון גבי שן ורגל בפ' כיצד הרגל וקושי בימי זיבה בפ' בנות כותים אבל הכא שהלמד הוא כדי לקנות והמלמד היא חופה שגומרת לא שייך למימר דיו:

הא נתן הוא ואמרה היא לא הוו קדושין דכי יקח משמע שעל ידי דיבורו ונתינתו לוקחה כאדם הלוקח מקח שקוצץ דמים ונותנם וכשאמרה היא אין זה כי יקח אלא כי תקח את עצמה ולא כמו שפירש"י דאמרה היא דמי לתלקח אשה לאיש דא"כ הוו שפיר קידושין כדמוכח בריש פירקין דהוה מצי למיכתב תילקח אי לאו משום דדרכו של איש לחזר אחר האשה וא"ת נתן הוא ואמרה היא אמאי לא הוו קידושין הא אפי' נתן בשתיקה הוו קידושין כשהיה מדבר עמה על עסקי גיטה וקידושיה וי"ל דאה"נ כשדיבר עמה על עסקי גיטה וקידושיה שאז בשתיקה ע"פ דיבורו נתן אבל הכא מיירי שלא דיבר עמה קודם נתינה אלא היא אמרה לו תן לי מנה ואקדש אני לך ונתן לה עפ"י דיבורה והא דאמרי' לקמן תן מנה לפלוני ואקדש אני לך מקודשת היינו כשאמר לה אח"כ התקדשי לי באותו מנה. וכן פרש"י לקמן:

הא נתן הוא ואמרה היא מה שלא הזכיר כלל נתנה היא ואמר הוא משום דלא פסיקא ליה דפעמים מקודשת באדם חשוב כדאמרי' לקמן נמ"מ לא מצי לשנויי דיוקא דסיפא הכי כיון דבאדם שאינו חשוב לא מקדשא ואי דייק' הכי משמע דבכל ענין מיקדש':

האומר אהא הרי זה נזיר בלא נזיר עובר לפניו משמע טפי נזירות מתענית דלשון אהא משמ' מעכשיו ובתענית שייך למימר אהא למחר והילכך חשוב ליה יד לנזירותו:

הב"ע דאמר לי הכא משמע דמסיק לשמו' דלא הויין ידים ותי' דברי' נזיר מסיק אהך מילתא גופה דקסבר הווין ידים דקאמר לימ' קסבר שמואל ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים, אמרי דנזיר עובר לפניו דליכא לספוקי במילתא אחריתי כלומר לעולם קסבר הויין ידים ומיהא כשאין נזיר עובר לפניו אפי' יד לא הוי דדילמא אהא בתענית קאמר אבל כשנזיר עובר לפניו וליכא לספוקי דילמא אהא בתעני' קאמר והוי יד לנזירות אעפ"י שאינו מוכיח כולי האי וי"ל דהרי את מקודשת ולא אמר לי דמי לאין נזיר עובר לפניו דלא משמע כלל דמקודשת לי קאמר שהאדם עשוי לקדש אשה לחבירו ועל ידים שאין

מוכיחות כלל מסקי' הכא דלא הויין ידים והא דאמר בנזיר לימא קסבר שמואל ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים בעי למימר בכל ידים שאין מוכיחות כי הנהו דבריש נדרים מודרני ממך מופרשני ממך דמוכיחות קצת אעפ"י שאין מוכיחות לגמרי ואהאי קא משני דלא דמי כשאין נזיר עובר לפניו ליכא הוכחה כלל דשמא אהא בתענית קאמר אבל היכא דאיכא הוכחה קצת כי הנהו דבריש נדרים הויין ידים והא דמשני הכא דקא' לי והתם כשנזיר עובר לפניו דאז הוי הוכחה גמורה ה"ה דאי הוה מצי לאשכוחי כוחי בכולהו הוכחה קצת הוה משני [הכי] אלא דלא משכח בענין אחר ובפ"ק דנדרים הארכתי בו יותר:

הב"ע דאמר לי ודוקא בקידושין דדילמא לחבריה קידשה אבל בגירושין אע"ג דלא אמר אלא הרי את מותרת ולא אמר ממני דאין אדם מגרש אשת חבירו ע"כ:

דף ו.

גמרא תיקו וכל תיקו דאיסורא לחומרא הילכך הוי קידושי ספק וה"ה בשאר לישני דמספקא לן בעלמא גבי גירושין כגון הוציאוה עזבוה התירוה הניחוה דאיבעיא לן בפ' האומר התקבל בגיטין אי הוי לישנא דגירושין ולא איפשטא האי לישנא דמנא ידעה לקידושין אי איצטריך [דעתה] דלגיטין לא בעי' דעתה איהני לישנא דמשמע לשם גירושין אע"ג דלא ידעה לה עכ"ל הר' דוד. ודוקא גבי הנך דמספקא לן אבל מגורשת ומשולחת מותרת לכל אדם אפי' כשאינו מדבר עמה על עסקי גיטה מגורשת:

עצורתי מהו פירש"י לשון עצרת שתהא נאספת עמי לבית. ורבותי אמרו לשון כי אשה עצורה לנו ולא נהירא דהא עצורה ממנו קאמר לשון מניעה דהא אחימלך אמר לדוד אם נשמרו הנערים אך מאשה ודוד אהדר ליה אשה עצורה לנו והננו טהורים, ויש לקיים פי' רבותיו וה"ק כי אשה שהיתה אצלנו מתמול שלשום היה זה ועכשיו אנו טהורים והשתא ניחא דכל אלו הלשונות לישנא דקרא:

במאי עסקינן אילימא כשהיה מדבר עמה על עסקי גיטה וכו' פי' הרמ"ה ז"ל דאלישני דמיוחדת ומיועדת. וה"ה אלישנא דחרופתי בשאר דוכתי דלאו ביהודה דמיבעיא לן ולא איפשטא:

ויהודה ועוד לקרא אם היתה הראיה טובה לא היתה תימא על שהביאה אחר הפסו' אלא לפי שאינה עיקר ראיה כדקאמר ויהודה הויא רובא דעלמא:

דתנן היה מדבר על עסקי גיטה משנה היא בפ"ד דמעשר ב':

הלכה כר' יוסי הכי קי"ל ואע"ג דאביי דהוא בתראה מפ' מילתיה דר' אלעזר בר"ש מענין לענין ובאותו ענין לית הלכת' כותיה אלא כר' דאמר באותו ענין דוק' דכולהו אמוראי קיימי כוותיה ועוד דקי"ל הלכה כר' מחבירו:

לא יהיה לו עסק עמהן פירש"י לדון ולהורות אפי' בשאר דינין דאיסור והיתר נמי אם אינו בקי לא יורה ולא ידון והר' [עזריאל] פי' שלא ידבר עם הנשים על עסקי קידושי' לקדשם שם דלפעמים שתהא מקודשת באמירתו או מאורסת ולא יבין וק' לפי' תינח בקידושי' אבל בגיטין מה בכך אם יסבור שאינה מגורשת והרי היא מגורשת ואף על פי דבכהן איכא למיחש ולקמן בפרקין משמע שיש חשש איסור אשת איש דאמרי' דקשי' לעולם יותר מדור המבול ואין לומר שמא יסבור שהיא מגורשת דכיון שהיא בחזקת אשת איש לא יתירנה לינשא עד שידעו שהיא מגורשת בודאי וי"ל ז דאיכא למיחש שאם פשטה ידה וקבלה קידושין מאחר:

אפי' לא שמיע ליה (דאמר רב יהודה) [הא דרב הונא] אמר שמואל תי' אם לא שמיע ליה למה לא יהא לו עסק עמהן הרי הוא סבור לידע כל טיב גיטין וקידושין דלא כפי' הר' עזריאל הילכך נר' לפרש דלא כפי' הר"ר עזריאל וה"ק מי שממנין אותו אגיטין וקידושין צריכים אנו להודיעו הא דרב יהודה אמר שמואל שלא ליכשל בה דשכיח הוא או דילמא ליכא למיחש להכי דלא שכיח כולי האי:

דף ו:

גמרא אמר לשפחתו הרי את מותרת לכל אדם לא אמר כלום פרש"י לפי שאינו מתירה לכל אדם ע"י חירות לפי שהיא נאסרת לעבדים ע"י חירות אבל גבי אשה הוא מתירה לכל אדם שהיתה אסורה לו מחמתו וק'[10] לי א"ה בשפחה נמי נימא הכי שהוא מתירה לכל אדם שנאסרה להם מחמתו שהיתה שפחתו הילכך נ"ל לפרש דלא אמר כלום לפי שאיסור השפחה תלוי בעבדות דכל זמן שלא הפקיע ממנה העבדות אין לשון היתר מועיל לה:

המקדש במלוה אינה מקודשת כשאמר לה התקדשי לי במלוה שאת חייבת לי דאפי' הלוה לה המעות ועדיין הם בעין בידה הני מעות דידה נינהו דמלוה להוצאה ניתנה ולא יהיב לה מידי אבל אם אמר בהנאת מחילת מלוה מקודשת דלא גרע מארווח לה

[10] (ולענ"ד נר' ליישב פירש"י ז"ל דה"ק דכשאו' הרי את מותרת לכל אדם ר"ל מלבד מה שהיא מותרת לו עכשיו הוא מתירה ג"כ לישראל שהיתה אסורה כבר משא"כ גבי שפחה דלא שייך לו' כן שהוא מתירה גם כן למי שהיתה אסורה דמשמע דמלבד שהיתה מותרת לעבד היא מותרת ג"כ לישראל דזה אינו דהא כשנתרת לישראל נאסרת לעבד ודו"ק כי נכון הוא הקטן ע"ה ב"ה יצחק בכמוהר"ר יהודה קורייאס ס"פ:)

זימנא כ"ש כאן שמארי' לה הזמן לעולם ויש בהנאה זו כמה פרוטות תדע דאמרי' לקמן דבמכר נמי לא קנה אם לקח קרקעות במלוה ואמרינן לקמן בפירקין ובפרק הזהב יש דמים שהם כחליפי' כיצד החליף דמי שור בפרה או דמי חמור בשור שאם אמר לו אחר שמכר השור קני דמי השור שאתה חייב לי ופרתך תהא קנויה לי קנה משום דדבר תורה מעות קונות ואח"כ תקנו שלא יהו קונות ומילתא דלא שכיח' כי האי לא תקנו ואוקמוה אדאורייתא והיאך קנה באלו המעות והא מלוה נינהו אלא במחילת המלוה וה"ה לענין קידושין, והא דאמרי' בפ"ב דסנהדרין שאמר שאול לדוד מלוה אית לך גבאי והמקדש במלוה אינה מקודשת מיירי כשקדשה דוד בעושר שהיה חייב לו ולא במחילת העושר. הגה"ה ואפי' במלוה דמטא זימנא למיגבא אינה מקודשת דאין לך מלוה שהגיע זמנה לגבות יותר משכר שכיר דעבר ע יה משום בל תלין ואפ"ה אינה מקודשת וא"כ כי מסא זמנא למיגבה ומרווח לה זימנא וקא מקדש לה בההיא הנאה דקא מרווח לה אמאי מקודשת מי אלימא הנאת מלוה ספי ממלוה גופיה דאפי' מחל לה למלוה גופה אמרת אינה מקודשת והיכא דלא מחיל מלוה אלא במרווח לה זימנא אמרת מקודשת יציבא בארעא וכו' וכ"ת בההיא הנאה דלא בעיא למיתב פרוטה למאן דמפייס לבעל לארווחי זימנא לא הוה מקודשת ממה נפשך איבעיא ממונא דשכיח לה לבעל או לאשה הנאת מלוה נמי לאו ממונא דשכיח ואי משום ממונא דמתהני לה לאשה הוא דבעי' וע"כ היא מקודשת בהנאת מלוה [וא"כ] קדשה במלוה גופה דנפיש' הנאתה טפי דתו לא צריכא למפרע ולא מידי כ"ש דתהוי מקודשת אלא מסתמ' דהיינו טעמא דאלימא הנאת מלוה ממלוה גופה משום דהנאת מלוה שכיח לה לאשה טפי כמלוה גופה דאלו מלוה כי מחסרא גובייא ויכלה לאטרוחי לבעל עילויה לבי דינא כי מחיל לה לאו כמאן דיהיב לה ממונא דשכיח להההיא דקדושי שי ביה דאלו הכא מלוה דאיהי גופה ניחא לה למיתב פרוטה למאן דמפייס ליה לבעל לארווחי לה זימנא כי מקדשא לה בההיא הנאה מקודשת וכ"ש בהנאת מחילת מלוה אלא אפי' בהנאה דארווח לה זימנא מקודשת ולא דמי להא דאמר בשכר שאעשה עמך דקי"ל דאינה מקודשת דהתם לא גמרה איהי לאיקדושי ליה דשלמא עבידתא ולכי שלמא הויא ליה כמלוה וה"ה בהנאה מחילת שכר או בהנאת עשייה דהכי דייקי' לקמן בפ' האומר דאינה מקודשת כיון דההיא שעתא דקא מיקדש' לא מיחייבא ליה מדעם מה שאין כן בהנאת מחילה או בהנאה כשארווח לה זימנא דכיון דברשותא קיימי מעידנא דאמר לה מרווחנא לך עד זמן פלו' קניא להו הכא לא מחסרה משיכה ואישתכח דבעידן קידושי' איתיה להנאת הרוחה:

הדה הוא דארווח ליה זימנא פרש"י[11] שאמר לה התקדשי לי בהנאה זו שאת היית נותנת פרוטה לאדם שיפייסני על כך ונ"ל שאין צריך להזכיר הפרוטה אלא שיאמר הרי את מקודשת לי במה שאני מרווח לך זמן הלואתיך וכיון שאנו שמין שיש באותה הרוחה הנאת שוה פרוטה מקודשת כדאמרינן לקמן גבי הילך מנה ואקדש אני לך מקודשת ומוקמינן לה באדם חשוב דבההיא הנאה דמקבל מתנה כינה גמרא ומקנייא נפשה אעפ"י שלא הזכיר אותה הנאה אלא אמר הרי את מקו' באותה מנה שנתת לי וכיון שאנו שמין שיש באותו הנאה שוה פרוטה מקודשת וק' לר"ת דאין שייך לקרות זה הערמת רבית דהיינו רבית גמורה שאם היתה נותנת לו אותה פרוטה שהיא מתקדשת בה הוי כעין אגר נטר ולא איקרי הערמת רבית אלא כדהיא דמנה אין לי חטים במנה יש לי ולא הוי אגר נטר ולא היתר גמור אלא שמערים להרבות מעותיו ופר"ת כגון שהיתה חייבת מעות לאדם אחר והגיע זמן הפרעון ונתן לה פרוסה למלוה והרווח לה זמן וקדשה באותה פרוטה וא"ת מה הערמת רבית יש כאן הא אמר רבא בפ' איזהו נשך דשרי ליה לאיניש למימר לחבריה הילך ד' זוזי ואוזפיה לפלניא מאה זוזי דלא אסרה תורה אלא רבית הבאה מלוה למלוה וי"ל דה"מ כשאין הלוה נותן לו כלום לנותן אבל אם היה נותן לו היה נראה כשלוחו ואסור וא"ת אמאי מוקי לה דארווח לה זמנא הא בתחלת הלואה נמי היה יכול לפרש דבהנאת מלוה מקודשת כגון שהמקדשה נותן למלוה פרוטה להלוות לה מעות ובאותה פרוסה מתקדשת לו וי"ל דבהנאת מלוה משמע מלוה שהיתה עליה כבר ור"ח פי' דארווח לה זימנא דמסר לו הממון שהיתה חייבת לו והחזירה לזה ליהנות בו עד זמן שהרווח לה ואמר לה בההיא הנאה דשביקנא לך עד כען זימנא מקודשת לי שאם לא נאמר כן נמצא הטפל חמור מן העיקר דקי"ל המקדש במלוה אינה מקודשת כ"ש בהנאת כלוה ולא מחשיב ליה רבית גמורה כיון דלא קץ ליה מידי אלא ערמת רבית הוי ואסור: הילך אתרוג זה ע"מ שתחזירהו לי וכו' אין התלמוד מדקדק בלשונו להזכיר תנאי קודם למעשה והן קודם ללאו ותנאי כפול לפי שלא בא להשמיענו דין תנאים אלא דין מתנה ע"מ להחזיר ומיהו מיירי בכל דין תנאים דאל"כ היה התנאי בסל והמתנה קיימת ולא דמי לתנאי ומעשה בדבר אחד דהיינו כששניהם סותרים זה את זה כההיא דע"מ שהנייר שלי אבל הכא אפשר לקיים התנאי אחר המעשה וא"ת כיון דאמר ע"מ שתחזירהו לי א"כ אם הקדישו אינו מקודש כדמוכח בסוף מי שמת דכיון דאמ' לי מידי דחזי לי קאמר וא"כ היאך יצא והתנן בנדרים פ' השותפין גבי מעשה דבית חורין כל מתנה שאינה

[11] (סברא דילן מיחזיא לרבוותא ריי"ף ורש"י ור' יוסף ן מיגאש דהוו מוקמי לה להא הנאת מלוה בהנאת מלוה דמעיקרא:)

שאם הקדיש אינה מוקדשת לא שמה מתנה וי"ל דהכא נמי הרי בידו להקדישו שיהא קדוש קדושת דמים כל זמן שהוא בידו עד שיחזיר, ועי"ל דלאו בהקדש תלוי הטעם מה שאינה מתנה ולא הזכיר הקדש אלא משום שעל הקדש היה המעשה ולפי שלא היה המתנה לשום דבר אלא לדבר זה בלבד שיבא אביו ויאכל הוא דהוה אסור כדמפ' התם סעודתו מוכחת עליו שלא היה בדעתו ליתן כלל לענין שום דבר רק שיבא אביו ויאכל וכן מוכח נמי לשון כל מתנה שאינה דמשמע שאינה מתנה לשום דבר אבל אם אדם נותן מתנה לחבירו לצורך דבר אחר אעפ"י שאינו יכול להקדישו הויא מתנה כדתנן בפ' בתרא דנדרים המודר הנאה מחתנו שנותן מעות לבתו ואומר לה אין לך בהם אלא מה שאת נושאת בפיך ולקמן נמי אמרי' שנותנים כסף עבד ע"מ שיצא בו לחירות:

לבר מאשה לפי שאין האשה נקנית בחליפין וא"ת במאי דמי לחליפין אי משום דחליפין הדרי הא בחליפי' גופייהו אמרי' בנדרים פ' השותפין דאי תפיס ליה מיתפיס ונראה דלאו חליפין נינהו ומדרבנן הוא דלא הוו קידושין לפי שדרך העולם להחזיר חליפין והני כחליפין דמו ואתי למימר דאשה נקנית בחליפין הילכך אפקעינהו רבנן לקידושי מיניה תדע דאי חליפין נינהו במכר היאך קנה בהאי מנה הא אין מטבע נעשה חליפין וכן בפדיון הבן למה בנו פדוי כסף חמשת שקלים כתי' ולא חליפין:

דף ז.

גמרא א"כ הוה ליה נכסים שיש להם אחריות פירש"י דאדם הוקש לקרקעות דכתיב והתנחלתם אותם לרשת אחוזה וק' דההוא קרא בעבד כתיב אבל בן חורין לא איתקש כדאמרי' בפ"ק דסנהדרין (דף ט"ו) גבי ואדם כיוצא בהם ועבד נמי פלוגתא היא בב"ק (דף י"ב) אי כמקרקעי דמי או כמטלטלי דמי וי"ל דלאו דוקא נקט נכסים שיש להם אחריות דנכסים שיש להם אחריות נמי לא שייך אגב בהו אלא לפי שדומה יותר לנכסים שיש להם נקטיה לרבותא:

ונפשטו קידושין בכולה מי לא תניא וכו' תי' דבריש תמורה יליף רגלה של זו עולה ודבר שהנשמה תלויה בו מקראי וגבי אשה לא כתיב קראי וי"ל לכך כד דקדק רש"י ופי' דהא דמקודשת בלשון הקדש קאמר כדאמרי' בריש פירקין דאסר לה אכ"ע כהקדש אבל אם היה אומר מאורסת או חד מהנהו לישני דלעיל לא הוה פריך ונפשטו קידושין בכולה.

וחזר ולקחה וכו'. האי דנקט וחזר ולקחה ולא נקט בהמה של שני שותפין שהקדיש כל א' חציה משום דלא שייך התם ועושה תמורה דשותפי' אינן ממירים כדאמרי' בתמורה מורה ופ"ק דנדרים:

דף ז:

גמרא ש"מ דיחוי מעיקרא הוי דיחוי וש"מ יש דיחוי בדמים וא"ת למה לי למימר הני תרתי הא א"א לדיהוי מעיקרו שלא יהא דיחוי בד מים שאם היה ראוי לקדושת הגוף לא היה דיחוי מעיקרו וי"ל דמשכחת לה במקבל דם בכלי שרת שיש בו מים דהוי דיחוי מעיקרו כל זמן שאין לו מראית דם (וכשבידם) [וכשהדם) רבה ויש לו מראית דם חוזר ונראה ומיהו ק' דאין זה חוזר ונראה דדחוי לעולם הוא כיון שהדם נופל מתחלה על המים דבעי' שיתקבל הדם בכלי מצואר הבהמה כדתנן בפ"ב דזבחים נשפך מצואר הבהמה על הרצפה ואספו פסול ואפי' דבקיה לקומץ בדופניה דמנא מיבעיא לן בספ"ק דמנחות דדילמא הנחה כדרכו בעי וליכא ה"ג כיון שהמים מפסיקין בין דם לכלי הנחה שלא כתקנו היא ונ"ל כגון מטמא מקדש עני שנשתמד והפריש קן ועשה תשובה דהא דחוי מעיקרו היא ולא הוי דחוי בדמים דתחלת הקדשו למזבח שהרי חייב חטאת אלא שאין יכול להקריבו עד שיעשה תשובה וגם אינו עומד לדמים שהרי עוף אין לו פדייה:

שני חצייך בפרוטה מהו הך בעיא לא הויא כעין את"ל דברייתא:

ב' בנותיך לב' בני הגדולה לגדול והקטנה לקטן דאל"כ הוו קידושין שאין מסורי' לביאה ובבנות קטנות איירי דאי בבנות גדולות והוא שלוחם מ' עדיף שליח מאינהו גופייהו והא דקאמר בתר נותן ומקבל אזלינן לאו דוקא נותן אלא העיקר בשביל המקבל כיון שבו תלוי קידושיהן הוי כחד גופא:

בתך וקרקע בפרוט' את"ל בבתך ופרתך בפרוטה שדינן פרוסה אבתו כיון דפרה לא מקניא פרוטה (בתך וקרקעות מאי):

רב יוסף צריכין שומא קודם הקדושין קאמר דהא אפי' אמר לה בכל דהו פליגי לאיכא דאמרי דבעי' דקייץ בשעת הקדושי' ותי' דבפ"ב תניא גבי התקדשי לי בשטר חוב וחכ"א שמין את הנייר אם יש בו שוה פרוסה מקודשת וי"ל דה"ק אם רוצה להתקדש בשטר צרי' שיהא נישום מעיקרא שהיה בו שוה פרוטה:

דף ח.

גמרא ולרב נחמן דאמר פירות לא עבדו חליפין מאי איכא למימר ואין לפרש בתורת שתבואה וכלים נקנין בו דהיינו חליפין משום דמשמ' דתבואה וכלים הוא דבר שעושין בו הקנין דומיא דכסף ועוד אמאי נקט תבואה וכלים אפי' קרקע נמי נקנה בחליפין:

אמר רב יוסף מנא אמינא לה דתניא עגל זה. ללישנא קמא מייתי ראיה דאי ללישנא בתרא מ"ל דבעי' מידי דקיץ דילמא שאני הכא דצריך שומא ולא סמכה דעתיה:

רב כהני שקיל סודרא בפדיון הבן בסוף אלו עוברין משמע דלא היה כהן דקאמר התם אי לאו דנסיב כהנתא לא גלאי, י"ל כמה רב כהנא היו א"ג בשביל אשתו היה לוקח כדאמרי' בפ' הזרוע דרב כהנא אכיל מתנתא בשביל אשתו.
כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי מדפסקי' בסוף שמעתי' כר' אלעזר יש לדקדק דהלכתא כרב הונא דאמר לקמן בפ' האומר ובגיטין פ' מי שאחזו גבי ע"מ שאתן לך מאתים זוז הרי זו מקודשת' והוא יתן מגורשת והיא תתן משום דכל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי:
הרי זו מקודשת ויחליף דאדעתא דהכי קדשה נפשה.

דף ח:

בגמר' מנה אין כאן משכון אין כאן י"מ דהיינו דוק' באשה ובקנין עבדים כי ההיא עובדא דאמתא דבסמוך לפי שנקנין בכסף ואין כאן כסף שיוכל לקנות שאין המשכון תחת הכסף שלא נתנו לו לזכות בגופו אבל אם נותן מתנה לחברו ונתן לו משכון בשביל המתנה משיכת המשכון כאלו זכה במתנה ומביאין ראיה מהא דאמרי' בפ' השוכר את האומנין דקאמ' התם אומנין שחזרו בהם בדבר האבד ובאת חבילתן ליד בעל הבית דהיינו כלי אומנותם של פועלים שוכר עליהם עד [ארבעים וחמשים זוז כצ"ל] כדי דמיהן אלמא במשיכת המשכון נתחייבו הפועלים לקיים דיבורם. ול תא דאין חילוק בין מתנה לקידושין וטעם א' לכולן לפי שאין המשכון משועבד לכלום משום דאדם יכול לשעבד נכסיו לדבר שנתחייב בו אבל בדבר בר שלא נתחייב לא חל שעבודו על נכסיו ובמתנה שאמר ליתן לו לא נתחייב בה ולא יתחייב בה לעולם לפי שיכול לחזור בו לפי' לא נשתעבד לו המשכון במשיכתו אבל ההוא דהפועלים כיון דדבר האבד הוא וחזרו בהם חייבים לשלם לו הפסדו הילכך נשתעבד לו המשכון שלהם לשכור עליהם עד כדי (מ' [ונ'] זוז) דמיו הילכך כשעושין שידוכין ונותנים ערבונות זה לזה לשם קנס לא יאמר אם אחזור בי אני נותן לך. כך וכך והרי חפץ זה בידך במשכון על ממון שאתחייב לך אם אחזור בי דבכי האי גוונא לא זכה במשכון כל זמן שאינו חייב ל' כלום אלא צריך להקנות לו בסודר דלא כאסמכתא ובב"ד חשוב כדי שיתחייב לו מן הדין אב יחזור ואז יתן לו החפץ במשכון ואז יחול השעבוד על המשכון כיון דנתחייב לו הקנס אם יחזור בו או יאמר לו אם אחזור בי תזכה בכך וכך ממון בגוף החפץ הזה:
התם במשכון דאחרים וכדר' יצחק, איכא לפרושי אפי' משכנו בשעת הלואתו ואף על גב דר' יצחק לא איירי אלא שלא בשעת הלואתו איכא למימר כיון דבעל חוב קונה שלא

בשעת הלואה קנין גמור א"כ בשעת הלואה נמי אלים שעבודו ליחשב ממונא לקדש בו אשה ולקנות בו עבדים וקרקעות ובכה"ג צריכים אנו לפ' בפ' השולח בההיא דאמרי' המלוה את חבירו על המשכון אינו משמט ומפ' דתם משום דקני ליה מדר' יצחק וד' יצחק לא קאמר אלא שלא בשעה הלואתו והמלוה משמע בשעת הלואה כדמוכח כח בסוף השוכר את האומנים אלא ע"כ כיון דקני ליה שלא בשעת הלואתו לכל הפחות בשעת הלואתו קני לענין זה שלא ישמט דחשוב של אחיך בידך ודרשינן בספרי את אשר יהיה לך את אחיך תשמט ידיך ולא של אחיך בידיך ומכאן למלוה לחבירו על המשכון שאינו משמט וכן צ"ל בפסחים בפ' כל שעה בההיא ד דמלוה את הנכרי על חמצו אחר הפסח עובר לר"מ משום דקני ליה מדר' יצחק דכיון דקני ליה שלא בשעת הלואה בשעת הלואתו קני מיהא לענין זה דקרי ביה שלך אי אתה רואה ומיהו צריך לדקדק דבסוף פ' האומני' ובסוף פ' שבועת הדיינים משמע דמשום דר' יצחק לא הוי אלא כשומר שכר ודלא כפרש"י שפי' בסוף האומני' דלר' יצחק קונה המשכון להתחייב באונסי' ולא משמע התם הכי דכי מפרש התם טעמא דהלוהו על המשכון שומר שכר כדר' יצחק פריך ליה אימור דאמר ר' יצחק שלא בשעת הלואתו [בשעת הלואתו] מי אמר ולפרש"י הו"ל לאקשויי ותסברא אי אית ליה כר' יצחק אמאי לא הוי אלא שומר שכר באונסי' נמי ליחייב מיהא יש לדחות דחד מתרי פרכי נקט, ור"ח פי' שם דלא קני להתחייב באונסי' ונראה לדקדק אמאי קנאו להיות עליו שומר שכר אי חשיב קנין גמור אפי' באונסים יתחייב ואי לא חשיב קנין אפי' שומר שכר לא הוי ואין לומר שזהו שכרו שתופס משכון זה להיות בטוח זה בחובו דא"כ לא היינו צריכים לדר' יצחק אלא ממילא שמעינן דהוי שומר שכר משום דתפיס' ליה אאגריה אלא ודאי גבי אומן דוק' שייך הך טעמא שיש לו שכר אחר שמשתכר באומנותו אלא ודאי היינו שכרו דקני ליה להיות ממונו לקדש בו את האשה ולקנות בו עבדים וקרקעות וכן פר"ח דקני ליה לקדש בו את האשה וא"ת אמאי חשיב שומר שכר מהאי טעמא גם ממעותיו היה יכול לעשות זה וי"ל כיון דבשעת דנטלו לא היו מעותיו בידו והנה הוא המשכון שנוטל במקומן כיון שיכול לעשות ממנו קידושין או קנין ועוד שיכול לעשות חליפין מן הכלי הממושכן מה שלא היה יכול לעשות מן המעות ולפום האי טעמא לא נוכל לפרש בשמעתין דבשעת הלואה מיירי כיון דבשלא בשעת הלואה לא חשוב אלא שומר שכר משום שנהנה שיכול לקדש את האשה א"כ בשעת הלואה אין לו כח זה וכן משמע לקמן גבי עשה לי שירין ונזמין ואקדש אני לך דקאמר למ"ד אין אומן קונה בשבח כלי ואינה מקודשת עד שיגיע ממון

אחר לידה מ"ש ממשכון דאחרים בשעת הלואתו דהוי נמי ממושכן ליה בשכרו דתפיס ליה אאגריה:
אבל זרקתו לים מדאחייבא וכו' ואע"ג דמפליג בהגוזל קמא (דף צ"ח ע"א) בין צלולין בין עכורין היינו דוקא באדייא אדויי אבל נטלתו וזרקתו לים מחייבא בכל ענין:
סלע של שניהם מהו תיקו וא"ת תהא מקודשת ואינה מקודשת כההיא דתנן בפ' הזורק מחצה על מחצה מגורשת ואינה מגורשת וכן לענין קידושין ומוקי לה בגמרא בח' אמות מצומצמות וגט יוצא מד' אמות שלו על ד' אמות שלה ואיכא דמוקי לה כגון שהיו שניהם עומדים תוך ד' אמות ומיהו מסקנ' דהתם מוקי בב' כתי עדים אבל ק' מההיא דהמוכר את הספינה חצר השותפין קונים זה מזה ומוקי לה במודד לתוך קופתו אבל על גבי קרקע לא וא"כ ה"נ לא תהא מקודשת וי"ל דאין הדבר תלוי בקנין שקונה ע"י הסלע אלא מירי הכא אפי' זרקם לה לתוך חיקה אלא כשהסלע של שניהם מספקא ליה אם מתרצית היא להתקדש כשאומרה לו להניחה שם או לא משום דקתני בברייתא כשאומרת לו תנם על גבי סלע דעלמא אינה מקודשת אפי' זרקם לה לתוך חיקה משום דלישנא משמע שאינה צריכה להתקדש ואם היה סלע שלה משמע שהיא רוצה להתקדש וקא מיבעיא ליה לרב ביבי בסלע של שניהם מאי וכן יש לפרש האי בעיא דהתקדשי לי בככר תנהו לכלב והתקדשי לי בככר תנהו לעני:

דף ט.

כל אשקיין אשקויי לאו כלום הוא, הנך ג' עובדי איצטריך ליה לאתויי לאשמועי' דבשום דבר אין מועיל לו במידי דאכילה ושתיה ולא בשור מילי.
בגמ' והלכתא שיראי לא צר כי שומא מדקדק ר"ת אמאי איצטריך לפסוק כרבה לגבי דרב יוסף דהא בבבא בתרא פסקי' הלכה כרבה לבר משדה ענין ומחצה אעפ"י שיש מפרשים דהיינו דוקא בבבא בתרא ע"כ בכולי תלמודא והלכתא כרבה) כדמוכח בפי' מי שאחזו דקאמר ותסברא דרבה כרשב"ג והא קי"ל הלכתא כרבה ובהא קי"ל דאין הלכה כרשב"ג ומההיא דב"ב הוא דקי"ל הכי מדלא קאמר בהא כדקאמ' על רשב"ג ועוד ק' אמאי לא קאמר הכא והלכתא כרבה כדאמר הלכתא כר' אלעזר והלכתא כרבא אמר רב נחמן צ"כ נר' לר"ת דדוקא שיראי הוא דלא צריכי שומא לפי ששומתן ידוע קצת ואין רגילים לטעות בו כ"כ אבל שאר דברים כגון אבנים טובות ומרגליות אין בקיאין בשומתן ולפעמים שטועים בהם הרבה צריכים שומא משום דיא סמכה דעתה, לכך נהגו העולם לקדש אשה בטבעת שאין בה אבן והא דאמרי' לקמן בפ"ב כגון שהוסיף לה נופך משלו

י"ל כגון ששמו אותו א"ג נופך הוי כמו שיראי ששומתו ידוע קצת וההיא גברא דקדיש באבנא דכוחלא לקמן והיה רב חסדא משער אי אית בה שוה פרוטה האי אבנא דכוחלא לא הוי כשאר אבנים טובות אלא כשאר אבני שיש כדאשכחן ברישׁ ב"ב בהורדוס במאי בנייה לבית המקדש באבני שישא מרמרא וכוחלא ומיהו לא ברירה לי האי כעמא מה שנהגו העולם להסיר האבן מן הטבעת דהא אמרי' דבכל דהו כ"ע לא פליגי דאין דרך לתת שומא לטבעת כמה היא שוה וי"מ משום הכי איצטריך לפסוק הלכה כרבה משום דרב יוסף הביא כמה ראיות לדבריו והא דלא קאמר והלכתא) כרבה דלא תימא היינו כרבה דאיכא דאמרי דבכל דהו לא צריכי שומא אבל אמר חמשים ושוו חמשים צריכים שומא לפי' הוצרך לפסוק דבכל ענין לא צריכי שומא:

כתב על הנייר או על החרס מפרש ר"ת דהך ברייתי' אתיא כמ"ד עידי מסירה כרתי דלר"מ דאמר עידי התימה כרתי בעי' שיהו העדים חותמים בשטר כדמוכח לקמן בפ"ב ועדים שעל החרס ועל הנייר כמאן דליתנהו דמי כיון שיכול להזדייף כדאמרי' בפ"ב דכתובות האי מאן דבעי לאחוויי חתימת ידיה בבי דינא לכתוב חתימת ידיה אחספא או ארישא דמגילתא ותנן בפ"ב דגיטין אין כותבין לא על הנייר ולא על הדפתרא וחכמים מכשירים ואמרי' מאן חכמים ר' אלעזר ש"מ דלר"מ לא מהני כתב שיכול להזדייף וכדאמרינן בפ"ב דכתובות:

אעפ"י שאין בו ש"פ דאם היה בו ש"פ היתה יכולה להתקדש בלא כח השטר:

והא לא דמי האי שטרא לשטר זביני וכיון דהאב מקנה את בתו לבעל כמו מוכר שמקנה שדהו ללוקח ראוי הוא שיהא שטר זה כשטר מכר, תימא אמאי לא פריך מגט דהויה ילפינן ליה מיציאה והתם המקנה כותבו וי"ל דלא ניח' ליה להקשות מגט דבצד אחר דמי שפיר לגט דמה גט הבעל כותבו ואף ה"נ הבעל כותבו:

התם כתיב ומכר במוכר תלה רחמנא וע"כ במוכר בשטר מיירי דאלו במוכר בכסף בקונה תליא מילתא שע"י הכסף שהוא נותן הוא קונה השדה:

הכא כתיב כי יקח בבעל תלי מלתא תי' מאי מייתי ראייה מכי יקח לקדושי שטר דההוא איירי בקידושי כסף וקניית כסף ודאי בלוקח תלה רחמנא וי"ל דמשמע ליה לאשויי כל קיחות להדדי דמויצאה והיתה ילפינן דקידושי שטר איתנהו בכלל כי יקח הילכך כולהו בלוקח תלהו רחמנא:

התם נמי כתיב שדות בכסף יקנו תי' מאי פריך מקנין כסף דודאי בלוקח תליא מילתא כדפרישית וי"ל דאסיפי' דקרא קא סמיך דכתי' וכתוב בספר וחתום ומשמע דאפי כתיבת

שטר תליא בקונה, ומשני קרי ביה יקנו כלומר אסיפיה דקרא קרי יקנו אבל ריש' דקרא איירי כפשטיה כנ"ל סוגיא זו:
הלכתא נינהו תי' א"כ למה לן בריש פירקי' ויצאה והיתה שהאשה נקנית בשטר וי"ל דשטר מכר לחוד הוי הלכתא אבל שטר קידושין נפיק מכי יקח דהבעל כותבו אע"ג דקאמר נינהו לשון רבים לאו אתרוויהו קאי כה"ג אשכחן בריש פ' בנות כותיים דקאמר הלכתא נינהו ולא קאי אלא אחד:
מדעתו והוא שלא בגרה הא דלא עריב להו ולימא או מדעתה והוא שבגרה משום דבלא בגרה שייך לשון בתך ובבגרה שייך לשון הרי את:

דף ט:

גמרא אף הויה בעיא דעת מקנה נ"ל אף דעת מקנה אבל מודה ר"פ שאם כתב מדעתה ולא מדעתו שאינה מקודשת דאלת"ה לפלוג בתרתי אם כתבו מד מדעתה ושלא מדעתו לרב פפא ורב שרביה מקודשת ולרבא בא ורבינא בינא אינה מקודשת:
מאי לאו שטרי ארוסי' ונשואין ממש וא"ת ונישואי' מאי פירושו דאי כתובה אין צריך דעתה וי"ל דה"ק שטרי אירוסין שהם לצורך נישואים:
לא בשטרי פסיקתא וכדרב גידל וא"ת וכיון דרבינא מוקי לה בשטרי פסיקתא וכדרב גידל מאי קא מיבעיא ליה בכתובות (ק"ב) דא"ל רבינא לרב אשי דברים הללו ניתנו ליכתב ופירש"י שם דמיבעיא ליה אם נתנו חכמים כתיבה בדבר אם באו להחתים עדים בדברים הללו שהם בלא קנין או לא ניתנו דלא יטרוף ממשעבדי דכיון דליכא קנין לא משתעבדי נכסי ואפי' אם שניהם מתרצים ליכתב אינן יכולים לכתוב וכיון דמוקי לה בשטרי פסיקתא אלמא שיכולים לכתו' מדעת שניהם וי"ל ששאל לו לידע סברתו וכשאמר לו לא ניתנו ליכתב ה"ק לו מהך דהפיקחי' היו כותבין ומהך דאין כותבין שטרי אירוסין ור"י פי' נתנו ליכתב בלא דעת המתחייב דאלים כקנין דסתמיה לכתיבה עומד או לא ניתן ליכתב אלא מדעת המתחייב ואמר לו רב אשי לא ניתנו ליכתב אלא מדעת המתחייב ופרי' ליה מהפקחי' היו כותבין אלמא כותבין שלא מדעת מתחייב והדר מייתי ליה סייעתא מהך דאין כותבין שטרי אירוסין דלא ניתנו ליכתב ולהך פירו' לבתר דשמעה מרב אשי סברא וכן מוכ' לשם דמעיקרא אותביה ובתר הכי מייתי ליה סייעתא מהא ברייתא ור"ת פי' בשם אביו רבינו מאיר וכן פר"ח דניתנו ליכתב היינו אם הוצרכו ליכתב דאין נקני' באמירה לחוד אם לא נכתבו והא דקאמר הן הן הדברים הנקני' באמירה היינו בכתיבה בלא קנין וקרי לאמירה כתיבה דתנן הכותב לאשתו דין ודברים

אין לי וכו' ותני ר' חייא האומר לאשתו או לא, ניתנו ליכתב ובאמירה לחוד ניקנין ולפ"ז צ"ל דרבינא פליג עליה דרב אשי וקסבר דניתנו ליכתב אין מועילין בלא כתיבה כיון דמוקי לה בשטרי פסיקתא וצריך לדקדק כמאן הלכתא ובסדר תנאים ואמוראים כתב [יד הר' יוסף] טוב עלם [כתוב] רבינא ורב אשי דהלכת' כרבינא וכן פסק בה"ג דהלכה כרבי' ורבא דאמרי מקודשת אבל ר"י רגיל לפסוק כרב אשי לגביה דרבינא דכך הוא רב אשי בתראה כמו רבינא וגם גדול ממנו היה כדא"ל רבינא לרב אשי בפ' הדר אנא נמי תלמיד חבר דמר אנא ור"ח כתב וקי"ל כרב בפא ורב שרביה דמותבי' עליה דרבינא ורבא מהך דאין כותבין וכו' ואע"ג דמשנינן ומוקמי' בשטרי פסיקתא וכדרב גידל אמר רב וכו' אשינויי דחיקי לא סמכי' ותו דרב נחמן דאמר לעי' מדעתה והוא שבגרה קאי כוותייהו וי"א דהלכה כרבינא ורבא והדבר צ"ע, ומה שמדקדק דאשינויי [דחיקי] לא סמכינן אין זה ראיה דבפ' הנושא איכא איפכא דבריש' מוקי לה בשטרי פסיקת' ודחי לה בשטרי אירוסין ממש ומדרב נחמן דלעיל ליכא ראיה דהא רבא דאמר הכא מקודשת איהו אמר לעי' בשם רב נחמן דבעי מדעתה אלא מדעתה דלעי' לאו אכתיבת השטר קאי אלא אנתינתו:

כמה אתה נותן לבנך בירושלמי אבל לא אח ע"י אחותו ולא אשה ע"י בתה ואפי' היא קטנה ובלבד מן הנישואין הראשונים אתיא כר' חנינא המשיא את בנו בבית זכה בנן בבית ובלבד מן הנשואים הראשונים וכן כתב הרמב"ם:

הן הדברים הנקני' באמירה ופי' רשב"ם דוקא כשמתוך התנאי' עמדו ועשו הקידושים ומדקדק מדנקט עמדו ואין זה ראיה [דאורחי'] דתלמודא בהכי כמו קטנה שלא מיאנה והגדילה ועמדה ונשאת ביבמות פ' ב"ש, והדתנן בפ' בתרא דכתובות הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל תשב עד שתתלבן ראשה ומתמיה למה תשב ישאנה ויתבע חמיו בדין לפי' רשב"ם ניחא דאיכא לאוקומ' כשלא קדשו מתוך הדברים ומ"מ מאחר שהסכימו על כך תשב עד שתלבין ראשה ומיהו י"ל שהחתן אינו רוצה לטרוח לבוא לב"ד ולמיקם בדינא ודייני:

ומה יבמה שאינה נקנית בכסף נקנית בביאה וא"ת שפחה כנענית תוכיח שנקנית בכסף ואינה נקנית בביאה י"ל דשאני התם דלאו קנין דאשות הוי א"נ היא גופה תיתי אי לאו דאשכחן באמה העבריה דנקנית בכסף ואינה נקנית בביאה:

דף י.

גמרא כל הבועל דעתו על גמר ביאה הק' ר"ן דבפרק הבא על יבמתו אמרי' נקנית בהעראה בג"ש דקיחה קיחה ותי' דההיא דפ' הבא על יבימתו מיירי בביאה שאחר הקידושים שהיא לשם נישואין כמו חופה כדאמרי' סתם חצר דידיה ללין סתם חצר דידיה לשם נישואין וסגי בהעראה וכן פי' הרי"ף דמיירי בביאה דחופה דומיא דיבמה שהיא זקוקה לו כבר וקשה לפי' דקיחה קיחה גבי קידושין מיירי ולא איירי בחופה כלל, ורבינו שמשון הזקן פי' דהא דאמרינן דהעראה קונה היינו שלא עשה כי אם העראה ופי' מיד דמוכח שלא היה בדעתו על גמר ביאה אבל הכא מיירי כשגמר ביאתו כאן לא קני בהעראה כיון שדעתו על גמר ביאה והלשון מוכיח כך כל הבועל דעתו על גמר ביאה דמשמע כיון שגמר ביאתו דעתו על גמר ביאה אבל אם לא גמר קני בהעראה והא דקאמר לכ"ג דקא קני בתולה בביאה פי' אם יכול לקנות בתולה בגמר ביאה אבל פשיטא דבהעראה יכול לקנות, והר' יצחק בן הר"מ תי' הא דנקנית בהעראה היינו כשמפרש שרוצה לקנות בהעראה אבל בסתם דעתו על גמר ביאה:

קתני ביאה וקתני נשאת אלמא אפי' לאחר ביאה נמי אביה זכאי במציאתה ובהפרת נדריה ובמעשה ידיה ומקבל גיטה עד שתנשא אלמא אירוסין עושה ומשני כי קתני נשאת אשארא אבל ביאה נישואין עושה והיא ברשות הבעל למציאתה ולכל דבר:

וחייבים עליה משום אשת איש פירש"י אם קבל בה אביה קידושין וקשה אמאי איצטריך למיתני וחייבים עליה משום אשת איש הא קתני סיפא אם באו עליה אחד מכל העריות האמורות בתורה מומתין על ידה ואשת איש בכלל כדמוכח בפ' בן סורר ומורה ואפי' בהמה בכלל כדאיתא בפ' ד' מיתות בשמעתא דתקלה וקלון ונ"ל דקאי אאם בא עליה יבם קנאה וקמ"ל דקונה קנין גמור מדאורייתא ולא הויא כביאת בן ט' דקתני בסיפא דההיא משנה בפ' יוצא דופן דלא קנה אלא מדרבנן כדאמרינן עשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול וממעטי' ליה בפ"ד מיתות ב"ד ולקמן בפירקין מאשר ינאף את אשת איש פרט לאשת קטן:

דף י:

גמרא נשאת לכהן אוכלת בתרומה אבל פחות מג' אעפ"י דנשאת לא אכלה דאיכא למיחש לסמפון דכיון דלאו בת ביאה היא אע"ג דנשאת לא בדיק לה וגם חוזר ומשלחה לבית:

ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה תי' דהכא דריש מק"ו דארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה ונשואה דרשינן בספרי מכל טהור בביתך יאכל אותו ואית דמפיק לה מאתם וביתכם וק' לעולא דאמר לעיל (דף ה' ע"א) ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה משום דהוי קנין כספו ופר"ת דהא ז קאמר עולא קנין כספו אסמכתא בעלמא היא ולא עיקר דרשא, ומי' בר"פ אלמנה לכ"ג לא משמע הכי דפריך שיאכלו עבדי מלוג שהכניסה אלמנה לכ"ג בתרומה מכח קניינו שקנה קנין כמו עבדיו שקנו עבדים ומשני קנין שאינו אוכל אינו מאכיל, הלכך נראה לפר' דדרשא דעולא היא עיקר וההיא דספרי אסמכתא היא וכמה דרשות מצי' בת"כ דאסמכתות נינהו כגון מעשר פירות וירק דדריש בספרי מקרא וכן לא עולים ביום טוב וכל הנהו דריש מקרא אבל מילתיה דאמורא הוי דוקא וק"ו דהכא הא קא דחי ליה ואע"ג דמקנין כספו לא משמע אלא קידושי כסף איתקוש הויות להדדי:

ומה שפחה כנענית שאין ביאתה מאכילתה וכו' ומהאי ק"ו ליכא למילף נקנית בכסף ושטר ומה שפחה כנענית שאינה נקנית בביאה נקנית בכסף ושטר אשה שנקנית בביאה אינו דין שנקנית בכסף ושטר וכו' דאיכא למיפרך מה לשפחה כנענית שכן יוצאה בכסף כדפרכינן ליה גבי אמה העב יה אבל לענין אכילת תרומה לא שייך הא פירכא, ובירושלמי שלמי בעי למילף מהאי ק"ו שתהא אשה נקנית בחזקה ומשני ובעלה בביאה נקנית ואינה נקנית בחזקה וה"ה דממעטי מובעלה כסף ושטר אבל התלמוד לית ליה הך דרשא כדמוכח כל הסוגיא לעי' דאי לאו דאשכחן פירכא הוה ילפינן מק"ו ותי' אמאי לא ילפינן לה לה בג"ש דאשה ושפחה מהדדי לענין כסף ושטר וצ"ל דלית ליה הך דרשא דאי אית ליה יותר היה ראוי לדרוש הג"ש לענין קנין מלענין מצות דעיקר קרא בביטול קנין כתי' וכתב לה ספר כריתות או חופשה לא ניתן לה וה"ה לענין קנין ולא נהירא לי האי שינויא דלא ידעינן דעבד חייב במצות שהאשה חייבת בהם אלא מג"ש דלה לה ונראה דפירכא מעיקרא ליתא דחופשה לא ניתן לה בשפחה כתיב ואין ללמוד משם שתהא נקנית [אשה לשם אישות משפחה שנקנית לשם שפחות בכסף ושטר כצ"ל אי"ק ס"ט] גויה לשם אישות שפחות בכסף ושטר:

אלימא בביאה שע"י חופה וכסף שע"י חופה פירש"י ביאה שאחר חופה איירי וכסף שלפני חופה ולא נ"ל לפרושי בתרי גווני ועוד אי בביאה שאחר חופה איירי מאי האי דקאמר זו שביאתה מאכילתה הא אכלה מקודם ביאה משעת החופה ועוד הא דקאמר בתר הכי הכא תרתי והכא חדא. הל"ל הכא תלת והכא חדא בביאה איכא תלת כסף וחופה וביאה. ונ"ל בביאה שע"י חופה היינו ביאה שהיא חופה כמו כסף שע"י חופה:

זו שביאתה מאכילתה ע"י חופה אינו דין שכספה מאכילתה בלא חופה תי' לימא דיו אסוף דינא מה ביאה שע"י חופה ה"נ כסף שע"י חופה קניא הניחא לר' טרפון דאמר היכא דמפריך ק"ו לא אמרינן דיו אלא לרבנן ק' י"ל דהאי ק"ו ליתיה הכי אלא גלויי מילתא בעלמא דבן בתירא אית ליה דאשה אוכלת בתרומה מכל טהור בביתך יאכל אותו והאי ק"ו אינו אלא לגלות אם ארוסה בכלל ביתך היא הלכך לרבנן נמי כיון דק"ו אינו עיקר מודו דלא אמרינן דיו היכא דמפריך ק"ו:

גמרא עד שתכנס לחופה משום דעולא מדנקט עד שתכנס לחופה משמע דהיינו כמשנה אחרונה דאינה אוכלת בהגעת זמן עד שתכנס לחופה ותי' דבפרק אע"פ פליגי אמוראי למשנה ראשונה דאינה אוכלת עד שיגיע זמן משום דעולא או משום סמפון אפ"ה במשנה אחרונה כולהו מודו דהטעם משום סמפון כדאיתא התם ונ"ל דתנאי דהכא כמשנה ראשונה ופליגי בפלוגתא דעולא ורב שמואל כרבי יהודא דהתם בן בג בג סבר משום סמפון ובין בתירא סבר משום דעולא ועד שתכנס לחופה דהכא לאו דוקא אלא לפי שבהגעת זמן רגילים לעשות חופה נקט חופה והתם נמי אמרי' דבין עולא לרב שמואל איכא בינייהו קבל מסר והלך כי הכא ובפ' נערה נמי אשכחן שקורא הגעת זמן לשון חופה דתנן התם לעולם היא ברשות האב עד שתכנס לחופה ודייקי' בגמרא מאי לעולם לאפוקי ממשנה ראשונה משמע דאי לאו לעולם הוה מיתוקם בהגעת זמן אע"ג דקתני לחופה ומיהו התם ניחא טפי דנקט לשון חופה משום שאר דברים שהוא ברשות הבעל ע"י חופה כגון ליורשה ולטמא לה ולהפר נדריה וה"ר משה מנרבונא מפ' דלמשנה אחרונה [נמי פליגי הני תנאי וגם מישב מה שכתוב במקצת ספרים אבל מה אעשה שחכמים אמרו אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה אי משום דעולא אי משום סמפון ובן בג בג סבר אי לא נכנסה לחופה אינו אוכלת משום סמפון ובן בתירא סבר דלסמפון לא חיישי' (מהגעת זמן ואילך משום דעולא או משום סמפון לאוסרה ע"ד ולאסור עד שעת החופה) אלא מאחר שהתחילו לגזור משום דעולא והחמירו לאסור עד הגעת זמן (או משום סמפון) החמירו לבסוף נמי לאסור משום סמפון עד שעת החופה ומאי בינייהו דקאמר לא לפי האמת שנוהג עכשיו דחיישינן לסמפון אלא לפי משנה ראשונה בא לפרש מאי בינייהו דבן בג בג חייש לסמפון ובן בתירא סבירא ליה משום דעולא.

דף יא.

קוביוסטוס פירש"י גונב נפשות ור"ח פי' משחק בקוביא והא דאמרי' בב"ר דאמר שלחני כי עלה השחר וכי נגב אתה או קוביוסטוס אתה שאתה מתייירא מן השחר לפירש"י ניחא לפר"ח נמי י"ל דאדם המשחק בקוביא רגיל להיות עליו נושים הרבה ונטמן מפניהם ובפ"ק דבכורות משמע כפר"ח שאמר לו ההגמון לריב"ז על חשבון השקלים וכי משה רבכם גנב היה או קוביוסטוס היה או אינו בקי בחשבונות היה ולא שייך התם לפרש גונב נפשות וי"ל דקוביוסטוס קאי אשאלה ראשונה ששאל לו בחשבון הלוים והכא משמע בפר"ח דקאמר נמצא גנב או קוביוסטוס הגיעו דמשמע דרובא איתנהו הכי ורוב עבדים אינם גונבים נפשות:

הנהו קלא אית להו פירש"י וסבר וקביל וק' לר"ת דבריש המוכר פירות אמרי' בהדיא נמצא גנב או קוביוסטוס הגיעו לסטי' מזויין או מוכתב למלכות אומר לו הרי שלך לפניך וע"ק דאמרי' בפ' האומני' גבי שפחה אם היתה שוטה או נכרית הרי זה מקח טעות א"כ בהנך מומים ניחוש לסמפון ומפר' קלא אית להו ולא שכיחי ולא חיישינן להך סימפון כיון דלא שכיח'. וריב"א היה מקיים פירש"י דהיכא דמקבל המוכר המעות אמרי' דלוקח מסתמא קודם נתינת המעות ידע הני מומין דאית להו קלא וסבר וקביל והא דאמר התם הרי שלך לפניך היינו קודם שנתן הלוקח המעות וכן משמע קצת התם בפ' המוכר פירות דפריך לימא המוציא מחבירו עליו הראיה אלמא מיירי כשהלוקח מוחזק:

מסר והלך פירוש מסר האב לשלוחי הבעל או הלך האב עם שלוחי הבעל לסימפון חיישינן כל זמן שלא נכנסה לרשות הבעל והיינו כרב דאמר בפ' אעפ"י מסירתה לכל חוץ מתרומה ורב אשי פליג עליה התם אף לתרומה אף למשנה אחרונה דאמתני' דהתם קיימו דקתני לעולם לאפוקי ממשנה ראשונה ולדידיה מצי לפרושי מסר וגם הלך דכיון שהלך האב עם שלוחי הבעל חיישינן לסימפון:

אלא מעתה כגון בנתיה דר' ינאי קס"ד דאפי' בפשטה ידה וקבלה פרוטה קאמר רבי זירא דאינה מקודשת הואיל ורגילה להקפיד על דינר לא חשיב לגבי דידהו כסף אלא דבר שרגילה להקפיד בו הילכך פריך ליה בנתיה דר' ינאי דרגילות להקפיד על תרקבא דדינרי לא יתקדשו בפחות אפי' פשטה ידה כיון דלא חשיב כסף וזו אינה סברא כלל, ומשני פשטה ידה וקבלה לא קאמינא דאפי' בפרוטה מתקדשת דכסף קרינא ביה כי קאמינא דקדשה בליליא א"נ דשויא שליח וכיון דרוב נשים רגילות להקפיד על הדינר הוי כאלו פירשה שלא תתקדש בפחות מדינר ובנתיה דר' ינאי אי שויה שליח אינן מתקדשות בפחות מתרקבא דדינרי כך פירש"י וק' דא"כ נתת דבריך לשיעורים כיון דאזלי' בכל

אחת כפי דעתה וכה"ג פרי' בסוף פ"ק דגיטין ובפ' חזקת הבתים גבי הני דבי בר אלישיב וי"ל דהאי לא חשיב לשעורים כיון דבדינר כולם שוות כיון דאינן מתקדשות בלילה או ע"י שליח בפחות מדינר א"נ מצי לפרושי דבנתיה דר' ינאי נמי אי שווייה שליח מתקדשת בדינר כיון שיודעת שיתנו לשליח כמו שרגילות ליתן לשאר נשים אמרינן דבוודאי מתרצית בכך:

טעמייהו דב"ש כדרב אסי דאמר כל כסף האמור בתורה כסף צורי ואם שקלים הוי כסף צורי ואם כסף סתם הוי מטבע הפחותה שבצורי הילכך פרוטה לא מצית אמרת לפי שהיא של נחושת ובצור' מטבע של נחושת ליכא וכיון דאפיקתיה מפרוטה אלמא מידי דחשיב בעי אוקמיה אדינר כדלקמן בשמעתי':

גמרא והרי טענה וכו' ופי' רש"י ונהי דמעה מטבע מיהא פחותה שבצורי שנים מנא להו לפירושו דכיון דמטבע הפחות שבצורי (מי' שנים מנא לה"ו הוא מעה היכי שייך למימר הכא כיון דאפיקתיה מפרוטה אוקמיה אדינר הלא מעולם לא היה בכלל פרוטה אלא דקרא הוא מעה שהוא המטבע הפחות שבצור' ובשלמא לקמן דמסקי כסף קצוב דוקא ניחא כיון דהתם כסף שאינו קצוב פרוטה ואפיקתיה מפרוטה מסתבר לאוקומי אדינר שהוא חשוב אבל הכא כיון דסתם כסף הוא מעה אמאי מפקינן ליה ממעה לאקומי אדינר ועוד כי היכי דבקידושין אמרינן כיון דאפיקתיה' מפרוטה אוקמיה אדינר גבי טענה נמי כיון דאפיקתיה משתי פרוטות אוקמיה אשני דינרים הילכך נראה כמו שפי' בשם רבותיו דדינר הוי המטבע הפחותה שבצורי ואע"ג דכתיב עשרים גרה השקל ומתרגמינן עשרין מעין סילעא לא שהיתה מעה בימי משה אלא גרה הוא משקל קטן שיש מהם עשרים בשקל ואנקלוס לפי דורו תרגם שבימיו היה מטבע ששמו מעה שהיו מהם עשרים בשקל ופריך והרי טענה דתנן שתי כסף שהם מעות ולא דינר מדקת' שתי ולא קתני שני ומשני משום דבעי' דבר חשוב דומיא דכלים ומעה דבר חשוב הוא והשתא אתי קרא לגרוע דסגי במעה ולא בעי דינר אבל לפי המסקנא דאמרי דבעי' כסף אתי כלים לאוסופי דבעי' מעה ולא סגי ליה בפרוטה. ורש"י הק' על פי זה דא"כ דכל כסף האמור בתורה דינר היא היכי אתי היקישא ועקרא לה הא איצטריך ליה היקישא לאשמועינן מה כלים שנים וכו' (שמואל בפ' שבועת הדיינים) צ"ל דתרווייהו דרשות נפקי מכלים דאין היקש למחצה) וכסף כי אתא לכפרה הוא דאתא ועוד הק' היכי אמרינן מה כלים דבר חשוב וכי מחט דבר חשוב הוא האי אמרינן התם יצאו כלים למה שהם אלמא מחטין לא חשיבי הא נמי ל"ק דאפי' מחט יש בו חשיבות דראוי לעשות בו מלאכה גדולה ועוד הק' דבהדיא אמרינן איפכא בשבועות מה כסף דבר חשוב אף כלים דבר

חשוב והך נמי ל"ק דהיינו דוקא לשמואל אבל רב אית ליה בהדיא התם דבין שנים ובין חשוב נפקי מכלים וכסף כי אתא לכפירה הוא דאתא:
ה"ג רש"י גופה אמר רב יהודה אמר רב אסי והיינו טעמא דאי אקמייתא קאי ה"ל למיפרך לאלתר לימא רב אסי דאמר כב"ש אלא חוזר ואומר דברי רב אסי כדי לפרשם והדר תו פריך לימא רב אסי דאמר כב"ש:
ושל דבריהם כסף מדינה תי' דבפ' החובל תנן גבי תוקע לחברו רבי יוסי הגלילי אומר מנה ומסיק בגמ' דהיינו כסף צורי ובכתובות פ' אע"פ תנן נותן לה כלים של חמשים זוז ובפ' מציאת האשה לא יפחות לה מחמשים זוז ודייק בגמ' דחמשי' זוזי פשיטי קאמר ואמאי לא דייק מדרב יהודה אמר רב אסי וגם כתובה היא מאתים זוז צורי בין למ"ד מדאו' בין למ"ד דרבנן וכתובת אלמנה שהיא לכ"ע מדרבנן היא (מדרבנן) במנה צורי ונר' דלא מיירי רבי יהודה אלא בסלעים דומיא דכסף קצוב האמור בתורה דהיינו שקלים:

דף יא:

חמש סלעים של בן וכו' אשם בכסף שקלים וערכי' לא איצטריך לתנא למתני דהתם כתיב בהדיא בשקל הקודש וערכי' נמי דכתיב וכל ערכך יהיה בשקל הקודש:

דף יב.

גמרא שלא יהו בנות ישראל כהפקר הלכך אפקיעינהו לקידושי מיניה לכל מקדש בפחות מדינר:
סבר רב יוסף למימר פרוטה כל דהו אף אם יפחתו ממשקל של כל מטבע ומטבע רק שיהיו קצ"ב פרוטות בדינר:
א"ל רב יוסף א"ה היינו דתנינן צא וחשוב וכו' השתא אלפים לא הויין יותר מאלפים קרית להו אא"כ דפרוטה מקרייא בכל דור ודור לפי המטבע ניחא דבדורו של תנא נפחתו השקלים והפרוטות והיו בשתי סלעים של משה יותר מאלפים פרוסות של דורו דאשה משערינן בשקלו של משה אא"א דכל הפרוטה השנוייה בדברי התנאים היא פרוטה של משה לא הוו כולי האי:
ל"ק הא דאייקור איסרי נ"ל דה"ה דהוה מצי למימר הא דאייקור פריטי וקם שיתא באיסר הא דזול פריטי וקם תמניא באיסרא והכי איתא בירוש' ר' חנניה ור' מנא ר' חנניה אומר נחשת באתרא קאים כספא זיל וכספא יקיר ר' מנא אמר כספא באתרא קאי נחשת זלזל

נחשת יקיר על דעתיה דר' חנינא לעולם שמנה נשים מתקדשות באיסר על דעתיה דרבי מנא פעמים ששת פעמים ח':

חיישינן שמא שוה פרוטה במדי חומרא דדבנן היא דמאורייתא אין להקדיש אלא מקומו ושעתו והא דקרי ליה בתר הכי קידושי ספק לא שיהא בו שום ספק מדאורייתא:

הא בקידושי ספק ואינה מותרת לאחר בלא גט וגם נמי צריך לקדשה הראשון קידושין אחרים ודאין, ונ"ל דמגרש ראשון ונושא שני אבל מגרש שני ונושא ראשון לא דאמרינן בשמעתין קמייתא בגיטין יצא עליה קול מראשון ובא אחר וקדשה קדושי תורה מהו אמר רב הונא מגרש ראשון ונושא שני אבל מגרש שני ונושא ראשון לא מ"ט אתי למימר מחזיר גרושתו מן האירוסין אפי' רב ששת בריה דרבא דאמר התם אף מגרש שני ונושא ראשון מימר אמרי עיינו רבנן בקידושי שני וקדושי טעות הוא מודו הכא דדוקא מגרש ראשון ונושא שני דלא דמי דהתם דיצא עליה קול דנתקדשה מראשון קידושי ודאי מימר אמרו עיינו רבנן ובדקו בקול שהיה אמת וביסטלו קידושי שני אבל הכא שהדבר ידוע שאין בו שוה פרוטה ליכא למימר קידושי טעות הוו של שני אלא שחששו לומר דילמא שוה פרוטה במדי וגרשה ראשון ונשאה שני וגרשה והחזירה ראשון והתם נמי קי"ל הלכתא מגרש ראשון ונושא שני:

רב חסדא לא סבר לה ההיא דשמואל הכא לא מצי לשנויי הא בקידושי ודאי הא בקידושי ספק והוה משער רב חסדא אי אית ביה שוה פרוטה אז מקודשת לראשון ואי לית ביה שוה פרוטה יגרשנה הראשון ותשאר תחת השני דהא חזינן דלא אצרכה גט מראשון מדפרשי רבנן ממשפחת השני אלא ודאי לא סביר לן ההיא דשמואל:

דף יב:

גמרא האיכא סהדי באורית גר"ת בוא"ו וכן גורס בערוך ול"ג באירי ביו"ד ואורית הוא מערב כמו אורייא דבפ' לא יחפור גבי שכינה במערב דקאמר מאי אוריה אויריה ולא כמו שפרש"י שפי' אוריה במזרח אוי' שלפני השכינה והשתא ניחא דבני בבל היו אומרים האיכא סהדי באורית דהיינו מערב שקורים לבני ארץ ישראל בני מערבא ורבי חנינא שהיה בארץ ישראל היה אומר עידיה בצד אסתן דהיינו בצד צפון כדאמרי' האי שמעתא בעיא צילותא כיומא דאסתנא והיינו רוח צפונית שמתרגמינן מצפון זהב יאתה מאסתנא דהבא יאתה ובבל היתה לצפונה. כדכתיב מצפון תפתח הרעה:

האיכא סהדי באורית אין לפרש ניחוש דילמא איכא סהדי באורית דלמה יש לנו לחוש מספק ועוד דההיא דר' חנינא דמייתי הכא דאמרי ליה רבנן בפ"ב דכתובות והא איכא

סהדי במדינת הים אין לפרש דקשיא להו דניחוש מספק דא"כ תיקשי להו מתני' דהתם דקתני בהדיא נשביתי וטהורה אני נאמנת והא נמי ליכא למימר הא איכא סהדי דידעי דודאי איכא סהדי דפשיטא דעל זה ראוי להחמיר עד שנחקור דברי העדים הילכך נ"ל והא איכא סהדי כלומר יצא הקול שיש עדים באורית במדינת הים:

ועל דמקדש בביאה פר"ת משום פריצותא לפי שצריך עדי ביאה או עידי ייחוד ודבר מכוער הוא להעמיד עדים על כך וקשה דביבמות (פ"ג) מייתי לה גבי מצות יבום מקדש ואח"כ בועל לא קדש לוקה מכת מרדות מדרבנן כדרב. והתם לא מצי לפרושי משום עידי ייחוד דאפי' אי קדיש תחלה אכתי צריך עידי ייחוד דיבמה אינה נקנית מדאו' אלא בביאה. ונ"ל דהיינו פריצותא דעושה תחלת קניינו בביאה דומיא דקדיש בלא שידוכין:

ומאן דמבטל גיטה אי אמרי' ביטלו מבוטל ניחא דשמא אשה זו לא תדע בביטול ותנשא ומיהו רב יוסף גופיה אית ליה בפ' השולח בטלו אינו מבוטל ואיכא למימר מ"מ מוציא לעז הוא על הגט:

ועל דמצער שליח דרבנן פירש"י שליח ב"ד וגר' דבחנם דחק לפ' כן דלקמן בפ' בתרא מייתי לה אהא דמצער לשמעיה דרב יהודה דהוה שקיל בשרא דטבחא דהא דשמתיה רב יהודה שמתא עדיפא מניגודא כדאמרינן בפסחים (בפ' מקום שנהגו) החמיר עליו בשביל שגם עליו דיבר דאמר מאן יהודה בר שייסקל דשקיל בשרא מקמאי:

ועל דמסר מודעא אגיטא ואעפ"י שחזר [*פי' ביטול המודעא] ובטלה איכא מאן דשמע במודעא ולא שמע בביטול:

בכלהו לא מנגיד רב וכו' על זה סמכו לנהוג היתר לדור החתנים עם חמיו בזמן הזה אע"ג דכולהו אמוראי לית להו דשמואל דהא רב יוסף קאמר הכא נגדי' כרב ורב יהודה לקמן בפ' בתרא דשמתיה להוא גברא:

בשעת מתן מעות מקודשת גר דל"ג בין רצתה בין לא רצתה כדמוכח לקמן דקאמר וליתני מקודשת סתם כי התם:

דף יג.

גמרא קדשה בגזל בחמס ובגניבה לקמן בפ"ב מוקי לה בגזל דידה וחמס וגניבה דידה ופרושי קא מפרש כגון שחטף סלע מידה:

כשם שאין אשה נקנית בפחות מש"פ כך אין קרקע נקנית בפחות מש"פ. תמיה לי אמאי תלי קרקע באשה כי היכי דבאשה ילפינן קיחה קיחה משדה עפרון דכתיב ביה כסף

בקרקע נמי כתיב שדות בכסף יקנו ולפי גר' הספרים דגר' לעי' אשה בפחות מש"פ לא מקנייא נפשא דתלוי בקפידת האשה ניחא:
מאי משמע כדמתרגם רב יוסף. תמיה לי מאי צריכים לתרגום דרב יוסף הא כתיב בקרא ונאוף וסתם ניאוף אשת איש דכתיב אשר ינאף את אשת איש וכתיב האשה המנאפת תחת אשה תקח את זרים. וי"ל דניאוף דקרא משמע שהוא מנאף עם אשת חבירו אבל ההיא דמתרגם רב יוסף מולידין בנין מנשי חבריהון ע"כ מיירי באשה שנתגרשה שלא כדת ונשאה זה או שהיתה מקודשת לאחר ולא ידע ראשון שהיתה מקודשת לו ונשאה זה דאי במנאף עם אשת חבירו לא שייך ביה למימר מולידי' בנין בנשי חבריהון דרוב בעילות אחר הבעל ועוד היינו ניאוף דרישא:

דף יג:

גמרא לב ושמואל דאמרי תרווייהו מלוה ע"פ אינו גובה לא מן היורשים ולא מן הלקוחות ואפי' מדרבנן כדמוכח בע' מי שמת בשמעתין דאקנ' קנה והוריש ר"י ור"ל דאמרי תרווייהו גובה בין מן היורשים בין מן הלקוחות היינו מדאור' אבל מדרבנן אינו גובה אלא מן היורשים אבל מן הלקוחות לא גביא כדאי' בפ' גט פשוט:
מלוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמיא קרבנות ופדיון וחרמי' וערכי' מקריין מלוה הכתובה בתורה שאלמלא לא נכתבו בתורה בפי' לא היו מחויבים כלום אבל הלואה אע"ג דכתיב האיש אשר אתה נושה בו לא חשיב כתובה בתורה דאף אם לא נכתב ידוע היה שצריך לפרוע מה שלוה:
גובה מן היורשים שעבוד' דאורייתא ואינה גובה מן הלקוחות משום דלית ליה קלא. תי' דרב פפא גופיה סוף פ' גט פשוט קא' גובה מן היורשים שלא תנעול דלת בפני לווין אומ' ר"ת [* והרמ"ה תי' דאליבא דמאן דלית ליה שעבוד' דאוריית' איצטריך ליה דליכא למימר דכי קאמר הכא ש שעבודא דאורייתא כמלוה הכתובה בתור' דכמלוה בשטר דמיא מדפסק הלכתא בסתמא ש"מ בכל מלוה קאמר ועוד דא"כ מן הלקוחות אמאי לא גביא הא ודאי יולדת קלא אית ליה דהשתא במוכר שדהו בעדי' אמרינן דאית ליה קלא דכמלוה בשט' דמי כ"ש יולדת דילדה בקולי קולות דהוי כמו איכא דאמרי ויש הרבה בתלמוד כיוצא בזה ורי"ף פי' דה"ק התם משום שלא תנעול דלת בפני לווין אוקמוה אדאורייתא ולא רצו לתקן שלא תגבה מן היורשים כמו שתקנו שלא יגבה מן הלקוחות והא דמלוה ע"פ גובה מן היורשים היינו דוקא היכא דידוע לן דלא פרע כגון שהודה בשעת מיתה או שמתוה ומית בשמתי' כדאיתא בפ' מי שמת ובפ' שום היתומים אבל

היכא דמספקא לן אי פרע אי לא פרע כיון דאבוהון אי הוה קיים מצי למטען דפרע טענינן ליתמי כל מה דמצי למיטען וכן מוכח בריש המוכר את הבית גבי שטר כיס היוצא על היתומים דפטירי בפלגא דפקדון אעפ"י שיש כאן שטר דדילמא אי הוה אבוהון קיים הוה טעון ואמר פרעתי והיה נאמן אעפ"י שיש שטר במגו דאי בעי אמר נאנסו כ"ש כשאין שטר כלל ואפילו שבועת יורשין לא בעי דלא אשכחן שבועת יורשים אלא היכא שהיתומים באים להוציא כגון שיש שטר בידם והלוה אומר שהוא פרוע אז נשבעים שבועת יורשים ונוטלים אבל להחזיקן במה ש שבידם לא מצי' שתקנו חכמים שבועה לזה וכן כתב רב פלטוי גאון בתשובה אבל מחרימים בסתם אם שום אדם יודע שאביהם לא פרע:

אלא מיתת הבעל מנא לן תי' דבפ' ארבע מיתות ב"ד מצריכינן קרא באשת אב ובשאר עריות שאסורות בין מחיים בין לאחר מיתה ובפ' הבא על יבמתו מצרכינן קרא דיבמה שיש לה בנים אסורה לאחר מיתת הבעל והכא מצריכנן קרא להתיר אשת איש אחר מיתה וי"ל דהא דאיצטריך קרא בכל הני לאסור היינו משום דלא ניליף מאשת איש דשריא לאחר מיתה כדרשינן בשמעתי'. תי' אמאי לא ילפינן שתתיר אשה מיתה בק"ו מגט ומה גט שאין מתיר ליבם בשום ענין אפי' אין לה בנים מתיר לעלמא בכל ענין מיתה שמתרת ליבם כשאין לה בנים אינו דין שתתיר לעלמא ונ"ל מה לגט שמתיר בשפחה כנענית מה שאין כן במיתה:

לכ"ע בעשה. פרש"י משום דכתיב ויצתה מביתו והיתה לאיש אחר דוקא ע"י שילוח גט מותרת לאחר ולא ע"י מיתה ולא נהי' לי דהאי לאו עשה הוא אלא דגלי לן קרא דנשארה באיסור הראשון במיתה ובכרת הילכך גר' כפי' ר"י דאיכא עשה באשת איש בחיי הבעל דכתיב ודבק באשתו ולא באשת חבירו וע"י מיתת הבעל פקע בו איסור החמור ונשאר בו איסור עשה:

מידי דהוי אפיסולי המוקדשים וכו' נ"ל דלא דמי כולי האי דהתם איכא תרי גווני איסורי מעילה ואיסור גיזה ועבודה וע"י פדייה פקע איסור החמור ונשאר בו איסור גיזה ועבודה אבל באשת איש איסורא הוא דאיכא אלא דאית בה עונשי' הרבה ולא אשכחן דפקיעי מקצת עונשים ואשתייר ביה מקצת:

חדא דיבם לא איקרי אחר ובפ"ק דסוטה נמי דרשינן והיתה לאיש אחר ולא ליבם. ותי' דבכתובות פ' האשה שנפלו גבי כשתנשא לאחר תטלי מה שכתוב ליכי אמרי, דיבם נמי כאחר דמי וגבי שדה אחוזה נמי דכתיב ומכר את השדה לאיש אחר אמרי' דהוי אח

בכלל אחר וי"ל דלא דמי דגבי יבום שבא להקים שם לאחיו לא שייך לקרותו אחר והא דכתובות לכשתנשא לאתר לשון תורה לחוד ולשון חכמים לחוד:

דף יד.

גמרא ואימה לכולא מילתא כאשה תמיה לי א"ר למה כתב יבמה יבוא עליה ליכתוב יקחנה לו לאשה וי"ל דאי כתב הכי לגמרי כאשה דביאה אירוסין עושה דהכי קי"ל בביאה וכסף ושטר אין גומרים בה כדרך שאין גומרים באשה הילכך כתב יבמה יבוא עליה ולקחה ומדכתיב הכא ביאה קודם קיחה וגבי אשה קיחה כתוב קודם ביאה אלמא ביאה גומרת ביבמה וה"פ דקרא יבמה יבא עליה ובהכי לקוחה לו לאשה ומדכתיב לאשה גמרינן דלכל מילי הוא כאשה דאף כסף ושטר גומרים בה דאין לחלק בקניני יבמה:

מאי ויבמה ש"מ תרתי (מקשה הוא ופריך הכי אימא כולהו אמר ביבמה) ועוד דרשינן דרשא שלישית בפ"ב בימות דדרש עדיין יבומי הראשונים עליה גבי אשת אחיו שלא היה בעולמו והאי דרש' דרשי מוי"ו דויבמה:

ההוא מונקר' שמו נפקא תי' דהך סוגיא דלא כר' יהודה ודלא דכרבנן דפליגי בריש מצות חליצה דר' יהודה דריש תרי בישראל חד לרצויי הדיוטות וחד לרצוי לפסול גרים וצו כולכם חלוץ הנעל מונקרא שמו נפקא ורבנן דמפקי הדיוטות מקרא אחרינא ונקרא שמו בישראל וענו כולכם א"כ הך דרשא מנא להו. ונראה דהך סוגיא דהכא כרבנן דהתם וכמו שכתוב בגרסת הספרי' דגרסינן הכא מונקרא שמו נפקא אבל ביבמות גבי רבי יהודה ל"ג ישראל אלא קסבר ר' יהודה דונקרא שמו לחודיה נפקא בלא ישראל ורבנן סברי תרתי שמעת מינה דמדסמך בישראל אצל חלוץ הנעל ולא כתב ונקרא בישראל שמו חלוץ הנעל ש"מ דדרשי כיון דחלץ לה נעל הותרה לכל ישראל אבל פשטיה דקרא משמע ענו כולכם חלוץ הנעל:

הא נמי יוצאה בחליצה וכיון דחליצה במקום נט לא חשיב ליה פירכא:

זו שיוצאה בגט אינו דין שיוצאה בחליצה ולא שייך לאקשויי מה ליבמה שכן בלאו לענין הני קניינים והא דקאמר לעיל ומה אשת איש שהיא בחנק עיקר מילתא לא סמיך אק"ו אלא במה מצינו:

ומה אשת איש שאין יוצאה בחליצה יוצאה בגט וא"ת מה לאשת איש שכן נקנית בשטר וכיון שחשוב להכניס חשוב נמי להוציא דבכה"ג נמי אמרי' לעיל שטר שמוציא אינו דין שמכניס וי"ל דה"מ התם דבעי למילף הקניינים זה מזה שטר מכסף אבל הכא שבא

ללמוד יציאה דיבמה מיציאה באשת איש ל"ש למפרע אע"ג דלעיל דבעי למילף קנין דאשה מקנין דאמה פרי' מה לאמה העבריה שכן יוצאה בכסף שהקנין והיציאה אחת הן שמגרעת פדיונה ויצאה:

אמר קרא ככה עיכובא וא"ת מנ"ל דאתי ככה למעוטי יבמה מגט דילמא אתי למעוטי מיתת היבם וי"ל דככה יעשה משמע במעשה הזה היא יוצאה ולא במעשה אחר אבל למיתת היבם ממילא הוי וא"ת לא לכתוב לא ככה ולא ספר כריתות וכיון דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי כל חד וחד תיקו אדוכתיה כדאמרי' בריש פ"ב דזבחים וי"ל דהאי קנין וחמורים לאו דוקא דבלאו ק"ו הוה ילפינן במה מצינו להשוות אשה ליבמה וכן יש לפ' פ"ק דחולין גבי כשר בתורים פסול בבני יונה וגבי כשר בפרה פסול בעגלה:

תניא ועשהו חטאת. תי' דבפ' טרף בקלפי מסיק על הך ברייתא סתם ספרי מני ר' יהודה ור' יהודה אית ליה התם דלא כתיב חוקה לדברים הנעשים בבגדי לבן בחוץ והגרלה קרי התם דברים הנעשים בבגדי לבן מבחוץ וכ"ת דמשמע ליה דאתיא אפי' כר' נחמיה דאית ליה דחוקה קאי אפי' אבגדי לבן מבחוץ דליכא מאן דפליג על האי ברייתא והאי דקאמר התם סתם ספרי ר' יהודה לרווחא דמילתא קאמר הא ע"כ כר' שמעון לא אתיא דקסבר הגרלה לא מעכבא וי"ל דפריך הכא משום דבפ' טרף בקלפי דריש אשר עלה עליו הגורל תרי זמני למה לי לעכב אלא דרשי' ק"ו אע"ג דכתי' עיכובא וחוקה דנקיט הכא לאו דוקא אלא משום דבכפרה כתיב חוקה והשר מקוצי תי' דאפי' לר' יהודה מוכח שפיר דרשינן ק"ו הכא דכתיב עכובא מדאיצט' קרא דוזאת דרשינן מיני' למעוטי דחוקה לא קאי אלא אדברים הנעשים בבגדי לבן מבחוץ (ולא) אדברים הנעשים בבגדי לבן בפנים ואי ס"ד לא דרשינן ק"ו היכא דכתיב מזאת עיכובא לישתוק רחמנא מבזאת וממילא ידענא דחוקה לא קאי אלא אדברים הנעשים בבגדי לבן מבחוץ דאי קאי חוקה ואדברים הנעשים בבגדי לבן בפנים) לישתוק רחמנא מועשהו חטאת דליכא למימר ק"ו כיון דכתיב ביה עיכובא הילכך הא דחוקה קאי שפיר אבגדי לבן הנעשים מבחוץ ואצטריך ועשהו למעוטי שלא יקדש השם מק"ו ולהכי איצטריך וזאת למעוטי דחוקה לא קאי אדברים הנעשים בבגדי לבן מבחוץ:

דף יד:

סנדל המסולס ספרים יש דגר' סנדל סוליס והוא שם סנדל שאין לו עקב כדאיתא במדרש אהנך קראי דכתיב עקב ענוה יראת ה' וכתיב ראשית חכמה יראת ה' מה שעשתה חכמה עטרה לראשה עשתה ענוה עקב לסוליסה:

גמרא הואיל וכל קניינו בכסף פירש"י שאין קניינו במשיכה כישראל ול"ג לר"ת לומר שיהא סתמא דתלמודא כר"ל דלר' יוחנן דאמר דבר תורה מעות קונות בפ' הזהב דרשי' בפ"ב דבכורות מיד עמיתך בכסף הא לגוי במשיכה וקי"ל כוותיה לגבי ר"ל ומסקי' בפ' בתרא דע"ז דמשיכה בגוי קונה ומפר' ר"ת הואיל וכל קניינו דגוי דנכרי בעבד עברי בכסף לאפוקי שטר דלישׁ' קונה בשטר אבל לא בגוי דשטרא נפקא לן מאחרת יקח לו או מלא תצא כצאת העבדים ובגוי לא שייך לא אמה העבריה ולא אחרת ואפי' בקרקע לא מצינן שטר לגוי כדאמר בחזקת הבתים גוי מכי מטי זוזי לידי אסתלק ליה ישראל לא קני עד דמטי שטרא לידי' ובפ"ק דגיטין נמי בשלמא מכר מכי יהיב זוזי קמייהו קני ושטר ראייה בעלמא הוא והא דאמרינן בפ' השולח דגוי קונה בחזקה התם בחזקה של כבוש מיירי דומיא דעמון ומואב טהרו בסיחון ולא במקח וממכר וא"ת ולאו ק"ו הוא גוי שאינו קונה עבד עברי בשטר קונה בכסף ישראל וכו' י"ל דהאי לאו ק"ו הוא דהיא הנותנת דכל א' יש לו קנין מה שאינו באחר כדאשכחן גבי מטלטלי' בפ"ק דבכורות מדישראל בחדא גוי נמי בחדא:

נמכר לישראל מנ"ל וא"ת ונילף שכיר שכיר מגוי דבמוכר לגוי כתיב נמי שכיר וי"ל דאה"נ אלא דמשכח קרא בהדיא ולא מייתי והפדה להכי דאיצטריך לגרעון כסף וא"ת וקרא בגוי למה לי נילף שכיר שכיר מנמכר לישראל וי"ל דמכסף מקנתו לא מייתר להכי דאיצטריך לכדרשי' לעיל בכסף הוא נקנה ואינו נקנה בתבואה וכלים וא"ת ונילף קנין שטר בגוי בג"ש דשכיר שכיר מונמכר לישראל או נילף תחתון מעליון וי"ל דקים ליה או מקרא או מקבלה דאין שטר קונה בגוי ואפי' בקרקע שפירש"י טעמא ושמא ממעטי' שטר מדכתיב מכסף מקנתו:

אמר קרא והפדה מלמד שמגרעת פדיונה ויוצאה וא"ת היכי מפיק מהכא שנקנית בכסף ואפי' אם אינה בכסף אלא בשטר או בחזקה שייך ביה גרעון פדיון כי הדבר ידוע שלא מכרה האב אלא בדמים ואותם הדמים היא מגרעת ויוצאה ומיהו עיקר הקנין לא היה אלא בשטר או בחזקה ואיכא למימר דגלוי מילתא היא מנמכר לגוי דמגרע מפדיונו (חסר):

בכסף מיקנה נמי ככסף וא"ת ונילף מהיקשא דכל (חסר) בלמצוא ולא אשכח תנא דלא יליף ובפ' התקבל אשכחן ר' יוסי בר' יהודה דלא יליף דלית ליה בבהמה וכלים לאו בבל תלין משום דלא יליף שכיר שכיר וי"ל דמהדר תנא לאשכוחי תנא דלא יליף שכיר שכיר גבי עבד:

אזנו שלו ולא אזנו של מוכר עצמו וא"ת אמאי איצטריך העבד למעוטי אמה העבריה דאם מכרה אביה כמוכרת עצמה הוי וי"ל משום דאמה העבריה הוקשה למכרוהו ב"ד דכי ימכר במכרוהו ב"ד איירי כדלעיל וא"ת ותפוק ליה דמוכר עצמו אינו נרצע כיון דאין רבו מוסר לו שפחה כנענית דבעינן אהבתי את אשתי ואת בני וליכא כדאמרי' לקמן וי"ל דס"ד דמוכח עצמו כמו שהוא יליף ממכרוהו ב"ד בג"ש דשכיר שכיר תדע מדאיצטרך קרא למעוטי אשה שאינה נרצעת אע"ג דלא מצי למימר אהבתי את אשתי ואת בני משום דכיון דאיתקש לעבד עברי ח"א שתהא נרצעת כמו האיש:

דף טו.

גמרא ואידך ההוא לג"ש. וא"ת תיפוק לי דההיא דמצורע מופנה לג"ש כדמוכח בהקומץ רבה וי"ל דקסבר ר' אליעזר דמופנה מצד א' למדין ומשיבי' ואיכא למיפרך מה למצורע שכן טעון עץ ארז ואזוב ושני תולעת כדאיתא בפ' מצות חליצה:

ואידך בעלמא נמי לא ט"ל כר' נתן. מכאן מדקדק ר"ת דאין הלכה כר' נתן דר' אליעזר ורבנן פליגי אדר' נתן ור' אליעזר דשמותי הוא סבר לה כר' נתן. ועוד מדאמ' לקמן גבי הא דתניא ענק עבד עברי לעצמו הא בני תוטאי היא דאמר לו ולא לבעל חובו משמע תוטאי ולא ס"ל תותיה ועוד הביא ראיה מדאמר לקמן בסוף האומר גבי אשפזיכניה דר' שמלאי ממזרא הוה א"ל אי קדמתיך טהרתינהו לבנך ומפ' משום דהוה א"ל זיל גנוב ואיזדבן בעבד עברי ואי מוכר עצמו רבו מוסר לו שפחה כנענית למה לי למימר זיל גנוב ש"מ דאין הלכה כר' אליעזר בהכי. ונ' דלאו ראייה הוא דדילמא בההוא הוא דאין הלכה כמותו אבל באחריני הלכתא כוותיה דלאו חד טעמא הוא ומה שאמר ר' אליעזר שמותי הוא ברוב ספרים דגר' ר' אליעזר ומה דקאמר תוטאי היא דילמא תוטאי וס"ל כוותיהו. ונר' דהלכתא כר' נתן דבכמה דוכתי מייתי לה תלמודא דר' נתן דיינא הוא ונחית לעומקא דדינא וגבי פלוגתא דאביי ורבא בסוף בפ' כל שעה דקאמר רבא מכאן ולהבא הוא גובה א"א לרבא ליישב אליבה הא דאמר רב נחמן יתומים שגבו קרקע בחובת אביהם ב"א חוזר וגובה אותו מהם אלא כר' נתן וקי"ל כרב נחמן בדיני והלכתא כרבא לגביה דאביי וגם ר"ת פי' בספר הישר דהלכה כר' נתן בסוף בבא בתרא שפי' חמש מדות בערבות:

כי טוב לו עמך עמך במאכל עמך במשתה. הה"ר אברהם גריס כשכיר כתושב יהיה עמך דמה"ט דריש ליה בת"כ אבל כי סוב לו עמך אין זה צווי אלא סיפור דברים בעלמא:

אבל מכרוהו ב"ד דעביד איסורא אימה נקנסי' כלומר דעבדי מיניה פירכא מה *) למכרוהו ב"ד וכו' וקשה הא עכצ"ל דג"ש דשכיר שכיר מופנה דאי לאו מופנה היא אמאי

איצטריך קרא לעי' דמוכר עצמו אינו נרצע הא איכא לאקשויי מה למכרוהו ב"ד דעבד איסור וצ"ע:
מאי משמע כלומר מאי חזית דמוקמ' האי קרא בנרצע טפי מקרא דלעי':
הוי אומר זו רציעה אע"ג דמכירת ב"ד נמי אינו נוהג באשה כדתנא בפ' היה נוטל מ"מ שם מכירה נוהגת באשה:
ואי אשמעינן נרצע לא הוה צריך להך צריכותא דכיון דלא כתיב נרצע בהדיא אי לא כתיב אלא חד קרא הוה מוקמינן ליה במכרוהו ב"ד משום דלא מטא זימניה אלא דאורתא דתלמודא דעביד צריכותא כאלו נכתבו שניהם בהדיא כדאמרינן ביבמות חד למעוטי שפחה זאת למעוטי נכרית וצריכי:

דף טו:

בגמ' זה שנגאל באלה אינו דין שנגאל בשש וא"ת שדה אחוזה יוכיח שנגאל בקרובים ואינו נגאל בשש וי"ל דלא אמרינן הוכחה משדה לאיש ונ"ל דמה לשדה אחוזה דאינה נגאלת אלא ע"י [עצמו] ולא בשאר קרובים:
אמאי קאמר ומה מי שאינו נגאל באלה נליף שכיר שכיר וא"ת אפי' למ"ד דלא יליף שכיר שכיר נילף עליון מתחתון כדאסיקנא לעיל וא"ו מוסיף על ענין ראשון. ונ"ל לתר' דר' סבר כדרבנן דלעיל דאמרי' לעיל דמוכר עצמו יתר על שש. והא דקאמר ומה מי שאינו נגאל באלה נגאל בשש היינו בשמכרוהו ב"ד וא"ת השתא דמיעטנו מבאלה דנמכר לגוי שאינו יוצא בשש א"כ יהא נמכר לישראל נגאל באלה מק"ו ומה נמכר לגוי שאינו יוצא בשש נגאל באלה מכרוהו ב"ד שיוצא בשש אינו דין שנגאל באלה וי"ל דאיכא למפרך מה לנמכר לגוי שכן יוצא במיתת אדון מה שאין במכרוהו ב"ד ולפום האי שינויא נרצע ואמה העבריה שיוצאה במיתת אדון נגאלים בקרובים אליבא דר':

דף טז.

גמרא בגוי שישנו תחת ידיך הכתוב מדבר וא"ת תיפוק לי מדכתב וחשב עם קונהו משנת המכרו לו עד שנת היובל יאי בגוי שאינו תחת ידיך לא ציית. וי"ל דלעולם מיירי בגוי שאינו תחת ידך וקרא אתא לאשמועי' שמודיעי' לו הדין אם ירצה לקבל או בגוי שקבל עליו לדון בדין תורה אע"ג דדרי' וחשב עם קונהו שידקדק ולא [יכעוס] עליו אפילו בגוי שאינו תחת ידיך פעמים שיכול להערים עליו ולהטעותו בחשבון ובדין והזהיר הכתיב שלא להטעותו בדבר שיודע לגוי משום חילול השם. וא"ת בגוי שישנו תחת ידיך מה

שייך כאן יציאת יובל למ"ד גזל הגוי מותר והלא בידים יכול לגוזלו ומה צריכים לדקדוק זה וי"ל דכיון דהגוי בטח בו ונתן לו מעותיו על מכר גופו בא הכתוב להשמיענו שצריך לדקדק עמו מפני חלול השם:

הקישה הכתוב לאחרת ומהך הקישה ליכא למילף שתהא אמה העבריה נקנית בביאה דלעיל ממעטינן מובלעה דכסף איכא למילף הא דוהפדה בלאו הכי צריך ללמדנו גרעון והא דלא יליף אשה בכסף מהקישא דאמה העבריה הא פריך לעיל דא"כ ה"א שתי פרוטות בעי וא"ת מוכר עצמו מנ"ל דנקנה בשטר מכרוהו ב"ד ניחא ליה דאיתקש לאמה העבריה אבל מוכר עצמו מנ"ל ולמאן דיליף שכיר שכיר ניחא אלא דלא יליף דוא"ו מוסיף על ענין ראשון לא שייך בשטר דגוי לא קני בשטר וי"ל כיון דאשכחנא דהושוו מכרוהו ב"ד ומוכר עצמו לענין כסף ה"ה לענין שטר:

אמר קרא והתנחלתם אותם בחזקה ולא אחר בחזקה ואע"ג דלקמן דרשינן מיניה והתנחלתם אותם לבניכם אותם אתה מוריש לבניכם ולא בנותיכם לבניכם תרוייהו דרשינן מינה דמיעוטא דאותם קאי אוהתנחלתם אותם לומר שאין אדם מנח ל בנותיו וקאי נמי על לרשת אחוזה הוא ולא אחר:

שכן מוציא בבנות ישראל הא דלא נקט שכן מכניס דדמי טפי משום גט כתי' בהדיא וקידושין לא ידעינן אלא מויצאה והיתה:

אמר רבא זאת אומרת עבד עברי וכו' בכל דוכתא משמע דרבא ס"ל הכי דלקמן בפירקין (דף כ"ח) עד היכן גלגול שבו' ומסיק רבא לטעמיה דאמר רבא ע"ע גופו קנוי ובב"ק בהגוזל בתרא קאמר רבא לטעמי' דאמר עבד עברי גופו קנוי ותימה דהא דקא משני הכא היינו לתנא דברייתא דלא תיקשי למה לי שטרא אבל מתני' פליגא מדלא חשי' שטר וי"ל דמשמע ליה דתנא דברייתא לא פליג אמתני' אלא לאסופי קאתי דתנא דמתני' לא קא חשיב אלא יציאות שהם בע"כ של אדון אבל שטר אינה אלא מדעתו של אדון:

זאת אומרת עבד עברי קנוי לגופו. תי' לשמואל דאמר המפקיד עבדו יצא לחירות ואין צריך גט שחרור בגיטין פ' השולח למה לי שטרא וי"ל דהכי פריך מכדי מהר לשון שחרור הכתוב בשטר הרי את בת חורין הרי את לעצמך כדתנן בגיטין פ' המגרש אותו לשון עצמו לימא ליה באפי תרי דס"ד דאין גופו קנוי ואין צריך אלא מחילה כמו מחילת חוב דעלמא ומשני דגופו קנוי ואותו לשון הכתוב בשטר לא היה מועיל בעל פה:

אין גרעונו מחול לפי שגופו קנוי אבל אם לא קנוי גופו היתה המחילה מועלת מכאן יש לדקדק דמחילה לא בעי קנין:

מיתה שמוציאה מרשות אב אינו דין שמוציאה מרשות וא"ת חופה תוכיח שמוציאה מרשות אב ואינה מוציאה מרשות אדון וליכא למימר הוא גופה תיתי דא"כ היכי קאמר בתר הכי תנא ושייר וקא בעי מאי שייר דהאי שייר לימא דשייר גם חופה י"ל דאיכא למיפרך מה לחופה שכן אינה מוציאה לרשות אב אלא לאחר כסף ומדעת אביה מה שאין כן במיתה:

דכיון דאיכא נמי באיש פי' דאין עובד את הבת ולא קתני יתרה עליו אלא בדבר שיתירה בבן ובבת והא דלא קתני ברישׁ' עבד עברי קונה את עצמו במיתת אדון כשאין לו בן משום דלא פסיקא ליה כיון שעובד את הבן:

דף טז:

גמרא בן י"ג שנה ויום א' ד"ה סימן. בשילהי יוצא דופן מקשי רישא לסיפא ומשני הא ר"ש בן ר' אלעזר הא ר' א"נ הא בתינוק הא בתינוקת:

והא ארבעה קתני. תי' דמשמע היכא כל היכא דקתני מנין לא אמרינן תנא ושייר וק' דבפ' החולין תני ר' חייא ד' מדברי תורה וד' שמות להם מדברי סופרים ומסיק דתנא ושייר וכן בפ' שני דסוטה דתניא בג' מקומות הלכה עוקרת את המקרא וקאמר דתנא ושייר י"ל דלא דייק בשמעתי' אלא משום דקתני ואי אתה יכול לומר ד' בא' מהן. והא דקאמר בפ' בתרא דמכות גבי יש חורש תלם א' וחייב עליו ח' לאוין תנא תני ח' ואת אמרת תנא ושייר התם היינו טעמא כיון דהתנא אתא לטפויי לאוין לא שייך תנא ושייר:

והא אלו קתני משמע הכא דלא שייך למימר תנא ושייר היכא דקתני ואלו וכן בסוף פירקין גבי אלו ה' דברים שאדם עושה אותם וכן באלו טריפות דדייק אלו לתנא דר' ישמעאל דקאמר אלו ותו לא והאיכא וכו' וק' דברים יש מותרות אמרינן תנא ושייר אע"ג דקתני אלו ויש לחלק דהתם תנא אלא משום דתנא ברישא כמה ענייני' יש אסורות ויש מותרות ומיהו בלאו הכי צריך לחלק דאשכחן בכמה דוכתין דקתני אלו ותנא ושייר בפ' המזבח מקדש דקתני אלו שפסולים בקדש ושייר כל הני דקתני בברייתא ניתני למעלה שנתנן למטה ולמטה שנתנן למעלה בחוץ בפנים ובפנים בחוץ ופסח וחטאת ששחטו שלא לשמן ובסיפא נמי באלו שלא היה פיסולן בקודש שייר נוגח וטומטום ואגדרוגינוס ומחוסר זמן וכדומה ובפ' בתרא דע"ז אלו אסורין ואיסורן בכל שהו שייר אגוזי פרך ורמוני בהן. ובסוטה פ' אלו נאמרים בכל לשון שייר שבועת הדיינים ושבועת ביטוי אלא כל היכא דתני עניינים הרבה תנא ושייר אע"ג דקתני אלו:

מה לסימנין שכן נשתנה מגוף. וא"ת אכתי נימא ק"ו כיון דלאו חומרא דכתיב בתורה הוא אלא מסתברא בעלמא הוא דפרכינן היא גופא נכניס בק"ו ונימא הכי ומה סימנין אעפ"י שנשתנה הגוף אין מוציאין מרשות אב מוציאין מרשות מיתת האב שמוציאה מרשות אב אינו דין שמוציאה מרשות אדון דלא עדיף כח אדון מכח גברא דאתי מיניה וי"ל דלא שייך למידן ק"ו כי האי דגבי אדון שייך טעם דשינוי הגוף לפי שגוף אחר הוא ואין זה גוף שמכר הילכך דין הוא שמוציאה מרשות אדון אעפ"י שאינו מוציא מרשות אב אבל מיתה שאין כאן שינוי הגוף אעפ"י שמוציא מרשות אב לא תוציא מרשות אדון. וכי תימא אכתי אמאי לא מייתי לה משנים ומיובל ונימא ומה שנים ויובל שאין מוציאין מרשות אב מוציאין מרשות אדון מיתה שמוציאה מרשות אב אינו דין שמוציאה מרשות אדון וכי תימא מה לשנים ויובל שכן מוציאין בעבד עברי תאמר במיתת האב וכו' סימנים יוכיחו מה לסימנים שכן נשתנה הגוף שנים ויובל יוכיחו וחזר הדין הצד השוה שבהן שמוציאין בעלמא שש ויובל בעבד עברי וסימני מפטור עונשי. לחיוב עונשי' אף אני אביא מיתת האב שמוציא מרשות אב תוציא כאן מרשות אדון י"ל מה להצד השוה שבהן שכן מוציאין בעבדות תאמר במיתת האב שלא מצינו שמוציאה בעבדות אע"ג דהיא גופא בעינן למילף מ"מ כל כמה דלא ילפי' פירכא היא ולא נוכל ללמוד במה הצד: רש"א ד מעניקים להם ר"ש לא פליג את"ק אלא בא להשמיענו יובל של רציעה דלא מני ליה ת"ק וגם דאין רציעה באשה:

אמה העבריה בסימנים ת"ל וכי תשלחנו. תי' דלקמן דרשי' ואף לאמתך תעשה כן להעניק וי"ל תרוויהו צריכי דאי לאו ואף לאמתך לא הוה מרבינן להעניק אמה העבריה מכי תשלחנו כיון דלא אשכחן ביה הענק כלל ואי לאו וכי תשלחנו מאף לאמתך לא הוה שמעינן להענק אלא ביוצאה בשש ויובל דומיא דעבד עברי אבל בסימנין לא:

דף יז.

גמרא כגון שברח ופגע בו יובל ופשי' ליה דמוציאו יובל אע"ג דשש אין מוציאו שאני התם דכתיב שנים יתירא שש שנים יעבוד:

שלשים ר"ל של עבד והא דלא קאמרי ר' יהודה ור"ש ל' ונ' לכל מין ומין משום דתתן כתיב לבסוף:

וניליף ריקם ריקם מעולת ראיה וא"ת עולת ראיה מנ"ל דבכל שהוא ניליף מבכור שיהא חמש סלעים וי"ל דשמא הלכה למשה מסיני היא דבכל שהוא דהא למ"ד בפ"ק דחגיגה

דעולת ראיה שתי כסף דבר תורה אמרי' בירוש' בפ"ק דמסכת פאה דהוי הלכה למשה מסיני ר"ג למ"ד בכל שהוא:

חדא דתפסת מרובה לא תפסת לא משום דמ"ד מרובה אין לו סוף כדאמרינן גבי זבה ימים שנים רבים שלשה יכול ימים רבים אמר ר' נחמיא למה בא הכתוב לפתוח או לנעול והלא לא בא לנעול אלא לפתוח ואם אתה אומר ימים עשרה או אינו אלא מאתים או אלף או רבוא כשאתה אומר ימים שנים רבים שלשה פתחת דהאי טעמ' לא שייך הכא אלא כדמפ' ר' עקיבא בת"כ א"ר עקיבא כל שמשמעו מועט ומשמעו מרובה תפסת מרובה לא תפסת תפסת מועט תפסת כלומר אם תפסת את המועט אין מוציאין אותו מידך שהמועט בכלל המרובה ואם אתה תופס את המרובה מוציאין אותו מידך אומר הבא ראיה וטול:

חדא דתפסת מרובה לא תפסת תי' דאכתי אשר ברכך אית לן למיזל בתר מרובה כדאמר לעיל דפריך וניליף מעולת ראייה ומשני אמר קרא אשר ברכך, י"ל דלעיל דחד ריקם כתיב אבכור ואעולת ראייה אית לן למילף מן המרובה משום דכתיב אשר ברכך אבל הכא דכתיב חדא נתינה גבי עבד ואחריתי גבי ערכין כיון דסברא היא לתפוס המועט משום אשר ברכך לא ילפי' מערכי' תדע דהא כי יליף מערכי' מהני אשר ברכך לאפוקי דלא נילף מפחות שבערכי':

מה צאן גורן ויקב שישנן בכלל ברכה תי' למה לן כל הני פרטי הא אשר ברכך לא משמע אלא דברים שישנן בכלל ברכה וי"ל כיון דכתיב אשר ברכך תתן לו משמע שכולל כל דבר אפי' מה שאינו בכלל ברכה וא"ת כיון דתתן לו הוי כלל א"כ לימא גורן צאן ויקב פרט אשר ברכך תתן כלל ועשה כלל מוסף על הפרט ואיתרבו כל מילי [* וק' דא"כ פרט למה לי אשר ברכך תתן לו סגי דרבי כל מילי. וי"ל דאדרבה ה"א איצטריך כי היכי דלא נטעי דדוקא דברים שישנן בכלל ברכה] וי"ל דכלל ופרט וכלל הוא דהענק תעניק לו הוי כלל ראשון וא"ת אמאי דרשי' כעי' הפרט שישנו בכלל ברכה נימא מה הפרט מפורש פרי מפרי וגדולי קרקע כדאמר גבי מעשר שני בריש בכל מערבי' או נימא מה הפרט מפורש דבר המטלטל וגופו ממון כדאמר בריש מרובה וי"ל דבכל דוכתא אמרו חכמים הצד הדומה להם לפי הענין הכא דכתיב אשר ברכך מסתברא להו למימר כעין הפרט שישנו בכלל ברכה:

דף יז:

גמרא למר למעוטי כספים ולמר למעוטי פרדות אי לאו יקב מכעין הפרט לא הוה ממעטי' להו משום דאיתנהו קצת בכלל ברכה דכספים עבדי בהו עיסקא ופרדות משבחן בגופייהו (וק"ק דא"כ כללא קמא למה מאי אהני לן כלל ופרט וכלל לימא פרט וכלל וממילא מרבינן כל מילי) וי"ס דגר' למר לאתויי כספים ולמר לאתויי פרדות דאי לא [כתב] יקב הוה ממעטינן תרוויהו מצאן גורן והוי יקב כעין מיעוט אחר מיעוט ואינו אלא לרבות למר כספים דוקא דאשבתן בעסקא ולמר פרדות דוקא דאשבחן בגופייהו:

שכן קם תחת אביו ליעדה ולשדה אחוזה ובערכי' ברישׁ אין מקדשין גבי שדה אחוזה קאמר שכן קם תחת אביו ליעדה ולשדה אחוזה ולעבד עברי ותי' דהכא והתם לא קאמר ולנחלה דבן קודם לאח לנחלה וי"ל משום דמהאי פירכא גופה הוא דקיימא ליה לתנא כדאמרי' בפ' יש נוחלין דקראי שלא כסדרן כתיב ולא קי"ל שיקדים בן לאח אלא מהאי פירכא וא"ת והא חשיב שדה אחוזה הכא ובערכי' עבד עברי אע"ג דמהאי פירכא הוא דקי"ל וי"ל דלא חשיב אלא הנך דליתנהו באח כלל אבל נחלה יש נחלה באח כשאין בן ובת:

כלום יש יבום אלא במקום שאין בן פי' הילכך עדיף בהאי מילתא בן מאח כיון דבן דוחה היבום ואין לפרש דלא עדיף בהאי מילתא אלא שוים הם בן ואח לענין יבום ואיכא בבן תרתי שדה אחוזה ויעוד ובאח ליכא ולא מידי דהא לענין נחלה לא ידעינן דבת קודם לאח אלא מהא דכלום יש יבום אלא במקום שאין בן ומדלענין יבום כי הדדי נינהו לענין נחלה נמי כי הדדי נינהו ואי אמרת דמהאי טעמא לא עדיפי בן ובת לאח אכתי מנ"ל דבת קודמת לאח וא"ת ומה"ט תחשב נמי הבת מאח לענין עבד עברי ויעבוד את הבן ואת הבת מדלענין יבום כי הדדי נינהו י"ל משום דדרשי' ועבדך שש שנים ולא לאחר כל שהו אחר במקום בן ובת נמי גבי בן דאחר דמיא לענין נחלה שהבן קודם לבת דכי האי גוונא אמרינן בערכין דאין מקדשין גבי שדה אחוזה דבת אין מעמדת השדה אחיזה לאביה משום דכי היכי דלגבי נחלת בת לגבי בן כאחר דמיא לענין שדה אחוזה נמי כאחר דמיא:

ואי ס"ד דאוריי' כי קא שקיל חילופי ע"ז קא שקיל הק' הר' שמואל אפי' הוי מדאורייתא מ"מ מותר למ"ד יש ברירה דלאו חלופי ע"ז נינהו דהובירר הדבר מעיקרא דהיינו חלקו כאמרי' גבי הלוקח יין מבין הכותים וכן גבי אחים שחלקו למ"ד יש ברירה יורשים הוו ולא לקוחות דקאמר הוברר הדבר שזה היה ראוי ליפול בחלקו ותירץ דע"כ האי תנא

סבר דאין ברירה דקתני סיפא בד"א שירשו אבל נשתתפו אסור ואי טעמא משום ברירה מה לי ירשו מה לי נשתתפו:
אלא מדרבנן שמא יחזור לסורו וליכא השתא חליפי ע"ז שחכמים הקנו לו את ההיתר:
גר יורש את הגר לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים ואין שייך שמא וחזור לסורו שאפי' אם היה חוזר אין הגוי יורש את הגר:
אין רוח חכמים נוחה הימנו פירש"י אין מחזיקין לו טובה ונר' דאפי' קפידא נמי איכא כמו המקבל מהם אין רוח חכמים נוחה הימנו בפ' הזהב והיינו טעמא דאיכא קפיד' הכא משום דנראה דמטעם ירושה הוא מחזיר לו ואתי למימר שיש לו חיים וקורבא ואתי לידי קלקול שיאמרו שאין קידושין תופסין באשת אביו [*או אחיו] [פי' לאחר שגרשה אחיו] ויפטור את אשת אחיו בחליפה:

דף יח.

גמרא וכאן שהורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה פירו' הא דתנן במסכת שביעית ורוח חכמים נוחה הימנו ותי' גבי עובדא באיסור גיורא בפ' מי שמת דלא היה רבא רוצה ליתן לרב מארי בר רחל תריסר אלפי זוזי שהיו לו פקדון מאיסור אלא רצה לזכות בהם מן ההפקר וכי לא היה רבא רוצה שיהא רוח חכמים נוחה הימנו ואו' ר"ת דגבי הלואה שעשה לו המלוה טובה רוח חכמים נוחה הימנו אם יחזיר לבניו שלא ישלם לו רעה תחת טובה אבל בפיקדון הנפקד עשה טובה למפקיד שטרח לשמור פקדונו. ונראה שאין לחלק ושאני התם דאימיה דרב מארי ישראלית היתה ברתיה דמר שמואל ונתעברה בגיות מאיסור ולא חשיב גר כלל דבדיני האומות נמי אפי' היו שניהם חוזרים לסורם לא היה יורש את אביו דאינו בכלל גוי יורש אביו דבר תורה דבתר אימיה שדינן ליה אבל כששניהם גוים גמורים שאם היו חוזרים שניהם לסורם היה גוי יורש את אביו שייך התם רוח חכמים נוחה הימנו. א"נ יש לפרש כשהורתו ולידתו שלא בקדושה אמרינן דרוח חכמים נוחה הימנו דלא אתי למחלף בישראל גמור ולומר דיש לו חייס אבל כשהורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה אין רוח חכמים נוחה הימנו דאתי למיחלף בישראל גמור.
יש בעבריה שאין בעברי תי' דלא קא חשיב שהעבריה אינה נרצעת וממיתת האדון ל"ק דאיכא למימר דבר שאין לו קצבה לא קתני:
מכלל דעבד עברי נמכר ונשנה והתניא בגנבתו ולא בכפלו וכו' תמיה לי מאי פריך דילמא הא דעבד עברי נמכר ונשנה היינו ע"י עצמו ואי דייק מלישנא דאינה נמכרת ונשנית

משמע דעבד עברי נמכר ע"י אחר לאו דיוקא היא דמכירת אמה העבריה ע"י אביה היינו עבד עברי ע"י עצמו שאביה מוכרה מדעתו וצ"ע:

כאן בגניבה אחת כלו' בגניבה א' אינו נמכר ונשנה דונמכר בגנבתו חדא מכירה משמע על מכירה אחת אבל בב' גניבות נמכר כמה פעמים על כל גניבה מכירה א' אפילו גנב הכל מאיש א' והעמידו בדין בפעם א' על כולן ופרי' בגניבתו טובא משמע כיון דמאדם א' גנב ולא העמידו בדין בנתים כגניבה אחת חשיבי וקרי ליה ונמכר דמשמע הדא זימנא ותו לא. ומשני כאן באדם א' כאן בב' בני אדם דבאדם א' אינו נמכר רק פעם על גניבות הרבה אבל בב' גניבות בב' בני אדם נמכר לכל א' פעם א' והך ברייתא דקתני נמכר ונשנה בב' גניבות של ב' בני אדם איירי ואתיא אף כר' אלעזר דבסמוך דבכל א' הוא נמכר אם גנבו כנגד ממכרו אבל הך דקתני כיון שנמכר פעם א' שוב אי אתה רשאי למוכרו ומוקמי' באדם א' בגניבה א' דלא כר' אלעזר דלדידיה אפי' פעם א' אינו נמכר כיון דגניבתו יתר על ממכרו אבל כרבנן אתיא דאמרינן דגניבו אלף ושוה ת"ק נמכר ול"ג במילתייהו דרבנן נמכר וחוזר ונמכר ויש פי' של רש"י שפי' בהם בענין אחר דבגניבה אחת נמכר וחוזר ונמכר דהנמכר בגניבתו משמע שימכר כמה פעמים עד שישלם כל גניבתו. בשתי גניבות אינו נמכר רק פעם א' דבגניבתו משמע חדא גניבה ולא שתי גניבות מדלא כתיב בגניבותיו וכדמסיק בב' בני אדם אבל א' גניבתו טובא משמע. וניח' לפי' זה דבכולהו דרשות דברייתא מבגניבתו משתמעא לא מונכר כדקתני בגניבתו ולא בכפלו בגניבתו ולא בנמכר בגניבתו כיון שנמכר פעם א' וכו' ולפי' זה גר' לקמן במילתייהו דרבנן נמכר וחוזר ונמכר ובריייתא דקת' נמכר ונשנה דמוקמי' לה בגניבה א' לא מיתוקמא כר' אלעזר דלדידיה אינו נמכר כלל כיון שאין גנבו כנגד ממכרו והך דקת' כיון שנמכר פעם א' אתיא שפיר כר' אליעזר:

א"ה עבד עברי נמי נכפינהו לבני משפחה. תמיה לי מאי קא פריך נהי דכייפינן ליה לאב לפדותה אם השיגה ידו וכי בשביל זה נכוף בני המשפחה. והר"מ הלוי פי' בע"כ דאב ומשום פגם משפחה ואם לא השינה יד האב לפדותה כופי' את בני המשפחה להלוות המעות לאב וכופין את האב לכתוב שטר עליו לבני המשפחה ופרי' עבד עברי נמי ניכפינהו לבני המשפחה:

דף יח:

גמרא ור' עקיבא סבר יש אם למקרא פירש"י דהקריאה היא לשון בגד כמו ותתפשהו בבגדו אבל המסורת הוא לשון בגידה מדכתיב בבגדו בלא יו"ד דלפי מה שנכתב היה לו

לקרות בבגדו חטף קמץ לשון בגידה כמו בשמעו את דברי האלה וא"ת והא ותתפשהו בבגדו לא כתיב ביו"ד וי"ל דהתם ליכא למיטעי וקצת ק' כי היכי דדייקינן שהמסורת הוא לשון בגידה מדלא כתיב בבגדו בו"ו ועוד דאין דרך לכתוב לא יו"ד ולא וא"ו בתוך אותיות הפעולה ונ"ל דהמקרא ודאי הוא לשון בגד כמו ותתפשהו בבגדו דאי לשון בגידה היה ראוי לקרות קמ"ץ חט"ף אבל המסורת הוא לשון בגידה דאי לשון פרישת טלית היה לו לכתוב עליה אבל בבגדו בה משמע שהוא בוגד בה:

ור"ש סבר יש אב למקרא ולמסורת ואע"ג דבפ"ק דסנהדרין גבי בסכת בסכת בסוכות לא דריש אלא שאני התם דאי אפשר לקיים שניהם כדפרש"י אבל מר' עקיבא ק' דלא דריש הכא תרוויהו בפסחים פ' כל שעה גבי לחם עני דריש מקרא ומסורת ובפ' לולב הגזול נמי תנן ר' עקיבא אומר כשם שלולב א' וכו' ודריש בגמ' מדכתיב כפת אלמא דריש נמי מסורת י"ל נהי דר' עקיבא סבר מקרא עיקר מ"מ לדרשה פורתא דריש ליה למסורת:

נפקא מינה ליורשה ולטמא לה וכו' הוה מצי למימר נפקא מינה הבא עליה אם הוא בסקילה או בחנק אלא אגב דנקט לעיל גבי האי בעיא דביאה נישואין עושה האי לישנא נקטיה נמי הכא:

בשלמא אירוסי' מאירוסין שאני דבאירוסין דאביה לא מציתו לזבונה דמוקי קרא דבבגדו בה בקידושין בעלמא:

דף יט.

נמרא דמדאורייתא חזיא כלומר זקוקה לו וביאתו ביאה כמו של גדול ואי לאו האי קרא דמיעטה רחמנא [ה"א] דחשובה כאשתו קמ"ל דאינו קונה אותה מן התורה אלא מדרבנן בעלמא כדאמרי' [עשו] ביאת בן ט' כמאמר בגדול ואיכא למ"ד בסוף האשה רבה דלא עשו והיינו טעמא דלא אמרי' גבי יבום כדהוה בעי למימר גבי ייעוד דמדאו' מצי קטן לייעודי וא"ה מיעטי קרא מחיובא דכיון דיבם בא מכח זיקת אחיו אם איתא דקני לה מדאו' לא מיסתבר [למפטריה] ממיתה. [* הרב ז"ל מפ' כפי' התוס' עיין עליהם. דאלו לפירש"י ה"נ משני רב אשי. ומיהו אכתי ק' לי לפי שטת הרב והתוס' אמאי נייד רב אשי מיעוד ואוקמה ביבם קטן ה"נ ה"מ לדחויי דלעולם ביעוד איירי קרא דפטריה ממיתה וממילא שמעינן דלא הוי יעוד והיא גופה אשמעינן מהו דתימא דבנו כל דהו. ויש לישב דאה"נ דה"מ לדחויי הכי אלא ד דעדיפא מינה אשמעינן רב אשי דאפי' גבי יבם דפשיטא לן בעלמא האי סברא דזקוקה לו וביאתו ביאה וה"א דקנאה קמ"ל קרא פרט לאשת

קטן דפטור ממיתה וממילא שמעי' דלא קנאה וכדאסבר' הרב ז"ל דאם איתא דקני לה מדאורייתא לא מסתבר למפטריה ממיתה הא אין עליך לו' אלא דלגמרי מיעטא קרא דאינה אשתו כלל ודוק:

מלמד שצריך לייעדה אם נפ' שצריך לעשות מרצונה ולא בע"כ ניחא הא דקאמר ואליבא דר' יוסי בר' יהודה דאמר מעות הראשונים לאו לקדושי' נתנו דלרבנן דאמרי דלקדושי' ניתנו [א"צ לעשות מרצונה] כיון דכבר נתקדשה משעת מכירה אבל אם נפ' ליעודה הודעא בעלמא וא"צ מרצונה רק שיודיענה מאי נפקא מינה אי אמרי' לאו לקידושי' ניתנו או לקדושין ניתנו כיון דאינו אלא גזירת הכתוב שיודיענה תחלה ונקדשנה בע"כ ועוד מסתבר לפרש שצריך ליעדה מדעתה ולא בע"כ דאי הודעא בעלמא קאמר פשי' כשהוא אומר הרי את מיועדת לי הרי הודיעה מה לי אם הודיעה רגע א' תחילה מה לי אם הודיעה בשעת היעוד:

רב נחמן בר יצחק אמר בא לומר אפי' תימא רבנן אבל נראה יותר דלר"י בר' יהודה קאמר דלעולם קסבר דלקידושי' ניתנ' דומיא דההיא דבסמוך גבי והפדה אבל לרבנן לא משמע כלל שצריך ליעדה כיון שמקדשה בכסף שקבל האב אבל לר' יוסי בר' יהודה מתקדשת במחילת פרוטה אחרונה מסתבר שצריך להודיעה קודם הקדושין:

אומר אדם לבתו קטנה צאי וקבלו קידושיך מדרבי יוסי בר' יהודה תימא מה בא להשמיענו פשי' שהיא מתקדשת דאפי' אם היה אומר תן מנה לפלוני ותתקדש בתי לך היתה מקודשת מדין ערב כ"ש כשהוא אומר תן לבתי וכן לבתו] וי"ל דהכא לא שייך להזכיר דין ערבות לפי שלא דיבר למקדש אלא לבת ועוד שנתן לה רשות להתקדש אפי' בשטר ובהא לא שייך להזכיר דין ערב כיון שאינה נהנית כלום בקבלת השטר [אלא] קמ"ל שאותו כח וזכות שזכתה לו תורה בקדושי בתו יכול הוא ליתנו לה לקדש עצמה מדעתה:

מדר' יוסי בר' יהודה דאמר מעות הראשונים לאו לקידושין ניתנו וכשמכר האב את בתו נעשה כאלו אמר לה אם ירצה האדון ליעדה קבלי קידושין דהיינו שיור פרוטה שעליך אע"ג דלא דמי לגמרי להההיא דר' יוסי בר יהודה דהתם אפי' בע"כ דאב מצי ליעד וכשאומר לבתו קטנה מצי למהדר ביה קודם שקבלה קידושי' מ"מ אי לא מהני בעלמא מה שנותן לה האב רשות להתקדש מדעתה ע"י עצמה לא היה אומר הכתוב שיועיל לענין ייעוד ואע"ג דמהני בייעוד אפי' בע"כ דאב היינו משום שכבר מכרה לו וגזירת הכתוב היא שמיעדה האב, אבל אין לפרש שבא ללמוד מדרבי יוסי בר' יהודה שמתקדשת אע"ג דקטנה לאו בת זכייה דא"א לומר כן דאם אינה זוכה בקידושי' היאך

תתקדש בקבלתה ואי בת זכייה היא מן התורה מה אנו צריכים לדר' יוסי בר יהודה לעין זכייה ואם בא ללמוד מדר' יוסי בר' יהודה שזוכה מן התורה כמו שהיה זוכה בשיור א"כ אמאי נקט בתו קטנה אפי' בקטנה אחריתי היה יכול להשמיענו חידוש זה ועוד בקל היא זוכה התם בשיורי כיון שאינו אלא [מחילת שעבוד בעלמא. וא"ת היא גופה תיקשי לך היאך היא מתקדשת בקבלתה הא קטן לית ליה זכייה מן התורה כדאמרינן בפ"ק דב"מ דקטנה אין לה יד לזכות בעצמה ומציאת חרש שוטה וקטן אפי' לר' יוסי אין בו גזל גמור אלא מדבריהם וי"ל דבדעת אחרת מקנה אותה יש לה זכייה מדאורייתא כדמשמע בגיטין פ' התקבל דפריך לרב חסדא דאמר א' זה וא' זה זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים ממתני' דאומר אדם לעבדיו ולשפחותיו העברים הא לכם מעות הללו ופדה בהם מעשר שני והא שפחה עבריה קטנה היא וזוכה לאחרים ודחי ליה בעציץ שאינו נקוב מדרבנן מכלל שהיה רוצה להוכיח שהיא זוכה לאחרים אפי' מדאורייתא ושמעת מינה דלרב חסדא זוכה לעצמו מן התורה ולרב יהודה דפליג עליה דרב חסדא זוכה מן התורה אף לאחרים ואמרי' נמי במס' סוכה לא ליקני אינש לולבא לינוקא דינוקא מקנא קני אקנויי לא מקני אלמא בדעת אחרים מקנה זוכה מן התורה הלכך כשנתן לה אביה רשות לקבל קידושי' יש לה יד לזכות בהם ומתקדשת אבל יתומה קטנה נהי דיש לה יד לזכות לעצמה אינה יכולה להקנות לעצמה לבעל דאין מעשה קטן כלום. ונ"ל אפי' לית הילכתא כר' יוסי בר' יהודה דאמר מעות הראשונים לאו לקידושי' ניתנו מ"מ מייתי שפיר רב נחמן ראיה מדבריו דבהך סברא דקאמר שהיא מתקדשת בשיור פרוטה שעליה מדעת אביה לא אשכחנא מאן דפליג עליה בהא דהא דקאמרי רבנן מעות הרא' לקדושין נתנו לאו מהאי טעמא קאמרי:

המקדש במלוה שיש עליה משכון מקודשת מדר' יוסי בר' יהודה. אין לפ' דמשכנו שלא בשעת הלואתו דקני ליה כדר' יצחק דא"כ היה לו להביא ההיא דר' יצחק כמו שהביאה למעלה גבי קדשה במשכון מקודשת אלא אפי' משכנו בשעת הלואתו איירי דומיא דאמה העבריה. ונראה דאפי' אינו מחזיר לה המשכון אלא שאמר לה הריני מקדשי' במלוה שאת חייבת לי על המשכון שלך שבידי מקודשת אעפ"י שהמשכון עדיין בידו דהא המקדש במלוה שיש עליה משכון קאמר ולא המקדש במשכון. ותי' דהיכי יליף לה מיעוד והא בייעוד איכא חזרת המשכון שמחזיר לה את גופה וי"ל דמשמע ליה דעיקר היעוד אינו בחזרת המשכון אלא בשעבוד שעליה דהוי כמו מלוה. ונר' [לדקדק דס"ל] לר' יוסי בר' יהודה דעבד עברי אין גופו קנוי דאי גופו קנוי לא דמי כלל מלוה שיש עליה משכון דאין כאן מלוה אלא הוא מקדשה בשעת הקנאת גופה לעצמה [ומיהו יש לומר

דע"כ לאו בהקנאת גופה שהוא קנוי לה מקדשה דא"כ היאך תתקדש בלא שטר שיחרור ובלא הפקר אלא ודאי בשעבוד שעליה דהיינו מלוה מתקדשת:

דף יט:

גמרא אלימא לר' יוסי בר' יהודה והא אם יש שהות קאמר ואפי' לרב נחמן בר יצחק דאמר לר' יוסי בר' יהודה לקידושי' ניתנו לא דמי למעכשיו דהוי כאלו פי' בשעת מכירה כשתרצה ליעדה תהא מקודשת בשעבוד שעליה כיון דגזירת הכתוב הוא שצריך שיהא שהות ביום כדי לעשות שוה פרוטה והשתא נמי אתי שפיר הך בריית' דבסמוך דשיחק' באדון ומקודשת לשני אפי' כרב נחמן בר יצחק:

משל לרבנן פירש"י מדברי חכמים אנו למדין דבר זה ובסוף נמי פי' מהו דתימא הא לא אמר מעכשיו ונילף מינה דאפי' לא אמר מעכשיו מקודשת לראשון ול"נ פי' דאין זו ולא עוד אלא בכל מקום מביא המשל ללמד על הדבר ועוד ע"כ הא דקאמר משל לאומר לאשה הרי את מקודשת מעכשיו לאחר ל' יום מיירי בשפירש בהדיא מעכשיו תהא מקודשת אם לא אחזור בי עד לאחר ל' יום דאי בסתם איירי הא איכא למ"ד בפ' האומר דלא חזרה ולא תנאה הוי ואעפ"י שהלשון שוה להה־יא דפ' האומר אין לחוש אם אין הפי' שוה דכי האי גוונא אשכחן בסוף יש נוחלין מהיום ולאחר מיתה מתפרש בתרי גווני וכיון דאיירי בשפי' בהדיא אין צריך ללמוד זה מדברי חכמים. ויש לפרש שהמשל בא ללמד על הענין ולומר כי היכי דפשיטא לן התם דמקודשת לראשון ה"ג גבי ייעוד אע"ג דלא אמר בשעת מכירה מעכשיו לכשארצה כיון דמעות הראשוני' לקידושי' ניתנו הוי כאלו פי' הכי בפי' והבא עליה משעת מכירה עד שעת ייעוד יש בו איסור אשת איש דחל הייעוד למפרע משעת מכירה.

ולר"מ תנאו קיים אבל לרבנן לא דייעוד לא הוי דבר שבממון:

דף כ.

גמרא יש לו אשה ובנים רבו מוסר לו שפחה כנענית וכו' כלומר אשה או בנים דאז אינו יחידי וכן מוכח קצת לקמן בסוף האומר בההיא דאי קדמתיך טהרתינהו לבנך אבל הא דאמרי' לקמן לרבו אשה ובנים ולו אשה ובנים אינו נרצע שנאמר אהבתי את אדוני את אשתי ואת בני התם נראה דתרווייהו דוקא:

אבקה של שביעית היינו משא ומתן ומסתבר שע"י משא ומתן באלו עונש זה מדה כנגד מדה יהא קמ"ל:

ליזבון איניש ברתיה וכו' ואע"ג שמפדין אותה בע"כ משום פגם משפחה מ"מ רבית ק' טפי:

דף כ:

גמרא ע"ע הנמכר לגוי נגאל לחצאין וכו' בנמכר לישראל לא קא מיבעיא ליה משום דלא כתיב ביה גאולתו כלל כשדה אחוזה הילכך מיבעיא ליה בנמכר לגוי ומיניה נילף בנמכר לישראל מג"ש דשכיר והא דלא מיבעיא ליה בגואל אם לוה וגואל משום דפשי' ליה דאין לוה וגואל דהא כתי' בנמכר לגוי כמו בשדה אחוזה והשיגה ידו ואגב דלא נקט הכא לווה וגואל לא נקטיה. נמי לקמן גבי בתי ערי חומה מיהו כי פשיט ליה פשי' ליה תרווייהו:

גאולתו גאולתו משדה אחוזה גמר. נר' לר"ת דלאו ג"ש גמורה היא אלא גלוי מילת' בעלמא הוא דעבדי, האי גאולתו כי האי דאי ג"ש מקובלת היא בין לקולא בין לחומרא אית לן למילף דאין ג"ש למחצה ועוד מדקאמר בסמוך גבי בתי ערי חומה או דילמא היכא דגלי גלי ואי ג"ש ממש לא שייך למימר היכא דלא גלי לא גלי ולקמן נמי דקאמר או דילמא [כי כתיב] גאולתו בחצאי' כתיב בקרובים לא כתיב ואי ג"ש ממש ליכא לפלוני בין חצאי' לקרובים אלא וודאי גלויי מילתא בעלמא הוא הילכך איכא למימר הכא לקולא דוקא אמרי' כיון דבדוכתא אחריתי אזלינן ביה לקולא ובבתי עדי חומה נמי דלא אשכחן ביה דאזלינן ביה לקולא איכא למימר היכא דלא גלי לא גלי גבי גאולת קרובים איכא למימר דגלויי מילתא הוא לעשות גאולה זו גאולה שלימה כמו גאולתו דשדה אחוזה אבל לא לענין גאולת קרובים:

א"ל ממדרשו של ר"ש נשמע שלווה וגואל וגואל לחצאין מוהשיגה ידו ומצא כדי גאולתו ממעטי' תלת מילי לגבי שדה אחוזה במס' ערכין כהשיגה ידו שאין לווה וגואל ומצא פרט למצוי שלא ימכור ברחוק ויגאל בקרוב. ברעה ויגאל ביפה. כדי גאולתו שאינו גואל לחצאין. והא דלא הזכיר הכא שמוכר ברחוק ויגאל בקרוב דכיון דאשמועי' שלווה וגואל כ"ש שמוכר כדי ליגאל אבל לקמן גבי שאין לווה וגואל לחצאין היה ראוי לומר כמו כן ואין מוכר ברחוק לגאול בקרוב ושמא אגב שלא הזכירו גבי לווה וגואל לא חש נמי להזכיר גבי אין לווה וגואל וכן בשדה אחוזה אמאי איצטריך למעוטי שאין לווה וגואל מכיון שמיעט שאינו מוכר ברחוק וגואל בקרוב כ"ש שאין לווה וי"ל משום דהוה מוקמי' מיעוטא דומצא לע"ע שאינו לוה וגואל אבל מוכר ברחוק וגואל בקרוב. ותמיהא לי מנא ליה הכא לרבויי כולהו כיון דליכא אלא חדא ייתורא ושמא משמע ליה אם גאל

יגאל לרבות כל מיני גאולות שנתמעטו במקום אחר ועוד תמיה ליה אמאי חשיב רב ששת מדברי ר"ש דלית הלכתא הכי אמאי לא השיב לו מדברי חכמים דאמרי אין לוה וגואל לחצאין וי"ל דלפי סברתו השיבו דקאמר היכא דלא גלי לא גלי דמשמע ליה דאין להרע כחו כולי האי כיון דלא גלי ביה קרא והשיב דר"ש נמי אית ליה האי סברא ורבנן פליגי עליה וממילא ידעינן דהלכה כרבנן:

אר"ש מה טעם וכו'. תי' דהכא משמע דר"ש דריש כפילות ולא אמר דברה תורה כלשון בני אדם וכן בפ' אלו מציאות אית ליה דרשה דהשב תשיבם והקם תקים ובפ"ב דר"ה נמי דריש עשר תעשר וק' דבכתובות לא דריש העבט תעביטנו וי"ל שיש מקומות שנראה להם לומר דברה תורה כלשון בני אדם ויש מקומות שנראה להם לישנא דייתורא ודרשי' ליה לישנא דכפלות:

ל"ק הא ר"ש הא רבנן. תי' מאי ק' ליה אפי' כר"ש מצי אתיא דהא מדרשו אינו אלא משום דרבי לן קרא אם גאל יגאל אבל אם לא גאל יגאל הייתי דן ק"ו דברייתא והייתי או' נמי בבתי ערי חומה שאינו לוה וגואל לחצאין דהוה ילפינן גאולתו משדה אחוזה דאי לאו לר"ש אמאי אצטריך גאל יגאל ומשמע דר"ש גופיה דריש מה טעם וי"ל דמשמע ליה דכל הך ברייתא היא לפי האמת אף לבתר דכתיב נמי אם גאל יגאל דאי לאו הכי אמאי נקט כל שיטה זו שאינה קיימת לבתר דכתיב אם גאל יגאל למעבד ק"ו מעבד עברי שיפה כחו לצאת ביובל ובשש ואינו לוה וגואל לחצאין כדבסמוך דקאי אף לבתר דכתיב אם גאל יגאל אלא ודאי רבנן היא וקיימא הך שיטה אף לבתר דכתיב אם גאל יגאל:

דף כא.

גמרא עבד עברי הנמכר לגוי יוכיח מעבד עברי לחודיה הוה מצי למעבד ק"ו כדפריך לעיל אלא קרקע מקרקע ניחא ליה למילף:

לקרוב קרוב קודם ס"ד כסדר הזה דקתני היינו הוא או קרוביו:

דף כא:

גמרא לקבעו חובה ואפי' לר' יהושע. הכא ליכא לאקשויי מאי ככל דהא לא כתיב עבד עברי בההוא עניינא:

והמחט והמקדח מחט של סקאים מיירי להכי קתני ליה קודם מקדח ומכתב דאינהו הוו טפי כעין מרצע וזו ואין צ"ל זו קתני:

המרצע להביא מרצע הגדול. ומכעין הפרט לא קאי דגרע אפי' מסול ומחט שאינו רוצע אלא חותך וא"ת מאי קאמר להביא אדרבה עיקר המצוה הוא בגדול דהמרצע המיוחד שבמרצעים ובספרי לא גריס להביא ויש ליישב גיר' הספרים משום דכתיב קרא מרצע סתם ורצע אדוניו את אזנו במרצע להכי איצטריך לרבות המרצע:

אין עבד עברי כהן נרצע מפני שנעשה בעל מום. בירוש' פריך וירצע מן השחום פחות מכרשינא ובהאי גוונא אינו בעל מום כדאי' בבכורות ומשני כדי שלא יבא לידי כרשינא: דהוי גיורת וגיורת לכהן לא חזייא ואע"ג דאיתותב שמואל לעיל בהא דשפחה כנענית היינו משום דהתם כמו שהותר אסור לא יהיה קדש גבי ישראל דהותר נמי גבי כהן אבל הכא כי מגיירא שרייה גבי ישראל וגבי כהן לא שרייה משום זונה ואעפ"י שמתגיירת בע"כ עשאה הכתוב כגיורת גמורה ואפ"ה איכא איסור זונה:

אשת ואפי' אשת איש מדאצטריך להתיר ביפת תואר נראה ראיה איסור דאשת איש דאורייתא בגויה ואע"ג דדרשו בפ' ד' מיתות אשת רעהו פרט לאשת אחרים היינו לענין מיתה ומלקות אבל איסורא איכא. ונראה משום דכתיב בבני נח ודבק באשתו ולא באשת חבירו. ותי' דהבא על הגויה גזרו עליה משום נשג"ז שגזרו מלקות על איסור דרבנן ועל איסור אשת איש שהוא דאורייתא לא נזרו וי"ל כיון דמפקרי נפשייהו ולא נהגו בהו תורת אישות לא חשו לתקן משום דלא מחלפא באשת איש דישראל:

לא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר. וא"ת אמאי איצטריך קרא להתיר משום יצה"ר הא מדאורייתא שרייא בצינעא. כדאמרינן בפ' אין מעמידין וי"ל דמשום דאשת איש איצטריך ואפי' משום פנויה משום דבשעת השביה מצויין רוב ישראל ואיכא פרהסיא דישראל שרואין שנכנס להתיחד עמה ואי לאו דשרייה רחמנא היו קנאים פוגעים בו:

דף כב.

גמרא ה"נ שלא יקחנה לא לאביו ולא לבנו ולא גרסינן שלא יקח שתים א' לו וא' לאביו וכו' דמאי איריא שתים אפי' א' לאביו אסורא דלך לאשה קא דריש:

שלא ילחצנה במלחמה פירש"י לבוא עליה משמע מתו' פי' דאפי' ביאה ראשונה אסור לבוא עליה משום שלא הותרה אלא בביתו ולאחר כל המעשים ותימא מאי לא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר כיון דאסורא ליה עד שיביאנה לביתו ולאחר כל המעשים מאי נחת רוח איכא ליצרו ואיכא למימר כיון דאיכא פת בסלו שסופה להיות מותרת לו נחה דעתו מיהו תי' מה התירה לו והלא אחר כל המעשים גיורת אשתו גמורה היא ושרייא ליה וכ"ת בשביל שהיא מתגיירת בע"כ ולא הוייא גיורת גמורה מ"מ אמאי אצטריך

להתיר משום יצה"ר והלא בביתו יכול לבוא עליה בצינעא דשרייא מדאוריית'. ועוד הק' ר"ת מהא דאמרי' בפ"ב דסנהדרין תמר בת יפת תואר היתה והיתה מותרת לאמנון כדכתיב דבר עלי אל המלך כי לא ימנעני ממך ואם לא בא דוד על אמה אם לא בביתו ואחר כל המעשים אז היתה גיורת גמורה כי כבר היתה גיורת וליקוחי' יש לו בה ואחותו של אמנון היתה מדאורייתא אבל אם נאמר שבא על אמה במלחמה ניחא שעדיין היתה אמה גויה ואינה קרויה בתו של דוד דבנך הבא מן הנכרית אינו קרוי בנך אלא בנה. ונר' לר"ת לפ' דביאה ראשונה מותרת במלחמה אבל שנייה אסורה עד לאחר כל המעשים ושלא ילחצנה במלחמה דקאמר היינו שאם שוהים במלחמה ימים רבים לא ילחצנה לעשות כל הסדר הכתוב בפרש' כדי לבא עליה ביאה שניה ובירוש' פליגי בה אמוראי והכי אית' התם רב אמר לא התירו בו אלא ביאה ראשונה בלבד ור' יוסי אמר שלחו רבנן דתמן תרתין מילי אתו אמרי בשם רב ולית היא כן, אתון אמרי בשם רב יפת תואר לא התירה אלא ביאה ראשונה ואני אומר לא ביאה ראשונה ולא ביאה שניה אלא לאחר המעשים דכתיב ואחר כן תבא אליה ובעלתה אחר כל המעשים והשתא לפי דברי ד' יוסי צריך לדחות דתמר לא היתה בתו של דוד ואמה היתה מעוברת קודם לכן והא דכתיב כי כן תלבשנה בנות המלכים הבתולות מעילים לפי שגדלה בביתו עם בנות המלך נהנה כבנות המלך ורב דאמר בסנהדרין בת יפת תואר לטעמא בביאה א' מותרת מיד:

אמר בתחילת שש ולא אמר בסוף שש לכאורה משמע צריך שיאמר פעמים בתחילת שש ופעמים בסוף שש דאי לאו הכי אם אמר יאמר עד שישנה ויאמר למה לי מלא אצא חפשי ומיאמר העבד שמעינן דצריך שיאמר א' בתחילת שש וא' בסוף שש. ומיהו בירוש' קאמ' ואם אמר יאמר צריך שתי אמירות א' בסוף שש וא' בתחילת שבע א' בסוף שש זהו העבד וא' בתחילת שבע זהו לא אצא חפשי ושמא האי תנא לא דריש לישנא דכפלות וה"ק ואם אמר יאמר העבד עד שיאמר וישנה כלו' אמירה זאת צריך שתהא ב' פעמים אם אמר בתחילת שש ולא אמר בסוף שש אינו נרצע משום דכתיב לא אצא חפשי וכן אמר בסוף שש ולא אמר בתחילת שש אינו נרצע שנאמר העבד נמצא שצריך ב' אמירות א' שש וא' בסוף שש:

לו אשה ובנים ולרבו אין אשה ובנים. נר' לי דאגב דנקט אשה ובנים גבי עבד נקט אשה ובנים גב אדון אבל אין צריך שיהיה לו בנים דכתיב את ביתיך והיינו אשה כדאמר גבי כ"ג וכפר בעדו ובעד ביתו שצריך שיהיה לו אשה אבל אבנים לא קפיד:

כל הקונה עבד עברי כקונה אדון לעצמו נראה לי דדוקא בעבד עברי האמור בפסוק היוצא בשש אבל שכיר שנה שכיר חדש שכיר שבת שכיר יום לא אמרי' הכי כדאמרי',

בהשוכר את הפועלים שאמר ר' מתיא בן חדש לבנו עד שלא יתחילו במלאכה אמור להם ע"מ שאין לכם עלי אלא פת וקטנית:

דף כב:

גמרא כמין חומר מפרש ר"ת כעין המעשה וכן הסוטה דאמר סופרי' הניחו לי ואדרשנה כמין חומר היא עשתה מעשה בהמה לפי' קרבנה מאכל בחמה היינו על שם המעשה וכן פי' בערוך ובלשון ערבי כשאדם שואל מה מעשך שואל מה אאמרך:
מה נשתנה אוזן וכו' במדרש הוא אומר דמרצע בגי' ד' מאות לפי שהיו ישראל עבדים ד' מאות שנה וגאלם הקב"ה והלך זה וקנה אדון לעצמו לפי' ירצע במרצע:
אלא מעתה שפחה כנענית תקנה בביאה שהיא משמשתו:
ואיכא דאמרי קטן הוה ודלא כאבא שאול פירש"י מה שהוצרך לתת עליו עבדות מחיים דלא כאבא שאול דאמר קטנים אפי' לאחר זמן כל המחזיק בהן זכו בהם וק' לר"ת מנא ליה דלי' ליה כאבא שאול דילמא מה שנתן עליו עבדות מחיים כדי שלא יקדמנו אחר לאחר מיתה ועוד דהול"ל וכרבנן. ונר' לר"ת דגרס וכאבא שאול דהלכת' כוותיה דבגיטין פ' השולח קאמר ריב"ל הלכה כאבא שאול ואע"ג דר' יוחנן סבר אין הלכה אור"ת דבכל מקום הלכה כריב"ל לגבי ר' יוחנן כדמוכח בריש פ"ב דמגילה דמשמע שדברי ריב"ל הם עיקר יותר מדברי ר' יוחנן גבי בית הכנסת מותר לעשותו בית המדרש וה"פ א"ד קטן הוה שאם היה גדול לא היה מועיל כן זה פירש למיתה וזה פירש לחיים דאע"ג דעבודת אחרים עליו קודם הוא את הכל לזכות בעצמו כיון שיש לו יד אבל קטן שאין לו יד זכה כאבא שאול אבל רבנן בין גדול ובין קטן אפילו עבודת אחרים עליו קנו עצמן וזכו בהם שמים. עוד נראה לפרש הא דקאמר כאבא שאול דאלישנא קמא נמי קאי ואפי' ללישנא קמא דגדול הוה לא היתה חזקה מועלת כלום אלא דוקא לאבא שאול דלרבנן דאמרי בין גדולים בין קטנים קנו עצמן בני חורין לא היה מר זוטרא יכול לזכות בהם דטעמייהו דרבנן שקונין עצמן במיתת האדון משום דגמרי לה לה מאשה כדאי' בגיטין בפ' השולח מה אשה בין גדולה בין קטנה מיתת בעל מתירה בלא גט אף עבד משתלח בלא גט והוי השתא מיתת הבעל בגט ומיתת האדון בגט ואם היה רבו נותן לו גט אין אחר יכול לזכות בו אבל אבא שאול מפ' טעמא התם מה אשה איסור' ולא ממונא אף מיתת האדון מפקיע איסור ולא ממון דא"כ קטן שאין לו יד לזכות בעצמו המהזיק בו זכה בו וכן גדול כיון שהיה משעבד עצמו למר זוטרא לא היה חפץ לזכות בעצמו והוי כמו קטן לאבא שאול:

בכסף ע"י אחרים אין ע"י עצמו לא פרושי קא מפרש למתניתין ולא נקט ליה אלא משום דבעי למידק במאי עסקי' משום דקאי אכסף ע"י אחרים ואית דלא גריס ליה משום דבסמוך קאמר והא קמ"ל ע"י אחרים אין ע"י עצמו לא משמע דעד השתא לא היה סבור שבא להשמיענו זה. ונר' דאין למחקו דעד השתא היה סבור דע"י אחרים הוא החידוש אבל השתא דאמרי' מדעתו אין חידוש אלא בדיוק דע"י עצמו לא והיינו דקאמר הא קמ"ל וכו':

שאני כסף הואיל וקני ליה בע"כ הילכך גם עתה שבא לקנותו לצורך העבד עצמו יכול לקנות הכסף זה בע"כ של עבד ואע"פ שלאדם אחר לא היה יכול לקנותו בע"כ של קונה משום דלגבי אדם אחר אין לו כח כלל לעשות לו שום דבר בכסף זה בע"כ:

רבא אמר כסף וכו' קונה אומר רבא טעם אחר משום דלית ליה הנך חילוקי שמחלק אביי בין כסף לשטר כדאשכח לעיל בריש פי' גבי סניגור נעשה קטיגור:

כסף קבלת אחרים גרמה לו וא"ת והא דפשי' לן לקמן ובפ' בתרא דנדרים דלר"מ אין קנין לעבד בלא רבו מנ"ל האי אי משום דקתני בכסף על ידי אחרים דילמא לאו למעוטי ע"י עצמו אלא בא להשמיענו חדוש זה דבע"כ משא"כ בשטר וי"ל דא"כ לא הוו פליגי רבנן ור"מ בכסף דהא דאמרי רבנן בכסף ע"י עצמו מפרשי' אף ע"י עצמו וא"כ למה הוצרך לרבנן להזכיר בדבריהם כסף אלא ודאי פליגי בכסף על ידי עצמו:

מכדי שמעי' להו לרבנו וא"ת דילמא הא דקאמרי רבנן ע"י אחרים לא היינו בע"כ ופליגי בהא אר"מ משום דלית להו הנך טעמי דאביי ורבא וי"ל דלא מסתבר ליה דפליגי רבנן בככי ועוד דבשטר ע"י אחרים דקאמרי רבנן אין זה בע"כ דשטר אין מועיל בע"כ ובכי האי גונא דקתני בשטר ע"י אחרים משמע שיש לדקדק גבי כסף דע"י אחרים לא:

נערבינהו ונתנינהו וכו' ואע"ג דלא דמי דבכסף ע"י אחרים היינו אפי' עומד וצווח וע"י אחרים בשטר היינו בסתם דוקא מ"מ שייך למערבינהו:

ורשב"א היא וג' מחלוקות בדבר ר"ם סבר בכסף ע"י אחרים אפי' בע"כ אבל ע"י עצמו לא דאין קנין לעבד בלא רבו ובשטר ע"י עצמו אבל ע"י אחרים לא בלא ידיעתו ורבנן סברי בכסף אף ע"י עצמו ויש קנין לעבד בלא רבו וה"ה בשטר דגיטו וידו באין כא' וע"י אחרים נמי דזכות הוא לעבד והאי דקתני מתני' ובשטר ע"י אחרים דברי רשב"א הם וה"ק אף בשטר ע"י אחרים אין ע"י עצמו לא כרשב"א והיינו דקאמר ורשב"א היא כלו' אשכח תנא דסבירא ליה הכי דאי לא אמרת הכי לא שני כלום הא דפריך לעיל והא ק"ל דגיטו וידו באין כא' דא"כ עבדי' דלא כרבנן ואי גר' בדברי רשב"א אף בשטר על ידי אחרים ולא ע"י עצמו ניחא דע"כ יש ג' מחלוקות בדבר אבל אי לא גרסי' אף בדבריו אז תימא

מנ"ל דג' מחלוקות בדבר דילמא מילתא כולה דרבנן רשב"א היא ובכסף ע"י עצמו היינו אף ע"י עצמו ובשטר ע"י אחרים היינו דוקא ע"י אחרים והא דק"ל גטו וידו באין כאחד משום דסבירא לן כר"מ ולא כרשב"א. וי"ל משום דאשכח רבנן דפליגי עליה דר"ש דאית ליה גטו וידו באין כא' בסוף ס"ק דגטין גבי האו' תנו גט זה לעבדו וא"א ליישב דברי חכמים אם לא נאמר דאי לא עריק הוא מצי זריק ליה גיטה ופסיל ליה אלמא אית להו לרבנן גיטו וידו באין כא' הילכך הוצרך לו' ג' מחלוקות בדבר:

דף כג:

גמרא מהו שיעשה שליח לקבל גט מיד רבו הא לא מבעיא ליה אם אמר לאחר לקבל גיטה מיד רבו אי הוי ליה גיטא או לא דפשי' דלא גרע ממה שאם לא אמר לו כלום אלא הא קא מבעיא ליה בשטר ע"י אחרים דקאמר רשב"א אם בתורת שליחות קאמר ולמ"ד זכות הוא לו יכול לקבל גיטו שלא מדעתו כ"ז שאינו מוחה ולמ"ד חוב הוא לו צריך לעשות מרצונו או דילמא לאו בתורת שליחות קאמר רשב"א דכיון דאיהו לא מצי מקבל שליח נמי לא מצי משוי הילכך בשטר ע"י אחרים דקאמר היינו אפי' עומד וצווח משום דלא שייך ביה שליחו' וזכיה וכן משמע מתוך פירש"י:

הדר פשטה גמר לה לה מאשה ואף בשטר ע"י אחרים דקאמר היינו בתורת שליחות ואע"ג דקתני אף ובכסף משתחרר הוא בע"כ אפי' עומד וצווח אין לחוש בכך אם ע"י אחרים של כסף ושל שטר אינם שוים דהכי נמי אמרי' לעיל:

דאמר רב הונא בריה דרב יהושע הני כהני שלוחי דידן נינהו תימא דבעיא הוא בנדרים פ' אין בין המודר אי הוו שלוחי דידן או שלוחי דרחמנ' ולא איפשטא ואמאי לא מייתי התם הא דרב הונא בריה דרב יהושע למפשט וי"ל לפי שאין התלמוד רוצה לפשוט אלא ממשנה או מברייתא וכהנה יש הרבה בתלמוד:

אין קנין לאשה בלא בעלה פירש"י הך דאשה בעלמא איצטריך ליה ולא הכא אלא משמע ליה דאשה כעבד הואיל ובעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה יש להשוותם לענין מתנה ולא לגמרי דעבד ואשה אע"פ שאין לה קנין בלא בעלה היינו לקבל מתנה מאחר אבל לקבל מתנה מבעלה קנתה ואין הבעל אוכל פירות ואלו בעבד אפי' מז רוו אינו מקבל מתנה כדאמ' בפרק השולח הכותב נכסיו לב' עבדיו חצי לזה וחצי לזה אף עצמן לא קנו ועוד דאמר מה שמשתחרר ע"י עצמו משום דגטו וידו באין כא' ואם יש לו יד לקבל מתנה מיד רבו לא היינו צריכים לטעם זה דאף אם הוא עבד יכול לקבל מיד רבו ועוד אמרי' בירוש' דפירקי' פשיטא שהעבד מקבל מאחר לאחר מאחר לרבו מרבו לעצמו

ומאחר לעצמו מחלוקת ר"מ ורבנן ועוד יש חילוק אחר ביניהם דהא דאמר אין קנין לעבד בלא רבו היינו שאין לו קנין כלל וגוף ופירות הם לאדון אבל אין קנין לאשה בלא בעלה היינו שהבעל אוכל פירות ואע"ג דמציאת האשה של בעלה לגמרי במתנה לא אשכחן שתקנו חכמים שתהא לגמרי לבעלה וכן משמע בירוש' דכתובות מציאת האשה דמפרש התם הלכך תקינו מציאת האשה לבעלה שלא תאמר מציאה מצאתי ופריך בירו' מתנה נמי נימא הכי שמא תגנוב ותאמר מתנה נתנו לי ומשני משום דמתנה יש לה קול ומה שהזכיר בכאן אשה בהדי עבד משום דרבנן אמרי יש קנין לעבד בלא רבו כ"ש שיש קנין לאשה בלא בעלה ולפי שרוצה להקשות מדר"מ ודרבנן אדרבנן דסברי הפודה גבי אשה מגבי עבד כדקתני גבי מעשר שני:

ורבי בי אלעזר אמר כל כי האי גוונא. או' ר"ת דהלכה כר"מ דאין קנין לעבד בלא רבו ואין קנין לאשה בלא בעלה כדמוכח בפ' בתרא דנדרים גבי היה חתנו מודר הנאה שנותן האב במתנה לבתו ובלבד שלא יהא לבעליך רשות בהם אלא מה שאת נושאת ונותנת לפיך וקאמר עלה בגמרא אמר רב ל"ש אלא דא"ל מה שאת נושאת ונותנת לפיך אבל אי א"ל מה שתרצי עשי קנה יתהון בעל אע"פ שאמר לה ע"מ שאין לבעלך רשות בהן ושמואל אמר אפי' מה שתרצי עשה לא קנה יתהון בעל ומסיק כמאן אזלא שמעתתיה דרב כר"מ וקי"ל הלכה כוותי' דרב באיסורי ואע"ג דפליגי נמי לענין ממונא לענין איסורא אתשיל ועוד מדקדק ר"ת דפלוגתא דרב ושמואל דהתם אליבא דרב ששת דלר' אלעזר אתיא שמעתיה דרב כרבנן דלר"מ לא היה מועיל מה שאת נושאת ונותנת לפיך כמו שאינו מועיל ע"מ שתצא בו לחירות והך דשמואל דלא כר"מ ודלא כרבנן דמה שתרצי עשה קנה יתהון בעל אף לרבנן אלא דרב ששת סביר' להו רב ושמואל ושמעי' מינה דלרב ששת ע"מ שתצא בו לחירות מועיל אפי' לר"מ כמו מה שאת נושאת ונותנת לפיך וכיון דרב ושמואל סברי כרב ששת הלכתא כוותי' ועוד דסתמא דתלמודא בכל דוכתא כרב ששת בפ' בן סורר ומורה גבי אינו חייב עד שיאכל משל אביו ומשל אמו וקא' בגמ' משל אמו מה שקנתה אשה קנה בעל ומשני דאקני לה אחר ע"מ שאין לבעל רשות בה ולפי' מתני' לר"א ל"ק דאיהו הוה משני דשינוייא קמא דמוקי לה מדמי סעודה המוכנת לאביו ולאמו א"נ כשנתן לה בעלה דהא ר"א גופיה הוא דקאמר בפ' חזקת הבתים (דף נ"א) א' זה וא' זה קנתה ואין הבעל אוכל פירות וכן בפסחים פרק האשה גבי אמר לעבדו שחוט עלי פסח דקאמר בגמ' מה שקנה עבד קנה רבו ומשני כגון דאקני ליה אחר ע"מ שאין וכו' ואליבא דר"א הוה צריך לאוקמה כגון שאמר לו ע"מ שתצא בו ידי פסח וכן בנזיר פרק מי שאמר הריני נזיר ושמע חבירו גבי אם משלה היתה הבהמה ופריך משלה

מה שקנתה אשה קנה בעלה ומשני שקמצה מעסתה ואבע"א דאקני לה אחר ואמר לה ע"מ שאין לבעלך אע"ג דכל הנך אוקמתות הם כרבנן דלר"מ קנה הבעל כ"ז שלא אמר מה שאת נושאת ונותנת בפיך וי"ל דתלמוד' לא נחת לאשמועי' אלא דהלכתא כרב ששת וממילא שמעי' צריך לאוקומי בדאמר לה מה שאת נושאת ונותנת לפיך ואלו הוה מוקי לה תלמודא בענין אחר לא הוה ידענא דהלכתא כרב ששת ואם תאמר כיון דמועיל לרב ששת ע"מ שתצא בו לחירות אפילו לר"מ אמאי לא משכח לעיל בכסף ע"י עצמו דבכי האי גוונא ע"י אחרים מקרי ולא ע"י עצמו כיון דלא קני ליה עבד למידי אלא לצאת בו לחירות אע"ג דר"א דמוקי פלוגתייהו בע"מ שתצא בו לחירות מקרי ע"י עצמו היינו משום דר"א אית ליה דקני עבד וקני ליה רביה אבל רב ששת אית ליה דלא קני ליה רביה מיקרי על ידי אחרים אע"ג דלרבנן מקרי ע"י עצמו בין לרבנן לר"א בין לרב ששת כדקתני וחכמי' אומרים בכסף ע"י עצמו ואע"ג דלא קני ליה עבד קנה ליה רבו נ"ל דה"ק וחכ"א בכסף במה שאתה קורא ע"י עצמו ובכה"ג אשכחן בשבועות שאו' ראב"י פעמים שאדם נשבע על טענת עצמו דהיינו מה שאתם קורי' טענת עצמו:

ר"מ סבר כי א"ל קני קני עבד וקנה רביה וכי א"ל ע"מ לאו כלום קאמר ליה ואפי' א"ל ע"מ שאין לרבך רשות בו קני לך וקנה רבו דכל תנאי שסותר המעשה לא הוי תנאי וכן גמי אם אמר לר"מ אליבא דר"א ע"מ שתצא לחירות קנה לך לא מקני כיון דיד עבד כיד רבו:

דף כד.

גמרא אלא בזוזי דידה ומעשר דידי' הגרש"י ופי דזוזי דידה דנכסי מלוג ומעשר דידיה משדותיו דמעשרות אמר רח' ולא מעשר אחר ואשה כאחר דמיא ואיש ממעשרו אמר רח' ולא אשה ממעשר בעלה וק' לפירושו דלא היה לו להזכיר איש ואשה אלא דה"ל ממעשרו אמר רח' ולא ממעשר חבירו ועוד דזוזי דידה דנכסי מלוג כדידיה חשיבי דמה שקנתה אשה קנה בעלה כדאמר גבי מעשר דאתאי מבי נשא דקני ליה בעל למ"ד מעשר ממון הדיוט ושליחו' דבעל קא עבד הילכך נר' לר"ת לגרוס בזוזי דידה ומעשר דידה וכן נמצאת הגיר' בספרים הישנים איש אמר רח' ולא אשה ואפי' היא אלמנה וגרושה אינה מוספת חומש בפדיון מעשר שני שלה והדתני' בת"כ בפ' בהר אם גאל יגאל לרבות את האשה ואת היורש לענין פדיה דוקא מרבה אשה דס"ד הואיל וכתיב גבי מעשר למען תלמד ליראה ודרשינן בסיפר' דגדול מעשר המביא לידי יראה ותלמוד כששוהא בירו' לאכול מעשרות וה"א כיון דאשה לאו בת תלמוד היא לית' בדיני מעשר פירש"י

להכי איצטריך לרבויי אשה והא דממעט בת"כ קטן מאיש ה"נ הוה ליה למעוטי אשה מחומש כדקאמר הכא אלא משום דמרבי בההוא קרא גופיה מאם גאל יגאל ניחא ליה למנקט איש ולא קטן למעוטי ולא היה צריך ר"ת טעמא דלמען תלמד דהוה מצי למימר דאיצטריך לרבויי אשה לענין פדייה דלא תיסק אדעתין למעוטי לגמרי מאיש כי היכי דממעטי קנין:

תנא יוצא בשן ועין ותנא דידן דלא חשיב להו קסבר צריך גט שחרור:

דף כד:

גמרא אי מה הפרט מפורש מומי' שבגלוי ובטל ממלאכתו ואינו חוזר. תי' יש לנו לרבות עוד אותו הצד שבטל ממלאכתו וכ"ת דכל הנך צדדי' שקולים הם א"כ כי קאמר לחפשי ריבוייא הוא ומה ראית לרבות אותו צד טפי מאחריני וי"ל דפריך אליבא דמ"ד כללא קמא דווקא כדאמר בכל מערבין דאהני כללא בתרא לרבויי כל דדמי ליה מב' צדדים ואי לאו (* ריבוי חשיב דחשיב רבוי לא הוה מרבי' אלא] רבי) מום שבגלוי ובטל ממלאכתו ואינו חוזר דמום שבגלוי ואינו חוזר חשיב צד א' ובטל ממלאכתו צד אחר ולא חשיב כשאר הצדדים אבל למ"ד בעירו' כללא בתרא דוקא הוי כלל מוסיף על הפרט ואהני כללא קמא לרבויי כל דדמי ליה בחד צד:

הואיל ומדרש חכמים הוא. תי' כל התורה נמי מדרש חכמי' הוא ופר"ת משום דאינו מפורש בהדיא ואין העולם בקיאים במדרש חכמי' תקנו שיכתוב לו גט שחרור שמא ימצאנו בשוק ויאמר לו עבדי אתה. ולא נהיר' פי' דר' עקיבא ור"ט בדאורייתא פליגי ונמצא דאין זה הכרעה לדברי ר"ט ודברי ר' עקיבא אלא טעמא אחרינא הוא דקאמר. הילכך נ"ל הואיל ומדרש חכמים הוא דשאר איברי' נפקא לן מלחפשי ישלחנו כדאמרינן לעיל ריבוייא הוא וכי גמרי' שלוח שלוח מאשה דוקא לענין שאר איברים דנפקא לן מריבוייא דישלחנו דהיינו מדרש חכמים אבל לא משן ועין שתורה זכתה לו בפי':

הכהו על עינו וסמאה שאינו רואה בה וכו' והאי דקאמר הכא וסימאה וגבי כנגד עינו קאמר ואינו רואה משום דהכא הוא גורם הסימוי אבל כנגד עינו מה שאינו רואה איהו הוא דעביד אנפשיה:

על אזנו והרשה עבד יוצא בהם לחירות. תי' דבבכו' תנן החרש והשכור והשוטה כשרים בבהמה ופסולים באדם פי' כשר בבהמה דלאו מום הוא ופסולים באדם משום דאינו שוה בזרעו של אהרן והתם נמי דרשי' דומיא דפסח ועור מומין שבגלוי ואינו חוזר ומ"ש הכא דמקרי מומין שבגלוי טפי מהתם וי"ל דע"כ אין להשוותם יחד דהא בהפלת שן יוצא

לחירות ולא מפסיל כהן לעבודה בנפילת שן ולא בהמה למזבח הילכך אעפ"י שהצדדים שוין בשניהם מום שבגלוי ואינו חוזר יש לנו לפ' מעי' הפרט כי היכי דשן דבר מועט הוא חרשות נמי מקרי מום שבגלוי וניטל רוב המדבר בלשונו דהוי מום לגבי בכור ולת"ק אין עבד יוצא בו לחירות משום דמו' גדול הוי כמום פסח ועור אבל מום שבגלוי לא הוי כולי האי כמו שן:

וצריכא לאשמועי' בתרויהו דסמוי במקצת הוי סמוי בקמייתא אע"ג דלא סימאה לגמרי כיון דאינו יכול להשתמש יוצא בה לחירות ובבתרית' אע"ג דהיתה כהויה מעיקרא אם סימאה לגמרי שאינו רואה בה יוצא בה לחירות:

מבעי לכדתני' הרי שהושיט ידו משמע הכא דלכ"ע בשלא נתכוון לעין פטור ותי' דבסוף כיצד הרגל אמר רבא היתה לו אבן זו מונחת לו בחיקו ולא הכיר בה וכו' לענין עבד פלוגתא דרבנן ורשב"ג וי"ל דלעולם לרבנן יצא לחירות היכא דאיכא תרתי לטיבותא שכיון לטובת העבד ולא כיון אל העין כי הך דהושיט ידו למעי וכו' אבל כיון לעין אף על פי שכיון לרפואה כי הך דרבו רופא או אף לא כיון לעין כי הך דאבן יצא לחירות:

ת"ל מן העוף ולא כל העוף. תי' ל"ל קרא כיון דמחוסר אבר פסול נמי לבני נח כדדרשי' בפ"ק דע"ז ובפ' בתרא דזבחים מכל החי מכל בשר הבא בהמה שחיין ראשי איברים שלה וי"ל דאי לאו דכתיב קרא גבי ישראל הוה מוקמי' קרא דבני נח לבני ישראל ולא לבני נח כדאמרי' בפ' ד' מיתות (ב"ד) כל מצוה שנאמרה לבני נח ולא נשנית בסיני לבני ישראל נאמרה ולא לבני נח א"ג מכל החי דכתיב בבני נח בבהמה שמצינו שנאסר בה מום:

דף כה.

בגמ' המנונא קרנונא. פר"ח כלומר אתה אומר המנונא כמו דג חם שהוא טוב לא כן אלא קרנונא שהוא דג קר:

כולן אינם מטמאים משום מחיה תי' אמאי נקט מחיה דראו מהאי קרא גופיה דרשי' דסומא באחת מעיניו אינו רואה את הנגעים ולא אמרי' דדוקא במחיה לבד דמחיה לאו דוקא והאי דנקט מחיה משום דההוא קרא במחיה כתיב ובת"כ דריש ליה מקרא אחרינא דכתיב בנגעים וראהו כולו כא' שאם היה על ראש חוטמו ועל ראש אצבעו משופע אילך ואילך וכו' ולמאן דדריש ליה מההוא קרא איירי בכל נגעים ה"ה להך תנא נמי דנקט מחיה משום דההוא דריש ליה מלכל מראה עיני הכהן. ועוד י"ל דהא דנקט משום מחיה לאשמועי' רבותא דאע"ג דזימני' דראשי איברים מטמאים משום מחיה כגון דאם פרחה

צרעת בכולו טהור ואם נראה בו בשר חי אח"כ אפילו בראשי איברים טמא כדתנן (* בפ"ח דנגעים הפורח מן הטמא טהור אז רובו ראשי) [בפ"ח דנגעים נ"ל שכצ"ל משנה ד' כל פריחת ראשי איברים שבפריחתן טהרו טמא כשיחזרו טמאים ע"כ אפ"ה אינו] מטמא בתחילתו בראשי איברים:

ר' אומר אף הסירוס לא הוצרך ר' להוסיף אף תלש בזקנו ודלדל בו עצם דמילתא דפשי' דאף ת"ק מודה בה וכן שן ועין נמי לא חשיב וכוליה סירוס דשמעתין כשנפסקו הבצים ועודן תלואים בכיסן אבל אם נחתכו הבצים עם הכיס פשיטא דהוי מום שבגלוי:

ורמינהי הרי מי שהיה מזה. תי' מאי פריך מהזאה שאני הזאה דילפי' מטומאה דהא לענין טבילה מודה ר' דהוי כטמון ודילמא ילפינן עבד מטבילה. וי"ל כיון דאשכחן שן שאינו גלוי לגמרי דלענין טבילה נמי לא בעי' אלא שיהא ראוי לביאת מים כא"ה חשוב גלוי לענין שום דבר לענין עבד נמי חשוב כגלוי:

מ"ט כי יגע אמר רחמנא וכו' ה"ג ברוב ספרים ורש"י גריס כל אשר יגע בו הזב וידיו פי' דהאי קרא דרשי' ליה בנדה פ' יוצא דופן למגע בית הסתרי' טהור וליתא דהתם (הרי שאי) מייתי לה על קנה בקומטו של זב והסיט בו את הטהור טהור דדרשי' יגע בו נגיעה בידיו וליכא למימר דדרשי' נמי מיניה שלא יטמא את הטהור במגע בית הסתרים שלו דא"כ אפי' אמשא נמי נמעט כי היכי דממעטי בקומטו של זב והסיט בו את הטהור דההוא קרא במשא דרשי' ליה התם ובהדיא אמרי' התם דקנה בקומטו של טהור והסיט בו את הטמא טמא ונר' דמכי יגע דכתיב בכל טומאו' דרשי' ליה דלשון נגיעה משמע דבר שבגלוי שמא בר נגיעה והא דאיצטריך התם למדרש התם הסט ונגיעה בידיו משום דההוא קרא בהסט איירי כדדרשינן איזהו מגעו שהוא בכולו הוי או' הסטו ולא מצי למדרשיה מל' נגיעה:

מה בשרו מאבראי ופירש"י אע"ג דגבי טומאה חשיב לשון מאבראי וגלוי היינו משום שיכול להוציא מקצת לשונו ונגיעה במקצת הוי נגיעה אבל טבילה אינו יכול להוציא כל לשונו ולא מצינו טבילה במקצת הילכ' כולה בטמון הויא ולא נ"ל דלא שייך הכא למימר אין טבילה במקצת דהיינו בכלי שהוא טמא ואדם שהוא טמא שצריך שיטבול כולו כא' אבל הכא יטביל מן הלשון מה שיוכל להוציא ממנו לחוץ אלא נ"ל דהכ' דומיא דבשרו בעי' דכולו מאבראי אכל לשון שהוא בתוך הפה וכן שינים לא בעי שיבא בהם מים אלא לענין טומאה בר נגיעה הוא כיון שלפעמים הוא מוציא לשונו לחוץ:

דאמר י' זירא כל הראוי לבילה עיקר מילתיה בפ' המנחו' והנסכים דתנן הרי עלי ס' וא' מביא ס' בכלי א' וא' בכלי אחר ומס' בגמרא משום דס' נבללים וס' וא' אין נבללים

ופריך כי אין נבללים מאי הוי והתנן אם לא בלל כשר א"ר זירא וכו' תי' מאי פריך אם לא בלל כשר נהי דבלילה לא ליעכבא מ"מ מצוה לבלול וצריך שיביא בב' כלים כדי שיוכל לבלול כיון דבסתם נדר וי"ל דהך סיפא דס' וא' קאי אהך מתני' דמתנדב אדם מנחה של ס' עשרון ומביא בכלי א' ואם אמר הרי עלי של ס' וא' וכו' כלומר מנחה של ס' וא' וכיון שהזכיר מנחה של ס' וא' סד"א לקרבן בכלי א' איכוין וכאלו אמר להביא בכלי א' דהא לא מצי להביאן בב' כלים דשפיר טפי דנייתי בכלי א' ובלא בלילה להכי פריך והתנן אם לא בלל כשר:

אין בילה מעכבת בו וכו' אע"ג שבכמה דוכתי' כתב בלולה בשמן ובפ' נשיאים כתביה תריסר זמנין ואמרי' בריש הקומץ רבה דף י"ט כל מקום שהחזיר הכתוב בתורת מנחה אינו אלא לעכב וי"ל כיון דלא כתיב בלשון ציווי ובללת כדכתיב ויצקת אלא בכל דוכתא כתיב בלולה משמע דלא מעכבא וא"ת מנ"ל דבעי' ראוי לבילה וי"ל דסברא בעלמא היא דכיון שהזכיר הכתו' בלילה דבעי' לכל הפחות ראוי לבילה וכן בביאת מים דהכא דכתיב כל בשרו דמשמע אפי' בית הסתרים אע"ג דדרשי' מה בשרו מאבראי מ"מ כיון דכל בשרו משמע אפי' הטמון לפחות מרבינן ליה לענין זה דבעינן ראוי לביאת מים ולא דמי לקריאה דחליצה וקריאה דביכורים דבעינן קריאה והיכא דאינו ראוי מעכב דשאני התם דכתיבא קריאה בהדיא הילכך אע"ג דאינו מעכב כשהוא ראוי מ"מ קריאה לכתחילה בעיא אבל התם אע"ג דכלי מרבה טמון כיון דלא כתיב בהדייא לא בעיא שיבוא בו מים:

דף כה:

במשנה בהמה גסה נקנית במסירה בפ' המוכר את הספינה פי' הריב"ם דמסירה בעיא מיד אל יד והביא ראיה מפ"ק דב"מ דף ח' דקאמר מוסירה מחבירו קנה במציאה ובנכסי הגר לא קני מאן מסר ליה דאיקני וכן משמע קצת מתוך לשון רש"י בשמעתי' דפי' בעלים מוסרים אותה ללוקח באפסר כדקתני לעיל כיצד במסירה אחזה בטלפיה וכו' וגר' דלא בעיא מיד ליד דלשון אחזה בטלפיה משמע שמעצמו אחזה בלא מסירת אחרים והכי פי' רשב"ם במצות המוכר. ועוד אמר בפ' המוכר את הספינה כל היכא דאמר לך חזק וקני ולא אמר תא וחזק והא דקאמר בב"מ במציאה ובנכסי הגר מאן מסר ליה ה"ק מי אמר לו לך חזק וקני ומיהו במסירת אותיות נראה דבעי' מיד ליד דאי באחיזה בעלמא כמו אחזה בטלפה לא עדיף קניית השעבוד של שטר מקניית גוף הקלף לצור ע"פ צלוחיתו שלא היה נקנת במסירה אלא משיכה כשאר מטלטלים ואפי' הגבהה נמי הוה צריך כדאמר בפ' המוכר את הספינה דדברים שדרכן להגביה ה אין נקנין אלא בהגבהה הילכך נר'

דודאי משיכה בעי' הא דנקט מסירה בכל מקום גבי אותיות משום דלקנות שעבוד השטר בעיא נמי מסירה מיד ליד וראיה מהא דאמרי' בפ' מי שמת אימיה דרב עמרם שכיבא ושבקא מלוגא דשטרי דקאמר התם והא משך אלמא משיכה בעי' בקניית השטר, ועוד ראיה בפ' המוכר את הספינה' דקתני ספינה נקנית במשיכה ואותיות נקנית במסירה ומוקמי לה בסימט' והיכי מהניא אותיות בסימטא והא אבייי ורבא דאמרי מסירה קונה בר"ה משיכה קונה בסימטא ופרשב"ם דוקא בר"ה דא"א לעשות משיכה מהנייא מסירה הילכך ודאי האי מסירה משיכה היא והא דנקט מסירה משום דבעיא נמי מסירה מיד ליד ומי' מצינן למימר דאפי' אותיות לא בעי מיד ליד ומה שנז' בכל מקום לשון מסירה לומר דוקא במקום שחבירו מקנה לו לאפוקי הפקר שאם החזיק בו לא קנה החוב על ידו דמאן מסר לו דאיקני:

בהמה גסה נקנית במסירה פירש"י אבל לא במשיכה דאין דרכה בכך להוליכה בפניו ונר' דכיון דנקנית במסירה כ"ש במשיכה דעדיפא טפי ומתוך טעמו של רשב"ם נלמוד שפי' בהמוכר את הספי' מסיר' קונה בר"ה משום דלא איפשר למיקני התם במשיכה דלא שייך משיכה אלא כשנמשך הדבר לרשותו משיכה קונה בסימטא דשפיר הוי רשותו להניח שם מה שהוא צריך וכיון דאיפשר במשיכה שהוא קנין חשוב לאו אורח ארעא למקני כמסירה שהוא קנין גרוע כדאמרי' בהגבהה דדבר שדרכו להגביה אין נקנה אלא בהגבהה ולפי טעם של רש"י אם יש דבר שקניינו במסי' ולא במשי' למה לא תועיל מסירה בסימטא כיון דא"א לקנות בסמטא. ועוד יש לדקדק מהא דקתני בפ' המוכר את הספינה ספי' נקנית במסירה דברי ר' וחכ"א לא קנה עד שימשכנה משמע דלא קנה לרבנן במסי' אלא במשי' אבל לר' דקא' מסי' לאו למעוטי משיכה א אתי וכן משי' לישנא דתלמודא התם דקא' א"ה ספינה נמי תקנה במסי' משמע עם המשיכה. ועוד ראיה בגמרא דרש רב בקמחוניא בהמה גסה נקנית במשיכה ופריך שמואל והא אנן מסירה תנן וע"כ הכי פריך והא אנן אף במסי' תנן ורב במשי' דוקא קאמר דאת"ל דרב אף במשיכה קאמר ופריך והא אנן במסי' דוקא תנן א"כ מאי פריך ליה הכי נמי משי' תנן בפ"ק דב"מ היו שנים רוכבים ע"ג בהמה או שהיה א' רוכב וא' מנהיג וכו' שניהם יחלוקו משום דכל א' קנה מחצה. ועוד אמרי' התם אמר רב יהודה שמעית מיניה דמר שמואל תרתי רכוב ומנהיג חד קני וחד לא קני היכי דמי אילימא רוכב לחודיה ומנהיג לחודיה מנהיג לחודיה מי איכא למ"ד דלא קני ומאי ק"ל הא איכא תנא דמתני' דאמר דוקא במסירה ולא במשיכה ועוד דשמואל אית ליה דמסי' תנן והתם אית ליה לשמואל דמנהיג קני ור"מ ור"א אית להו במתני' דמסי' קונה והתם אמרי' דלר"מ משיכה קונה

דקאמר מני אלימא ר"מ יושב קני רכוב מבעיא ור"א נמי קתני התם רכוב בשדה ומנהיג בעיר קני ומוקי לה אפי' במקח וממכר ועוד דקא בעי בגמרא פיל לר"ש במה יקנה תבעי לרבנן במציאה ובנכסי הגר במה יקנה דבמסי' לא איפשר דמאן אמרי להו דליקני ומשיכה לא קניא להו לרבנן בבהמה גסה כיון דאמרי' במסי' דוקא אלא (מכלל טעמיה) משמע דנקנית במסירה וכ"ש במשיכה:

ש"מ כליו של וכו' הוה מצי למדחי כגון דא"ל מוכר זיל קני דבהא לכ"ע קנה לוקח כדאי' בפ' המוכר את הספינה כליו של לוקח ברשות מוכר קנה לוקח דמסתמא ברשות מוכר עומדת בהמתו:

דף כו.

גמרא א"נ בחבילי זמורו'. פירש"י שגבוהים מן הארץ ג' טפחים ומעלהו עליהם דהגבהת ג' טפחים הגבהה היא דנפקא ליה מתורת לבוד לא מצי למימר שיקנה מדין הגבהה דסתמייהו אין עוביין ג' טפחים ולר"ת דמפרש דהגבהה בטפח קניא צריך לפרש דסתם כלים אין בעביין טפח:

בחבילי זמורות הא דנקט בחבילי זמורות לפי שהן מצויין אצל פילי' כדאמרי במס' שבת שמטלטלין זמורות בשבת שהם מאכל פילי' וה"ר משולם פי' שמגביה הפיל בחבילי זמורות למעלה מראשו והוא קופץ ומגביה עצמו למעלה מן הארץ ואוכלם וכיון שמחמתו הוגבה מן הארץ מקרי שפיר הגבהה כדאיתא בחולין בסוף שילוח הקן גבי לוי בר סיסי דאקני ליה פירות שוכבו לרב יהודה אתא לקמיה דשמואל א"ל זיל טרוף אקן כי היכי דליתגבהו ותקנינהו:

אמר קרא שדות בכסף יקנו הא דלא מייתי מקרא דכתיב גבי שדה עפרון דדילמא ה"מ בגוי שכל קניינו בכסף:

אבל במקום שכותבים את השטר לא קנה פי' בין בכסף בין בחזקה עד שיבא השטר לידיו:

כתב לו על הנייר או על החרס לעיל פי' בשם ר"ת דאליבא דר"א אמר עדי מסירה כרתי וא"ת דהא בסוף פ"ב דגיטין אמרינן לא הכשיר ר"א אלא בגטין אבל בשטר לא וי"ל דה"מ בשטרות העומדים לראיה (אבל) דבעי' ראוי לעמוד ימים דבים אבל שטרי קניית שדה וקדושי אשה כעי' גטי' הוי העשוי לגרש בו את האשה לפי שעה. ואע"פ ששטר של קניית שדה נמי הוא טוב לראייה בידו כדאמ' לעיל במקום שכותבים את השטר לא

קנה לפי שהוא רוצה שיהא השטר לראיה בידו כדאמרי' בכתובות הוציאה גט ואין עמה כתובה גובה כתובתה מיהו כיון דאין מקום לראיה מכשר בהו ר"א:
אעפ"י שאין בו שוה פרוטה לעיל גבי קידושי אשה ניחא אעפ"י שאין בה שוה פרוטה לפי שבשוה פרוטה היתה ראויה להתקדש בלי כח השטר אבלן הכא מה רבותא הוא דאין בו שוה פרוטה כיון דהמוכר נותן כל הבשר מה לי יש בו מה לי אין בו ש"פ וי"ל משום דכתיב ביה נתינה אחריתי את ספר המקנה סד"א דליבעי ש"פ:
כדי ליפות כחו וא"ת בשלמא מכר משום אחריות אלא מתנה מה יפוי כח יש בה אי משום דינא דבר מצרא הא אמרי' בפ' המקבל מתנה דאית ביה אחריות אית ביה משום דינא דבר מצרא וי"ל דב' שטרות כתב לו אם צריך אחריות מראה של מכר ואם צריך משום דינא דבר מצרא מראה של מתנה ומצניע של מכר. ובירוש' דפרקי' מפ' דיפוי כח של מתנה היינו לגבי הא דתנן בפ' המוכר את הבית בד"א במוכר אבל בנותן מתנן נותן את כולם:
במה תפשתם בישיבה תי' לי ובישיבה מי קונה והא תיקון בעי' נעל גדר ופרץ וי"ל דאורחא דמילת הדר בבית מתקן המנעול ונועל א"נ כדאמ' בחזקת הבתים הציע עצמות בנכסי הגר קנה:
אמר קרא ויתן להם אביהם מתנות רבות וכו' [* ק"ל מהא דתנן מעשה בר"ג וזקנים וכו' דמייתי הש"ס לקמן ואמרי בפ"ק דמציעא דף י"א דבאגב הקנה להם ולא מדין חצר דאטו ר' יהושע ורע"ק בצד שדחו היו עומדי' מוכח מינה דגם לענין מעשרות דאוריי' מהני קנין אגב. אי"ק ס"ט ומ"ט הוי דרבנן ולא מן התורה אם משום דגמרי' מדברי קבלה א"כ גם קנין קרקע בשטר או בחזקה אליבא דחזקיה נאמר דקנייני' אלו אינם אלא מדרבנן]. נר' דקנין אגב אינו אלא מדרבנן וקרא אסמכתא דרבנן בעלמא הוא דהא בפ"ק דב"ק י"ב.) דא"ר נחמן הלכה אין גובין מן העבדים דתני אבימי פרוזבול חל על הקרקע ואינו חל על העבדים מטלטלים נקנים עם הקרקע ואינן ניקני' עם העבדים וכולה שמעתתא דהתם לענין מילי דרבנן דבמילי דאורייתא ק"ל בכל דוכתא ד דעבדים הוקשו לקרקעות ונ"ל דנפקא מינה דאם קידש האשה במטלטלי אגב מקרקעי לא הוו אלא קידושי דרבנן:
קרקע כל שהוא חייבת בפאה בירוש' דמס' פאה פריך אהך מתני' הגע עצמך שהיה שם שבולת א' עד שלא קצר אינו חייב בפאה משקצר אינו חייב אין כאן שיור ומשני כגון שהיה שם קלח א' ובו ה' שבולות ומדדחיק לו' כן משמע דכל שהוא וכן משמע בשמעתי' מדדחיק לאוקומי דמחט דתלא ביה מרגניתא וכן בסוף לא יחפור מוקי לה לענין ביכורים בחטה דבאילן לא מחייב בבכורים אא"כ היו לו י"ו אמה לכל רוח ותי'

כיון דכל שהוא דוקא חטה היכי מחייבה והלא שיעור יניקתה ג' טפחים כדמוכח בשבת בשמעתא דערוגה י"ל דאע"ג דעיקר ג' טפחים מ"מ עיקר יניקתה שהיא מכחשת את הקרקע אינה אלא כנגדה וכה"ג אשכחן באילן גופיה אע"ג דשרשים מתפשטים ב' אמה כדאיתא בפ' לא יחפור לא בעי' אלא י"ו אמה דכך הוא עיקר יניקתו ומשם ואילך אינו מכחיש את הקרקע ותימא מנ"ל דבכל שהוא דוקא ובכמה דוכתן אשכחן דלאו דוקא גבי הגבהת עירוב דקאמר צריך שיגביה מן הקרקע כל שהוא ובפ' מי שמת גבי קרקע כל שהוא מתנתו מתנה ומפ' כדי פרנסתו וי"ל דמשמע ליה דומיא דפרוזבל דע"כ כל שהוא דוקא קאמר:

ובוידוי פי' רש"י דל"ג ליה דאף מי שאין לו קרקע יכול להתודות על הביכורים ולו' את עמך את ישראל ואת האדמה אשר נתת לנו כאשר נשבעת לאבותינו ולא דמי לבכורים דבעי למימר האדמה אשר נתת לי. ונר' דל"ג ולא מטעמי' אלא משום דקאמר עלה בירושלמי ר' מנא בעי ולמה לית אנן אמרין מי שאין לו קרקע פטור מן הוידוי דכתיב ואת האדמה אשר נתת לנו א"ר יוסי ברבון בשם ר"י אמר שמועתא משמעתיה כן מי שאין לו קרקע פטור מן הוידוי:

דף כו:

ולכתוב עליו פרוזבל ואין כותבין פרוזבול דלא על קרקע ואין דרך אדם להלוות לחבירו אלא א"כ יש לו קרקע דבמטלטלים דידיה לא סמיך לפי שיכול לכלותם ואע"ג דעציץ נקוב המונח ע"ג יתדות יכול לכלותו כותבים עליו פרוזבול דלא פלוג רבנן דדין קרקע יש לו לכל דבר ורשב"ם פי' בגיטין דמ"ה כותבים פרוזבול אמקרקעי משום דאין להם אונאה כאלו יש להם משכון ואין שביעית משמטתו וק"ל לר"ת דנהי דאונאה אין להם ביטול מקח יש להם עד פלגא ופר"ת דהיינו טעמא משום דמשהו קרקע הוי ראוי לגבות כל חובו כי ההיא דקטינא דאביי דכתובות (פ"י דף צ"א) דגבי והדר גבי וכה"ג אמרי' בפרק כל הגט (דף ל') המלוה מעות את הכהן ואת הלוי להיות מפריש עליהם וכו' דאפי' הניח מלא מחט קרקע גובה מלא קרדום משום דגבי והדר גבי:

גמרא ה"ג אלא מאי לדמי נקנינהו ניהליה במשיכה דליתיה למקבל מתנה וניזבינהו ניהליה אגב אחר וכו' כך הגיה רש"י הגר' בפי' כתב ידו וכן מוכה בפר"ח שפי' נזכינהו ניהליה אגב אחר המעות ולגר' זו קיימא הנ"מ אבל ברוב ספרים כתו' גרס' אחריתי אלא מאי ניקנינהו נהליה במשיכה אלא מאי אית לך למימר דליתי למקבל מתנה וניקנינהו ניהליה אגב אחר וכו' ולפי גר' זו לא קיימא הנ"מ וגם הוצרך רש"י לדחוק ולפרש דלכך

לא הקנה בחליפין על ידי אחר שלא היה שם אחר שהיה חפץ בהנאתו של לוקח ליתן הסודר בשבילו וה"ר שמעיא פי בשמעתי' וה"ר יהודה פי' נמי בכתובות בפ' אע"פ דיש לדקדק משמועה זו דאין מועיל קנין סודר שלא בפני הקונה מדלא הקנה לו בחליפי ע"י אחר וכן כתב הריב"א דפליאה בעיני רש"י שהרי מעשים בכל יום שקונים בסודר שלא בפני מקבל מתנה. ונר' דליתיה לפי' דידהו שרש"י הגיה הגיר' וגם לפי גירס' הספרים נדחק רש"י ליתן טעם כדפרישי' וכן בכולי תלמודא משמע דמועיל קנין סודר מה שהעדים קונין מן המקנה בשביל הקונה כדאמרי' קניינא אקניא מניה מוסיף על דאכתובו וחתומו ויהבו ליה קנו מיניה לא צריך לאמלוכי ביה וקנינא מיניה במנא דכשר למקניא ביה ובכמה דוכתי אמרי' בשקנו מידו והוא דקנו מיניה מכל אלו הלשונות מוכחי שהעדי' רגילים לקנות מן המקנה לצור' הקונה ואם אין מועיל קנין העדי', אלא בפניו למה עשאוהו עיקר והניחו קנין הקונה אלא ודאי משום דרב קניינין זוכה המקנה לצורך הקונה שלא בפני הקונה נקט בכוליה תלמוד' האי לישנא. ועוד סמך לדבר ממה שהורגל לעשות קנין בסודר של עדים ולא בסודר של קונה עצמו אם אינו מועיל אלא בפניו ועוד אם איתא דבפניו צריך נר' שהיה צריך לפרש בשטר שנעשה הקנין בפניו כמו שמפרשי' שאר דבריו במנא דכשר למקניא ביה. ועוד הביא ה"ר יצחק הלבן ראיה מהא דאמרי' בכתובות פ' הנושא ובגיטין פ' הניזקין בנוהי דהוו בשעת קנין מהניא להו קנין בנתיה דלא הוו בשעת קנין לא מהני בהו קנין משמע דאי הוו הבנות בעולם בשעת קנין מהני להו קנין אעפ"י שהקנין לא היה בפניהם וסתם קנין שבתלמוד קנין חליפי' משמע. ועוד הביא ראיה מיהא דכותבין שטר ללוה אעפ"י שאין מלוה עמו ומוקי לה בשטרי אקניאתא משמע בסודר אלמא שלא בפני הלוה מקנין לו:

מעשה בר"ג וזקנים שהיו באים בספינה פירש"י ושכח ולא נתן רשות לתרום והיה ממהר לעשר בעודו בספינה שהיה ירא שמה יאכלו בני ביתו וסבורים דעישר דחזקה על חבר וכו' וק' דא"כ לא היה צריך ליתן להם ולהשכיר מקום דא"כ דבקריאת שם סגי ועוד שלא עישר כלום שהרי לא אמר שיהא מעשר ולא נתן להם עישור אלא שהוא עתיד למוד ועוד אם היה מעשר לא היה מועיל אלא למאן דאי' ליה בריר'. ופר"ת בשעת הביעור היה ואהא מייתי לה בפ' בתרא דמעשר שני דתנן ערב יום טוב הא' של פסח של רביעית ושל שביעית היה זמן הביעור כיצד היה הביעור תרומה ותרומת מעשר נותנת לבעלים מעשר ראשון לבעליו מעשר שני לבעליו והבכורים מתבערים בכל מקום שהם רש"א הביכורים ניתני' לכהנים כתרומה. קתני בתר הכי מי שהיו פירותיו רחוקים ממנו צריך לקרות להם מעשה בר"ג וזקנים שהיו באים בספי' וכו' וקריאת שם דהתם היינו שם

הבעלים שיבררו למי יתנו דהיינו הביעור וא"ת הניחא למ"ד כמי שהורמו דמיין אלא למ"ד לאו כמו שהורמו דמיין מה הועיל במה שאמר נתונין לפלו' ומקומו מושכר לו והלא אין במתנתו כלו' ואפי' אם היה מניח כל התבוא' בביתו לא היה קונה המעשר כדמוכח בחולין פ' הזרוע וי"ל דמיירי שקודם לכן אמר מה שאני עתיד להפריש יהא מעשר כדמוכח ההיא דהלוקח יין מבין הכותים או' אף מקום קבוע להם בצפון או בדרום אלא שהמשנה לא הזכירה רק מצות ביעור וא"ת למה לא הזכיר תרומה גדולה דגם היא חייבת בביעור כדאי' במשנה שהבאתי למעלה תרומה ותרומת מעשר לבעלים ור"א ב"ע שהיה כהן היה עמהם בספינה דקתני סיפא א"ר יהושע עישור שאני עתיד למוד נתון לראב"ע וי"ל משום דחטה א' פוטרת את הכרי מדאורייתא א"נ משום דתרומה גדולה ניתנת באומד ובמחשבה ולא בעי מדידה היה יכול להפריש קודם שיצא מביתו. ועי"ל משום דתרומה גדולה היו מפרישין בגורן אחר המירוח כדאי' בירושלמי מס' מעשרות מצא פירות בשדה מכונסים אסורים משום גזל מפוזרים מותרים משום גזל בין כך ובין כך חייבים במעשר ופטורים מתרומה גדולה ובהאי מעשה דר"ג וזקנים היה כבר התבואה בבית דקאמר בתר הכי והא ראיה ממעשר עני משום דאמרי' בתוס' אין מעשר עני מתחלל אלא בתוך הבית וא"ת כיון שהיתה התבואה ממורחת היאך יצא מביתו עד שלא תקנה הא אמרי' חזקה על חבר וכו' וי"ל שהודיע לבני ביתו שאינם מתוקנים א"נ היכא דמת בישוב הדעת הוא דאמרי' חזקה על חבר כדאמרי' בירושלמי א"נ אדם השולח פירות לחבירו כי ההיא דעירובין:

דף כז.

גמרא (נתן) ונתון לון ליהושע שהיה לוי ואף על גב דקנסינהו עזרא למ"ד קנסא לכהנים. א"ג איכא למימר דסבר כר"ע דאמר מן התורה ללוי ולא לכהן ובתר דקנסינהו אף לכהן ולמ"ד קנסא לעניים נוטל בתורת עניות דעני הוה ומה שלא נתן גם מעשר עני משום דאמרי' בעירובין הנותן מתנותיו לכהן אחד מביא (רעה) [רעב] לעולם דכתיב ועירא היאירי היה כהן לדוד וסמיך ליה ויהי רעב א"נ הי"ל לריב"ח מאתים זוז ולא היה יכול ליטול בתורת עניות הואיל והיה מתפרנס בדוחק כדאיתא בברכות ,כח.) מכותלי ביתך ניכר שפחמי אתה ובהוריות כ"כ יש בידך ואתה יורד בספי':

ומקומו מושכר לו ובסיפא קתני נתקבלו שכר זה מזה ותי' למה לא השאיל להם המקום ויקנהו להם בחליפין ובכך יקנו המעשר כדאמרי' בהזורק (דף ע"ז) לושיל לה להוא דוכתא דיתיב ביה גיטה ותיזיל איהי ותיחוד ותפחד ותחזיק ביה וניקנה. תי' דשדה [* נר'

דכוונת הרב לו' דדוקא שדה במכר הוא דאיבעיא להו אבל בשאלה פשיטא ליה דלא ק' ובשטה כתב וז"ל והב"ת מסתפק אם ניקנין מטלטלין אגב שאלת קרקע ע"ש]. בשאלה ומטלטלי במתנה לא מקנו באגב כדבעי למימר קמן בשמעתי' גבי שדה במכר ומטלטלין במתנה דלא מיקנו באגב הניחא למ"ד בפ"ק דב"מ דקנו מטעם אגב אלא לר' אבא דאמר בפ"ק דב"מ דקנו מטעם חצר לא שייך למימר הכי. ומתוך זה נר' לדקדק דאין שאלת קרקע נקנה בחליפין:

חוזר בשטר ואינו חוזר בשדה ואע"ג דאמרי' בריש אעפ"י כתובו וחתומו והבו לי' קנו מיניה לא צריך לאמלוכי ביה וה"ה כתובו וחתומו אי קנו מיניה כותבים שלא ברשות דהא אמרי' בחזקת הבתים סתם קנין לכתיבה הוא עומד ולא נקט כתובו וחתומו אלא למימר דאע"ג דאמר כתובו והבו ליה אי לא קנו מיניה צריך לאמלוכי ביה קודם שכתבו ויתנו אבל אי קנו מניה לא צריך לאמלוכי ביה אלא יכתבו ויתנו מ"מ היכא דחזר בו לא יכתבו ויתנו. וא"ת אמאי יכול לחזור בו זה נהנה וזה אינו חסר דמה הפסד יש לו בכתיבת השטר או במכר דלא ליגבי ממשעבדי הא בלא שטר נמי גבי (דין) [כדין] מוכר שדהו בעדים גובה ממשעבדי כדאמרי' בחזקת הבתים המוכר שדהו בעדים גובה מנכסי' משועבדים ואי מתנה כ"ש שאינו מפסיד כלום דהא לא גבי ממשעבדי ואינו אלא לראיה בעלמא וי"ל דבין במכר בין במתנה חסר הוא בדבר משום דאיכא קלא טפי בשטר מבעדים דזילי נכסיה טפי וגם יראי' להלוות לו כשמכר או נתן לפי שנתמעטו שעבוד קרקעותיו וכה"ג אשכחן בפ' אלמנה ניזונת דאם אמר לשלוחו למכור שדהו לא' ומכרה לב' דמצי א"ל לא ניחא לי דליפשו שטרי עלי והא דאמרי' בפ' גט פשוט דמי שנמחק לו שטר חובו ב"ד כותבים לו שטר אחר ואין יכול למחות י"ל שאני התם שכבר היה לו שטר ואין לו להפסיד זכותו במה שנמחק ומיהו יכול הלוקח לחזור בו אם לא יכתוב לו משום דא"ל אד אדעתא דשטר זבינא מינך:

ע"מ שתכתבו לו את השטר חוזר בין בשטר בין בשדה. יש מקשים אמאי חוזר בזה ובזה יכתבו הם השטר מיד דהוה כשאר תנאי' דעלמא דאלו אמר זכו בשדה זו לפלוני ע"מ שתתנו לו מאתים זוז לא מצי למהדר ביה ולו' לא תתנו לו ולא יתקיים המקח אלא בע"כ יתנו לו וזוכה למפרע דקי"ל כל האומר ע"מ כאו' מעכשיו דמי. ומתרצים דשאני הכא דאינן יכולין לכתוב השטר לחובתו בלי רשותו הוא עשאם שלוחים לכתוב יכול לבטל ול"נ דאפי' אמר זכו בשדה זו לפלוני ע"מ שתתנו לו מאתים זוז יכול לחזור בו ולבטל התנאי והמעשה ולא אמרי' יתקיים התנאי בע"כ ויתקיים המעשה למפרע משום דתנאי זה אינו אלא פטומי מילתא בעלמא הוא כיון שהוא טובתו של הלוקח ועליה דידיה

רמיא לאקנויי ולא על המוכר הילכך לטובת המוכר לאו תנאי הוא ויכול המוכר לבטל התנאי והמעשה בטל התה ממילא אבל לטובת המוכר הוי תנאה ואם חזר בזמן התנאי גם המעשה בטל:

חוזר בין בשטר בין בשדה ונ"ל דאין כותבי' אלא מדעת המוכר אע"ג דאמרי' קנו לא צריך לאמלוכי ביה הנ"מ כשקנו מניה בלא תנאי דכיון דיפה כחו להקנות לו מיד מסתמא דעתו שיכתבו לו את השטר אבל כשתלה הקנין בתנאי אין כאן ייפוי כח לגלות שדעתו שיכתבו לו את השטר בלא דעתו:

נקנה שטר בכל מקום שהוא. וא"ת מאי רבותא בשטר יותר משאר מטלטלים שניקני' באגב. ואין לו' דאע"ג דבשאר מטלטלים בעי' אגב וקני הב' בשטר דהוה אפסר' דארעא לא בעי' דא"כ הו"ל לומר בסמוך מהכא דבעי' בשאר מטלטלים אגב וקני וי"ל דקמ"ל דאפילו לקנות השעבוד הכתוב בו קני בחוב דוקא החפץ נקנה באגב כדאמרי' לעיל גבי מוסרה דבעי' קנין חשוב טפי לקנות השעבוד:

ואידך אם קדם מוכר וכתב את השטר כאותה ששנינו וכו' וא"ת שכיון שאמר כאותה ששנינו ואותה ששנינו הא אוקימנא בפ"ק דב"מ (דף י"ג) גבי מצא שטרי חוב בשטרי אקניאתא דמשעת קנין שעבד נפשיה הא בשטרי דלאו אקניאתא לא כתבי' דחיישי' דשמא כתב ללוות בסיון ולא לווה עד תשרי כדאי' התם וא"כ ע"כ הכא בשטרי אקניאתא קאמר וכיון שכן היאך יקנה השטר אגב קרקע זה דהא משעת קנין קנאו והוה דידיה ולא דמוכר ואין קונין באגב שדה של קונה ואפי' התנה שלא יקנה עד שיתן לו דמי השדה מ"מ כל שנתן למפרע הוא קונה משעת קנין וי"ל דהכא לאו כאותה שאמרו בעלמא ודוגמא נקט ולא שיהא ממש באותה כלומר בשטרי הקנאה אלא בשטרי דלאו הקנאה ודלא כאביי דאמר מיהו בחותמיו זכין לו וכגון דא"ל כתובו שטר מכר לפלוני ויהיה בידכם ואם יבא היום ויפייסני ויזכה בשדה יזכה בשדה מעכשיו ואם לאו קרעוהו ובא ופייסו בו ביום וזכה בשדה וזכה בשטר בכל מקום שהוא דאגב וקני בעי' כך תי' מורי הרשב"א: והא עלה קתני זו היא [כו'] פשיט מהכא דלא בעי צבורין דילמא מהך מתני' יליף דאפי' ש שעבד ומ"מ כיון דשטרא אפסרא דארעא הוא דילמא הכא הוא דלא בעי' צבורים י"ל מדהוצרך להביא ראיה שנקנה באגב כמו דלא קני טפי מעלמא:

איבעיא להו שדה במכר ומטלטלים במתנה דאגב הוא קנין גרוע הילכך אין לנו לומר אלא כמו שמצי' ביהושפט וה"ה נמי אם היה הכל מכר ומה"ט אמר רבא לקמיה דבעי' שנתן דמי כולן הוא:

תניא כוותיה דרבא וכו' תי' מאי מייתי ראיה ממכר לו אשה שאני התם דקנין קרוע הוא דלא קני אלא בחזקה אגב דקני אפי' בכסף ושטר לעולם אימא לך אפי' לא נתן דמי כולן י"ל דלא דמי לרבא אלא (שיוצא במקום) [כיון] שמוציא במקום אחר שמחלק בין היכא דנתן דמי כולן ללא נתן בקנין אגב נמי כיון שאינו עושה שום קנין בגוף הדבר אלא שנקנה אגב אחר איכא למימר דלא קני אם לא נתן דמי כולן:

דף כז:

גמרא בד"א שנתן לו דמי כולם. וא"ת כיון דנתן דמי כולן בלא חזקה נמי קרקע נקנה בכסף וי"ל דמיירי במקום שכותבים את השטר אע"ג דכסף לא קנה חזקה קניא ומצי למדחי דמיירי שנתן לו דמי כולן ואפ"ה אין כאן קנין כסף דמיירי כגון שנתן לו משכון כדאמרי' לעיל מנה אין כאן משכון אין כאן או שהיה חייב לו מלוה אבל לישנא דנותן לו דמי כולן לא משמע הכי ועוד יש לדקדק מכאן דחזקה קונה אף בלא כסף מדהוצרך לו' בי' שדות בי' מדינות לא קנה אלא כנגד מעותיו מכלל דבשדה קנה בחזקה אף בלא מעות והיינו טעמא דאלים קנין חזקה טפי משום שעשה מעשה (של דבר) [בגוף הדבר] מידי דהוה אמשיכה דקניא בלא כסף והא דלא קאמר יפה כח חזקה שקונה לבדה משא"כ בכסף ושטר משום דלא חשיב אלא דבר שאין כסף ושטר קונין כגון י' שדות בי' מדינות אבל כסף ושטר קונה כל א' לבדו אם פי' כנ"ל:

מכר לו י' שדות בי' מדינות כיון שהחזיק בא' מהם קנה כולן והא דאמר שמואל בחזקת הבתים דלא קנה אלא מכושו בלבד ואמרי' נמי בחזקת הבתים במצר מפסיקה היינו דוקא בנכסי הגר אבל בדעת אחרת מקנה אותו קנה הכל:

אלו (מכר) [מסר] לו י' בהמות לא בעי למימר שכולן קצורות באפסר א' ואחז באפסר א' לקנות כולן דהא לא דמי לי' שדות בי' מדינות דכיון דאחז באפסר א' והוא אחז בטלפא או [בשערה] של א' מהם דליכא מסירה אלא באותה שאחז בה ואחרנייתא מקנו אגבה [כמו] י' שדות בי' מדינות והחזיק בא' ומשני התם אינודו בידו שכולם אין דבר מפסיק ביניהם הילכך כשהוא אוחז בטלפא של א' מהן זכה בכולם. ונר' דדוקא שנתן דמי כל הבהמות כי היכי דבעינן בשדות שנותן [דמי כולן], (בשדה) ובשדות דסתם כזו קני דמיא כיון שהם רחוקים משדה כי זיל קני משמע זו ולא את השאר הכא לאו זו קני הוא נראה דאם א"ל בהדייא קני כולן בחזקה של זו קנה אע"ג שלא במתנה דלא מיחסר נתינת דמים: אותיות נקנית במסי' כותבי' שטר קודם הלואה או קודם מכירה על דעת שאם ליקח המלוה צריך להקנותו להו דהקנאה אותיות בעלמא כן כתב הרשב"א:

אמן מאיש זה אמן מאיש אחר מהכא לא מצי למילף דלא דמי לקרקעות דלאו בת שבועה כלל הן אבל איש אחר בר שבועה על ידו וכן מפרש בירושלמי וא"ת והרי תרי אמן כתיבי ומנ"ל כל הני י"ל דאלה ושבועה ואיש זה ואיש אחר מחד אמן נפקי דקאי אכל מאי דכתיב (בירושלמי) [בפרשה] ואלה ושבועה בהדיא כתיבי ואיש אחר נמי הא כתיב מבלעדי אישך ומכל אדם משמע ואכולהו אמן ואידך אמן לארוסה ושומרת יבם קאתי: לא שותות ולא נוטלות כתובה ואע"ג דפליגי רבנן בבבא שאחריה מתו בעליהן עד שלא שתו דאמרינן נוטלות כתובה ולא שותות אסרה עצמה על בעלה:

מ"ט תחת אישך אמר רח' וא"ת תיפוק לי' דמובלעדי אישך כתיב ודרשי' בפ' הבא על יבמתו שקדמה שכיבת בעל לבועל בסוטה פריך לה פי' ארוסה ושומרת יבם ומשני דאיצטריך לבא עליה ארוס בבית אביה ויבם בבית חמיה:

אלא דקני לה כשהוא ארוסה וקא משקי לה כשהיא נשואה ותחת אישך דקאמר רח' שאת עכשיו תחת אישך וא"ת מנ"ל לפרושי קרא הכי דטומאה תחת אישך משמע שהסתירה בנישואין וי"ל כי היכי דמרבה בסוטה פ' ארוסה מאיש זה קנוי דאירוסין ה"נ משהסתירה:

בדקי לה מייא פירש"י הא דלא מוקי לה בדקני לה ארוסה ואיסתרא ומשקה כשנכנסה לחופה ולא בא עליה דקרי ביה תחת אישך והו"ל מנוקה מעון הא בעי לאוקומי הכי במס' יבמו' (מותי) [אותיבנא] לה מבלעדי אישך שקדמה שכיבת בעל לבועל ולא שקדמה שכיבת בועל לבעל וק' לפי' דע"כ עולא נמי מפ' לה הכי בבא עליה ארוסה בבית אביה דאי לאו הכי דפר' לזה ולא בדק מייא בשביל שאינו מנוקה מעון תיפוק לי' שלא קדמה שכיבת בעל אלא י"ל דעולא ס"ל דאין חופה לפסולו' הילכך נכנסה לחופה ולא נבעלה חשיבא נשואה ולא קרי' ביה תחת אישך. תי' דרב ששת דסבירא ליה התם דיש חופה לפסול לה ומוקי כשנכנסה לחופה ולא נבעלה גלגול שבועה מ"ל וי"ל שהוא היה סובר אמן מאיש אחר אפי' דדמי לקרקעו' שאין (מקנין) [מקנאין]. על ידו כדאמרי' בסוטה פ' (הרואה) [כשם]:

ונקה האיש מעון אמר רח' וא"ת ולוקמה כגון שבה עליה שוגג שלא ידע שנסתרה בשעת נישואין דבכה"ג חשיב מנוקה מעון דהא כי מוקי לה ע"י גלגול ואז מנוקה מעון הוא אם זינתה מן האירוסין אלא כיון דשוגג הוא מנוקה מעון קרי' ביה וכן מוכח בפ"ק דסוטה דף ו' דדייק שיש לה עדים במדינת הים אין המים בודקים אותה כדתנן התם ושבאו לה עדים שהיא טמאה דאי אמרת המים בודקים הא מדלא בדקי מייא סהדי שקרי נינהו ומאי הוכחה היא דילמא משום שבא עליה שוגג לא בדקוה מייא אלא ודאי שוגג מנוקה מעון

קרית ביה ולמזיד ליכא למיחש שא"כ לא היה משקה אותה שיודע הוא שלא יבדקוה המים וי"ל כיון דבשעת השקאה הוא יודע שבא עליה באיסור אע"ג דשוגג הוא לא חשיב מנוקה מעון אבל ע"י גלגול וכההיא דסוטה שאינו יודע בשעת השקאה מניקה מעון קרי' ביה. וא"ת ונילף ק"ו מסוטה שהיא ספק ומגלגלים אע"ג דלא ניתן ליתבע דיודע ממון שניתן ליתבע בעד א' דילף ק"ו ודספק לא ניתן ליתבע:

וא"ת למה לי ק"ו נילף מהאי גופא דמגלגלים בממון משום דנאמרה שבועה בפנים ונאמרה שבועה בחוץ דאי לאו האי ק"ו לא הוה ילפי' בהאי מה מצינו ממונא מאיסורא אבל השתא דשמעי' מק"ו דמגלגלין עליה ודאי שייך ללמוד מה מצינו שעשה ספק כודאי. ונר' שלא על כל הספיקות מגלגלים וגם נמי אין מגלגלים אלא על טענת בריא של הנתבע פס' בפ' כל הנשבעי' שאם נתחייב אדם לחבירו הגיעה שאינו יכול לגלגל עליו ולומר השבע לי שלא גנבת לי שום דבר מעולם אלא דוקא בספק שיש לנו לחוש קצת כגון שנעשה לו שותף או אריס דכי האי גוונא אמרי' בסוף הנשבעי' דמגלגלי' וכן בסוטה שאנו למידים ממנה יש לחוש ולזכות דמעיקרא דייק דרגלים לדבר שהיא שהתה וקנא לה ונסתרה:

דף כח.

במשנה כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפיו אי לא גר' זה ניחא דזכה ונתחייב המקנ' קיימי תרויהו לרב דאמ' בפ' הזהב בכליו של קונה דכיון שזכה המקנה בזוז א' של הקונה או בסודר חייב ליתן לו החליפין ואפי' אי גר' זה ניחא כדפירש"י כיון שזכה זה המקנה בכליו של קונה נתחייב זה הקונה באונס חליפיו. וללוי דאמר בכליו של מקנה ניחא טפי אי גרסי' זה דכיון שזכה זה הקונה נתחי' זה המקנה ליתן לו חליפיו ואי ל"ג זה קאי אתרוויהו וקונה ונתחייב הקונה באונס חליפיו וא"ת והיאך יפרש לוי החליף שור בפרה הלא השור והפרה נותן המקנה לקונה ואין לומר שיפרש כמו רב נחמן דאמר יש דמים שהם כחליפי דלא דמו לחליפי' כלל דבחליפין הא' נותן הכל ובדמי' היינו שהחליף דמי השור בפרה וכן ק' לי נמי ההיא דפ' השואל וי"ל דהחליף דהכא כמו חליפין שבכל התלמוד דהיינו שהחליף הנאת קבלת הסודר בחפץ שהוא מקנה לו ה"נ החליף הנאת קבלת השור בפרה וכן המחליף פרה היינו שהחליף הנאת קבלת הפרה בחמור וילדה אחמור קאי דפרה היתה קמן קיימא וזכה בה המקבל תחילה ומיהו אין אנו צריכים לדוחק זה דבלאו הכי פלוגת' דתנאי היא בפ' הזהב:

ש"מ מטבע נעשה חליפין ובמה יש להכיר אם נתנו בתורת חליפין או בתורת דמים רש"י פי' שנתנו בתורת סודר ומתוך לשונו משמע דמירי שפי' בתורת חליפין. ונר' דאפי' בסתם כיון שנתן לו המטבע להחזיק כדרך שרגילים לעשות בקנין סודר א"כ ניכר בדעתו שרוצה שיהא בקנין סודר. הרשב"א כתב בפ' הזהב וא"ת למ"ד פירי לא עבדי חליפי' מ"ש מטבע שעושה חליפי' דהא נעל דוקא כתוב דהיינו כלים ומטבע לאו כלי הוא אלא הוי כשאר דברים שחשובים פירי וכן בפ' הזהב דאמר במנא לאפוקי מדרב ששת דאמר פירי הוי חליפי' ביה לאפוקי מטבע אלמא מטבע לא חשיב פירי ומ"ט ואר"ת דמטבע כעין כלי שהוא ראוי לתלותו על צוארי בתו או משום דראוי לשקול בו משקולת:

דף כח:

גמרא ה"ק ופירי נמי עבדי חליפי פירש"י דהכי מפרש כל הנעשה דמים באחר דהיינו מטבע אם נתנו בתורת חליפין כיון שזכה זה נתחייב בחליפי' כיצד חליפין ומה הם חליפין כגון המחליף וכו' ומיהו האי מתני' דר' יהודה דמפ' כל הנישום משום דאירי הכא בחד גוונא:

כיצד החליף דמי השור בפרה כגון שמכר לו שור בכך וכך דמים ומשך השור ונתחייב לו הדמים וא"ל הלוקח פרה יש לי שאני נותן בדמי השור ונאותו יחד וקבל עליו נתחייב בעל הפרה לתת לו הפרה ואין א' מהם יכול לחזור וה"ק כל הנישום דמים באחר כל המטלטלים שאדם שם לחבירו ונתן לו שומת דמיהם בשביל חפץ א' שהיה לו הלוקח כיון שזכה זה הלוקח במטלטלים הראשונים שמשכן ואפי' בתורת דמים ע"מ להקנות לו חפץ שלו בדמיו ונתחייב זה הראשון בכל אונסי חליפיו לפי שקנו לו מעותיו ואע"ג דהמעות הם בהלואה אצלו ואמרי' לעיל דאין קנין במלוה כמו שאין אשה מתקדשת במלוה היינו כשאמר לה התקדשי לי במלוה שהלויתיך אבל במחילת מלוה מקודשת כדפריך לעיל ופירש"י דרישא וסיפ' חדא מילתא היא ולא נהירא לי שהרי בא לתרץ במגו דס"ד מעיקרא דמטבע נעשה חליפין הילכך נראה לפרש דבתרי עניינים איירי רישא לענין חליפין וסיפא בדמים שהם כחליפים:

פירש"י שיש מפרשים דפלוגתא דרב נחמן ורב ששת בפרי דוקא ולא בשאר מטלטלים ומוליכים סוגיא זו לפי מאי דס"ד מעיקרא דלמאי דאוקימנא השתא מתוקמא דרב נחמן שפיר דמודה בשאר מטלטלים (דלאו) [ולא] מילתא היא דטעמא דר"ג משום דאמר קרא נעל נעל אין מידי אחרינא לא ואין חילוק בין פירי לשאר מטלטלים דכלי בעי'. ונראה דברי אותם מפרשי' עיקר דקאי אמאי דס"ד מעיקרא ולאו מטעמייהו אלא משום דגרס

בכל הספרים החליף בשר שור בפרה או בשר חמור בשור וכן בפר"ח ורי"ף ודוקא בשר הוא דחשי' פירי אבל שור וחמור גופיה דכיון שמשתמשים בהם ועושים בהן מלאכה מיקרי שפיר כלי דומיא דנעל ונעשים חליפי' אפי' למ"ד פירי לא עבדי חליפין דהא מטבע נמי חשיב כלי לענין חליפין כדפריך לעיל אע"ג דלא חשיב כלי לענין טומאה עד שיתקננו לשקול בו משקולות וכן מוכח מיהא דתנן בפ' השואל המחליף פרה בחמור אלמא נקנה הא' במשיכת חבירו ואי פירי הוי תיקשי מיניה לרב נחמן מי מצי' למימר דהוא הוה מפרש דמי פרה בחמור. אבל יש לדקדק מהא דתנן בפ' הזהב פרתך בכך וכך משך בעל החמור את הפרה ולא הספק בעל הפרה למשוך החמור עד שמת לא קנה בעל החמור את הפרה ש"מ חליפין דמקפיד עלייהו לא הוו חליפין והשתא היאך מדקדק משם דילמא הא דלא קנה משום דפירי לא עבדי חליפין וגם רבא דדחי התם דא"ל חמור בפרה וטלה וכו' הא מסתמא רבא כרב נחמן רביה ס"ל דאמר פירי לא עבדי חליפין ואנן נמי כר"ג ס"ל כדמפ' בפ' הזהב במנא [לאפוקי] מדרב ששת אלא ודאי חמור ופרה לא חשיבי פירי ולא פרי' לר"נ אלא למאי דס"ד מעיקרא דלר' יהודה אתי שפיר דמתרץ החליף שור בפרה דמיקרי שפיר כלים וא"ת אמאי דוחק ליישב דברי רב נחמן ור"ל אמאי דס"ד מעיקרא הא קי"ל דאין מטבע נעשה חליפין וי"ל משום דרב ולוי דפליגי במטבעות הם המוראים קדמונים ולא מצי' שנחלקו בפירות ואם נצטרך לו' לדברי חד מינייהו דפירי עבדי חליפין גם חבירו מודה לו דבהכי לא פליג להכי דחק ליישב שלא יסבור שום א' מהם עבד' חליפי'. ור"ת כתב בהזהב כתב רי"ף אע"ג דלא איצטריך האי תירוצא יש דמי' שהם כחליפי' אלא למאי דס"ד מעיקרא ואנן קי"ל דאין מטבע נעשה חליפין ומתני' כבר תריצתא כל הנישום דמים אפ"ה הלכתא שהן בחליפין דהא ההוא תירוצא דפירי עבדי חליפין דלאו הלכתא היא קא דחי ליה ואסיק כי האי תירוצא בתרא וקם ליה תירוצא אליבא דר"נ בר' יוחנן דהלכתא כר' יוחנן ובשערי' דרבי' האיי גאון בשער י"ג פסק דהמחליף דמי שור בפרה לא קנה משום דכולא שמעתי' למאי דס"ד מעיקרא:

דף כט.

גמרא משכו במאתים ולא הספיק וכו' נותן מאתים מ"מ לא יהא כח הדיוט וכו' וא"ת תיפוק משום דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט כדאשכחן בפ' יש נוחלין גבי בנו של רבי יוחנן לא תשיימיה את דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט וי"ל דהתם בששם אותו בפחות משויו נתכוון לוותר להקדש וקנה הקדש באמירתו אבל הכא לא נתכוון כלל לוותר במה שמשכו במאתי' שכך היה שוה באותה שעה הילכך לא קנה הקדש אי

לאו טעמא שלא יהא כח הדיוט וכו' ותי' דבפ' הזהב מ"ד לספק סלתות מד' ועמדו מג' מספק מד' ואמאי והא נתכוון לוותר וי"ל דהתם מיירי בשקבל מעות של הקדש כדמוכח התם הילכך כבר קנה הקדש ואפי' לא קבל נמי לפי שהשער רגיל להשתהות ואעפ"כ קבלו עליו:

פדאו במנה ולא הספיק למשכו עד שעמד במאתים אין להקדש אלא מנה ותי' מ"ש מקבל עליה לספק סלתות מג' ועמדו מד' דלא אזלי' בתר נתינת מעות וי"ל דלא דמי דהכא בשעת נתינת מעות נתחלל ההקדש שהוא בעין ויצא לחולין מיד אבל התם הסלתות אינם בעין אלא שקבל עליו ליתן מג' של שעה שיצטר' ההקדש ולא נתחללו המעות של הקדש על הסלתות עדיין ומ"מ משתמש הוא במעות שיצאו לחולין ע"י לב ב"ד. א"ג מיירי במעות של חולין שמוכני' לקנות בהם סלתות ולא הוקדשו המעות אלא הסלתות שקונים בהם הקדש:

אטו הדיוט לאו במי שפרע קאי חי' דבפ' הניזקין גבי יתומים הרי הן כהקדש אמרי' יהוב זוזי ליתמי אפירי זול לא יהא כח הדיוט חמור משל הקדש ואמאי לא אמרינן אטו הדיוט לאו במי שפרע קאי כי הכא וי"ל דהכא מדאורייתא הקדש קונה בכסף אלא מדרבנן חמור לא יהא כח הדיוט חמור משל הקדש והיכא דבהדיוט קאי במי שפרע לא אמרי' אבל גבי יתומים שדינם כהדיוט מדאורייתא אלא שיפו חכמים כחם לעשותם כהקדש הילכך במקום שיש הפסד ליתומי' אוקמוה אדינם אע"ג דקאי הדיוט במי שפרע:

אותו ולא אותה וא"ת תיפוק לי דהויא מ"ע שהזמן גרמא שנימול בח' ללידתו וי"ל כיון דמשם ואילך אין הפסק לא חשיב ז"ג כמו פדיון הבן דאין זמנו אלא ל' וקרי ליה לקמן בפירקין מ"ע שלא הזמן גרמא וא"ת אכתי הויא מ"ע שהזמן גרמא שאין מוהלים אלא ביום כדאי' במגילה וי"ל דאיצטריך למ"ד בפ' הערל דמילה שלא בזמנה נוהגת בין ביום בין בלילה:

כל שאין אחרים מצויים לפדותו אינו מצווה לפדות לעצמו הק' הר' אפרים דבבכורות פ' יש בכור תנן נתגיירה מעוברת בכור לכהן וההוא אין אחרים מצווים לפדותו. ועוד האמ' רבא התם דכהנת שנתעברה מגוי חייב הבן לפדות את עצמו וכן כהן שמת והניח בן חלל ומת האב בתוך ל' קאמר רב חסדא דחייב לפדות עצמו הבן לפי שלא זכה בפדיונו וי"ל דכל הני לא דמי לאשה שאין אחרים מצווים לפדותה בשום מקום:

דף כט:

גמרא ואזיל כחן וטריף ממשעבדי תי' אכתי אמאי לא קאמר לוקח הנחתי לך מקום לגבות אותם ה' סלעים בני חורין ואין לומר דמיירי דבשעה שקנה הוא שלא הניח לו מקום לגבות אלא אח"כ קנה אותם ה' סלעים בני חורין דאפי' בענין זה נראה שיכול לומר לו מקום הנחתי לך לגבות ממנו שהרי אם היה בא לגבות מן הלקוחות בעוד שישנן ה' בני חורין ביד המוכר מצי לוקח לומר לך אצל בני חורין אשר ביד המוכר שאין נפרעים מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין הילכך אפילו מכרה נמי מצי לקוחות לדחותם אצל הני בני חורין לפי שכבר נכנסו שעבודם תחת שעבוד הנכסים ועוד אם הלוקח לקח באחריות למה לא יחזור ויגבה אותם ה' בני חרי מן הכהן וצ"ל דאיירי כגון הנך ה' משעבדי הם מנכסי עצמו ששעבדם האב והנך ה' בני חורין מנכסי עצמו דחובת האב מוטל על נכסי האב ולא על נכסי הבן. ובהא ניחא נמי דקאמר ר' יהודה בנו קודמו שמצותו על אביו והא דאמרינן דלכ"ע מצוה דגופיה עדיף אלא ודאי ה"פ שמצותו על אביו ויכול הכהן לגבות פדיון עצמו מנכסים ששעבד אביו והא דאמרי' דכהן טריף ממשועבדי' לא שיפדה בקרקע דאין פודין בכור בקרקע אלא ב"ד גובין הקרקע המשועבד לפדיון הבן ומוכרין אותו ופודים בדמי' וי"מ דהא בני חרי במטלטלי' איירי והשתא לא מצו הדרו עלייהו לקוחות ולא מצו למימר הנחתי לך מקום לגבות הימינו: ולימדתם ולמדתם כל שמצווה ללמד עצמו וכו' ולא ניחא כולי האי כי הך דתפדה דלעיל דהתם חד תיבה הוא דכתיב תפדה וקרי' תיפדה הילכך שייך למימר כל שמצווה לפדות עצמו וכו' אבל הכא שתי תיבות הם וב' מצות הם ללמוד ולמה אמרי' שיהיו תליות זו בזו ונ"ל דמסתברא למימר הכי דאם לא למד היאך ילמד לאחרים:

הא לן והא להו פרש"י ששמואל דבר לבני מדינתו בבבל שהיו הולכים וגורסים משניות התנאים בא"י ומתוך שלומדים חוץ למקומם אין צורכי הבית מוטלים עליהם הילכך נושא אשה דה"ל בלא הרהור ור' יוחנן דבר לבני א"י שהיו לומדים במקומם ואם נושאים אשה יהא צורכי הבית מוטלים עליו ויבטלהו וק' לר"ת אדרבה אם נשא אשה היאך ילך חוץ למקומו ללמוד תורה והלא הוא צריך לחזור אחר פרנסת אשתו ובניו ובפ"ק דגיטין אמרי' ששלח ר' אביתר בני אדם הבאים משם לכאן הם קיימו בעצמם ויתנו הילד בזונה פי' שצריכים בניו ובנותיו כן להתמשכן בעבור מזונותיהם ע"כ נר' לר"ת לפ' איפכא דר' יותנן דאמר ריחיים בצוארו לבני בבל דבר שאינה יכולים להניח נשותיהם ללמוד תורה ועוד שהם עניים ושמואל דבר לבני א"י שלומדין תורה במקומן והם עשירים וטוב לו שישא אשה וילמוד תורה בטהרה ואל תתמה ששמואל שהיה בבבל שדיבר לבני א"י

לפי שהיו לפניו תלמידי' דא"י וכן ר' יוחנן דיבר לתלמידיו שהיו לפניו מבבל וכן כיוצא בזה בפ"ק דשבת מאמתי התחלת סעודה רב אמר משיטול ידיו ור' חנינא אמר משיתיר חגורו ומפרש התם הא לן והא להו וע"כ ר' חנינא לבני בבל איירי כדאמר התם הני חברין בבלאי למ"ד תפילת ערבית רשות כיון דשריא ליה הימנייה לא מטרחי' ליה וכן בפ' לולב וערבה (מ"ח.) גבי אין לו מקום להוריד כליו רב חייא בר רב אמר פיחת בה ד' וריב"ל אמר מדליק בה את הנר ולא פליגי הא לן והא להו וע"כ הא דרב לבני א"י דלא עבדי תרי יומי:

דף ל.

גמרא אדידיך אצוארי דבריך משיתסר ועד כ"ב פירש"י להשיאו אשה ומיהו עיקר המצוה להשיאו סמוך לפרקן כדאמרי' ביבמות וידעת כי שלום אהלך זהו המשיא את בניו סמוך לפרקן וזהו סמוך לגדולן כדמוכח בסנהד' מדפריך מינה אההיא דלא תחלל את בתך להזנותה זה המשיא בתו לקטן ומשני סמוך לפרקן והכא נקט זמן שאדם רגיל להשיא בנו שבאותו הפרק יש לחזר להשיאו אשה:

לא צריכא ליומיה פירש"י ליומי השבוע וי"מ היום עצמו ישלש וע"כ סדר רב עמרם לומר כל יום קודם פסוקי דזמרה מקרא משנה ותלמוד ומפר"ת אנו סומכים אהא דאמרינן בסנהדרין תלמו' בבלי בלול במקרא במשנה ובתלמוד וכן אנו יוצאים ידי חובותינו:

נקראו ראשונים סופרים מפ' בירושלמי שעשו כל התורה ספירות כגון אבות מלאכות חסר א' וארבעה אבות נזיקים וכיוצא בהם:

אל תגמגם ותאמר לו אלא אמור לו מיד והא דאמרי, בירושלמי אלו מציאות דצורבא מרבנן משני בדבוריה במס' אומר ר"ת דהיינו אם שואלים אותו למדת מסכת זו אל יתגאה לו' למדתיה אבל אם שואלים ממנו דבר הלכה או צריכים ללמוד המסכתא צריך שיהיו מחודדין בפיו ואל יגמגם בדבר והא דאמרי' למד לשונך לו' איני יודע היינו במילי דעלמא:

דף ל:

גמרא אם ברזל הוא מתפוצץ תי' דהא קרא קאמר שהפטיש מפוצץ הסלע ויש שמגיהים בכאן מתפעפע ואם סלע הוא מתפוצץ שנא' הלא כה דברי כאש נאם ה' וכפטיש יפוצץ סלע שהאש מפעפע הברזל והפטיש מפוצץ סלע ור"ת מפ' סלע שמשבר את הברזל

וה"ק וכפטיש יפוצצנו הסלע כדאיתא במדרש שלקח סנפירינון נתנו על הסדן והכה בקורנס נבקע הקורנס ונבקע הסדן וסנפירינון לא זז ממקומו:
שרשות אחרים עלי' אף על פי שמעשה ידיה אינו של בעל אלא מדרבנן מ"ם מצויה בכל יום אצל בעלה ואינה יכולה לשמש אביה:

דף לא.

גמרא בקשו אבני אפוד [וכו']. בבית שני היה דאלו בבית ראשון לא עשו פרה אדומה דעזרא עשה השנייה. תי' דהא אבני אפוד בעי שמיר כדאמרינן בריש מי שאחזו שמיר דאייתי משה לאבני אפוד ובסוטה תנן משמתו נביאים אחרונים בטלו אורים ותומים ומשחרב בית המקדש בטל שמיר וצ"ל דבמקדש שני קאמר וכן מוכיח מדקאמר במקדש סתם ובגמ' דקתני כשחרב מקדש ראשון אמילתי אחריתי וא"ת אי בבית שני הוה שמיר היכי קאמר במס' ע"ז גבי אבני אפוד (נ"א אבני מזבח) ששקצום אבני יון היכי לעביד לתברינהו אבני' שלימות אמר רח' לינסרינהו לא תניף עליהם ברזל אמר רח', ומאי קושיא לעביד ע"י שמיר וי"ל דשמיר אינו עושה אותם שלימות דאפי' חגירת צפורן פסול במזבח כדאמרי' בפ"ק דחולין ואי אפשר לעשותם חלקים כי אם ע"י ברזל:
והיה מפתח מונח וכו'. וא"ת למ"ד משל אב אמאי לא הקיצו משנתו והלא אין הבן חייב לכבדו משל עצמו וי"ל דשאני הכא דלא הפסיד אביו אלא שמשך ידו מאותו ריוח שלו ועי"ל דנהי דאינו חייב לכבדו משלו מ"מ אסור לצערו בשביל אותו ריוח:
גדול המצוה ועושה אע"ג דאמרי' בחגיגה משל למלך שאמר לעבדו להשכים לפתחו למי יש לו להחזיק טובה יותר לנשים שאין דרכן להשכים כאנשים דלא דמי להך דהתם שניהן מצווין ומי שאין דרכו עדיף טפי כשהוא עושה והיינו טעמא דמי שמצווה ועושה עדיף לפי שדואג ומצטער תדיר שירא שמא יעביר וצריך לכוף את יצרו יותר ממי שאינו מצווה שאם ירא יניח ועוד שאין הקב"ה צריך כלום לכל המצוות אלא שאומר ונעשה כרצונו הילכך המצוה ועושה הוא עושה רצון קונו אבל מי שאינו מצוה ועושה לא שייך לומר עושה רצונו שהרי לא צוה לו כלום ומ"מ יש שכר:
לא מפקידנא ועבידנא מכאן מדקדק ר"ת שהנשים יכולים לברך על כל מצות עשה שהזמן גרמא אע"ג דפטירי לגמרי ואפי' מדרבנן לא מחייבי כדמוכח במ' ברכות [בפ'] מי שמתו מוטל גבי נשים חייבות בקידוש דבר תורה ואין כאן משום לא תשא (הילכך כיון שמתכוונות לברכה) את שם ה' לפי שמברך ברכה שאינו צריכה דהך דרשא אסמכתא בעלמא היא דהא אמרי' בפ' מי שמתו ספק קרא (אמת) [ק"ש] ספק לא קרא יחזור ויקרא

ולא אמרי' מספיקא משום לא תשא הילכך כיון שמתכוונות לברכה אין כאן משום לא תשא דאי לאו הכי במה היה שמח רב יוסף והלא היה מפסיד כל הברכות כולן ברכת ציצית ותפילין וכמה ברכות ואמרי' בפ' המניח האי מאן דבעי למהוי חסידא ליקיים מילי דברכות ועוד הביא ראיה מהא דאמרי' בפ' בתרא דעירובין דמיכל בת שאול היתה מנחת תפילין ולא מיחו בידה חכמים לר' יוסי דאמר נשים סומכות רשות אבל לרבי יהודה דפליג עליה התם מיחו ומסתברא לומר מה שמיחו מפני שהיתה מברכת ש"מ לר' יוסי שרי לברוכי. ועוד הביא ראיה מהא דאמר רב אחא בערבי פסחים סומא פטור מלומר הגדה ופריך (ואמר) [לי' והאמר] רב אחא שאלתינהו לרבנן דבי רב ששת מאן אמר אגדתא בי רב ששת רב ששת ובי רב יוסף רב יוסף ומוכח התם דלא פריך אלא ממה שמוציאים לאחרים אבל מה שמברכות הם עצמם לא ק' ליה אע"ג דאיכא ברכה דאשר גאלנו. מי' אין זו ראיה דעדיפא מינה שרי ועוד דבברכת אשר גאלנו ליכא וציונו אבל תי' דהיאך אמר וצונו במילתא דלא מחייבא לא מדאורייתא ולא מדרבנן וגם נראה דמסומא אין כ"כ ראיה דסומא מיחייב מדרבנן אע"ג דפטור מדאורייתא כדמוכח ההיא דפסחים דקסבר רב ששת ורב יוסף דמצה בזמן הזה מדרבנן ולכך היו יכולים להוציא אחרים ש"מ דאינהו מחייבי מדרבנן הילכך יכולים לברך כמו בנר חנוכה ובמצוה דרבנן ומה שחייבו סומא מדרבנן ואשה פטורה לגמרי י"ל דהוא ממין בר חיובא ועוד שלא יראה כגוי שאינו נוהג בתורת ישראל כלל אי פטרת ליה מכל המצות אבל אשה מחייבה במצות עשה שלא הזמן גרמא. ורבי' יצחק בר' יהודה הביא ראיה דנשים מברכות על מ"ע שהזמן גרמא מהא דהכל עולי' למנין ז' אע"ג דאשה אינה מצווה לעסוק בתורה ואר"ת דאינה ראיה דברכת התורה לפניה ולאחריה לאו משום מצות תלמוד תורה שאפי' בירך ברכת הערב נא או נפטר באהבה רבה חוזר ומברך לחובת קריאת התורה תדע שכהן הקורא במקום לוי מברך וחוזר ומברך ועוד דילמא מה שאשה וקטן עולי' למנין ז' היינו באמצע שלא היו רגילים לברך כדאמרי' בפ' הקורא את המגילה תנא פותח מברך לפניה החותם מברך לאחריה:

דף לב.

גמרא רב יהודה אמר משל בן. יש לדקדק למ"ד משל בן אם נזדמן לו כבוד אביו ואבידת חבירו ואבידי' עצמו כיצד יעשה אם יעסוק בכבוד אביו אבידת חבירו קודמת כדאמרי' באלו מציאות יכול א"ל אביו אל תחזיר יכול ישמע לו וכו' והיינו אל תחזיר אלא עסוק בכבודי דאי אל תחזיר בחנם לא איצטריך קרא ואם יעסוק באבידת חבירו אבידת עצמו

קודמת ואם יעסוק באבידתו הו"ל כיבוד אב קודם ונר' שיניח כיבוד אב ואבידת חבירו ויעסוק באבידתו דהא דאמרי' חייב לכבדו ומשל בן היינו כשהוא נהנה מן הממון שמכבדו בו אבל היכא שאינו נהנה מן האבידה שמפסיד הבן אעפ"י שהוא נהנה שהיה מכבדו בדבר אחר בשעה שמחזיר האבידה כהאי גוונא אינו חייב לכבדו ולהפסיד ממונו אע"ג דאמרי' כדי שיטול ארנקי של בן ויטול לים ואינו מכלימו למ"ד משל בן התם הוא נהנה מן הממון עצמו שמפסיד הבן שיש קורת רוח לאביו בכך במה שזורקו לים כגון למרמה אימתא אאינשי ביתיה דאי לאו הכי אלא שמשליכו בחנם רשע הוא ועובר משום בל תשחית ואין חייב לכבדו בזה ועוד יש חילוק בזה שאין לו להכלימו אם עשה: אורו ליה רבנן לר' ירמיה כמ"ד משל אב הכי הלכתא וכן פסק בשאלתות דרב אחאי בפ' וישמע יתרו והיכא דאין לו לאב ואית ליה לבן חייב ליתן לאביו ואפי' לאחרים צריך ליתן צדקה וכן כתב ר"ח דאם אין לו לאב והבן אמיד כייפי' ליה לבן לפרנס אביו כדאמרי' בפ' נערה שנתפת' דאי אמיד כייפי' ליה לזון את בניו וכ"ש אביו ועוד הביא ראיה מן הירושלמי מעובד' דר' יוחנן שכופין את הבן לזון את האב ונר' דאין ראיה משום דההיא בכותב נכסיו לבניו איירי והכי מייתי לה בפ' נערה שנתפתתה. ועוד הביא ראיה מהיא דתני רשב"י מצי' שהקפיד המקום על כבוד אב ואם יותר מכבודו בכבודו הוא אומר כבד את ה' מהונך ואם יש לך ממון חייב ואם לאו פטור בכבוד אב ואם נאמר כבד את אביך ואת אמך בין שיש לו בין שאין לו אפי' הוא מחזר על הפתחים ולא שיתן לו ממונו ומחזר על הפתחים אלא בגופו מכבדו ומבטל ממלאכתו ומתוך זה צריך לחזור על הפתחים: דמחיל ליה ליקריה והודיעו תחלה כן שלא יהא כמו נתכוון לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה שצריך כפרה:

דף לב:

גמרא זקן אשמאי פירש"י אשם רשע ועם הארץ. וק' דהיכי קאמר איסי ן' יהודה או' שכל שיבה משמע ואפי' זקן אשמאי והלא מצוה להכותו לקללו ומפ' ר"ת אשמאי לשון שממו וצדו כמו פתיחי שימאי כלו' בור ועם הארץ כדמתרגמינן והאדמה לא תשם [וארעא] לא תבור:

אין זקן אלא חכם שנאמר אספה לי שבעים איש מזקני ישראל מתוך פירש"י משמע דדריש ג"ש זקן מזקני וכן פי' בהדיא בשמעתי' גבי אי ס"ד כדקאמר ת"ק וכו' ותמי' לי אי ג"ש היא ליבעי מומחי' כי התם ועוד ניליף מזקני' דכתיב גבי חליצה דמרבי' ואפי' הדיוטות. ומפ' ר"ת דלאו ג"ש ממש היא אלא פי' בעלמא הוא כמו אין פגיעה אלא תפילה

שנאמר אל תפגע בי וא"ת אכתי פי' מחליצה וי"ל מדכתב רח' שיבה ש"מ לאו בזקני השוק איירי אלא לאצרוכי חכמה בהאי שיבה דלא תימא כל שיבה במשמע וא"ת לא לכתוב רח' שיבה וממילא ידעינן דלא ילפינן מחליצה דא"כ בפני כל אדם יעמוד כמו חליצה דהכל כשרים לה וי"ל דאי לאו שיבה הו"א דזקן אתא לזקנה ולא לחכמה להכי איצטריך שיבה לגלויי עליה דזקן דבעי חכמה בהדי שיבה:

איכא בינייהו יניק וחכים מדלא קאמר זקן ולא חכים ש"מ דר' יוסי הגלילי מודה דלא סגיא בשיבה לחודה ועוד דא"כ היינו דאיסי בן יהודה דע"כ איסי בן יהודה סבר דזקן היינו יניק וחכים וליכא בינייהו מידי דאין לומר שבא איסי בן יהודה לומר אפי' זקני גויים דהא לקמן בתר דפסק ר' יוחנן הלכה כאיסי בן יהודה קאמר דר' יוחנן קאים מקמי סבי ארמאי ולמה לי טעמא דכמה הרפתקי דעדו עלייהו. ועוד דרבה הוה עביד להו הידור ולא קימה ובשיבה כתיב קימה אלא מפני דרך ארץ הוו חולקים להם כבוד ולא בא איסי לרבות אלא זקן אשמאי ולא סבי ארמאי. ותי' לר' יוסי הגלילי קר' דשיבה למה לי י"ל דאיצטריך לגלוי עליה דזקן דבחכם לחודיה איירי דלא תימא דבעי' זקן כמשמעו וחכם. ועוד י"ל דאיצטריך שיבה לר' יוסי הגלילי לאשמועי' דלפעמים צריך לכבדו מפני [שיבתו] (שבועתו) דהא איהו הוה [סבר] יניק וחכים חייב לעמוד מפני זקן וחכם שאם היו שוין לא הוה צריך לעמוד דדוקא תלמידי חכמים שבבבל אמרי' באלו מציאו' שחייבים לעמוד זה מפני זה. עי"ל דבין לר' יוסי הגלילי ובין לרבנן שמעי' משיבה דצריך לעמוד מפני זקן שאינו אשמאי אע"פ שאינו מופלג בחכמה אלא דדרשי' רבנן זקן מזקנה למעוטי יניק וחכים אפי' הוא מופלג ור' יוסי הגלילי סבר צריך לעמוד מפני יניק וחכים אם הוא מופלג בחכמה:

א"כ ניכתוב רח' [מפני שיבה] תקום והדרת תקום והדרת פני זקן וא"ת בלאו הכי נמי אית לן למדרשיה אדלעיל ואדלקמיה כדאשכ' גבי נשך ותרבי' דתרוויהו קיימי אכסף ואאוכל וכן גבי נבילה בפ' כל שעה דנתינה ומכירה קיימי אגר ואנכרי וי"ל דשאני הכא דאין לשון מפני קאי אוהדרת אלא פני כמו פני זקנים לא נהדרו ואין לשון פני קאי על תקום אלא מפני כגון זה. ועוד נר' לפרש דבין לר' יוסי הגלילי בין לת"ק שמעי' משיבה דצריך לעמוד כגון לא אוכל לקום מפניך: והך דה' פסוקים אין להם הכרע כתיבנא בבבא מציעא באיזהו נשך וה"ר יעקב מאורנילש תירץ דהכא גבי שיבה דה"ה גבי שיבה וזקן איכא למטעי ולאוקומי שיבה וזקן בחד גברא הילכך אי לא כתיב אלא חד זימנא הוה גר וגוי וליכא למימר חד גברא הוא:

דף לג.

גמרא אין בעלי אומניות' רשעים לעמוד וכו' תי' מה שייך הכא לשון רשאים דמשמע דאיכא איסורא וי"ל [דמיירי] דעוסקים במלאכת אחרים וי"מ דרשאים הוי כמו חייבים כי ההיא דתנן בערכין (כ"ח:) פ' המקדש שדהו אומדים כמה אדם רוצה ליתן בשור זה לעשות עולה אע"פ שאינו רשאי:

שני חומשי'. פירש"י לשון חומש הספר וי"א דה' חומשים יש בתהילים כמו בס"ת. אשרי האיש. כאיל תערוג. אך טוב לישראל. תפלה למשה יאמרו גאולי ה'. וכל א' מהספרים מסיים באמן בר מאחרון שהוא סוף תילים:

שמא בהם היה יושב ומהרהר לא היה צ"ל בהן אלא סוד ה' ליריאיו הוה דהכי איתא במדרש ב"ר כששאל ר"א למה לא עמד השיב לו יבא עלי אם לא הייתי מסתכל בס' תילים:

דף לג:

בגמ' אין ת"ח רשאי לעמוד מפני רבו וכו'. תמי' לי כל הני דלעיל שהיו מקפידין אפי' בסעודה וכי כולהו מיירי בשלא עמדו שחרית ערבית ואין נראה לחלק בין רבו מובהק דהא מפרש טעמא שלא יהא כבודו מרובה מכבוד שמים. ואין לו' דוקא קא' להשכים לפתחו או ללכת במקום שעתיד רבו לעבור כדי לעמוד מפניו כמו שמשכימים ומעריבין לכבוד שמים לתפילה דא"כ מאי קאמר שלא יטריח ונראה לפ' דדוקא קאמר בבית המדרש או במקום הצנוע אבל במקום שיש שם בני אדם ויחשדוהו אם לא יעמוד מפניו חייב ואי הוה מפרשי לשון רשאי חייב ניחא:

ואימה זו מורא משקלות. וק' שלא מצינו בשום מקום דכתיב בהו מורא ואית דגרסי מכשולות דכתיב ולפני עור לא תתן מכשול ויראת וי"ל דלא דמי דבעמידה לפני זקן שייך מורא השם טפי כדאמרי' ומורא רבך כמורא שמים את ה' אלהיך תירא לרבות ת"ח ור"ת מפרש דבמשקלות כתיב מורא משום דבתרי' דלפני עור לא תתן מכשול ויראת מאלהיך לא תעשו עול במשפט בפ' קדושים תהיו ובתר ה"נ כתיב לא תעשו עול במידה במשקל ובמשורה וילפי' הך עול מהך עול דכתיב אצל ויראת. ומיהו ק' דשבק תלמוד מכשולות דכתיב ביה בהדיא ונקט משקולות וי"מ מוראת משקולות משום דכתיב בפ' זכר את אשר עשה לך עמלק ואתה עייף ויגע ולא ירא אלהי' היינו שלא היה זהיר במשקולות ועל עון זה בא עמלק דבתר פר' משקלות כתיב בפ' כי תצא והיינו דכתיב במשלי מאזני

מרמה תועבת ה' ואבן שלימה רצונו וסמיך לי' בא זדון ויצא קלון כלומר על עון זה בא עמלק זדונו וקלונו:
קום מקמיה ולא תיחוש ליקרא דידי לפי שגם אני הייתי עומד אם הייתי רואהו אבל אם לא היה שמואל עומד מפניו גם רב יהודה לא היה לו לעמוד מפניו כדאמרי' ביש נוחלין והלכתא חולקים כבוד לתלמיד במקום הרב והלכתא אין חולקים ול"ק הא דפליג ליה רביה יקרא והא דלא פליג ליה רביה יקרא:
איבעיא להו רכוב כמהלך דמי. הוה מצי לאוכוחי מאביי דלעיל דקאים מקמיה דרב יוסף מכי הוה חזי אודנא דחמריה אלא דניחא ליה למפשט מברייתא ולא דמי לספינה דאמרי' בפ"ק דב"מ (ט':) דלא חשיבא כחצר מהלכת דמינח קא ניחא ומיא הוא דקא ממטו לה דהת' טעמא משום דילפי' מידה ומינח ניחא ואיהי קא מסגיא תותא תדע דהא בפ"ק דשבת אמרי' אגוז על גבי מים לאו היינו הנחתו ולא אמרי' דמיא קא ממטו לה:
מפני לומדיה עומדים מפניה לא כ"ש. וא"ת והא בפ' בתרא דמכות קא עביד ק"ו איפכא דקאמר כמה טפשאי הני אינשי דקיימי מקמי ס"ת ולא קיימי מקמיה גברא רבא. וי"ל דלעולם ס"ת עדיפא אלא ה"פ התם טפשאי נינהו דקיימי מקמיה ס"ת ולא קיימי מקמיה גברא רבא דס"ת גופו לא ידעי' אלא מק"ו דגברא רבא:
חכם עובד עומד מלפניו ד' אמות. במס' הוריות מפ' סדר אחר וי"ל דהתם מיירי בבית המדרש שהיו יושבים שורות שורות והכא בר"ה כי ההוא מעשה דמשה:

דף לד.

גמרא ותפילין. אע"ג דקי"ל בהקומץ רבה דלילה זמן תפילין והלכה ואין מורים כן מ"מ הוי זמן גרמא לפי שאינן נוהגות בשבתות וי"ט כדאי' בפ' בתרא דעירו':
וציצית אר"ת דהיינו כר"ש בפ' התכלת דסבר לילה לאו זמן ציצית הוא ופוטר נשים מציצית והלכתא כוותיה וסתמא דתלמודא בפ' במה מדליקין כוותיה דמפ' טעמיה דסדין פטורה מן הציצית גזירה משום כסות לילה והיינו דוקא לר"ש והוה מצי למימר טעמא גזירה שמא יקרע כסותו בתוך ג' ויתפרנו דהוי אליבא דכ"ע אלא לא חשש כיון דהלכתא כר"ש וכן בפ"ב דברכות דבמערב' אין אומרים פ' ציצית בלילה ומסיק דקא' אביי אנן מתחילינן מדמתחלי' במערבא וכיון דמתחלי' גמרי'. עוד אמרי בפ"ק דסוכה י"א.) רב עמרם חסידא רמא תכלתא לפרזמא דאינשי ביתיה [* מיהו רש"י פי' שם דסבר כמ"ד לילה זמן ציצית וע' תוס' שם אי"ק ס"ט] משמע דכ"ע לא עבדי כן. תי' היכי חשיבא ציצית מ"ע שהזמן גרמא למ"ד ציצית חובת טלית הוא כיון דכלי קופסא חייבים בציצית א"כ

כסות יום חייבת וכסות לילה פטורה וצריך להטיל ציצית לכל כסות יום אפי' יתעטף בו בלילה וכסות לילה פטור אפי' יתעטף בו ביום ומ"ד נמי חובת גבר' הוא ק' דאמרי' וראיתם אותו פרט לכסות לילה משמע דכסות לילה פטורה אפילו כשלובשה ביום (וא"ת) וגבי כסות יום חייבת כשלובשה בלילה ואין הזמן גורם לחייב האדם ביום יותר מבלילה ויש לומר דאפילו הכי כיון דלבישת יום גורם החיוב חשיב שפיר הזמן גרמא וילפי' שפיר מתפילין לפטור נשים אע"ג דלא הוו ממש כעין תפילין ולא ידענא מהיכא יש לו לר' סברא זו שחיוב הציצית תלוי במה שהכסות מיוחד ליום אי משום דדרשי' אותו פרט לכסות לילה נר' דה"פ לכסות שאתה לובשו בלילה דלא הוי בכלל וראיתם אותו ונקט כסות לילה לישנא דקרא נקט כסותך אשר תכסה בה אבל כשמתעטף ביום אפי' בכסות המיוחד ללילה חייב למ"ד חובת גברא הוא:

מעקה ושילוח הקן ואבידה תי' דבכל הני כתי' לאו במעקה כתי' לא תשים דמים בביתך אע"ג דמוקמי לה במגדל כלב רע או למעמיד סולם רעוע דהיינו שימה בידים מ"מ פשטי' דקר' קאי אמעקא והכי דריש לה בספרי ועשית זו מ"ע ולא תשים דמים בביתך זו מצות לא תעשה ובשילוח הקן כתיב לא תקח האם על הבנים ובאבידה כתיב לא תוכל להתעלם ונר' דלא שייך לא תשים דמים אלא כשבונים תחילה בית על דעת שלא לעשות מעקה דאכי תבנה בית חדש קאי שלא יבנהו לדעת כן לשום דמים בביתו אבל אם היה דעתו לעשות מעקה ולאחר שבנאו נמלך או שעשה מעקה ונפל אין בו אלא עשה שילוח הקן נמי משכחת לה כגון שנטלה ע"מ לשלחה דליכא אלא עשה כדאי' בפ' בתרא דחולין. ואבידה נמי משכחת לה כדאי' בפ' אלו מציאות (כ"ו) (עולה) [שניטלה] לפני יאוש ע"מ להחזירה ולאחר יאוש נתכוון לגזלה אינו עובר אלא משום השב תשיבם. וא"ת כיון דמחוייב בהשבה איכא לאו דלא תגזול אע"ג דלא אתא לידיה באיסורא מידי דהוה אכובש שכר שכיר דבריש איזהו נשך וי"ל דלא שייך לא תגזול מאחר שנתייאש:

נברי בעו חיי נשי לא בעו חיי ומה"ט אין שייך לדרוש במזוזה בניכם ולא בנותיכם כמו שאנו דורשים בתלמוד וא"ת בתלמוד כתיב גמי כי היא חייך ואורך ימיך י"ל דלא משמע ליה נתינת טעם כ"כ כמו למען ירבו ימיכם וא"ת והא למען ירבו ימיכם קאי נמי את"ת דדרשי' מיניה בפ' במה מדליקין דבעון ביטול תורה בנים מתים כשהם קטנים וי"ל דמ"מ בתלמוד תורה נשים פטורות דכתיב ביה בהדייא בניכם ולא בנותיכם אבל מזוזה דלא אתי אלא מהיקשא דת"ת אהני מה שעיקרו כתיב במזוזה למען ירבו ימיכם לאפוקי מהקישא:

האזרח להוציא את הנשים בסוף הישן מסיק דהלכתא הכי וקר' לדרשא אחרינא:

דף לד:

בגמ' אמר אביי אשה בעלה משמחה פירש"י בבגדים נאים ובכלי פשתן וק' לר"ת היינו דוקא בזמן שאין ב"ה קיים כדמוכח בערבי פסחים דאמר אנשים בראוי להם ביין ונשים בראויי להם בבגדי צבעוני' ומוקי לה בזמן שאין ב"ה קיים [אבל בזמן שב"ה קיים אין שמחה אלא בבשר שנ' וזבחת שלמים ואכלת שם ותניא בפ"ק דחגיגה ג' מצוות נצטוו יש' ראיה חגיגה ושמחה יש בראיה מה שאין בשתיהן שכולה לגבוה ויש בחגיגה שאין בשתיהן שהיא לפני הדבור ויש בשמחה מה שאין בשתיהן שנוהגת באנשים ובנשים אלמא בגוף הקרבן מחייבי ועוד אמרי' בפירקא גבי קטן עד האידנא מאן אתייא וקאמר אביי עד האידנא דהוה אימיה מחייבא בשמחה אתייא ואי שמחה דנשים בכלי פשתן מה צריכה לבא ירושלים בביתה יכולה לעשות זה ומפ' ר"ת אשה בעלה משמחה בשלמי שמחה שהחובה שלה מוטלת על בעלה ובאלמנה נמי על מי ששרויה אצלו אבל היא גופא לא מיחייבא לאייתויי:

ואנא אמינא טפלים חייבים נשים לכ"ש. תי' מה ענין ק"ו זה אצל מצה דמשמע משום דכתיב מצה הוא הא אפי' בלא מצה נמי יכול לדרוש ק"ו זה. וי"ל דאי לאו מצה לא אייתו נשים לק"ו דטפלים משום דטפלים אתו לכלל חיובא אבל השתא דכתיב מצה אמרי' ומה מצה דטפלים פטורים נשים חייבות הקהל דטפלים חייבים אינו דין שיהיו נשים חייבות וא"ת האי ק"ו למה ליה ניליף הקהל במה מצינו ממצה י"ל משום דאי לאו ק"ו הוה ילפי' הקהל מראיה אבל השתא דאיכא ק"ו מוקמינן ג"ש למילתא אחריתי וילפינן נמי האי ק"ו וכי האי גונא אמרי' לעיל לגבי יום הכיפורים כתיבא חוקה ודרשי' ק"ו אע"ג דחוקה הוא ג"ש כדפי' ר"ת פ"ב דזבחים וכן בפ"ק דזבחים גבי היקשא דיליף ר"א אשם שנכנס דמו לפנים פסול משום דאיתקש לחטאת דכתיב כחטאת כאשם ורבנן לא ילפינן מהקישא לפסול אשם משום דאתי בק"ו מעולה אע"ג דרבנן נמי אית להו הקישא כדקאמר התם לרבנן מאי הלכתא איתקש חטאת לאשם אלמא לא אתי הקישא ומפיק ק"ו אע"ג דקי"ל דאין הקישא למחצה:

ונילף מת"ת אע"ג דקי"ל בפ"ק דיבמות דף ה' גבי אשת את ואחת אשה ובפ' כל הצלמים גבי נעבד ואתנן דכל היכא דאיכא לאקושי לקולא ולחומרא לחומרא מקשי' הכא נ"ל סברא למילף מת"ת לקולא טפי ממורא לחומרא משום דשאני אב ואם דהוקש כבודם לכבוד המקום כדאמרי' בסוף אלו מציאות דאע"ג דבכל התורה כולה ק"ל דאין עשה דוחה את לא תעשה ואי לאו דאשמועי' דכולכם חייבים בכבודי ק"ו דכיבוד אב ואם דחי עשה ול"ת משום שהוקש כבודם לכבוד המקום אלמא לא ילפינן שאר מצות ממורא:

דף לה.

גמרא ולר' יוחנן בן ברוקה להוו מורא ופריה ורביה שני כתובים הבאים כא' תי' אמאי לא פריך אפי' לרבנן דליהוו מורא ומזוזה ב' כתובים הבאים כא' ואע"ג דמזוזה ממילא נפקא מלמען ירבו ימיכם וליכא יתורא מ"מ לכתוב מזוזה ולא לכתוב מורא וי"ל דקושי' דר' יוחנן עדיפא ליה למצוא צריכותא לתרי קראי:

הא שלא הזמן גרמא נשים חייבות מדלא כתב לן רח' הקיש גבי מ"ע שלא הזמן גרמא שנשים פטורות כגון ת"ת ופדיון הבן:

אלא למ"ד תפילין מ"ע שלא הזמן גרמא ניחא ליה דהוה ליה ת"ת ופדיון הבן ותפילין ג' כתובים הבאים כא' אבל מ"ע שהזמן גרמא ק' לוח דנילף מצה ושמחה והקהל ג' כתובי' הבאים כא' למ"ד ב' כתובים הבאים כא' מלמדי':

משום דהוי מצה והקהל ושמחה ב' כתובים הבאים כא' פירש"י דלא כאביי דאמר לעיל [אשה בעלה משמחה. ונר' דאביי משכח ג' כתובים אחרים. קידוש היום דאמרי' בברכות פ' מי שמתו דנשים חייבות בו דבר תורה וכגון תוספת עינוי י"ה דמרבי' נשים מהאזרח בפ' וליכא לא עונש ולא הזהרה כדאי' התם והתלמוד לא חש להאריך. וא"ת אכתי לר' יהודא מ"ע שלא הזמן גרמא נשים חייבות מנ"ל נילף מת"ת דפטרי וי"ל דר' יהודא לא ס"ל כר' יוחנן בן ברוקא והוו ת"ת ופדיון הבן ופריה ורביה ג' כתובים:

לכל עונשים שבתורה. מתוך פירש"י משמע דמיהך דרשא לחודה שמעי' לאו דמתני' שהרי פי' ולאוין דמתני' עונש מלקות הם וע"ל ההוא (דראב"י [דבי ר"א] פי' דלא מייתי ליה לפרושי מתני' וא"א לומר כן דהא ע"כ מקמיתא לא שמעי' לאוין דמתני' מדקאמר בתר הכי ואי אשמעי' קמייתא משום דכפרה חס רח' ונ"ל דמייתי כולהו לפרושי מתני' דכיון דאשכחן שהשוה הכתוב אשה לאיש בכל המקומות הללו סברא הוא דהאי קרא גופיה מוקמי' לכל עונשי' שבתורה דשייך בהו חטאת ודלא שייך בהו חטאת אתייא (מבנייא) [מביניהו] או א"נ סברא הוא לאוקומי ריבוייא לכל עונשים מאחר שהשוה אשה לאיש בכל הני דוכתי:

השוה הכתוב אשה לאיש היינו דוקא היכא דגאמר' הפרשה בלשון זכר כי ההיא דבריש תמורה דפריך אמאי איצטריך ריבוי לענין תמורה לפי שנאמרה הפ' בלשון זכר הא השוה הכתוב אשה לאיש אבל היכא דכתיב בהדיא איש התם ודאי איצטריך ריבוייא כההוא דפ"ד מיתות דמקלל או"א דאמרי' אין לי אלא איש אשה מניין ובפ"ק ד דערכין אין לי אלא איש אשה שהערי' מניין:

אשר תשים לפניהם השוה הכתוב. אשה לאיש. ותי' והאי לפניהם לא איירי באשה אלא בכשרי' לדון כדאמרי' בפ' בתרא דגטין לפניהם ולא לפני גוים ולא לפני הדיוטו' ואשה פסולה לדון דהא תנן בפ' בא סי' כל הכשר לדון כשר להעיד ואשה פסולה להעיד כדאיתא בפ' החובל ופ' שבועת העדות וי"ל דמתני' איירי באיש כלו' כל איש הכשר לדון כשר להעיד ואין להביא ראיה דאשה כשרה מדכתיב גבי דבורה היא שפטה את ישראל דשמא מלמדת הייתה דייני ישראל א"נ משום נבואה קבלו אותה עליהם ועי"ל דלפניהם קאי אדיינים ואנידונים ולענין נדונים מרבה נשים אע"ג דפסולים לדון וא"ת מ"ש בגיטין דדרשי' למעוטי הדיוטות וגוים והכא דרשי' לרבות אשה וי"ל דהתם דריש משום דלפניהם כתיב אטובא אלהים דכתיב בפרשה ומה ממעט הדיוט וגוים:

לכל מיתות שבתורה פי' אם הומתה האשה שחייבים עליה או מיתה או כופר כמו על האיש דבהכי כתיב קרא וכן משמע בתר הכי דקאמר ואי אשמעי' הא כיון דאיכ' איבוד נשמה חס רח' עליה אבל באשה שהמיתה תתחייב כמו איש לאו מהכא נפקא:

משום כפרה חס רחמנא וא"ת כ"ש אם לא נכתבו כלל דחס רח' עלה טפי שאין בה לא עונש ולא חטאת וי"ל דקרא איצטריך לעונשי' הכתובי' בהדיא בנשים כמו עריו' לאשמעי' דיש להם כפרה:

דף לה:

גמרא כיון דאיכא איבוד נשמה חס רחמ' עליה. וא"ת ע"כ לשאר עונשי ודיני אתא לרבויי דלגופיה לא איצטריך דמקרא קמא נפקא לן כי יגח שור את איש או את אשה ומת ואע"ג דבתר הכי כתיב אבל מאן דמחייבתן סקילה מחייב מועד כופר וסקילה וי"ל דאכתי איצטריך קרא לכדדריש רע"ק בשור שנגח ד' וה' מה איש נזקיו ליורשיו אף אשה נזקיה ליורשיה:

זקן האשה והסריס. תי' היכי משכח' לה זקן בסריס למ"ד בפ' הערל (פ.) עד שיהיו בו כולם וי"ל כגון שהביא זקן לאחר שהיה בן עשרים שכבר נולדו לו כל סימני סריס:

להשחתה לא מצית אמרת דיליף פאת פאת. תי' דשביק דרשא דלעיל זקנך ולא זקן אשתך וצ"ל דאביי לית ליה ההוא דרשא:

נכתוב רחמנא את שבזקנך דגילוח שיש בו השחתה הוה שמעי' בגלויי מילתא בעלמא בלא ג"ש דפאת פאת:

דף לו.

גמרא נאמר כאן קרחה ונאמר להלן קרחה. תי' האי ג"ש לית בה הפנאה כלל אפי' מצד א' דקרחה דכתיב גבי כהני' דרשי' ליה לחיובי על כל א' וא'. ואפשר דדרשי' ג"ש מלישנא יתירא דכתיב ולא תשימו קרחה ומצי למכתב ולא (תקחו) [תקרחו] כדאמרי', לעיל א"כ לכתוב קרא את שבזקניך אע"ג דלא דמי לגמרי להך דלעיל דהתם תיבה דדרשי' מינה ג"ש מייתרא:

אמר לך תפילין גופייהו מהכא גמר לה. תי' מה בכך מ"מ נילף נמי קרחה מתפילין דאין ג"ש למחצה דקסבר דלא נאמרה ג"ש ללמד חיוב ופיטור אלא לפ' היכן הוא בין העינים: בין לאביי בין לרבא האי בנים אתם לה' אלהיכם מאי דרשי ביה. תי' לי מאי קא בעי הא לרבנן דאיסי בן יהודה נמי לא דריש בנים ולא בנות וי"ל דהכי קא מבעיא ליה האי בנים אתם מאי דרשי ביה פי' אליבא דאיסי דמסתברא דטעמיה דאיסי משום דכתיב בנים ולא בנות אי לאו דאיצטריך ליה דאיסי לדרשא אחרינא:

במשנה הסמיכות והתנופות יציקו' ובלילות לא תני שהם כשירות בזר כדמוכח בהקומץ רבה ופתיתו' ומליחות דלא קא חשיב צ"ע אם הם כשירות בזר ובריש הקומץ רבה אמרינן הא דקתני אם לא מלח כשר ליכא למימר אם לא מלח כהן אלא זר וכי תעלה על דעתך שזר קרב לגבי מזבח סי' ששם היתה נתונה מלח למלוח הקמצים כדקת' בההוא פר' ובמסכ' שקלים בנ' מקומות המלח נתון וכו' ומי' אין ראיה שתפסל בזר שאין הזבח נפסל אם לא מלחו בראשו של מזבח:

הקבלות וההזאות הולכה וזריקה לא קתני דהולכה בכלל קבלה וזריקה בכלל הזאה: בני אהרן ולא בנות אהרן. תי' ל"ל קרא בכל הנך עבודות הגשות קמיצות וזריקות דכיון שאינן כשירות אלא ביום כדנפקא לן מביום צוותו א"כ הוי מ"ע שהזמן גרמא וי"ל דנהי דנשים פטורות במ"ע שהזמן גרמא מכל מקום לא מפסלא עבודה באשה מידי דהוה אמילה דאיכא למ"ד בס"ב דע"ז (כ"ז.) דכשרה באשה אעפ"י שאינה אלא ביום ומי' ק' מסמיכה שאינה עבודה אלא חובה התלויה בבעלים ולמה לי קרא לפטור נשים תיפוק לי דהוי מ"ע שהזמן גרמה דאינה אלא ביום דומיא דשחיטה (דה') [דהא] בעי' תכף לסמיכה שחיטה ועוד דהא דרשי' בפ' הקומץ רבה מה שחיטה בזרים אף סמיכה בזרים וא"כ מסתמא נמי כמו כן נדרוש מה שחיטה ביום אף סמיכה ביום ובהדיא אמרי' בס"פ שני דמגי', הכי וי"ל דמ"ה אצטריך קרא למימר דאין נשים סומכות דלא תי' מה שחיטה יש בקרבן נשים מי' מתנופה ק' דהיא חובת הבעלים ואינם אלא ביום כדאי' בסוף פ"ב דמגי'. ומיהו בתנופה איכא חובת הבעלים עם הכהנים. ומי' ק' למה לי קרא למעט נשים

מהגשו' וכל הנך עבודות והלא אפי' בני אהרן בלא בגדי כהונה הו"ל זרים כדאמרי' בזבחים (פ"ב) דאין בגדיהם עליתם אין כהונתם עליהם וי"ל דאשה כיון דלא כתיב בה בגדי כהונה לא מחוסרת בגדים ואי לאו דממעטי' מקרא הייתי מכשירה בלא בגדים כבני אהרן בבגדים:

דף לו:

גמרא אי דפרה אלעזר כתיב. תי' מאי קרא פריך למ"ד בפ' טרף בקלפי דלדורות כשרה בכהן הדיוט דדריש אותה לאלעזר ולא לדורות לאלעזר וי"ל דפריך למ"ד לדורות בכהן לכהן גדול:

אינו דין שיקבע לו כהן להואתו וא"ת מה לבן צאן שכן קבע לו כלי וכי האי גונא פריך בריש איזהו מקומן ובריש כל המנחות גבי הא דבעי למילף צפון בבן עוף מק"ו דבן צאן וי"ל דהכא לא שייך האי פירכא כיון דכהן גופיה בעי למילף בהזאה ממה שלא קבע לבן צאן לשחיטה וקבע לו להזאה:

כהן מניח ידו תחת הבעלים. וא"ת והא איכא חציצה בין יד הכהן ובין יד מנחה ואמרי' במנחות פ' ב' מדות גבי הא דקאמר דה' קרבן בשותפות אינם טעונים תנופה דהיכי נעביד נינפו הא הויא חציצה ופי' רש"י התם בתנופת כהן לא איכפת לן אי איכא חציצה דעיקר תנופה בבעלים היא ול"נ דהא תנופת כהן ובעלים ילפי' להו מהדדי בג"ש הילכך נר' לפרש דכהן מניח ידו תחת הבעלים היינו למטה מידי הבעלים כההיא דמסכת ביכורים דתנן מוריד הסל מכתיפו ואוחזו בשפתותיו והכהן מניח ידו תחתיו ומניף. ומי' מתוך ירוש' דפירקי' משמע שהכהן מניח ידיו ע"י האשה ממש דקאמר בירושלמי ואין הדבר כיעור פי' שנוגע ביד האשה ומשני מביא מפר ואינו חוצץ מביא כהן זקן אפי' תימא כהן ילד אין היצר מצוי לאותה שעה מי' מצי' למימר אעפ"י שיד הכהן למטה מיד האשה פעמים שנוגעים ידו בידיה על ידי שמתעסקים בתנופה:

דף לז.

במשנה חוץ מן הערלה והכלאים. בירושלמי דמס' ערלה ר' יונה בעי למה לא תנתן חלה א"ל ר' יוסי לא תנינן אלא הדברים שנוהגים בישראל ובגוים וחלב בישׁ' נוהגת ולא בגוים מ"ט ראשית עריסותיכם ולא של גוים ותי' מאי קשה ליה מחלה טפי מתרומות ומעשרות ותי' ר"ת דקסבר חלה בזמן הזה דאור' אעפ"י שבטלה מצות הארץ כדאשכחינהו רב הונא בריה דרב יהושע לרבנן דבי רב בפ' יוצא דופן אבל תרומות ומעשרות דרבנן ולא נהי'

דהא כלאים מדרבנן כדאמרינן בגמרא כלאים מדברי סופרים וקתני להו אלמא משום תרומות ומעשרות לא נהגו בחוצה לארץ אלא במקומות הסמוכות לא"י כמו בבל מצרים עמון ומואב השנויים במס' ידים אבל במקומות הרחוקים לא תקנו תרומות ומעשרות אבל חלה תקנו חכמים בכל המקומות משום דשייכא בכל אדם חלת עיסתו אעפ"י שאין לו קרקע ודמי קצת לחובת הגוף. ומההיא דירושלמי מדקדק ר"ת דערלה וכלאים ונטע רבעי נוהגים בשל גוים ועוד הביא ראיה ר"ת מההיא דאמרי' בסו' יבמות גוי שהיה מוכר פירות בשוק ואמר פירות הללו של ערלה הן של עזקה של נטע ד' הן אינו נאמן דלהשביח מקחו או' כן אלמא דערלה בשל גוים ואין לו' בשלקחו מישראל מדקת' בסיפא דהא מתני' אבל אם אמר של איש פלוני לקחתי' נאמן להחמיר דברי ר' ובפ"ק דמס' ערלה תנן הנכרי מונין לו משעת נטיעתו. ועוד הביא ראיה מדתניא בתוספתא במס' תרומות פ"ד ב"מ אבל ערלה וכלאי הכרם שוים בגוים אלא בא"י ובסוריא ובח"ל אלא שר' יהודה אומר אין לנכרי אלא כרם ד' בסוריא וח"א יש לו. ועוד ראיה מדאמרינן לקמן בח"ל יורד ולוקח ובלבד שלא יראנו לוקט ובגוי הלוקט איירי דאי ישראל כמו שאסור לאכול כך אסור למכור דערלה אסורה בהנאה. ועוד ראיה מדאמרי' בפ' אין מעמדין דאסרו גבינו' הגוים מפני שמעמידין אותו בשרף הערלה משמע דמיירי בכל מקום אפי' במקום שאין ישראל. ולפי מה שהוכחנו שערלה שייך בשל גוים צריך לדקדק היאך אנו מותרים לשתות יין לפי שרגילים לשתות שרגילים בכל שנה להכריך הגפנים בארץ ואחר שהשריש ראש' מתירי' אותו ונעשה שני גפנים ובכי האי גוונא קרוי ערלה דתניא בפ"ק דר"ה א' הנוטע וא' המבריך וא' המרביע ל' יום לפני ר"ה עלתה לו שנה ולענין ערלה איירי והא דתניא בת"כ ונטעתם כל פרט למרכיב ולמברי' מכאן אתה או' סיפוק גפנים וסיפוק סיפוקו אעפ"י שהבריכן בארץ מותר איכא לשנויי כדמשני בסוטה פ' משוח מלחמה גבי חוזרים מעורכי המלחמה דקתני התם לא חללו פרט למבריך ומרכיב והא אנן תנן א' הנוטע וא' המרכיב וא' המבריך ומשני ר' יוחנן הא מני ראב"י היא לאו א"ר אליעזר ב"י כרם כמשמעו הכי נמי נוטע כמשמעו נוטע אין מבריך ומרכיב לא וכה"ג איכא לשנויי נמי לענין ערלה. ומי' אף ראב"י נראה דלא מקרי הרכבה כשנועץ ראש הגפן בארץ וחותכו באמצע ומבדיל מן השורש דאין זה אלא כמו נוטע זמורה בעלמא. ומי' יש להתיר מטעם ספק ערלה דאמרי' לקמן ספק לי ואני אכול:

החוקים אלו המדרשות לפי שאינם אלא רמזים ואינן כ"כ מפורשי':

אשר תשמרו זו משנה לפי שהיא תורה שבע"פ ושמורה בבטנו כי נעים כי תשמרם בבטנך:

ומאי אף אקמייתא מה שדוחק התלמוד להסתפק בכך כדי לישב דברי האמוראים שהיו אוסרים חדש בבבל בפ' רבי ישמעאל במנחות:

הרי שבת דכתיב בה מושבות. פירש"י לא תעברו אש בכל מושבותיכם וק' דההיא קרא לשריפת בת כהן אתיא דלא דחיא שבת כדאמרי' בסנהדרין וביבמות וקרא דהכא מדריש לקמן דלא ליבעי שבת הלכך נראה דקרא אחרינא דריש הכא שבת היא לה' בכל מושבותיכם דכתיב בפ' אמור אל הכהנים בענין המועדות כדאמרי' לקמן אר"א הואיל ובעניינא דמועדות כתיב היינו דקאמר בפ' יש נוחלין ובנדרים פ' נערה המאורסה מועדי ה' נאמרו שבת בראשית לא נאמרה ופריך עלה בנדרים והא בסיפרא כתיב דמפרש דלענין קידוש כתיבא וסד"א הואיל ובעניינא דמועדות כתיבא תבעי קידוש ב"ד במועדו קמ"ל:

א"ל שבת ק"ו אתיא. וא"ת מ"מ תיבטל ללמדך שכל מקום דאדילפת מהתם ניליף משבת ונראה לפרש דר' ישמעאל איירי במצות התלויות בארץ ודומיא דנסכים דאתו מגדולי קרקע ור"ע שהק' משבת ס"ד דבכל המצות קאמר והשיב לו ר"י ש"מ דשבת מק"ו אתיא ממצות קלות שהן חובת הגוף ונוהגת בכל מקום כדדרשי' לעיל ואין ללמוד שבת מנסכים כלומר דלא קאמינא בשבת וכיוצא בהן שהן חובת הגוף:

דף לז:

גמרא ואידך צריכי דאי כתב רח' ביכורים ולא כתב מלך ה"א מלך דלכבש לאלתר ואידך לכתוב רח' מלך ולא בעי ביכורים ואנא אמינא ומה מלך דלכבש לאחר ירושה וישיבה ביכורים לא כ"ש ואידך אי כתב הכי הו"א מידי דהוה אחלה כך מצאתי הגר' בספרי והיא גר' נכונה ול"ג דאי כתב רח' מלך ולא כתב ביכורים דקא מתרים לאלתר דא"כ מאי קאמר בתר הכי ואידך לכתוב רח' מלך ולא בעי ביכורים ועוד מאי כת' ואידך אי כת' הכי הו"א מידי דהוה אחלה הא כבר יהיב טעמא משום דקא מתהני:

מושב דכתב רח' גבי מצה ומרור וכו'. תי' דבפ' כל שעה ובסוף ערבי פסחים דרשי' בערב תאכלו מצות לקובעו חובה בזמן הזה וי"ל תנאי היא איכא דנפקא ליה מהאי ואיכא דנפקא ליה מהאי וכה"ג אשכחן בזבחים פ' התערוב' גבי עולי' אין מבטלין זה את זה וכהנה רבות בתלמוד:

ממחרת הפסח אכול מעיקרא לא אכול דלמ' דאקרוב עומר והדר אכול והק' הר"א ן' עזרא והלא עומר קרב בי"ו וממחרת הפסח ט"ו על שם שהיה הפסח נשחט בי"ד כדכתיב באלה מסעי ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ממצרים דהיינו יום ס"ו. ואר"ת דה"פ דקרא

ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח מצות וקלוי' כלומר מן הישן אכלו בט"ו בניסן שכיון שהתחיל לילה של ט"ו קרי ליה ממחרת הפסח וקלוי בעצם היום הזה היינו שאכלו קלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה. ועוד נר' לפרש דממחרת הפסח על שתי דרכים ממחרת שחיטת הפסח ולא מעיקרו וגם מדכתיב קלוי בעצם היום הזה יש לנו לפרש דממחרת הפסח דקאמר דהיינו ממחרת אכילת הפסח דהוא יום י"ו ופלוגתא היא בירושלמי במס' חלה ופליגי התם אם אכלו מצה בלילי הפסח מה איסור חדש והתיב רבי אבא בר' כהנא והא כתיב ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח אלמא שאכלו מצה בלילי הפסח מעבור. ודחי לה התיב ר"א קמי ר' יוסי והכתיב ממחרת הפסח יצאו בני ישראל לא בט"ו יצאו וכו':

דף לח.

גמרא וכתיב אכלו את המן מ' שנה א"א לו' וכו'. תימה אמאי לא מפיק ליה מקרא בהדיא דכתיב וישבות המן ממחרת באכלם מעבור הארץ ולא היה עוד לבני ישראל מן והיינו בט"ו בניסן מכלל דעד השתא הוה להו מן. ושמא ניחא ליה למדרש מדברי תורה:

שאין איסורו איסור עולם. פירש"י אלא כל י"ו בניסן דכתיב עד עצם ויש היתר לאיסוריו דביום י"ו עצמו איסורו עתה אם יש עומר קרב והיינו כר' יהודה דאמר במנחות פר' ישמעאל כל י"ו אסור כי ליכא עומר ולא כמ"ד האיר מזרח מתיר:

וה"ה לערלה בשתים. פירש"י אעפ"י שאין איסורו איסור עולם מי' אסור בהנאה הוא ואין לו היתר תוך ימי איסורו. וק' לר"ת דמ"ם הפירות שגדלו אסורין לעולם מה שאין כן בחדש ומפר"ת דה"ה לערלה בשתים בשנה הרביעית קאמר ובכל עניני ערלה קאמר לפי שבא איסורו משום ערלה כוללו עם הערלה ורבעי יש היתר לאיסורו ע"י חילול אבל ערלה גופה אתיא אף בנ' והרי"ט פ' יש היתר לאיסורו לגרום איסור חדש וערלה מה שאין כן בכלאים דאסור לזרוע ולערום כלאים. ור"ת הק' לו מהא דקתני בספרי יש היתר לאחר איסורו משמע שהאיסור נפקע. ועי"ל דחדש וערלה אין איסורו איסור עולם דהיינו באילן שגדל בו הפרי אין נאסר הפרי שגדל בו לאחר ג' שנים וכן קנה השבולת אין איסור משום חדש מה שגדל בקנה השבולת לאחר העומר הואיל והשריש קודם העומר וק' לי להאי סי' אמאי נקט תנא איסורא דאילן ושבק איסורא דפרי עצמו דבהכי ניחא טפי כי היכי דתיתי גם ערלה בנ':

וה"ה לערלה בשתים. וא"ת טבל ותרומה וביכורים נילף נמי מק"ו מחדש שינהגו בח"ל שכן אין היתר לאיסורן איכא למיפרך דהנך מותרים בשאלה משא"כ בחדש ואע"ג דטבל

אין בו שאלה כיון דתרומות ומעשרות לא נהיגא אין כאן איסור טבל שאינו בא אלא (מכאן) ומהן ועוד דהחדש והערלה וכלאים חל איסורו ממילא אבל הני אסירי ע"י מירוח ובכורים בקריאת שם:

דף לח:

גמרא השמטת כספים חובת הגוף היא. וא"ת מ"מ איצטריך לאפוקי מכלל מצות שנצטוו לאחר כניסתן לארץ. וי"ל דלא אר"ש הכלל שלו אלא במצות התלויות בארץ ולא בחובת הגוף וכן פירש"י:

בזמן שאתה משמט וכו' פירשתי בגיטין פ' השולח:

גמרא יורד ולוקט ובלבד שלא ילקוט ביד. תסי' לי אמאי קרי ליה ספק כלאים הא חזי ליה לנוי דקא לקיט כלאים ופרש"י דכל הכרם נסוע ירק וירק הנמכר חוצה לו מספקא לן אם אותו מאותו כרם או מאחרי':

דף לט.

תני חדש. תמיהא לי למה צריך למחוק אף לימא דקאי אכלאים דבכה"ג אשכחן פ' מקום שנהגו גבי הא דתניא בראשונה היו נותנים סאה ללפת ולקפלוט וי"ל דכלאים דרבנן וחדש מדאורייתא אין שייך לו' דקאי אף החדש אכלאים דלשמו' דאמר הלכות מדינה ערלה וכלאים תרוייהו מדרבנן אפי' הכי תני אף חדש לדידיה ניחא אי אף החדש אכלאים לחודיה קאי ולא איצטריך לשנויי אלא לר' יוחנן. והשתא ניחא דאי אמרת דלכ"ע אמרי' תני חדש ק' הא דאמרי' לעיל מאי אף אקמייתא משמע דבמתני' קתני אף היינו אליבא דשמואל:

חוקים שחקקתי לך כבר פי' דכתיב למינהו בבהמה ובאלנות ו ומהם דרשינן איסור כלים בפ' אלו טרפות גבי הרכיב שני דשאים. ולכאורה היה נר' דשמואל כר"א דאמר בפ"ד מיתות אף על הכלאים הוזהרו בני נח בהרבעת בהמה ובהרכבת אילן דמפרש התם טעמא דר"א כשמואל. ומי' נר' דאתיא דשמו' אפי' כרבנן ובההיא פליגי רבי אליעזר ורבנן ר"א סבר שנרמזו ביצירת בראשית א"כ נצטווה אדם עליהם ורבנן סברי כיון דלא כתיב גבי צווי א"כ לא נצטווה אדם עליהם והא דכתיב רח' למינהו בבהמה ואילנות דאי לאו כתיב בהו למינהו באילנות לא הוה שמעי' מהכא הרכבת האילן אלא הוה מוקמי' ליה לקרא בזריעה כפשטיה אבל השתא דכתיב בהם שייך למדרש שחקקתי לך כבר שכתבתי למינהו בבהמה ואילנות לאשמועי' שדך לא תזרע איירי בהרכבת

האילן ושייך בהו כלאים מדכתב למינהו באילנות וגם להקיש הרכבה להרבעה לאסור אף בח"ל ומלמינהו לחודיה לא סגי דאי כתב רח' חוקים שחוקקתים לך כבר לא הוה שמעי' מלמינהו איסור כלאים דה"א דאין זה אלא ציווי בעלמא שאמר הקב"ה לבהמות ולאילנות לצאת כל א' למינהו:

לא קי"ל כר' יאשיה. אע"ג דכמה משניות ובריייתות אשכחן דלאו כוותיה כגון המעביר עציץ נקוב בכרם והבסכך גפנו על גבי תבואתו של הבירו ועובדא דכשותא בכרמא צרבוביא (שבת דף קל"ט) מכל מקום הלכה כר' יאשיה:

עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד. והיינו דוקא להתחייב משום כלאי הכרם אבל משום כלאי זרעים יתחייב לר' יאשיה בחטה ושעורה לחוד וכן מוכח בירושלמי דמסכ' כלאים דפריך לר' יאשיה כתיב שדך לאי זה דבר נאמר כרמך כלו' בלא חרצן נמי מיחייב משום כלאי זרעים בחטה ושעורה לחוד ומשני להתראה התרו בו משום שדך לוקה משום כרמך לוקה כלו' דכי איכא כרם בהדי כלאי זרעים לוקה תרתי וה"נ פריך לר' יוחנן נמי ל"ל כרמך כיון דלקי משום כלאי זרעים לחוד בלא כרם ומשני לחייב על חטה וחרצן ושעורה וחרצן והא דמחייב רבי יאשיה בכלאי זרעים בב' מיני' וכלאים הכרם בעי תלת מינין משום דמשמע ליה כרמך לא תזרע כלאים שיש כלאים בהדי כרם אבל כרם שהוא חרצן נזרע עם כלאים. ומי' בבתר' דבכורות משמע דלית ליה לר' יאשיה אסור כלאי זרעים בלא כלאי הכרם גבי ההיא דאין חורמי' ממין על שאינו מינו ודריש מדכתי' כל חלב יצהר וכל חלב תירוש ודגן אמרה תורה תן חלב זה וחלב זה אשכחן תירוש ודגן ויצהר דגן ודגן מנין ק"ו ומה תירוש ודגן ויצהר שהן כלאים זה בזה אין תורמי' מזה על זה תירוש ודגן דגן ודגן שהם כלאים זה בזה מיבעי' וכר' יאשיה דאמר עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן מייתי לה הכי ומה תירוש ויצהר שאינן כלאים זה בזה אפי' ע"י דבר אחר אין תורמי' מזה על זה תירוש ודגן דגן ודגן שהם כלאים זה בזה על ידי דבר אחר אינו דין שאין תורמי' מזה על זה אלמא אפי' על דנג ודגן לא מחייב ר' יאשיה בלא חרצן וי"ל דלא איצטרך למימר ע"י דבר אחר אלא משום שתירוש ודגן אבל בדגן ודגן מחייב בלא דבר אחר והשתא ניחא דלא צריכי' (דלא) לאוקמיה שמעתא כולה דלא כהלכתא דקי"ל כר' יאשיה ובכוליה שמעתיה משמע דכלאי זרעים דאורייתא קא' שדך למעוטי זרעים שבח"ל ואביי ורב יוסף דבסמוך דקאמר כלאי זרעים דבארץ לא אסירי בהנאה בחוצה לארץ לא גזרו בהו רבנן וכן בעובדא דרב נחמן בההוא גברא דהוה זרע זרעים בהדי הדדי א"ל לא חווריתו ולא א"ל משום דקי"ל כר' יאשיה משום דר' יאשיה מודה בכלאי זרעים אלא משום שלא גזרו בהו בח"ל:

דף לט:

גמרא שאם היתה שקולה מכרעת וא"ת בלאו הכי אמרי' בפ"ק דר"ה ורב חסד מטי כלפי חסד וי"ל דבשאר מצות אינו נחשב אלא כבינוני אבל בחד מהנך נחשב צדיק:
מתני' דעבדי ליה י"ט ויום ביש פירש"י מטבי' לו והיינו שמתקני' לו י"ט שנפרעים מן הצדיק בעה"ז כדי שיזכה לעתיד ומריעי' לו דקתני בעונותיו מרובים היינו דעבדי ליה הזמנת יום ביש שמשלמין לו שכר מצותיו להיות מזומן ליום דע וק' לפי' מאי דמשני רבא הא מני ר' יעקב היא משמע דעד השתא לא אתיא כר' יעקב ואדרבה מתני' ובריייתא כר' יעקב, ור"ח פי' דעבדי ליה י"ט ויום ביש כלו' מתני' דקתני מטיבי' לו יש יום שמטיבים לו ויש יום שמריעים לו לצדיק רוב ימיו משיבים לו אבל פעמים שמריעים יום א' שממרק לו מעונותיו ודומה באותו היום כאלו שרף את התורה כולה ולרשע רוב ימיו מריעי' לו אבל פעמים שביום א' משפיעים לו טובה שדומה באותו יום כאלו קיים כל התורה כולה ואי' דגרסי' מתני' דעבדי לי' י"ט ויום ביש ואברייתא קאי והכל עולה לפי' א':

דף מ.

גמרא ויעשה כל מה שלבו חפץ ואל יחלל שם שמים בפרהסיא פר"ח דח"ו שהותר לו לעבור עבירה אלא כך אמר ר' אלעיא יגיעת הדרכים והאכסניו' ולבישת שחורים משבירים יצה"ר ומונעים מן העבירה ולשון זה הוא בירוש' ומי' נהי דלא הותר לו לעשות מעשה מ"מ יעשה מה שלבו חפץ משמע דלענין עבירה קאמר דהא בפ' אין דורש' מוקי' לה דלא מצי כייף ליצריה ומשמע נמי דר' אלעאי הוי דומיא דההיא דלעיל דקאמר נוח לו לאדם שיעבור בסתר ואל יחלל שם שמים בפרהסיא:
תנן התם אין מקפי' בחלול השם פר"ח דמשנה היא במס' אבות ושמא היינו הא דתנן כל המחלל שם שמים בסתר נפרעים ממנו בגלוי א' שוגג וא' מזיד על חילול השם:

דף מ:

גמרא קסבר יובל מתחלתו הוא משמט האי קסבר לאו דוקא דליכא שום פלוגת' דבי"ה עבדי' נפטרים לבתיהם ושדות חוזרות לבעליהן:
אין תחלת דינו של אדם אלא על דברי תורה והא דאמרי' בפ"ק דשבת ששואלים שואלים לו נשאת ונתת באמונה קבעת עיתי' לתורה מ"מ מתחלה שואלים לו אם עסק בתורה וגם עדיין צריך שיקבע עיתים לתורה.

וי"א פסול לעדות. פר"ח דאמרי' בירוש' דמס' מעשרו' רשב"ר הוה אכיל בשוקא חזייה ר"ם אמר אין שבח ת"ח דאכיל בשוק' ובלבד בשל גרמיה ש"מ הא דתני האוכל בשוק הרי זה כלב כגון שחוטף משל אחרים ואוכל כמו כלב עכ"ל. ונר' שמדקדק מדקאמר אין שבת ת"ח מכלל דלאחרי' אין חשש בשל גרמיה וא"ת ואי בחוטף פשי' שפסול לעדות ואפי' אכלו בבית גזלן הוא וי"ל כגון בפחות מש"פ או כשאין מקפידים עליו. וה"ר אליהו פי' כגון שהולך אצל חנוני וטועם מכל כאלו הוא רוצה ומערים כההיא דאמרי' בשבת פ' מפנין לענין הקזה. ור"ת פי' דהאי אוכל בשוק שאוכל שם סעודת פת כמו אלו לווין ואוכלין ואוכל אצל חמיו ביהודא דגנאי הוא טפי בפת כשאוכל ואברך בשוק:

הדרן עלך האשה נקנית. פרק האיש מקדש.

דף מא.

גמרא האיש מקדש

השתא בשילוחו וכו'. בכמה מקומות שונה לא זו אף זו ואין התלמוד מדקדק וכאן הואיל וידע טעם מפרש בהא איסורא נמי איכא והא דתנן האיש מקדש לא שיהא מותר לכתחילה בשלוחו אלא אתא לאשמועי' דהיינו דחיילי קידושי' בכי האי גוונא:

אלא כי איתמר דרב יוסף אסיפא איתמר. וא"ת ולוקמה אריש' וכגון שמכירה וי"ל דמ"ם לא שייך למתניא ארישא כיון דאיכא דאין מכירה איכא איסורא אבל לדידיה ליכא איסורא כלל כדר"ל נהי דאיכא איסורא בשלוחה לאיש כיון שאינו רואה אותה בדידה קיימא ובדידה ליכא איסורא:

אשה שמתגרשת בע"כ לא אלים מעשה דידה כוליה האי שתוכל למנות שליח במקומה:

כשהיא קטנה לא. וא"ת דילמא תנא נערה לאשמועי' אע"ג שהיא גדולה היא ברשות האב להתקדש וכ"ש קטנה וי"ל דדייק מדקתני כשהיא נערה ולא קתני בתו נערה או ליתני בתו סתם כדתנן בכתובות בפ' נערה האב זכאי בבתו בקידושיה:

אסור לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה. וא"ת והא אמרי' לעיל דבשלוחה ליכא איסורא דטב למיתב טן דו וי"ל דהני כשהיא עצמה שולחת שלוחה ועניינו על שלוחה אבל לקטנה דאביה מקדשה מדעתו אם היתה גדולה שמא לא היתה מתרצית:

ושלחה מלמד שהיא עושה שליח. וא"ת אמאי צריך תרי קראי חד לשליחות הבעל וחד לשליחות האשה וי"ל דה"א דבעל הוא דשייך שליחות שאינו מגרש אלא מדעתו אבל וכו':

ושלח ושלח' מלמד שהשליח עושה עליה. פי' דתרי ושלחה כתיבי וק' לפי' דחד ושלחה דרשי' בפ' חרש מי שמשלחה ואינה חוזרת יצאת זו שמשלחה וחוזרת וי"ל דהתב דריש מה"א. ור"ח גריס הכא שלח מלמד שהוא עושה שליח ושלח מלמד שהיא עושה שליח ושלחה מלמד ששליח עושה שליח ודריש הכל מחד ושלחה:

מלמד ששליח עושה שליח. ואפי' לרשב"ג דאמר בפ' כל הגט בין א"ל הולך גט לאשתי בין א"ל את הולך גט אין השליח עושה שליח מודה הוא שאם נתן רשות לעשות שליחות שיעשה שליח:

מה לגירושי' שכן ישנן בעל כרחה וכיון דבקל עושה המעשה הילכך נעשה נמי ע"י שליח:

תורם בבינוני' א' מנ'. בירושלמי דמס' תרומות אסמכוה אקרא ודריש לה מקרא דיחזקאל וזאת התרומה תרים ששית האיפה מחומר החטים וששיתם האיפה מחומר השעורים אמר שמואל תן ששית על וששיתם נמצא תורם א' ממ' פי' ששית האיפה הוא חצי סאה דהאיפה הוא ג' סאין וששתים את האיפה היינו ב' ששיות והיינו ב' חצאי סאין ובשתהן ששית על וששיתם יהיו סאה וחצי ואותם תקח מחומר חסים ומחומר השעורים שהן ס' סאין היינו עין יפה א' מחמשי' מפ' התם א"ר לוי כתיב וממחצית בני ישראל תקח א' אחוז מן הג' כל מה שאתה אוחז במקום אחר מה זה א' מן החמשים אף מה שתאחוז במקום אחר א' מנ':

דף מא:

גמרא פיחת עשרה או הוסיף י' תרומתו תרו' משמע דבכל ענין תרו' תרומה אפי' אמר בעל הבית דלא ניחא ליה. ולא דמי להההיא דבריש אלו מציאות דאם תרם מן היפות וכשבא ב"ה א"ל כלך אצל יפות ואי לא נמצאו יפות מהן אין תרומתו תרומה דהתם רגילות הוא בסתם בני אדם לתרום מן הבינונית אבל הכא יש דעות חלוקות שיש תורם בעין יפה ויש תורם בעין בינונית הילכך כשא"ל צא ותרום ולא פי' לו דעתו שכל מה שיעשה שליח יהא עשוי ושליח עצמו כשפיחת עשרה או הוסיף עשרה א"ל להכי אמדתיך כדאי' בכתובות פ' אלמנה ניזונת:

מה לתרומה שכן ישנה במחשבה אע"ג דתרימו גם אתם בתרומת מעשר כתיב ובסוף פ' כל הגט משמע (דלא בא) [דאליבא] ר"א ן' גמלא תרומת מעשר ניטלת באומד ובמחשבה אבל רבנן פליגי עליה ה"מ לענין אומד (ורבנן) דמעשר מן המעשר כתיב ביה דהיינו מדה אבל לענין מחשבה מודו דנחשב לכם תרומתכם בתרו' מעשר כתיב:

והלא אינו שוחט אלא א' כדדרשי' בפ"ב דחולין שלא יהו שנים שוחטין זבח א':
מכאן ששלוחו של אדם כמותו. הק' ה"ר יעקב מאורלינש אמאי איצטריך למימר עשיית הפסח דשלוחו של אדם כמותו תיפוק לי שזכין לאדם שלא בפניו. ותי' דלא חשיב זכות דמצוה דידיה ניחא ליה למעבדיה דבכי האי גוונא אמרי' פרק אין בין המודר גבי התורם משלו על של חבירו דבעי' התם אי צריך דעת בעלים או לא אע"ג דהתם מספקא ליה היינו משום דמהני ליה במה שתורם משלו על של חבירו דדילמא ההנאה עדיפא ליה ממה שיעשה הוא מצותו. מי' לפי מאי שמפרש דזכין לאדם שלא בפניו הוי מטעם שליחות לא ק' מידי. וא"ת ונילף דשייך שליחות בקדשים מדגלי רחמנא בפרו של אהרן דבעי' שתהא שחיטה בבעלים מכלל דשאר קרבנות אפי' ע"י שליח ובכה"ג אמרי' במנחות וי"ל דמהתם לא שמעי' אלא היכא דאית ליה שותפות בהדיא בכפרה כגון כפרו שלא אהרן שאחיו כהנים מתכפרים בו. ועי"ל דלא שייך למילף שליחות מהתם אלא בכה"ג איכא למילף דבפרו של אהרן הצריך הכתוב שחיטה בבעלים אבל שאר קרבנות לא בעי' דעת בעלים כלל אלא אפי' שחט בלא דעת בעלים או אפי' הבעלים מוחים בו כשר אבל בפסח דכתיב ביה ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל והצריך לכולם לשחוט וכששחטו א' חשיב כאלו שחטו כולם מזה יש ללמוד דשלוחו של אדם כמותו וא"ת מפסח גופיה היכי מצי למילף דילמא ה"מ היכא דאית ליה שותפות בגויה כדפריך לקמן בשמעתי' על ר' נתן וי"ל דהתם ניחא דבשותפים איירי כדקאמר שכולם יוצאים בפסח א' אבל הכא אמאי יש לן לאוקומי קרא בשיעל לו בו שותפות כיון דקרא סתמא כתיב ואיירי בכל ענין:
הנכרי והכותי שתרמו תרומתן תרומה. פירש"י משום דקסבר אין קנין לגוי ונ"ל דאפי' למ"ד יש קנין משכחת לה כגון שגדלה שליש ביד ישראל ואח"כ קנאו הנכרי ולא מפטר ליה לוקח דתבואת זרע קרינא ביה כיון שגדל הרבה ברשות ישראל א"ג זרעה גוי ומכרה לישראל וגידלה שליש וחזר הגוי וקנאה ממנו וכן אם חכר שדה מישראל הגדל בו חייב בתרומה אפי' שיש קנין לגוי וכן נמי מצי' למימר דסבר דמירוח הגוי פוטר וכגון שתורם בשבלים:
ור"ש פוטר פירש"י דקסבר דגנך ולא דיגון גוי. וק' לר"ת דאכתי משכחת תרומה ביד גוי כגון שהפרישה בשבלים גמי לשם תרומה ומעשר כדאמרי' מעשר ראשון שהקדימו בשבלים פטור מתרומה גדולה ונ"ל דקסבר גוי לאו בר הפרשה הוא אפי' בדבר שהוא בר חיובא מדאורייתא:

אתם ולא התורם את שאינו פירושא דאינך הוא דמשו' הכי ממעטים שותפים ואריסים ואפטרופות:
כל ישראל יוצאים בפסח א' והא דאמרי' בפ' תמיד נשחט דבעי' ג' כתות קהל עדה וישראל לאו עיכובא הוא או א"נ ה"מ בשחיטת פסחי' הרבה:

דף מב.

גמרא אלא מהכא ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית. וא"ת אכתי בקדשים מנא לן דילמא בשה חולי' איירי וי"ל כיון דנמנין ומושכין ידיהם עד שנשחט מסתמא בכל ענין איירי אעפ"י שהוא כבר קדוש ועוד דלחולין לא איצטריך:
איש זוכה ואין קטן זוכה. וא"ת מ"מ ממילא נפקא שליחות מאיש זוכה וי"ל דהיינו דוקא היכא דאית לי' ביה שותפות וא"ת ל"ל למימר דאין קטן זוכה תיפוק לי דלאו בר שליחות הוא וזכיה מטעם שליחות הוא דכיון דזכות הוא לו נחשב כאלו עשאו שליח לזכות בעבורו כדאמרי' בב"מ פ"ק חצר משום ידה איתרבאי ולא גרע משליחות גבי מתנה דזכות היא לו וזכין לאדם שלא בפניו ועוד אמרי' בפ' המודר התורם משלו על של חבירו צריך דעת בעלי' משום דמצוה דידיה ניחא ליה למעבדה או אין צריך דעת בעלי' משום דזכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו ובתרו' כתיב שליחו' ואי לאו דחשיב כשלוחו לא היה יכול לתרום אע"ג דזכות הוא. עוד אמרי' באיזהו נשך דגוי דלא אתי לכלל שליחות לא תקינו ליה רבנן זכייה קטן דאתי לכלל שליחות תקינו ליה רבנן זכייה אלמא דזכייה מטעם שליחות והא דקטן אית ליה זכייה ואין לו שליחות היינו במידי דאית ביה צד חובה ואין לומר דמהכא נפקא לן דקטן לאו בר שליחות הוא דמסתברא דמאתם גם אתם נפקא לן וי"ל דאיצטריך לאשמועי' הכא דלא תימא שה לבית דאורייתא דאי הוי דאורייתא אז יש לו כל דין גדול:
אלא כי הא וכו' מנין שזכין לאדם שלא בפניו. תי' מאי שני ליה מ"מ אכתי תיפוק לי שליחות מהכא דזכייה מטעם שליחות הוא כדפריך וי"ל דהמתר' שתירץ אלא כי הא דרבא בר רב הונא רצה לו' מנין שזכין לאדם שלא בפניו אפי' בדבר שיש לו קצת חובה כי ההיא דיתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהם אע"ג דבה"ג בעלמא אין זכין כדאמרי' פ' הניזקי' אין מעמידין אפוטרופו' ליתומים לחוב ע"מ לזכות הכא משום תקנת יתומים כדי שיחלקו משום קדרה דבי שותפי לא קרירא ולא חמימא תקינו להם חכמים להעמיד להם אפוטרופו' אעפ"י שיש לנו קצת חובה בדבר והא דרריש ליה מקרא מחלוקת הארץ אסמכתא בעלמא הוא דהתם על פי נביא היה ואורים ותומים והגדילו ואין יכולים למחות

משא"כ ביתומים והני תלת מילי דבר א' הן ואחרון אחרון מפרש הראשון והמק' שהק' ותסבר' זכות הוא לא הבין יפה דברי המתרץ והיה יכול להקשות' לפי סברתו א"כ הדרא קושיא לדוכתיה דתיפוק. לן שליחות מהכא אלא דעדיפ' מינה פריך:

יתומים שבאו לחלוק. נר' דלאו דוקא שבאו שניהם דה"ה אפי' לא בא אלא א' דהא דמייתי לה מחל הארץ ישראל שהיו שם כמה תינוקות יונקי שדים. ומיהו אין ראיה ברורה משום דלא עבדי' ממש הני יתומי' כי ההיא דע"פ הדבר היתה חלוקת הארץ והיה שם אורים ותומים והגדילו ולא יכול למחות. וקצת יש לדקדק מהא דיבמו' פ' אלמנה גבי בת ישראל שנשאת לכהן לא יאכלו עבדיה בתרומה בפני חלקו של עובר דקאמר התם דעבדי' תקנתא לעובר כדרב נחמן והתם לא בא כי אם הא' לחלוק וגם ההיא יש לדחות דשאני התם שיש תקנה גדולה לעובר בחלוקה זה שחלקו מתעלה בכך במה שיאכלו עבדי' של אלו בתרו' ועוד היכא שמוחה קאמר בפי' אין ראייה שמעמיד אפוטרופות לחלק בע"כ וגם ר"ת מפרש דוקא שניהן רוצי' אבל א' מהם רוצה וא' אינו רוצה לא. ונ"ל דכל שקלא וטריא בשכולם קטנים וצריכי' אפטרופו' לשמור נכסיהם אבל אם מקצתם גדולים חולקים בע"כ של קטנים שאל"כ לקתה מ"ה שאמרו גדולים אנו רוצים לעבוד ולשמו' נכסינו וכן מוכח בההיא דפ' מי שמת דתנן הניח בנים גדולים וקטנים והשביתו הגדולים הנכסים השביחו לאמצע ואם אמרו ראו מה שהניח לנו אבינו ורוצים אנו לחלוק ומה שנשביח נשביח אנו מחלקנו ונתעצלו ב"ד לחלק השביחו לעצמם אלמא כשתובעים גדולים לקטנים לחלוק צריכים ב"ד לחלוק עמהם:

ב"ד (מוסרים) [מעמידים] להם אפוטרופו' וברורים להם חלק יפה היה נר' לדקדק מלישנא דבוררים שיש כח לאפטרופוס לחלק בלא גורל דבגורל אין שייך ברירה וגם בלא שומת ב"ד דבורר' קאי אפוטרופו' ובמקום יתומים קיימי וקיימת החלוק בברירה הנעשי' מדעת האפטרופוסי' אפי' בלא גורל כאלו היו עושים אותה היתומים עצמם אם היו גדולים ומתוך כך היה נר' דאפי' במילתא דהוה שייך בה גוד או איגוד דצריכי להאי ולהאי יש כח לאפטרופוסים לחלוק אע"ג דמייתי לה אחלוקת הארץ שהיה בגורל ובשומת ב"ד לא לגמרי מדמינן לחלוקת הארץ כדפרשי' אבל ר"ת מפרש דבוררי' להם חלק יפה בגורל מיירי ואפי' בגורל שייך לברור חלק יפה כגון אם יש לו ג' שדות דטוב שימול כל א' שדה א' ויהיו כל חלקו במקום א' ממה שיטול כל א' שליש של כל שדה ושדה וכמה ענייני ברירו' יש בחלונו' ובסולמו' ובדרך הילכך חולקי' דוקא בגורל ושומת ב"ד ובדבר דלא שייך ביה גוד או איגוד. ומדקדק ר"ת דאי' אפי' בדבר דשייך ביה גוד או איגוד חולקים אמאי דוחק לו' יכולים למחות ברוחות הול"ל בגוד או איגוד וגם ר"ח פי'

בוררים להם ב"ד חלק יפה ומשמע שצריך שומת ב"ד וכיון שצריך שומת ב"ד מסתברא דאין חולק אלא בגורל ובמילת' דלא שייך ביה גוד או איגוד. ונר' לפר"ח שהעמדת אפטרופו' אינה לחלוקה אלא לשמור חלק לכל א' דעד השתא לא היה כי אם אפטרופו' א' לכולם והשתא מעמידים להם אפוטרופוס לכל א' וא' ואפטרופוס דנקט לשון יחיד היינו אפטרופוס לכל א' וא' או א"נ גם עכשיו אפוטרופוס א' לכלום וה"ק מעמידים להם אפוטרופו' לשמו' לכל א' חלקו בפני עצמו ולא כמו שהיה עד עכשיו שהיה שומר את הכל ביחד וניחא השתא דנקט לשון יחיד ובוררי' לשון רבים:

דף מב:

גמרא אבל משוי שליח אמר לה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי תי' והא רבא הוא דאמר בכתובות פ' אלמנה שליה כדיינין. ותי' רשב"ם דרבא דאמר הא דאמרת בפחות משתו' וכו' סברא דנפשיה קאמר ולא משמיה דרב נחמן דההיא דכתובו' דשליח כדיינין משמי' דרב נחמן קאמר ור"ת מפרש דהתם בשליח דיינים מיירי דהוו כדיינים אבל שלוחו של אדם הוו כאלמנה דבכל דהו מכרה בטל ועי"ל דהא דאמר רבא שליח כדיינין היינו לענין דנקנה מקח אבל ההונאה מחזיר ובדייני' גופייהו מחזיר ההנאה בפחות משתות והא דקאמר נמי הכא לתקוני שדרתיך היינו לענין דלא הוי ההונאה מחילה (עצמו) אלא צריך להחזיר:

ה"ג רש"י והא דאמרת יתר משתות בטל מקח לא אמרן אלא בלא אמור נפלוג בשומא דבי דינא וכו' ומייתי ראיה מדרשב"ג ותי' עד כאן לא קאמר מכרן קיים אלא בשתות אבל יתר משתות לא קאמר דבהדיא קתני בברייתא בכתובות פ' אלמנה ניזונת דאפי' מכרו שוה מאתים במנה או שוח מנה במאתים מכרן קיים. אבל ק' לר"ת דהא רב נחמן קאמר לעיל הלכה כדברי חכמים. ולפי מה שפ' רשב"ם דכולה הך מלתא רבא קאמר לה מסבר' נפשיה ניח' וגם רש"י פי' כן וק' דא"כ הו"ל לרבא לאיפלוגי אדרב (נחמן, אעיקר מילת' דרב נח' ועוד הק' ר"ת הא דקאמר והא דאמרת שתות קנה ומחזיר אונאה לא אמרן אלא במטלטלי אבל במקרקעי אין אונאה בקרקעות משמע דביתר משתות לא היה יכול לחלק בין מקרקעי למטלטלי דאפי' במקרקעי יש אונאה ביתר משתות ובפ' המקבל מסיק רב נחמן בהדיא דאפי' זבין במאתים ושוה מאה אין אונאה לקרקעות ונר' לר"ת כפר"ח ובה"ג דגר' איפכ' הא דאמרת שתות קנה וכו' לא אמרן אלא דלא אמור נפלוג בשומא דבי דינא אבל אמור נפלוג בשומא דבי דינא לא דתנן שום הדיינים וכו' ומייתי ראייה מדברי חכמים והא דאמרת יתר משתות בטל מקח לא אמרן אלא במטלטלי אבל

במקרקעי אין אונאה לקרקעות דאפי' יתר משתות אין להם אונאה והא דא"ר יוחנן בפ' הזהב גבי קרקעות דאונאה אין להם ביטל מקח יש להם לא ביתר משתות אלא בפלגא כגון שוה מנה במאתים והא דקאמר רב נחמן בהמקבל דזבן במאתים ושוה מאה אין אונאה לקרקעות לאו דוקא קא' אלא מאה מעט פחות ממאתן זבן א"נ שוה מאה ומעט יותר והוה מצינן לפרושי דדוקא קאמר דבפלגא לא הוי ביטול מקח וכי קאמר רב נחמן משמיה דר"ח בפ' הזהב דביטול מקח יש להם היינו ביתר מפלגא אבל בירוש' מוכח דפלגא הוי ביטול מקח בפ' אלמנה ניזונת גבי אלמנה שהיתה כתובתה מאתים ומכרה שוה מנה במאתים או שוה מאתים במנה נתקבלה כתובתה ובתה ופריך עלה בירוש' ואין סופו משום מקח טעות תיפת' משום כשהוקיר המקח א"ר איבון הדא מסייע לר"ל דאמר לעולם אין המקח אונאה א"ר יוחנן אם היה הדבר מופלג יש לו אונאה אלמא משמע דלר' יוחנן הוי ביטול מקח בשוה מנה במאתים מדמוקי לה כשהוקיר המקח:

שלח ביד פקח הפקח חייב מדלא קאמר משלח חייב בדיני שמים כמו ברישא מכלל דמשלח פטור לגמרי אע"ג דבריש הכונס קאמר דהשוכר עדי שקר להעיד לחבירו חייב בדיני שמים היינו משום דאיכא שכירות אבל היכא דליכא שכירות אפי' בדיני שמים לא מחייב דאינו סבור שישמע לו. ומי' לקמן בשמעתין אמרי' דהאו' לשלוחו צא והרוג את הנפש דמשלח חייב בדיני שמים לכל (הדחות) [הדיעות] בדינא זוטא ומסתבר דבממון נמי יש עונש של ממון והא דנקט התם שוכר עידי שקר מצינא למימר דבלא שוכר נמי מחייב והא דנקט שוכר לאשמעי' דאפי' לשוכר לא מחייב בדיני אדם והאי דלא תנא הכא חיוב דיני שמים גבי משלח משום דתנא הפקח חייב לשלם ואם אין לו מה לשלם איפש' דמשלח חייב בדיני שמים:

כי עשה שליחותו מיהא ב"ה מעל וכו' תי' מאי פריך והלא מעילה בשוגג היא ולא שייך בכאן דברי הרב וכו' והכי אמרי' בפ' מרובה דמחייב גנב בהוצאת שומר כיון שהשומר סבור שהוא של גנב ולא שייך בכאן דברי הרב וי"ל דיודע התלמוד דאפי' בנזכר השליח דהוי מזיד מיחייבים לב"ה כשעשה שליח שליחותו דבפ' בתרא דמעילה תניא נזכר ב"ה ולא נזכר שליח שליח מעל נזכרו שניהם חנווני מעל (מעל) לכשיוציא משמע דוקא נזכרו שניהם הוא דאיכא מעילה גבי חנוני אבל נזכר שליח ולא נזכר ב"ה לא מעל חנוני דיצא לחולין במעילת ב"ה:

דף מג.

גמרא הוא ולא אנוס היינו שעדים אומרים לו דבהמה זו אינה קרבן: שוגג כגון כסבור שהוא חולין: כגון שהוא סבר שהוא בפנים והוא בחוץ והאי דממעט שוגג מכרת מיעטיה אבל קרבן מיחייב (והא דאיצטרך קרא לפוטרו מכרת כתבו התוספות בפ' השוחט והמעלה דף וק"ח:) ע"כ וז"ל סד"א אי לא מייתי קרבן להוי בכרת דהא לאחר הבאת קרבן דוקא כתיב ונסלח לו עכ"ל וצ"ע מ"ט לא ביאר הרב:
מורד במלכות הוה. פרש"י שמרד במה שקרא יואב אדוני לפני המלך ולא מסתבר דמקרי בהכי מורד אם הוא מכבד א' מעבדי המלך בפני המלך ועוד מה מרד הוא זה כיון דיואב בעצמו לא היה מורד מחזיק עצמו במלך ונ"ל שלא רצה לעשות מצות דוד לילך שאמר לו לילך לביתו:
לא מצי' בכל התורה כולה זה נהנה וזה מתחייב וא"ת הא תנן בפ' אלמנה ניזונת אם אמר הגזבר לשליח תן חתיכה לאורחים ואמר להם טלו שתים ונטלו שלש כולם מעלו אלמא מעלו הגזבר והשליח באכילת האורחים. וי"ל דשאני התם דאתיא מעילתן קודם ההנאה דמדאגבהו בציווי השליח קנו והוציאו' לחולין אבל היכא שלא קנאה קודם הנאה לא ואם אמר הגזבר לשליח לישב על מצעו' של הקדש או לירד בתוך מים של הקדש לרחוץ בהם מעל השליח אע"ג דעשה שליחותו דלא מרבינן שליחות במעילה אלא כעין שליחות דתרומה שאין לתורם שום הנאה אבל היכא דנהנה השליח כה"ג לא נתרבה שליחות:

דף מג:

גמרא קסבר המלוה את חבירו בעדים צריך לפורעו וכו' תי' דהיל"ל המפקיד דהכא פקדון וממלוה לא שמעי' מפקיד דדילמא מלוה הוא דצריך לפורעו בעדים אבל בפקדון נאמן במגו דאי בעי אמר נאנסו וי"ל דאי אמרי' נאנסו לאו שבועה בעו השתא נמי שביעה בעי וכיון דבעו שבועה לא חשיבי עדים דלא אמרו, תורה על פי שנים עדים יקום דבר אלא במקום שנאמנים בדיבורם ואינם צריכים שבועה וא"ת ומנא לי' דמיירי בשנתן להם בעדים.
וא"ת יפטור הלוה את העדים משבועה ושוב לא היו נוגעים בעדותן ויהיו נאמנים בעדותן כדאמרי' בפ' חזקת הבתים וליסתלקו בתרי מינייהו ולדיינוה ואין נוגעים בעדות דאי בעי אמרי. ועי"ל דאפי' אם היה פוטרם כבר פטרם כיון דעד שלא פטרן למלוה למימר הכי לאחזוקי שקרייהו: [* וה"ר אלחנן תי' בע"א וז"ל מ"מ איכא תרעו' עלייהו כי למה לא פרעוהו לכך הם נוגעים בעדות ואפי' למאי דפרישי גבי מוכר את שדהו דבשביל

תרעומת מעט לא פסול להעיד הכא יש תרעו' שעכבו ממביו כנ"ל, והריטב"א תי' וז"ל דאפי' נתן מידו לידי עדיין נוגעים בעדות' הכא דמפני שעשה עמה וכו'].
השתא דתקון רבנן שבועת היסת. אע"ג דרב נחמן גופיה תקניה כדאמרי' בפ' ש שבועת הדיינים הך מילתא דרב נחמן הכא איתמר שתקנה:
משתבע מלוה דלא שקיל. מכאן ראיה דאין הלכה כבן ננס דאמר בפ' כל הנשבעין כיצד אלו ואלו באין לידי שבועת שוא ואע"ג דבריש מציעא מיישב המשנה לבן ננס כמו כן דחק ליישבה כסומכו' אע"ג דקי"ל כרבנן:
נערה המאורסה היא ואביה מקבלין גיטה פ' התקבל פירש"י דוקא נערה אבל קטנה ד"ה אביה ולא הוא כשיש לה אב וגם בשמעתי' פי' כן תחלה והא דאמרי' בפ' תתקבל דרבנן סברי דיד יתירה זכי לה רחמ' היינו כשהיתה קטנה לא היה לה כי אם יד האב וכשנעשית נערה ניתוספה לה יד עצמה עם יד אביה ר' יהודה סבר במקום יד אביה יד דידה לאו כלום הוא אפי' בנערות וכמו שהגיה רש"י בשמעתי' דה"ה לקטנה והאי דפליגי בנערה להודיעך כוחו דר"י וכן נר' עיקר, וה"ר יצחק ב"ר מאיר דקדק מהא דפריך לקמן בשמעתי' לרב נחמן דאמר דאין נערה נעשה שליח לקבל גיטה מיד בעלה מהא דתנן קטנה שאמר התקבל לי גיטי אינו גט עד שיגיע גט לידה הא נערה הוי גט ומפני בשאין לה אב אבל מעיקרא ס"ד דיש לה ואפ"ה קתני עד שיגיע גט לידה ש"מ אם הגיע גט לידה מגורש', והא דקאמר בפ' התקבל לרבנן דיד יתירה זכי לה רח' היינו שהוסיף לה הכתוב יד האב על יד עצמה דיד עצמה עיקר כיון דבת דעת היא והגיעה לכלל עונשין ולא נתן לה יד דאב להסיר כח ידה ור' יהודה סבר דלהסיר כח ידה נתן לה יד האב דבמקום יד האב יד דידה לאו כלום הוא:
וכל שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש פירש"י ואפי' ע"י אביה דהא שוטה היא וא"ר יצחק ושלחה מביתו מי שמשלחה ואינה חוזרת יצאת זו שמשלחה וחוזרת ור"ת פי' דע"י אביה מתגרשת אע"פ שאינה יצאת יודעת לשמור את גטה והורה כן הלכה למעשה ודקדק מההיא דפ' חרש דמפ' התם ר' ינאי טעמא דשוטה אינה מתגרשת משום דכתי' ונתן בידה מי שיש לה יד לגרש לעצמה יצאת זו שאין לה יד לגרש לעצמה ולפי אותו הטעם הרי יש לה יד אביה שהוא כידה ואפילו פקחת היה אביה מקבל גיטה ותנא דבי ר' ישמעאל דמסיק ליה מן ושלחה לא פליג בה אלא דנפקה ליה מקרא דושלחה אבל ליכא בינייהו מידי מדלא מפ' תלמודא מאי איכא בינייהו ויש ליתן טעם דכשיש לה אב משלחה ואינה חוזרת קרינא ביה שאביה שומרה מלחזור והכי אית' נמי בירושלמי דכשיש לה אב קרינא בה יודעת לשמור את הגט דגרסי' בירושלמי פ' חרש

נשטית היא לא יוציא דבי ר' ינאי אמרי משום גרירא פי' שנגררת אחר כל אדם ונוהגים בה מנהג הפקר ר' חנינא ור' אילא תרוויהו אמרי שאינה יכולה לשמור גיטה ור' נחמיה משמיה דר' יהודא אמר תלת פי ג' מילי איכא בינייהו. עבר וגירש מ"ד מפני גרירה אסור מ"ד מפני שאינה יכולה לשמור גיטה יש לה אב ויכולה לשמור גיטה פעמים שוטה פעמים חלומה מ"ד מפני גרירה אסור ומ"ד מפני שאינה יכולה לשמו' גיטה יש לה עיתים ויכולה לשמור את גיטה ונר' שחסר בירוש' דהא קאמר דרב יהודה אמר תלת ולא חשיב אלא תרי וכך יש להיות עבר וגירש מ"ד מפני גרירה אסור פי' כיון דליכא איסור אלא מדרבנן שלא ינהגו בה מנהג הפקר אם עבר וגירש ומ"ד מפני שאינה יכולה לשמור גיטה אסור פי' מדאורייתא פי' אין הגט נט ועוד איכא בינייהו יש לה אב מ"ד משום גרירא אסור שאין האב יכול לשמרה מהפקר ומ"ד משום שאינה יכולה לשמור גיטה יש לה אב יכולה לשמור וכיון שהיא קטנה או נערה וכן מצאתי בירוש' בארץ הזאת עבר וגירש מ"ד מפני גרירא מותר מ"ד מפני שאינה יכולה לשמור גיטה יש לה אב מ"ד מפני גרירא אסור מ"ד וכו' ונר' שיש לדקדק בפי' ר"ת דאי אמרת בשאינה יודעת לשמור גיטה אינה מתגרשת אפי' ע"י אביה א"כ לענין קידושין נמי לא דויצאה והיתה כתיבי איתקש יציאה להויה וקצת ק' לפירו' דלכאורה משמע דהך סיפא דאינה יודעת לשמור גיטה מיירי בקטנה שיש לה אב וקאמר אינה יכולה להתגרש משמע אפי' ע"י אביה ומשמע נמי דאתיא כב"ע ולפירושו דיש לה אב לא מיתוקמא אלא כרבנן דלר' יהודה אי ע"י אביה אפי' אינה יודעת לשמור גיטה מתגרשת ואי ע"י עצמו אפי' יודעת לשמור עצמה אינה מתגרשת:

כך מחלוקת לקדושין ודוקא נערה אבל קטנה לא עדיפא משאין לה אב דלאו בת קידושין היא אלא מדרבנן משום אינה מתקדשת אלא מדעתה וקטנה דלאו בת דעת היא:

קידושין דמפקעת עצמה מרשות אביה ליכא הפקעה בקידושין אלא שהאב אינו מפר לבדו נדריה מ"מ אתחלתא דהפקעה היא לפי שאחר הקידושין עומדת לינשא:

והרי מאמר דמפקעת עצמה מרשות אביה מרשות). הכא ליכא הפקעה אפי' לענין נדרים לכ"ע דאמר בנדרים פרק נערה המאורסה שומרת יבם לא יפר לא לא' ולא לב' ומוקי לה בגמ' כגון שעשה בה מאמר ולר"א ולר' יהושע מפר בשותפות ולר"ע אפי' בשותפות אינו מפר אלא אתחלת' דהפקעה היא דקודם המאמר היה יכול להשיאה לאיזה יבם שירצה ועכשיו אסורה לאחרים:

דף מד.

גמרא גירושין דבע"כ מכאן משמע דמתגרשת ע"י אביה בע"כ של אביה וכתבנו לעיל בשמעתי' דחופה קונה:

במאמר דבע"כ ור' היא פי' כיון דישנו בע"כ אפי' מדעתה נמי מתקדשת בלא דעת אביה מידי דהוה אגירושי מדעתה ומדעת אביה דקאמר היינו בין שאביה מקבל הכסף בין שהיא מקבלת הכסף דומיא דריש קטנה מן האירוסין אין עושים בה מאמר אלא מדעת אביה היינו שיביא כסף ליד אביה ואם זרק הכסף לרשותו מתקדשת היא בע"כ:

גמר מביאה דיבמה מאמר דרבנן היא ופליגי במאי מדמי' לה ובענין זה בפ' שנים אוחזים ילפינן מציאה מגט ומציאת קטן מדרבנן מפני דרכי שלום:

בה ובשלוחה [לא] תיובת' דר"ל. וא"ת דילמא בה מתקדשת ולמעוטי שלוחה קא אתי דבעיא היא בסמוך לענין גט מהו שתעשה שליח וקמ"ל דלקידושין אינה עושה וי"ל א"כ ה"ל למיתני בה ולא בשלוחה לאשמועי' דמתקדשת ע"י עצמה:

כמין ימי ימא לטיגנא פר"ח דימי וטגני ב' מקומות הם וקרובים זה לזה:

דף מד:

גמרא נערה מהו שתעשה שליח לקבל גיטה מיד בעלה פשי' ליה דאפי' לרבנן אין שתי ידים זוכות בא' לענין זה שתהא ידה זוכה לה מכח עצמה אלא כיון דבר דעת היא ידה זוכה לה מכח אביה:

נעור אינו גט דהויא ליה חצר משתמר' שלא מדעתה וע"כ מיירי כשרגליו כפותות דאי לאו הכי אמאי קאמ' רבא דנעור אינו גט משום דהוי חצר המשתמרת שלא לדעתה. הל"ל משום דהוי חצר המהלכת אפי' משתמרת לדעתה כגון שהיו ידיו כפותות בחבל ואוחזתו בידו ואינו יכול לזורקו כדאמרי' גבי קפצו דגים ונפלו לתוך הספינה דאי לאו משום דספי' מינח ניחא ומיא ממטו הויא חצר המהלכת ולא היה קונה אע"פ שמשתמרת לדעתו וזורק גט לתוך קלתה נמי מפרש משום דקלתה מינח ניחא (ואי) [ואין] קלתה מסגיא תותא וכן בהמה כשהוא תופס בה באפסר אי א"ל תני בהמה וקני כלים שעליה לא קני כלום במשיכת הבהמה משום דהוה חצר המתהלכת אלא בודאי בכפות איירי אפ"ה בעי' נמי ישן וכן פרש"י בפ' הזורק וכן פסק בה"ג דישן וכפות בעי':

כי מטא גיטה נמי לא תתגרש דהוה חצר המשתמרת שלא לדעת אביה. הוה מצי למימר דהויה ליה חצר המהלכת דמסתמ' לא איירי בכפותא אלא משום דהזכיר טעמא דמשתמרת שלא לדעת נקטיה:

אתמר קטנה שנתקדשה (לה) שלא לדעת אביה. נראה כיון דקי"ל הלכה כר' יוחנן ד"ה אביה ולא היא דנערה נמי איכא לאסתפוקי שמא נתרצה או שמא לא נתרצה ולמ"ד לקמן אפי' מיאון. אינה צריכה ה"ה בנערה ולא מסתבר לחלק לפי שהיא בת דעת שיש לחוש יותר שמא נתרצה והא דנקט קטנה משום דבנערה לא שייך למימר צריכה מיאון דבגדולה לא תקנו מיאון כלל כדאמרי' עד מתי הבת ממאנת עד שתביא שתי שערות ואם היתה נערה יוצאה בגט לחוד דלא שייך לתקן בה מיאון וכן מצינו בכמה מקומות גט בגדולה דדרבנן ולא חששו שמא יאמרו אין קדושין תופסין באחותה ובקטנה דשייך בה מיאון תקנו שתמאן ושמא בנערה צריכה הכרזה שלא היו קידושין דאורייתא:

צריכה גט שמא נתרצה האב בקידושיה. נ"ל דמיירי כגון ששתק האב כששמע ולא מיחה אבל אם מיחה מיד כששמע ליכא למיחש למידי וכן מוכח לקמן:

איכא דאמרי קטנה שנתקדשה וכו' אפי' מיאון (אינה) צריכה פירש"י בין ששדכו ובין שלא שדכו. וקצת ק' דמעיקרא היה מקשה כ"כ בפשיטות אע"ג דשדכו. הילכך נ"ל דבלא שדכו מיירי והאי איכא דאמרי לא בא לשנות אלא בהא דמתני לה באפי נפשה. וי"ס שגור' בהדיא כרב עולה ואע"ג דשדכו. ומיהו כל כמה דלא מפרש בהדיא ואע"ג דשדכו לא מסתבר ליה לתלמודא למימר הכי וניחא ליה לשנויי דמתני הא לא מתני הא:

וקתני דבעיא מיאון. וא"ת ולמאי דפרישי' הך דעולא בלא שדכו דילמא הכא בשדכו וי"ל דא"כ היה מודה דצריכה גט וצריכה מיאון והיינו נתגרשו ודוקא לעולא פריך אבל לרב ושמואל איכא למי' דאם לא שידכו נהי דגיטה לא בעיא מיאון בעיא:

דף מה.

גמרא אלא לאו דקדיש איהי נפשה וקרי לה אלמנה. ובשדכו לא מצי לאוקמא כיון דגט צריכה שמא נתרצה האב הוי כאלו קדשה ושוב אינו מוכרה לשפחות אחר אשות. וא"ת והא קתני גרושה משמע דבעי' גט אפ"ה מוכרה אח"כ וי"ל דלעולם מיירי בלא שדכו והוה סגי ליה במיאון והבעל גרשה ומ"ה יכול האב למוכרה דכיון דהוה סגי ליה במיאון לא קרי' לשפחות אחר אישות:

שמא לא נתרצה האב לא בקידושי' ראשון ולא בקידושי שני. פרש"י האי דקאמר שלא נתרצה בקדושי ראשון כדי נסבה ואפי' נתרצה בשל ראשון ולא נתרצה בשל שני אין זה גט ותפסי קידושין באחותה דאחו' חליצה דרבנן. וה"ה דהוה מצי למימר אפי' נתרצה בשל שניהם צריכה מיאון דלא הוי גט אלא מדרבנן ואמרו דגט גמור הוי דלא נתרצה בראשון ויתרצה בב' אלא להכי נקט בראשון נתרצה לא בשני דבכה"ג אפי' גט מדרבנן

לא הוי. ונ"ל דלהכי קאמר שלא נתרצה האב לא בקידושי ראשון ולא בקידושי שני דלא מבעיא אם נתרצה בקידושי ראשון דאז תפסי קידו' באחותה אפי' נתרצה בקידושי שני הילכך דין הוא שתהא צריכה מיאון אלא אפי' אי אמרת נמי לא נתרצה בקידושי ראשון ואפשר דקידושי ב' מדאורייתא אם נתרצה האב ואין קידושין תופסין באחותה אפ"ה צריכה מיאון שמא לא (נתגרשה) [ונתרצה] בקידושי שני וא"ת למה לי מיאון הכא משום שמא יאמרו אין קידושין תופסין באחותה בשלמא מן המקדש דין הוא שתהא צריכה מיאון שמא יאמרו מאחר דצריכה גט א"כ נתרצה האב והוו קידושין מעליא ולא תפסי קידושין באחותה אבל הכא כיון דבין נתרצה האב בשניהם בין לא נתרצה (לאביה ולא ביה) תפסי קדושין באחותה למה יטעו לו' דלא נתרצה בראשון ונתרצה בשני ולא תפסי קידושין באחותה ועוד כיון דחולצת הכל יודעין דאחות חלוצה דרבנן ואי איפשר לטעות דקידושין ב' מדאורייתא והראשון לאו דאורייתא דא"כ חליצה ל"ל וי"ל דאה"נ יש פתח לטעות ולומר דגט עיקר מדאורייתא דבקידושי ראשון לא רצה שהרי לא ידע שנתקדשה לו אבל בקידושי שני ודאי נתרצה שהרי כיון שנתקדשה לראשון יש לו לאב לידע דמסתמא תתקדש גם ליבם שהיא זקוקה לו ע"י קידושי אחיה אם לא ימחה בידו ואם היה מוחה בידו כולי האי לא עבדא שתתקדש בע"כ וכיון שלא מיחה א"כ נתרצה הילכך טעו למימר דקדושי ב' מדאור' ומה שהצריכוה חליצה משום קדושי ראשון דהוו קדושין דרבנן אפי' אם לא נתרצה האב ואם היה הא' חי היתה צריכה מיאון כדבעי רב כהנא לאוכוחי דיהבא נפשה בלא דעת אביה אינה צריכה מיאון הילכך כשמת צריכה חליצה מדרבנן מחמת אותם קדושין היאך יטעו לו' שבשביל קדושין דרבנן וסגיא להו במיאון הצריכוה חליצה אכתי תמאן לזיקתו וחליצה ל"ל וי"ל דשמא יסברו דאין מיאון לזיקה דיש מימרא הכי בפ' ב"ש ממאנת למאמרו ואינה ממאנת לזיקתו א"נ אפי' ידעי' דמהני מיאון לזיקה דקידושי יתומה סברי דניחא להו לרבנן טפי שתחלוץ ממה שילמדו אותה למאן כדאמרי' בפ' ב"ש לעולם יתרחק אדם מן המאונים:

אינה צריכה אלא חליצה לבד. וא"ת לר"ל דאמ' בפ"ק דיבמות דאחי' חייב על החלוצה כרת ניחוש שמא יאמרו אין תפיסת קידושין לאחיו בחליצה ובין לו ובין לאחיו בצרה דר"ל אמר בין הוא בין אחיו חייבים על הצרה כרת ואפי' לר' יוחנן דאמר דחולץ שליחות דאחיו קא עביד בחליצה שליחו' דצרה קא עבדא ניחוש לאחי המת מאמו שיאמרו אשת אחיו היתה ולא הוו קידושי' וי"ל דחלוצה וצרה מבדל בדילי מנייהו ולא חיישי':

דף מה:

גמרא ודילמא שליח שוייה משמע ליה דאב איכא למיחש דשליח שוייה טפי מאחר לפי שהאב חייב בבנו להשיאו אשה ורגיל לדבר עמו על עסקי נישואים:
ודילמא ארצויי ארצו קמיה שגילה הבן דעתו לאב שהוא חפץ בה וכיון דחפץ בה זכות הוא לו שמקדשה לו וזכין לאדם שלא בפניו וזכיה הוי מטעם שליחות כדפרשי' לעיל והוי כאלו עשה את האב שליח לקידושי'. מכאן נר' לדקדק שאין צריך עדים במינוי שליחות של קידושין כיון דמודה המקדש שעשאו שליח:
בפי' אמר מר לא סבירא ליה הא דרב ושמוא'. לכאורה נר' הא דחיישי רב ושמואל שמא נתרצה האב היינו דקודם שנתקדשה ידע האב שהיתה רוצה להתקדש וארצוי קמיה מעיקרא ושתיק מדמדמי לה הכא לדילמא ארצויי ארצו קמיה אלמא דחדא מילתא נינהו אבל אי אפשר לומר כיון שכבר אמר רבינא אפי' למ"ד שמא נתרצה האב שמא נתרצה הבן לא אמרי' מאי תו אקשי ליה דילמא ארצויי ארצו קמיה הא כבר אמר בפי' ס"ל דלא חיישי' להכי. ועוד נר' לי דאין טעם לחלק אמאי לא חיישי' דילמא ארצויי ארצו בן קמיה דאב כמו גבי בת כי כן דרך הבן להמלך באב כשרוצה להנשא הילכך נראה לפרש דשמא נתרצה האב היינו דמספקא לן אם סתם ניחא ליה במה שתתקדש בתו למי שתרצה וקאמר רבינא דוקא בבת אמרי' שמא נתרצה האב דאב בקידושי בתו ניחא ליה בכל דהו דטב למיתב טן דו אבל גברא דייק ונסיב והדר פריך דנהי דלא אמרינן סתם בן ניחא ליה דילמא מ"מ לארצויי קמיה ארצי קמיה מעיקרא שלא היה האב שקדשה לבנו שלא מדעתו אי לאו דארצי קמיה מעיקרא ומ"ש בפי' אמר לן מר דלא סבר לה מר להא דרב ושמואל דאי הוה סבר אע"ג דאפ"ה לא הו"ל למיחש לשמא נתרצה הבן מ"מ לארצויי קמיה ארצויי הוה ליה למיחש ונר' דהלכה כרבינא וכרבא בר שימי דבתראי נינהו ואפי' מיאון אינה צריכה דלא הצריכו רב ושמואל מיאון אלא משום שהצריכו גט דמחמת הגט חיישי' שמא יאמרו אין קידושין תופסין באחותה וכן משמע בפ"ק גבי בעיא דיעוד נישואי' עושה דקאמר אלימא דקדשה איהי נפשה אלמנה קרי לה אלמא סוגיא דתלמו' ס"ל כרבינ' דאפי' מיאון לא בעיא וכן פסק רב אחא משבחא ובה' פסוקי' והרי"ף דבן נערה בין קטנה שנתקדשה שלא בדעת אביה דלאו קידושין נינהו אפי' נתרצה הרב אחר הקידו' לא חיישי' שמא נתרצה בשעת הקידושין ואיכא דחיישי להא דרב ושמואל מדאשכחן לאביי ורבא דשקלו וטרו אליבא דרב ושמואל בהך עובדא דהוא אמר לקרובי והיא אמרה לקריבה ואין ס"ל דלא שייך אביי אליבא דרב ושמואל אלא ה"ק לא חיישי' שמא לדעת אביה נתקדשה וציוה לשלוח לה קידושין בחשאי ואפי' אי שייך נר' דרבינא

שהוא בתרא' עדיף וכן פסק רי"ף וכן כתבו בה"ג קטנה שנתקדשה עצמה או השיאה עצמה בחיי אביה אין קדושיה קדושין ואין נישואיה נישואין וקטנה שהלך אביה למדינת הים נישואיה נישואין דתקינו רבנן דלקטנה כי ליתיה לאב וכי גדלי גדלי נישואין דידה וכד אתי אב (לא) לא צריך לקידושיה וכן כתב בשאלתו' דרב אחאי הלכתא כרבינא אפי' היכא דשדיך. ועוד כת' בשאלתו' הא דאמרי' דיכולה אמרה לקדושי לברתה או אחיה היינו היכא דשייך דשכיב אב אבל אביה קיים לא יכלה. ולכאורה משמע דחלוקו השאלתו' עם ה"ג דמשמע דוקא היכא דשכיב מצי אמר לקדושה אבל הלך למדינת הים לא. ומי מצי' למימר דה"ה הלך אביה למדינת הים ובלא מת אירי. ומה שכתב בה"ג שתקנו רבנן נישו' היכא דהלך אביה למדינת הים כאלו מת על זה ק' א"כ אמאי דחקי לעיל כגון שנעשה בה מעשה יתומה בהיי האב ודחקי' נמי לשנויי בקדושי ייעוד ואליבא דר' יוסי בר יהודה הל"ל כגון שהלך אביה למדי' הים וקדשוה אחיה ואמה. הילכך נראה דאין לה נישואין אפי' מדרבנן אין לאוסרה מטעם שתחשב דפנויה ועומדת אצלו בזנות דכיון דדרך קדושין ונשואין היא אצלו אין זה זנות מידי דהוה אקטן שהשיאו אביו דלא חשיב כאלו היא כזנות אצלו ואפילו היא גדולה ובת עונשין אע"ג דלא תקינו לה רבנן נישואין כדתנן בהאשה רבה בן ט' שנשא אשה ומת פטורה מן החליצה ומן היבום והר' מנחם או' דאסור לו לקיימה משום דשמ' קדשה אביה לאחר והק' לו ר"ת לדבריו אם מת אביה במדינת הים תהיה אסורה לעולם שמא קדשה אביה ואין אנו יודעי' למי והשיב דנהי דלית לן למיחש שמא קדשה לשמא יקדשה אית לן למיחש כדאמר רבא בפ' כל הגט ושמא מת לא חיישינן שמא ימות תנאי היא וקי"ל כר' יוסי דחייש התם דשמא ימות ה"נ יש לחוש שמא יקדש ובכל שעתא ושעתא באשם תלוי קאי ומי' נר' דכיון דלא חיישינן בשום טעם דשמא קדש א"כ מותרת היא לעולם דכל שעת' ושעת' אמרי' עדיין לא קדש ומותרת היא לו ולא דמי להההיא דפ' כל הגט דחיישי' לשמא ימות ואסורה לאכול בתרומה דהתם נאסרה מחיים שהגט חל שעה א' קודם המיתה וכי חיישת שמא ימות לאלתר נמצא כל השעות אסורות וכן בבקיעת הנאד אם יקבע הנאד עבר למפרע אבל הכא לא יעבור למפרע במה שתתקדש לבסוף וכיון דלא חיישי' שמא קדש לעולם היא עומדת בהיתר:

שמא יבא אביה וימחה דלא שייך הכא לא דעולא ולא משום סמפון כיון דנישאת מ"מ כיון דאצרכוה רבנן חופה וזו אין חופתה חופה גמורה שמא יבא האב וימחה לא פלוג א"נ אינו חושש לבדקה כיון דלא חשיבה חופה ולא שייך הכא חזקה אין אדם שותה

בכוס אא"כ בודקו וגם אינו חושש ליחדה אצלו וכי האי גוונא פריך לעיל בפ' קמא גבי פחות מבת ג' שנים אינה אוכלת בתרומה:

וחש לה רב לדרב אסי. אר"ת דהלכה כרב כמו שרגיל ר"ת לפסוק כרב במקום תלמיד באמוראים ראשונים עד אביי ורבא. אבל משם ואילך פסקי' כבתראי ואע"ג דקא' דחש לה רב אין לחוש כמו שמצינו בפ"ק דמגילה דאמר רב מגילה בזמנה ביחיד שלא בזמנה בעשרה רב אסי אמר לעולם בעשרה הוה עובדא חש לה רב לדרב אסי אפ"ה קיימא לן כרב דהא ר' יוחנן קאי כוותיה בפ' הקורא את המגי' דאמר רב חייא בר אבא אמר ר' יוחנן הקורא במגילה הכתובה בין הכתובים לא יצא ומחו לה אמוחא לא אמרו אלא בצבור אלמא דסבירא ליה דפעמים נקראת ביחיד ונ"ל דלאו ראיה היא מההיא דמגי' דכיון דחש לה רב לדרב אסי אנן נמי יש לן למיחש והא דקי"ל במגילה ביחיד לאו מדברי רב אלא מדברי ר' יוחנן ובסדר רב עמרם פסק בההיא דמגילה כרב אסי כיון דחש לה רב:

אוקי ממונא בחזקת מאריה ואפי' הוא מוחזק בנכסי' אינה חזקה דנכסי קיימי בחזקת יורשי האב אע"ג דשרי ליה בתרו' היינו משום דדבר תורה ארוסה אוכלת בתרומה כדפרש"י ולפי טעם זה אינו מטמא לה ואם היינו מפרשי' לפי שרוב פעמים אין האב מוחה דמסתמא ניחא ליה לאב בנישואיה כיון דכבר נתקדשה לדעתו הילכך אכלה בתרומה דאזלי' בתר רובא ובממון הוא דלא אזלי' בתר רובא ואז היה מותר אפילו לטמא אבל אי אפשר לו' כן דהא רב הוא דאמר בריש המוכר פירות הולכים בממון אחר הרוב:

דף מו.

גמרא אמר רב בין היא בין אביה יכולים לעכב אע"ג דרב קאמר לעיל חוששין שמא נתרצה האב היינו דוקא היכא דשתיק מיד כששמע אבל אם מיחה מיחה כדפר' לעיל וא"כ אם מיחתה קודם שמיחה האב לא אמרינן סתם אב ניחא לזה כיון שעכבה קודם שמיעתו:

איתיביה רב הונא לרב אשי. וא"ת לרב נמי תיקשי למה לי קר' דהא דקאמר דבין היא בין אביה יכולים לעכב מסבר' בעלמא קאמר כיון שעכבה הבת קודם שמיעת האב לא חיישינן שמא נתרצה האב ואפי' שתק כששמע מסתמא לא ניחא ליה כיון שכר עכבה הבת וכולה מילתא לא תליא אלא בסבר' ולא שייך לאייתוי קרא להכי וי"ל אסמכתא בעלמא היא:

פיתה שלא לשם אישות קרא בעיא פשיטא כיון שבא עליה שלא לשם אישות היאך תתקדש באותה ביאה מה מיאון שייך הכא:

א"ר נחמן בר יצחק לו' שמשלם קנס כמפותה וא"ת כיון שפיתה שלא לשם אישות למה יתחייב קנס ע"י מיאונה מאחר שאביה לא מאן ויקדשנה לו בע"כ י"ל דגזירת הכתוב דאפ"ה מועיל מיאונה דמשלם קנס אעפ"י שהוא נושאה וא"ת אמאי אמר קרא למיאון של אב פשיטא כדקאמר אבייבפ' אלו נערות גבי אונס דיכול לעכב שלא יהא חוטא נשכר ואפי' רבא לא פליג עליה התם אלא באונס דלא חשיב נשכר כיון דמשלם קנס אבל מפתה דאינו נותן אלא לכשלא יכנוס אם ישאנה בע"כ דאב ויפטר מן הקנס הו"ל חוטא נשכר י"ל דאצטריך קרא דלא תימא מה שתלה הכתוב קנס של מפתה לכשלא יכנוס כדכתיב מהר ימהרנה לו לאשה דמשמע אם ימהרנה פטור אבל לא ימהרנה חייב ה"מ כשהמפת' מעכב אבל כשהאב מעכב לא משלם קנס הא משמע לן במיאון האב תלוי או במיאון הבת ולא במיאון המפתה והא דתני בסוף אלו נערות המפתה לכשלא יכנוס היינו לכשלא יכנוס מד מדעתא ועי"ל הא דאמר (ר"ח) [ר"נ] דמשלם קנס במיאון הבת היינו כשלא הספיקה לעמוד בדין עד שבכרה או נתייתמה שהקנס לעצמה כדאמר בפ' אלו נערות ואפי' פתה בנערות אין לומר שמחלה הקנס על פיתוי דכיון דבשעה שנפתתה היה לאב לא הויה מחילתה מחילה הילכך השתא נמי שהקנס לעצמ' צריך לשלם לה וניחא לגירסא זו דגריס שמשלם קנס במפותה לומר במפותה כמו באנוסה אע"ג דמדעתה עבדא ומחלה. והשתא הא דקאמר רב יוסף א"ה היינו דתנינא בניחותא קאמר וכן דרכו של ר"י כדאי' בפ' במה מדליקין א"ה היינו דמתרגמינן ססגונא ובפ' במה אשה היינו דמתרגמינן. ורוב הספרים גרסי' אלא אמר רב נחמן וכן גורס בערוך בערך קנס וה"פ לעולם בפיתה לשם אישות אע"ג דאינה יכולה לעכב מ"מ מועיל מיאונה לענין זה שמשלם קנס וא"ה היינו דתנינא הוי בתמיהא:

ואפי' בקמייתא והא מלוה היא. וא"ת כיון דבתורת קידושין בא לידה לא חשיב מלוה כדאמרינן לקמן בפרק האומר אם אמר לה הרי את מקודשת לי לאחר ל' יום אם לא בא אחר וקדשה מקודשת ואפי' שנתאכלו המעות דהני זוזי לא למלוה דמי ולא לפקדון דמי למלוה לא דמי דהא בתורת קידושין יתבינהו נהלה וכו' וי"ל דדייק הכא מדאינן מצטרפין כשאוכלת ראשונה ראשונה אין דעתו שיהיו בתורת קידושין עד שיתן כולם דאי הוו בתורת קידושין אמאי לא מצטרפין אפי' אכלם ולהכי פריך והא מלוה היא והשתא לרב ושמואל דמשני לעולם ארישא אפשר דבסי' אפילו אוכלת ראשונה ראשונה מצטרפות דבתורת קידושין באו לידה ולא חשיבי מלוה ולהכא קאמר רבא ש"מ מדר' אמי תלת אבל מדרב ושמואל לא שייך למידק אפי' חדא דלא מפרשינן מתני' במלוה:

דף מו:

גמרא ש"מ מעות בעלמא חוזרים. פי' כשאמר לה התקדשי לי בפרוטה זו ובזו ובזו וחזר בו מלקדשה קודם נתינה אחרונה חוזרות הראשונות ולא אמרי' כיון דלשם קידושין נתנם וחזר בו יש להפסידם כמו שהיה מפסיד אם אמר לאחר ל' יום משום דלא דמי דהתם הא דאמרי' דלא דמי למלוה משום דנתנם לה לאלתר בתורת קידושין להתקדש לזמן שקבע לה ואם חזר בו בתוך הזמן מ"מ המעות היו קנוים לה ולא דמו למלוה שהרי נתנם לה בתורת קידושין ולא דמו לפקדון דברשות דידה קא מתאכלי אבל הכא כיון דלא מיקדשא בשיש בראשונה שוה פרוטה א"כ אינן אצלה אלא בפקדון בעלמא ולא קנאתם כלל עד גמר נתינה אחרונה כשאכלה ראשונה ראשונה נעשו מלוה וכשחזר לו קודם נתינה אחרונה חוזרים המעות כיון שלא באו לידה בתורת קידושין. ונראה דאם אמר לה התקדשי באלו וחזר בו קודם נתינת המעות דאין המעות חוזרים דאמרי' לקמן התקדשי לי באלו אפילו אוכלת ראשונה ראשונה מצטרפות אלמא דקונה ראשון ראשון וברשותא דידה קא מיתאכלי וכמו שפרש"י הטעם לקמן דכשאמר לה התקדשי לי כיון שגמר דיבורו קודם קבלת ראשונה לא באות לידו בתורת מלוה דמיר שנגמר הדיבור הקנה לה בתורת קידושין אבל כשאמר לה בזו ובזו כשגמר דיבורו בנתינה אחרונה כבר היו הראשונות בתורת מלוה. ועי"ל כשאמר לה בזו ובזו אפי' נגמר כל דיבורו קודם נתינה אחרונה אינו מקנה אותם לה בתורת קידושין עד שתקבל אחרונה כיון שחלקן זה מזה אבל כשאמר לה התקדשי לי באלו השוה כולם לקידושין לקנות ראשונה בתורת קידושין לאלתר כשתקבלנה כמו אחרונה והך מעות חוזרים לא דמי כלל למעות חוזרים דפלוגתא דרב ושמואל ול"ג דאיתמר (ולא) [אלא] איתמר ומילתא באנפי נפשה ורבי אמי מצי למיסבר כשמואל דאמר מעות מתנה ורב דאמר במקדש אחותו מעות חוזרים ס"ל דמתני' במעות מתנה. כדפ"ל דלרב ושמואל אם אמר בזו ובזו ואכלה ראשונה לא הוי מלוה:

ושמואל אמר מעות מתנה לאו דוקא באחותו דאפי' באיש נכרי קאמר שמואל מעות מתנה גבי הכיר בה שאינה שלו בפ"ק דב"מ:

זימנין דאית ליה לכהן פחות מחמשת רבעים והאי אליש לית בהדי הדדי וכו' והא דלא קאמר אכיל ליה בטיבליה לפי שאין רגילות לעשות כך עיסה גדולה שיפרישו ממנה חמשת רבעים קמח לחלה:

תרומה ומעשר ממקום אחר אבל מיניה וביה לא דלא דחיישינן כשיתן המעשר ללוי שמא לא יזכור שהיא תרומה ויאכלנו א"נ לרבותא נקט ממקום אחר אע"פ שדומה קצת מן החיוב על הפטור:

וטירחא דכהן קבילה עלויה ואע"פ שמתחלה נתכוון לשם מתנה כשרוצה שאין כהן מקפיד סבור דנתקנה עיסתו:

שאני התם דמדאורייתא תרומה מעליה היא כדר' אליעאי וכו' וא"ת והא התורם מן הרעה על היפה לא אמרינן תרומה ויחזור ויתרום וי"ל דשאני הכא דריע טפי וקנסי' ליה ובירושלמי מפרש דקישות מרה ואבטיח סרוח עשאוהו כספק אוכלים הילכך צריך לחזור ולתרום מספק:

אם אינו קדוש נשיאות חטא למה. וא"ת ולאביי דאמר בתמורה כל מידי דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני ואפ"ה לקי משום דעבר אמאי דאמר רחמנא א"כ ה"נ נימא דאינו קדוש ואפ"ה איכא נשיאות חטא וי"ל אם אינו קדוש אז אין כאן שם תרומה כלל כאדם המטלטל תבואתו ממקום למקום. ולא קרינא ביה בהרימכם ולא שייך בה נשיאות חטא:

דף מז:

גמרא אלא הכא במלוה ברשות בעלים לחזרה איכא בנייהו ת"ק סבר אינה מקודשת אע"פ שנשתיירה שם ש"פ והשאר נגנב או נאבד קסבר דאי בעי מלוה למיהדר לא מצי הדר רשב"א משום ר"מ סבר מצי מיהדר ביה ומקודשת באותו שיור דברשות מלוה קאי ומיהו אם שלח בה יד הלוה תו לא מצי למיהדר כמו בשואל קרדום מחבירו דאם בקע בו קנאו ולא מצי משאיל הדר ביה והשתא לא הוי מילתיה דרב כתנאי לרבנן אפילו כולה עדיין בעין ולרשב"א בשולח בו יד:

לעולם בשטר חוב דאחרים דאע"ג דאותה המלוה נתנה אצל הלוה בהוצאה מ"מ מקודשת במה שמשליטה על הלוה להוציא מידו ומוסר בידה השעבוד ולא דמי למלוה דידה שאע"פ שמחל השעבוד אינו נותן לה דבר שלא היה ברשותה ולא דמי לנתינת כספו דשדה עפרון ומ"מ בהנאת מחילת מלוה מקודשת דהוי כעין נתינת ממון שמקדש בהנאת ש"פ:

ואיבעית אימא דכ"ע לית להו דר'. מכאן י"ל דק"ל דאין אותיות נקנות במסירה מדנקט לכ"ע לית להו דר' ולא קאמר דכ"ע אית להו דר' ובדלא אמר קני לך איהו וכל שעבודיה.

וגם יש לדקדק מדברי רב ספרא דנקט צריך למיכתב ליה ולא אמר צריך למימר ליה ש"מ דכתיבא בעי:
צריך למיכתב ליה קני לך איהו וכל שעבודיה. בפ' מי שמת משמע דמכירת שטר חוב מדרבנן בעלמא דקאמר התם ורבא אמר רב נחמן מתנת ש"מ מדרבנן ופריך והאמר רב נחמן אע"ג דאמר שמואל המוכר שט"ח לחבירו וחזר ומחלו מהול ואפי' יורש מוחל מודה שמואל שאם נתנו במתנת ש"מ שאינו יכול למחול אא"ב דאורייתא היינו שאינו יכול למחול אא"א דרבנן אמאי אינו יכול למחול אלמא דהיכא דיכול למחול הוי מדרבנן ותימא כיון שכתב לו קני לך איהו וכל שעבודיה אמאי לא קני מדאורייתא והלא קרקע נקנית בכסף בשטר בחזקה וי"ל כיון דלא אתי לידיה ואינו אלא שעבוד בעלמא לא מצי מקני ליה והק' הר' אליעזר ממיץ מהא דממעט (בין) שטרות מאונאה בפ' הזהב אלמא ישנן במכירה מן התורה ואר"ת דאית להו מכירה מן התורה ואע"ג דיכול למחול וההיא דפ' מי שמת ה"פ אא"ב דאורייתא משום הכי אין היורש יכול למחול לפי שהוא אינו יורש אלא מקבל מתנה הוא יורש דאי הוי דאורייתא נפקא לן מוהעברתם את נחלתו לבנו ודרשי' התם יש לך העברה אחרת שהיא כזו אבל המוכר שט"ח אע"ג דקנה מדאורייתא מצי מחיל והיינו טעמא דשני שעבודים יש לו למלוה על הלוה אחר שעבוד נכסיו ועוד שגופו משועבד לפרוע לו ושעבוד נכסיו יכול המלוה למכור אבל שעבוד גופיה של הלוה אין קנין נתפס עליו הילכך כל זמן שלא מחל לו גובה את חובו מנכסים של לוה אבל אם מחל לו פקע שעבוד גופו של הלוה ופקע נמי שעבוד נכסיו דנכסוהי דאיניש ערבין ליה וכשנסתלק שעבוד הלוה נסתלק גם שעבוד נכסיו. ונר' דקושיא דאונאה לאו קושיא הוא דאפי' אי הוי דרבנן שייך אונאה בשטרות כגון שמכר לו שדה ולא כתב שטר עליו או לוה ממנו בלא שטר ובא הלה ונתן לו דמים לכתוב לו שטר ושייך אונאה או מצא מלוגא דשטרי לאחר יאוש ומכרן לבעלים:

דף מח.

גמרא במלוה ע"פ במאי פליגי בדרב הונא אמר רב. מכאן משמע דמתנה במעמיד שלשתן יכול למחול מדלא קאמר ואי בעית אימא דכ"ע ל"ש מלוה ל"ש פקדון ובאשה סמכא דעתה קא מיפלגי דקאמר לעיל. ודיני מעמד שלשתן פרשתים בפ"ק דגיטין:
אלימא שט"ח דאחרים ק' דר"מ אדר"מ. אע"ג דאיכא למימר דלעיל בכתב ומסר מיירי ומקודשת וסמכא דעתה והכא במסירה לחוד וסבר אין אותיות נקנות במסירה וי"ל כיון

דסתם קתני בהך ברייתא ובההיא דלעיל לא מסתבר ליה לאוקומי הא דלעיל בקנין גמור והא דהכא בקנין גרוע:
אלא לאו בשטר חוב דידה ובמקודשת במלוה פליגי. וא"ת והא ר"מ הוא דאמר לעיל מלוה הרי הוא כפקדון וי"ל דהכא מיירי כששלח בו יד ותו לא מצי למיהדר בה כדפ"ל אלא במאי בו מקדש ואפי' את"ל דמקודשת במלוה מקודשת ומקודשת בשכרו שנתחייב לו ראשון ראשון דישנה לשכירות מתחילה ועד סוף מ"מ אינה מקודשת כיון דאינו יכול לקבוע שכרו בדין עד שיגיע אותו ממון ואינו חשוב כנותן לה כלום במחילתו עד שתבא השעה שיוכל שיוציא ממנה שכרו בדין:
מר סבר המקדש במלוה מקודשת. וא"ת והא ר"מ קאמר לעיל מלוה הרי היא כפקדון וי"ל דהכא מיירי כגון ששלח בו יד דתו לא מצי למיהדר ביה כדפ"ל:
אלא במאי וכו'. ודוקא נשתייר ואין לומר דהכא חשיב כאלו הוא בעין כשמחזיר לה הנזמים והטבעות דהא אסיקנא לקמן דישנה לשכירות מתחלה ועד סוף לכ"ע אינה מקודשת אלמא לא חשיב כאלו הוא בעין וי"ל דהוה מצי למימר ולטעמיך:

דף מח:

גמרא ואיבעית אימא דכ"ע ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף. אין דקדוק מכאן דהכי הלכתא משום דלא הוה מצי למימר דלכ"ע אינה אלא לבסוף דא"כ מ"ט דמ"ד אינה מקודשת אבל יש לדקדק מפ"ק דע"ז גבי הגיע לכיפה שם שמעמידין בה ע"ז אסור לבנותה וקאמר ר' אלעזר עלה בגמ' אם בנה שכרו מותר ומפ' התם משום דישנה לשכירות מתחלה ועד סוף אימת מיתפר במכוש אחרון מכוש אחרון לית בה שוה פרוטה ש"מ דהכי הלכתא דליכא אמורא דפליג עליה ומ"מ שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף כדדריש מקרא בפ' נשך דשכיר שנה בשנה ולא נפקא מינה בהך פלוגתא אלא לענין קידושין אי חשיב מלוה ולענין ההוא דע"ז דאם בנה שכרו מותר ולא נפקא מינה לענין הא דאמר רב פועל יכול לחזור אפי' בחצי היום דאפי' למ"ד דאינה לשכירות אלא לבסוף מצי למיהדר ביה הלכה מהדר ביה היינו סוף שכירותו:
ואיבעית אימא דכ"ע אין אומן קונה בשבח כלי. אין לדקדק שכן הלכה כיון דלא מצי למימר דכ"ע אומן קונה בשבח כלי דא"כ מ"ט דמ"ד אינה מקודשת. ונראה דהלכתא דאומן קונה בשבח כלי דאף על גב דמפרשי' בפ' המקבל טעמא דרב ששת דקבלן עובר בבל תלין משום דאין אומן קונה בשבח כלי הא מסקי' בפ' הגוזל קמא דרב ששת לא פליג אדרב אסי דאמר אומן קונה ומוקמי' סתם דרב ששת בשילוחא דאיגרתא:

שהוסיף לה נופך משלו לא בעי רבנן דוקא ממון אחר דה"ה אם קדשה בגופך בפני עצמה אלא אורחא דמילתא כשמקדש בשירים מקדשה בכולם ביחד וה"ל מלוה ופרוטה אבל אם אמר לה התקדשי לי בנופך שהוספתי בהם מקודשת:

איכא דניחא ליה בכספא שפעמים חסר לה מעט כסף להשלים מלאכת תכשיט א':

והלך והלוהו דינר של זהב. וא"ת והיכי אמרי' מראה מקום הוא לו שמא לא היה חפץ ליתן לה כ"ד דינר של ככף וי"ל כשהלוהו דינר זהב לא קדשה בכל הדינר אלא בשוה דינר כסף א"נ השליח מחל לו קודם שיחזיר לו דינר של כסף:

מאי נמצא דצייר בבליתא וכן יין ונמצא דבש כגון שהיה הכוס מכוסה ובלאו הכי היה יכול להשימענו דין זה אלא נקט בכולהו נמצא אגב עני ונמצא עשיר דשייך ביה לשון נמצא לפי שאין הדבר ניכר ולאביי (כגון) דאוקמה לעיל כגון שאמר לשלוחו (והלוהו) [הלוני] דינר וכו' ופריך ונמצא מעיקרא [נמי] של זהב היה. לא הוה מצי לשנויי דהוה צייר בבליתא דע"כ השליח והאשה ידעי שהוא של זהב דאם לא ידעו השליח היאך קנתה והלא לא נתכוון להקנות לה אלא של כסף והאשה נמי לא ידעה ואינה מקודשת כדאמרינן איכא דניחא ליה בכספא הילכך לא שייך ביה למימר דצייר בבליתא:

דף מט.

גמרא מקושר עידיו מאחוריו. פרש"י מניח בראשו שיטה חלק וכותב שיטה ושיטה חלק וכן עד ג' או יותר וכופל חלק הראשון על הכתב ותופר וכן כולם וק' הא דקאמר חנינא בן גמליאל מקושר שכתב עדים מתוכו כשר מפני שיכול לעשותו פשוט והלא משונים משאר שטרות פשוטים וגם שיטות הראשונות יהיה אויר ביניהם יותר מבשאר שיטות הילכך נר' שלא היה משונה כלל בכתיבה יותר מבפשוט אלא שתופר כל שיטה על החלק שדרך להניח בין כל שיטה ושיטה וא"ת בפרק גט פשוט ס"ד מעיקרא שהעדים חותמים בין קשר לקשר ומגואי וכיון שאין חלק ביניהם היאך יכולים לחתום וצ"ל שהיו דוחקים כתיבה דקה כמו הסופר דאמרי' בכתב יד העדים ולא בכתב ידי הסופר ואויר שבין שיטה לשיטה אינו רחב יותר מכתב השיטה עצמה ואין לחוש כ"כ דלא קימא מסקנא הכי ורש"י פי' בכאן ואין לחוש בשינוי זה אם אין האויר שבין השיטה שוה:

שניהם פסולים. לפי מאי דפרשי' שאין המקושר משונה בכתיבתו משאר שטרות יש לפסול פשוט שכתוב עידיו מאחריו מפני שיכול לעשותו מקושר ויהיה מוקדם דבמקושר מלך שנה מונין לו שתים כדאמרי' בפ' גט פשוט. וא"ת תינח דחתמו ביה ג' אבל אם חתמו בו ב' אמאי פסול הא אינו יכול לעשותו מקושר כדתנן מקושר עידיו ג'

וי"ל דגזרו ב' אטו ג' א"ג כיון דיכול להזדייף ע"י עד א' חיישי' שמא ימצא עד א' שקר רשע שיחתום. ומקושר שיכתוב עידיו מתוכו היינו טעמיה דפסול דזמנין דיזיף מיניה זוזי במקושר ופרע ליה וא"ל הב לי שטראי ואמר אירכס ליה כתב ליה תברא וכי מטי זמניה משוי ליה פשוט ואמר השתא הוא דיזפת מינאי וה"ק תלמודא בפ' גט פשוט. ורש"י פי' דפסולים שלא נעשה כתקון חכמים שתקנו פשוט עידיו מתוכו שיהא ניכר שמעידים על מה שכתוב בו ופסלוהו בשעידיו מאחריו כדפס' בפ' המגרש כמה עניינים כגון מן הצד דפסלי' משום דאין העדים נקראים עם הגט ולא משום זיוף דאפילו בכתוב בו שריר וקיים איירי ובמקושר פסלו עידיו מתוכו שרצו חכמים לשנותו מן הפשוט שלא היו הכל בקיאים כדי להצריך ולהטריח שלא ימהר לגרש כדקאמרי' בפ' גט פשוט דאתרא דכהני הוו דהוו טובא דפקדי ומגרשי גשייהו ותיקנו להו רבנן מקושר דאדהכי והכי מייתבא דעתייהו:

מקושר שכתבו עידיו מתוכו כשר וא"ת למאי דפרישי' שלא היה משונה כלל בכתיבתו א"כ כל השטרות פשוטים שיש בהם ג' עדים יפסלו שלא יקשרם ויהיו מוקדמים וי"ל דכי מכשר רבן חנינא בן גמליאל עידיו מתוכו היינו למנות מזמן הכתוב בו כעין פשוט: מאי מגודלת גודלת מפר"ח גודלת שער כמו מגדלת נשיא והיינו דקאמר שקלת מינאי מלאי ואזלא קמיה שיבבתאי כשהולכת לקלועי שערם:

יתרגם מדעתיה מדלא קתני ויאמר מקרא ויתרגם:

בצורתו הרי זה בדאי פר"ח כגון ויראו את אלהי ישראל דאי מתרגם בצורתו הרי זה בדאי שהשכינה ממש לא ראו כדכתיב לא יראני האדם וחי ואם מוסיף עליו שאומר וחזו ית מלאכא הרי זה מחרף ומגדף שקורא לשכינה מלאך אלא כדמתרגמינן וחזו ית יקרא אלהא דישראל:

דף מט:

גמרא כל ששואלים אותו דבר בתלמודו ואומרה ואפי' במס' כלה פרש"י שאין בה עומק. משמע דכ"ש מסכתות אחרות ועמוקות יותר. ובמס' שבת פ' אלו קשרים משמע דנקיט לה לענין חומר יותר משאר מסכתות איזה ת"ח שראוי למנותו פרנס על הצבור כל ששואלים אותו דבר הלכה בכל מקום ואומרה ואפי' במסכת כלה ופרש"י התם אפי' במסכת כלה דלא רגילי בה אינשי וזה נתן לבו וגרסה. ויש לחלק דהתם למנותו פרנס צריך שיהא רגיל בכל התלמוד וכיון שנותן לבו לגרוס מס' כלה כ"ש שבקי בשאר והכא קאמר דברא' בתלמודו כלומר בהלכות שהוא לומד יש לו להבין כשהוא עוסק בה ואם

יש לו לב להבין אפי' במס' כלה נקרא תלמיד. ונראה לפ' מסכת כלה אין זו אותה מסכתא שמתחלת כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה אלא אותם דרשות שרגילים לדרוש בהם יש' לפני הרגל כמו רב נחמן בר יצחק ריש כלה הוה בפ' לא יחפור (ד' כ"ב) ובב"מ פ' השואל (ד' צ"ז) איהו שאיל להו ביומא דכלה והך דהכא והך דהתם הכל מענין א' דהכא קרי ליה תלמיד אפי' לא ידע אלא מס' כלה והתם קאמר שראוי למנותו פרנס על הציבור אם הוא בקי במסכתות שהוא לומד ואפי' במסכת כלה שרבים בקיאים בה והאי דנקט במס' כלה לפי שהיא רגילה וידועה:

תשעה נטלה מישן אע"ג דבסוף פ"ק דיבמות אמרי' פסולים דמישן משום פסולי תרמוד אישתרבובי אשתרבוב למישן א"נ נקט מישן משום דתרמות רובן גויים כדאמרי' התם אין מקבלין גרים מן התרמודיים:

ההוא גברא דזבין נכסי אדעתא למיסק לארעא דישראל כלומר שגלה דעתו קודם שעת המכירה שהיה מוכר אד אדעתא למיסק דאי לאו הכי מנ"ל דאדעתא דהכי עבד ואפי' הוו דברים שבלב דברים:

בעידנא דזבין לא אמר מידי משמע דוקא משום דלא אמר מידי אבל אם אמר אע"ג דלא אתני כיון דלא הוו דברים שבלב חוזר המקח. תי' והא בעיא תנאי כפול לר"מ ולרבנן לכל הפחות תנאי בעיא ורשב"ם פי' בסוף יש נוחלין גבי אתרוג זה נתתי לך במתנה ע"מ שתחזירהו לי החזירו יצא לא החזירו לא יצא ואע"ג דגבי גטין ק"ל כר"מ דבעיא תנאי כפול כדאמרי' בפ' מי שאחזו אתקין שמואל בגיטא דש"מ וכו' ה"מ לענין גטין וקדושין הוא דבעי תנאי כפול לכתחלה לרווחא דמילתא דילפינן מתנאי בני ראובן ובני גד אבל לגבי ממון לא בעיא תנאי כפול אלא גלויי מילתא בעלמא אפי' לא פירש כלום ואיכא למיתלי באומד דעתא אזלינן בתר אומדן דעתא כדאמרי' גבי הכותב נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפטרופא ובפ' מי שמת גבי ש"ם שכתב כל נכסיו לאחרים וגבי מי ששמע שמת בנו וכתב כל נכסיו לאחרים ואח"כ בא בנו דאמרי' בפ' מי שמת דלא הויא מתנה ואי אפשר לו' כן דהא לענין גטין נמי אשכחן דאזלי' בתר אומדנא בפ' השולח דאמר רבא גלויי דעתא בגיטא מילתא היא ואע"ג דלא קי"ל כוותיה מ"מ לרבא תיקשי ליה. והכי נמי אשכחן לענין איסורא דאזלינן בתר אומדנא בשביעית בנדרים ובב"ק בפ' מרובה גבי קפצה ונשבעה כל מי שיבא עלי אני מחזירתו אמרו חכמים לא נתכוונה אלא להגון לה וכן נדרי שגגות ושבועות שגגות ונדרי זירוזין ונדרי הבאי ונדרי אונסין כולהו טעמא משום דאזלינן בתר אומדנא. אע"ג דקי"ל כר"מ דבעי תנאי כפול ולענין נדרים נמי בעי כדמוכח בפ"ק דנדרים דלא אמרי' בנדרים מכלל לאו אתה שומע הן לר"מ ועוד אשכחן

לענין ממון דבעי' תנאי כפול בפ' מי שאחזו גבי הרי זה גיטך ע"מ שתחזירי לי את הנייר הרי זה מגורשת אפי' לא החזירה לה כר"מ דאמר דבעי' תנאי כפול ועוד אתניא התם ע"מ שתשמשי את אבא ב' שנים ע"מ שתניקי את בני ב' שנים הרי זה גס אע"פ שלא נתקיים התנאי לפי שלא אמר לה אם תשמשי אם לא תשמשי אם תניקי אם לא תניקי ועוד עיקר תנאי כפול בדבר של ממון כתיב בתנאי בני ראובן ובני גד. הילכך נראה דאין לדמותם אומדן דעתאי לתנאי דלא גמרי מתנאי בני גד ובני ראובן אלא בדברים שאין הענין מוכיח אלא מחמת תנאי שהתנה התם בעי תנאי כפול לר"מ ולרבנן תנאי אבל היכא דאיכא אומדנא שהענין מוכיח שכך היתה דעתו התם לא בעי' לא תנאי ולא גלויי דעתא כי ההיא דיש נוחלין הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפוטרו' וכן ההיא דש"מ שכתב כל נכסיו לאחרים ומי ששמע שמת בנו וכתב כל נכסיו לאחרים וכן בשטר מברחת בכתובות פ' האשה שנפלה דלא קנה ופ' מי שמת גבי סבלונות או קידושי דהדרי אם מת הוא או מתה היא וכן במקדש אחותו דאמרי' דגמר ונתן לה לשם מתנה למר ולמר לשם פקדון וכן גבי לוקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה לקח מן הסיקרקון וחזר ולקח מבע"ה וכן ההיא דלקמן כל דסליק אדעתא למידר, בכל הני אנן סהדי אע"ג דלא גלי דעתא כיון שהענין מוכיח כך, וכן לענין איסורא כי ההיא דפ' מרובה שלא נתכוונה זה אלא להגון לה וכן ד' נדרים שהתירו חכמים ויש דין ג' שאין הענין מוכיח כך כהך דהתם והך דפ' אלמנה נזונת גבי זבין ולא איצטרכי ליה זוזי דהדרי זביניה ומיירי שגלה דעתו תחילה וג"כ אמר בשעת מעשה אבל אם לא אמר בשעת מעשה כיון דאין הענין מוכיח כך אלא ע"י גילוי דעתו כיון דלא חשש לומר בשעת מעשה שיחול דעתו המכר בכל ענין. והא דאמרינן בנדרים נודרים לחרמים ולנהרגים ומפ' בגמ' שמוציא בפיו סתם ואומר בלבו היום אע"ג דדברים שבלב אינן דברים משום אונס שנו רבנן ואפי' אין כח חכמים לעקור דבר מן התורה אין זה עוקר דכיון דתקינו רבנן הכי ה"ל כמפרש וההיא דמסכת כלה גבי ר"ע שנשבע בשפתיו ובטל בלבו הא נמי אונס חשיב שהיה רוצה לברר אם אותו האיש היה ממזר כדי שלא ישא בת ישראל:

דף נ.

גמרא אמאי והא בליביה לא ניחא ליה לא בעו למי' דבודאי לא ניחא לה דא"כ לא היה הגט גט כי ההיא דמברחת וכל הני דפריש דאזלי' בתר אומדנא דליביה אלא ה"פ דמסתמא בליביה לא ניחא ליה כיון דלא נתרצה ליתן גט ולהביא קרבן אלא ע"י כפיה ואע"פ שיש לתלות קצת דניחא ליה מדלא גילה דעתו בשעת מעשה מ"מ דברים שבלב

דברים ועוד דבודאי קאי והא בליביה לא ניחא ליה אע"ג דבעלמא היכא דאנן סהדי אזלי' בתר אומדנא דדעתא היינו משום דהוי כאלו התנה בפי' שעל מנת כן הוא עושה אבל הכא שמכחיש בפיו מה שבלבו דבפיו אומר רוצה אני ואע"ג דאנן סהדי דאינו רוצה אזלינן בתר פיו כיון דבעלמא דברים שבלב אינן דברים:

והא קאמר סבור הייתי תי' מאי מייתי ראייה מהכא הא לא גילה דעתו מתחלה ודילמא משקר הוא וי"ל דמשמע מקודשת ושריא ליה אפי' פשטא ידה אח"כ וקבלה קידושין מאחר ואו דברים שבלב דברים היה לנו לחוש לדבריו ולאוסרה עליו. ועי"ל מדקתני מפני שלא הטעתו ולא תלי טעמא משום דלא מהימן:

דילמא שאני התם דמיפטר נפשיה מקרבן קא אתי לעולם דברים שבלב דברים הוו אלא שאינן אנו מאמינין לו שבלבו היה כך דלמפטר נפשיה מקרבן קאמר הכי ותימא לו היאך יבוא אשם מעילות בחששא זו שמא הוא אומר אמת והוי חולין בעזרה שמא מעל דקאמר היינו לשלם קרן וחומש א אבל לא לעניין קרבן:

הי"ל מזיד הייתי וכו' נזכרתי וכו' למה יש לנו להאמינו בכך יותר מלא היה בלבו. ויש לומר דהכי דייק דאי למיפטר נפשיה מקרבן אתי הי"ל אותם טענות שלא היה נראה כ"כ כמשקר כמו בטענה זו שאומר לא היה בלבו:

דף נ:

גמרא ומיעוטא מיסבלי והדר מקדשי מהו דתימא ניחוש למיעוטא נימא דלא לשם קידושין שלחם והשתא האי ניחוש להקל וכן מצינן בהרבה מקומות בריש א' דיני ממונות שחיישי' שמא איתרוהו וכתבוהו. ובשבת פ' שואל שחיישינן שמיחוץ לחומה לנו ובחגיגה חיישינן שמא באמביטי עיברה והאי דס"ד דמיבעי לן למיחוש למיעוטא לקולא משום דאיכא למימר כיון דשלח סבלונות סתם ולא פי מסתמא לא לשם קידושין שלחם. וי"ס דגרסי' מסבלי והדר מיקדשי פשיטא מהו דתימא ניחוש למיעוטא להחמיר קמ"ל דלא חיישי' ור"ח גריס מקדש והדר מסבלי פשיטא לא צריכא דרובא מסבלי והדר מקדשי ומעוטא מסבלי והדר מקדשי מהו רתימא לא ניחוש למעוטא קמ"ל דחיישי' למיעוטא להחמיר. ואין לתמוה אמאי לא חיישינן למיעוטא דמצי' נמי כה"ג דלענין איסור אשת איש זמנין דחיישי' למיעוטא כגון גוסס ומגוייד שאין מעידים עליו כדמוכח בפ' האשה שהלכה ואע"ג דרוב גוססין למיתה ומים שאין להם סוף אשתו אסורה:

אי קידושין לא תפסו כרת מי מחייב ואע"ג דדריש כה"ג בפ' ד' אחין גבי אשה ובתה אשה ואחותה שנפלו ליבום שפוטר אותם מן החליצה ומין היבום משום דדריש כל מקום

שנעשו צרות זו לזו לא יהיו לך ליקוחין אפי' באחד מהם לא דמי דהתם בלא תפיסת קידושין וליקוחין איכא כרת באשת אח שלא במקום מצוה:
כל שאינו בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו. ל"ד לתמורת עולה תמורת שלמים דאע"ג דאינו בזה אחר זה חלין בבת אחת שאינו התם דאפשר לקיים את שניהם כדקאמר התם תרעה עד שתסתאב ותמכר בדמי חציה עולה ובדמי חציה שלמים אבל הכא הי מנייהו מייתת דאי תפסי קידושין בהא לא תפסי בהא וכן כל הנך דמייתי בסמוך:

דף נא.

גמרא עשירי וי"א מעורבים זה בזה וא"ת דמ"מ הכא לאו משום דלא חלו חלו בבת אחת אלא משום שהם ספק איזה קדם דאי איפשר לצמצם ובלא קריאת שם על שניהם אמרי' בפ' בתרא דבכורות עשירי מאליו הוא קדוש וקודם שקרא עם שניהם עשירי ממילא וי"ל דא"כ הל"ל עשירי וחולין מעורבין זה בזה כדקאמר התם גבי יצאו שנים בתשיעי וקראם עשר אבל עשירי וא' עשר משמע ששניהם קדושים כדתנן התם א' עשר קרב שלמים ואם נתקדש עשירי בלא קריאת שם קודם שיצא (אי) א' עשר ה"ל א' עשר חולין וא"ת אי הוה מעשר בהמה נמי לחצאין אכתי תיקשי ליה אמאי עשירי ואחד עשר מעורבים זה בזה כי מטעם חצאין לא היה ראוי להיות לו מעשר רק חצי של כל א' וא' כמו גבי מעשר דגן שכל חטה וחטה שהפריש חציה מעשר וחציה בבל כשהפריש שתי סאין מעשר כדפרשי' וי"ל דנהי דהוה ק' ליה קושיא אחרת מ"מ האי פירכא דפרי' אמאי שניהם קידושין כל עיקר לא הוה מצי לאקשויי. ועי"ל דלגבי סאה נמי כל החצי סאה מעשר וחצי סאה טבל וה"פ שאני מעשר שאם אמר סאה אחת כל חטה וחטה שבה יהיה חציה מעשר ואח"כ אמר גם מסאה אחרת כמו כן חל המעשר בשתיהם במקצת כל חטה וחטה שבה חציה מעשר ולפי שישנן בשתיהן בענין זה לפיכך חל בכל אחת על א' מן הסאים להיותם כולה מעשר לגמרי והסאה אחרת כולה טבל:
מר סבר לקרבן גדול קא מיכוין. הק' הר' אפרים למה לי לפרושי טעמא דר' יוחנן משום דלקרבן גדול קא מכוין תיפוק לי' דר' יוחנן לית ליה ברירה דקסבר דאחים שחלקו לקוחות הן בפ' מרובה. וי"ל דלא שייך ברירה דלא צריכנא לבירור דקדשים הם כל היכא דאיתנהו בתערובתם ואע"ג דצריך ליתן מהן כמו לחם תודה אך בלא ברירה אפשר להפרישנו דאם היו בצד זה מ' חלות ובצד א' מ' חלות היה יכול להפריש ד' מכל מ' ומ' ואם היו כולם ביחד עשרים של חמץ ועשרים של רקיקים ועשרים של רבוכה (א') אי

אפשר לתקן אם לא יפריש מכל מין ומין ואז אי איפשר שלא יהא אחד מן הקדושות תרומה:
ולרבא למ"ל לשנויי כרבה וכו' וא"ת והא ע"כ רבא צריך לטעם של (רבא) [רבה] כדאיתא לקמן רבא מתרץ לטעמיה המקדש א' מאשה ובתה ואחותה נעשה כמי שקדש אשה ובתה או אשה ואחותה כא' ולמה פשיט לו בא' אלא משום דרבה כל שאינו בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו וי"ל דהתם נמי משום שאין מסורים לביאה. והאי דפשיט ליה טפי בא' משום ששתיהן שתיהן אוסרות ודאי זו את זו אם היו קידושיהן תופסין ולא היה בהן שום ספק אבל בא' מאשה ובתה אין זו אוסרת זו בודאי אלא בספק שלא הי' יודע איזו מקודשת:
קידושין שלא נמסרו לביאה כגון שהקידושין גורמין האיסור אבל חייבי לאוין וחייבי עשה חשיבי מסורים לביאה:
ואת וחמור לא קנה. פירכא דפרי' רבא לאו אליבא דהלכתא פריך דקי"ל כרב נחמן בדיני דאמר בפ' מי שמת קנה מחצה ולא בא רבא לחלק על רב נחמן אלא אליבא דמ"ד לא קנה פרי' דאיהו מפ' מתני' ע"כ הכי דלא אשכח אמורא אחריני דפליגי בהא ומיהו רב דאמר לקמן ש"מ ממתני' תלת ולא בעי למיחש קידושין שאין מסורין לביאה משום דמספקא ליה אי כאביי אי כרבא ע"כ ס"ל קני ואת וחמור לא קנה דאי קנה פשיטא דמתני' ס"ל כאביי והוה מצי למידק ממתני' דהוו קדושין:

דף נא:

גמרא וא' משתי אחיות. והשתא לא הוי את וחמור כיון שאין הקידושין נמנעים אלא מפני שהיא מעורבת עם האחרות ואלו היתה ידוע יהיו הקידושין חלין:
אפ"ה לא שביק איניש מצוה דרמיא עליה. מכאן מדקדק ר"ת שאם שידך אדם אחת מבנותיו ואמר המשדך בתך מקודשת לי אנו אומרים שהמשודכת קידש משום דשארי' יש' לא יעשו עולה כדאמרי' לעיל לא שביק איניש מידי דעביד ביה מצוה ועביד עבירה כ"ש אם המשודכת במעמד החתן והאב דדעתייהו עלויה. וגם נראה אם אמר לו בתך הגדולה ואין לו בנות כי אם מאשה אחת דליכא לספוקי מידי דגדולה דבכולן קאמר כדאמרי' בפ' האומר אמצעי' שמא אית לה ועוד אר"ת איפשר להיות דלא חשיב אין מסורין לביאה אלא דוקא אחת מבנותיך כדקתני בסמוך א' מבנותיך לא' מבני אבל אמר בתך מקודשת לי משמע שפיר גדולה אפי' בלא שידוכין ולא להורות הלכה למעשה אמר כן:

דייקא נמי דקתני אין יודע ולא קתני אין ידוע לאביי לא ק' דאין ידוע משמע הכי ומשמע הכי:

דף נב.

גמרא אשה נעשית שליח לחבירתה ואצטריך לאשמועי' אפי' כשקבלה סתם:
ואיהו לא אמר והאמר ר' יוחנן וכו' וא"ת ודילמא אהא דקאמר ואפי' בגזל דידה מתמה ר' יוחנן דקסבר דבגזל דידה מקודשת ואפילו לא שידך דגמרא ומקניא כדי שתתקדשי וי"ל דס"ל לתלמודא דכיון דבגזל בעלמא אינה מקודשת כ"ש בגזל דידה שהיא יכולה למימר דידי שקלי ולא לשם קידושין והא דנקט רב אפילו בגזל דידה משום דבשדך מקדשא טפי בגזל דידה נקטי אפי':
ה"ק מי קאמר כוותי'. תימא וכי זה היה חידוש של ר' יוחנן שאין הגזלן יכול להקדיש הא לא איצטריך ר' יוחנן לאשמועינן אלא משום נגזל דבגזלן פשיטא דלא קני ממתני' דהגוזל דקתני אם נתיאשו הבעלים הרי אלו שלו אבל בלא יאוש לא אבל בנגזל אשכחן פלוגתא דקתני במרובה בשמעתין דצנועות אבל בגזלן ליכא מאן דפליג (אינו) [דאינו] יכול להקדיש ונר' לומר לפי שהיה ראוי להחמיר ולומר דקדשה בגזל מקודשת אע"ג דלא קני ליה משום גזרה דלאחר יאוש ואהאי קאמר ר' יוחנן מי קאמר רב כוותי' דאינה מקודשת כלל כמו שלא החמיר ר' לענין הקדש דקאמר שאין הגזלן יכול להקדיש אפילו מדרבנן ולא חייל עליה שם קדושה דהקדש וקידושין ענין א' הן כדאמרי' דאסר לה (כ"ע) [אכ"ע] כהקדש:

דף נב:

גמרא א"ל מאן אחלך. דכיון דשקיל בלא מידה לא היה דעתו ליתן לבע"ה כנגדה ואפילו מחזיר אח"כ לא עשה כלום דב"ה מקפיד כשהוא נוטל בלא מידה:
כיצד אמרו (נוטל) תורם שלא מדעת. אע"ג דבפ"ק דבב"מ מוקי לה כגון דשוייה שליח כיון דתרם מן היפות קרי ליה שלא מדעת:
במשנה המקדש בחלקו בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים אינה מקו' משום דממון גבוה הוא ולא מידי קא יהיב לה. תי' כיון דאינה יכולה לאכול נותן לה א"כ יש בהנאה זו שוה פרוטה ותהי' מקודשת אפי' לא יהיב לה מידי כמו ע"מ שאדבר עליך לשילטון דלא יהיב לה מידי י"ל דלא דמי דהתם ראוי ליטול שכר על פעולה זו הילכך הוי כאלו

יהב לה שכר הפעולה אבל הכא כיון דאין מכר חל עליו ולא מחייבא ליתן לו כלום אע"ג דנהנית שו"פ לא מיקרי ממון ולא יהיב לה ולא מידי:
וכי אשה בעזרה מנין פר"ת להתקדש אבל לפעמים שנכנסת כגון סוטה ונזירה לענין תנופה כדתנן לעיל בפ"ק ותנן בפ' כל הפסולין שהשחיטה כשירה בנשים ואפילו שלא לצורך אין איסור אם נכנסת דתנן במס' כלים עזרת כהנים מקודשת שאין ישראל נכנסים שם אלא בשעת צרכיהן לסמיכה ושחיטה ולא קתני עזרת ישראל מקודשת מעזרת נשים שאין נשים נכנסות שם אלא לצורך אלמא דליכא איסורא ומ"מ שפיר קאמר אשה בעזרה מנין משום דלא שכיח מילתא שתכנס כמו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות שמותר לזרוק שם צפרנים כדאיתא במועד קטן ורש"י פי' דבמסכת כלים תנן דאין אשה נכנסת בעזרת ישראל סברתו היא כך כיון דחשיב התם ועזרת כהנים כמו שאין ישראל נכנס בעזרת כהנים אלא לצורך ה"ה אשה נמי לעזרת ישראל והא דלא חשיב אותה מעלה גבי עזרת ישראל משום דאיכא מעלה שהיא מן התורה דעזרת ישראל מקודשת מעזרת נשים דאין מחוסר כפורים נכנס שם וחייבים עליה חטאת:
דר' יוסי סבר באש ולא איצטרך כאש אלא לאפוקי מן לך שלא תדרוש לך לכל צרכיך.
תימא לשתוק קרא מלך ומאש וי"ס לומר דאיצטרך לך לשום דרשא:

דף נג.

גמרא וסמיך [לי'] ואם על תודה תימא דהא מוקי לה כר' יהודה ור' יהודה לא דריש סמוכים אלא במשנה תורה כדאיתא בריש יבמות וי"ל דהא אמרינן התם היכא דמוכח ומופנה דרש ודילמא הכא נמי מוכח ומופנה ועי"ל דלאו סמוכים ממש קא דריש אלא ו' מוסיף על ענין ראשון כדכתיב וזאת תורת זבח השלמים אם על תודה יקריבנו:
איש חולק אפי' בעל מום. לאו מאיש קא דריש אפילו בעל מום כדדרשינן פ' טבול יום כל זכר לרבות בעל מום ואיש איצטריך למעוטי קטן:
וקאמר דלית בה דין חלוקא וא"ת והרי גזל הגר דדרשי' בפ' ואלו מנחות לך הוא ולבניך אפי' לקדש בה את האשה אע"ג דלית בה דין חלוקה כדאמרי' בסוף הגוזל קמא דאין חולקים גזל הגר כנגד גזל הגר דאשה קרייה רחמנא וי"ל דלא דמי דהתם כתיב אשר ישיבו לך הוא לאחר שהשיבו ונותן לכהן ונחלק בניהם הוא דנק' שלך לקדש בה האשה אבל קודם חלוקה הוא דאיקרי אשם וכן מוכח התם דבעי רבא מהו שיחלקו גזל הגר כנגד גזל הגר מי אמרי' אשם קרייה רחמנא וכו' ומאי קא מיבעיא ליה הא איהו גופיה קאמר לעיל גזל הגר שהחזירו בלילה החזירו לחצאין לא יצא דאשם קרייה רחמנא אלא

ודאי פשיטא ליה דאשם קרייה רחמנא אלא דמספקא ליה אם היה דוקא קודם שבאו ליד הכהנים אבל לאחר שבאו לידם חשיב לך או דילמא עד לאחר חלוקה אקשיה רחמנא לאשם ומסיק דאשם קרייה רחמנא עד לאחר חלוקה אבל הכא מקמיה דהדר ביה ר' יהודה כתיב וזה יהיה לך בקדש הקדשים מן האש משמע אפילו קודם חלוקה קרי ביה לכל צורכיך:

והתניא הצנועים מושכין ידיהם והגרגרנים חולקי' ובכמה דוכתי אשכחן לשום חלוקה בתלמוד בקדשים כדקתני לעיל איש חולק אפילו בעל מום ובזבחים פ' טבול יום ובשבת פ' שואל תנן מטילין חלשים על הקדשים מכל הני ליכא למיפרך דאיכא למימר דאיירי בקרבן אחר שחולקין ביניהם. אבל הכא לא דייק אלא משום דאין חולקי' דקתני היינו שחולקין אותו ביניהם כפול למאי חזי אלא ודאי חולקים היינו שאמר טול אתה חלקך כאן ואני במקום אחר כדפרישי'. ומשני מאי חולקים חוטפי' שהיה נוטל חלקו וחלק חבירו עד שהיה לו הרבה כדקתני מעשה בא' שחטף חלקו וחלק חבירו והיו קורים אותו חמצן אע"פ דמשמע דרובן היו עושים כן אלא אותו לבדו עשה היינו שחטף חלק גרגרן כמותו אבל אחרים היו חוטפים חלק הצנועים שהיו מושכין את ידיהם א"נ כשהיה חבירו (היה) מקפיד היה החוטף נקרא חמצו אלא פעמים שלא היו מקפידים אלא היה מניחו ליטול במקום זה והיה הוא נוטל במקום אחר ולא בתורת חלוקה שלא היה קונה לא זה ולא זה בתורת חלקו אלא מדעתם היו עושים דבר זה ולא בתורת חלוקה:

מאי חולקים חוטפים. הוה מצי למימר דקודם חזרה נשנית כמו מתני':

והרי שביעית דכתיב בה יובל היא. שביעית ויובל שוין לענין קדושת שביעית. ומהאי קרא דרשי' בפירקין דשביעית תופסת דמיה:

דף נג:

הוא בהוייתי' יהיה אע"ג דשביעית נמי כתיב ביה היא הא דרשי' לקמן אע"פ שתופס את דמיו אין יוצא לחולי, ועוד כולהו בעי' קדש הוא:

גמרא מעשר איהי לא ניחא לה משום טירחא דאורחא. משמע דאיירי מתני' במעשר שני בגבולין דבירושלם לא שייך טירחא דאורחא. וק' דבסוף פ' חלק משמע דמעשר שני בגבולין לכ"ע ממון גבוה הוי גבי עיסת מעשר שני דר"מ פוטר מן החלה וחכמים מחייבים ואמר רב חסדא מחלוקת במעשר שני בירושלם ר"מ סבר ממון גבוה ורבנן סברי ממון הדיוט אבל בגבולים אליבא דכ"ע פטור וי"ל הא דפטרי רבנן בגבולין לאו משום דהוי ממון גבוה אלא נהי ד דממון הדיוט הוי לא קרי ביה עריסותיכם בגבולין

כיון דמיתסר התם באכילה קודם פדייה ולענין עיר הנדחת נמי לא מיקרי שללה וכן הא דמשמע בפ' השוכר את הפועלים דלר' יהודה אינו עובר בגבולין משום לא תחסום שור בדישו לאו משום דהוי ממון גבוה אלא משום דכיון דמיתסר באכילה לא השיב דישו כי היכי דממעטינן הקדש במס' מעילה בפרק ולד חטאת דדרשי' דישו שלו ולא של הקדש:
איהו לא ניחא ליה משום אונסא דאורחא. פירש"י בלשון ראשון דע"כ אונסא דאורחא עליה הוא דהמעשר אין כאן ש"פ שלא ניתן להוציאו אלא בירושלים ואפילו תמכרנו דמיו נתפסים בקדושתו וקדושין צריכים שיהיו שו"פ. ולפ"ז משמע שאין בו אלא ש"פ מצומצמת בירוש' וכי מדלת מיניה טרחא ואונסא דאורחא אינו שוה כאן פרוטה שאם היה כ"כ מן המעשר שהיה שוה בכאן פרוטה היתה מתקדשת ולפי' זה אין הקידושין אלא בירושלים שאז יהיה בו שוה פרוטה. ולא נהירא דבפ"ק דבכורות משמע דמקודשת לאלתר ותנשא דאסר ר' יהודה פטר חמור בהנאה מחיים ומפ' משום דלא מצי' דבר שהקפידה תורה לפדותו בשה ומותר בהנאה בשה מותר ופריך והא מעשר שהקפידה עליו בכסף צורה דתנן ר' יהודה אומר קדש כלומר שמותר בהנאה בגבולין אע"פ שהקפידה עליו תורה שאינו מותר בגבולין אלא בכסף צורה ואי אינה מתקדשת אלא עד שתבוא בירושלים א"כ אין כאן הנאה בגבולין הילכך נראה כלשון שני שפרש"י דאע"ג דלא רמי עליה אחריות אפ"ה לא ניחא ליה דליתנוס מיניה פן תעצב ותאמר לו אקדשתני בדבר שלא נהניתי בו. ומיהו ק' לפי' זה דהו"ל למימר תרוויהו לא ניחא להו משום אונס' דאורחא וי"ל דניחא להו לפרושי טעמא אחרינא גבי דידה דאפי' קבל עליו אחריות מ"מ לא ניחא ליה משום טירחא דאורחא:
אלא איהו מי לא ניחא להו דליקני איתתא ממילא. וא"ת והלא חטא שמעל וצריך להביא אשם בכסף שקלים. וי"ל כדפירש"י שמ"מ השתא ניחא ליה שאין לו עכשיו כלום משלו וא"ת כ"ש אתתא דניחא לה דאמרינן יותר משהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא י"ל מ"ם דבר מכוער הוא לאשה כשהקדש מתחלל על ידה:
מעות מה שיצאו לחולין. דקס"ד אע"פ שאינה מקודשת איפשר שיצאו לחולין משום דמעות אינם חוזרים כמו התקדשי לי באלו ולא גמר נתינתם דפרשי' לעיל דמעות אינם חוזרים:

דף נד.

גמרא מאי לאו אפי' לא בלו דקס"ד דלרבותא נקט בלו דלא תימא דפקע קדושה מינייהו כיון דלא חזו תו לעבודה:

מועלין בחדתין היינו שופרות שנותנים בהם שקלי שנה זו ואפי' תרמו כבר תרומה שלישית מן הקופה דמהשתא ואילך כולהו שקלים קיימי לתרומת הלשכה אפ"ה מועלין בה משום דאם חסרו דמי הקופה כגון שנייתקרו הטלאים או שאם היה המזבח בטל והוצרכו להביא עולות לקיץ המזבח היו עוד תורמין פעם רביעית מן הלשכח הילכך כל השנה כולה מועלין בחדתי ובשקלי הלשכה:

ואין מועלין בעתיקים דברי רבי יהודא ר"ת לא גריס דברי ר"י והדין עמו מדקאמר בסמוך ל"ת ר"מ אלא ר"י ואי גרס ר' יהודה הול"ל איפוך ועוד דהוה ליה לאקשויי נמי מדר' יהודה לדר' יהודה דהכי קאמר אין מועלין בעתיקי משום דניתוו ליהנות בהם ובמתני' ס"ל דמועלים בכתנות כהונה אע"פ דניתנו ליהנות בהם:

דף נד:

גמרא תרי תנאי אליבא דר' יהודה תימא דליפוך מתני' מקמי הנך ברייתות ולא איצטריך לכל זה הדוחק י"ל דבלא"ה צ"ל תרי תנאי אליבא דר' יהודה כדאיתא בפ"ק דנדרים ומיהו תימא דהו"ל לאפוכי מתני' מקמי הנך תרי ברייתות דלעיל וי"ל משום דס"ל דמתניתין עיקר ואין לומר משום דמסייעא לי' מתני' דנדרים דקתני ר' יהודה אומר האומר ירושלם לא אמר כלום דמשמע הא בירושלם הוי נדר דמשם אין לדקדק שיש בה מעילה דאפי' לית ביה מעילה כיון דקדישה הוה ליה מתפיס (נדר) [בנדר]:

אלא לענין אכילה בלבד והא דקאמר ר"מ דמועלין בכתנות כהונה שלא בלו היינו כעין אכילה לפי שנהנה בלבישה או שמתכסה בהם וכן מועלין בעתיקים שנהנה בגופן ושקל בהן משקלות ולא אתא לאפוקי אלא הוצאה בלבד דאין מתחלל בהוצאות שוגג משום דלא ניחא להו דמיתחיל הקדש על ידייהו ונר' דההוצאה דוקא מתחללת לענין זה להתחייב קרבן על ידה אבל גוף הדבר שעודו קיים לא יצא לחולין כגון אם לבש בגדי הקדש או שבקע בקרדום של הקדש והכי תניא בתוספתא דמעילה ביקע בקרדום של הקדש ובא חבירו ובקע בו חבירו כולם מעלו ואין לומר דמיירי בקרדום של כלי שרת דהא קתני סיפא נטל ונתנו לחבירו הוא מעל וחבירו לא מעל אלא ודאי בקדוש דמים איירי ואפ"ה אין יוצא לחולין על ידי ביקוע אבל כשנתנו לחבירו ונתכוון להוציא מרשות הקדש יוצא לגמרי לחולין לפיכך הוא מעל וחבירו לא מעל והא דתנן במעילה ולקמן בשמעתין מייתי לה אין מועיל אחר מועיל אלא בהמה וכלי שרת בלבד היינו במתכוון לגוזלה והוציאו מרשות הבעלים והא דמפרש במעילה כגון שרכב על גבי בהמה ובא, חבירו ורכב לא איירי בהנאת רכיבה לחודה אלא במתכוין נמי לן לגוזלה ומיהו אינו

מועיל אלא א"כ נהנה שוה פרוטה דכיון דלא נפיק לחולין לאו מידי קא עביד אבל מידי דקדיש קדושת דמים מועיל בכוונת גזילה לחודה בלא הנאת שוה פרוטה כיון דמפיק לה לחולין ולענין למעול בבהמה וכלי שרת לא נפקא לן מידי בנתכוון לגוזלה אלא דבענין אחר אין חילוק בין בהמה וכלי שרת לדבר הקדוש קדושת דמים:

הואיל וסתם לן תנא כוותיה וא"ת והא בתרי מסכתי אין סדר למשנה והוה ליה מחלוקת בחדא מסכתא וסתם לן במסכתא אחריתי י"ל נהי דלא הוי סתם גמור מ"מ הוי כרבים כנגד יחיד:

גמרי קדש קדש ממעשר. תי' דבריש כיצד מברכין דרשי' קדש הילולים אחליה והדר אכליה והשתא ל"ל תיפוק לי מקדש קדש ממעשר. ותי' רבינו חיים דאיצטריך לשנים שאין מעשר שני נוהג ובענין זה יש בירושלמי בפ"ק דמסכת מעשר גבי פלוגתא דב"ש וב"ה יש לו חומש ויש לו ביעור דקאמר התם אתיא דר' יהודה כב"ש על דעתא דרבנן דר"מ כמה דב"ה אמר לא למדו נטעי רבעי אלא ממעות מעשר שני כמה דאת אמרת אין מעשר שני בשביעית דכוותה אין נטע רבעי בשביעית וכו' ועוד דייק התם ג' וו' שאין בהם מעשר שני לא יהא להם נטע רבעי א"ר יוסי ג"ו אע"פ שאין בהם מעשר שני יש בהם מעשרות שביעית אין בה מעשר כל עיקר. ונראה לתרץ דאי לאו הילולים הוה ילפינן קדש קדש משביעית שיהיה כל דין שביעית נוהג בנטע רבעי:

דלא כר' יוסי דאמר סמדר אסור וקידם סמדר לא מצי לאוקמי דאכתי לא מיקרי כרם רבעי:

הואיל ותנן בבחרתא כוותיה הוי מצי למימר דעדיפא מינה משום דקתני לה ב"ה כדאשכחן בשילהי מסכת שבת:

דף נה.

גמרא בבא לחוב בדמיהן. פירש"י דכך פדייה דמייתי שני דמים ומחלל הבהמה בתנאי הא' עולה והא' שלמים ולא נהירא דהא לא שייך מידי לפלוגתא דר"מ ור' יהודה הילכך נר"ל בבא לחוב בדמיהן היינו שבא לגזול בהמה זו מן ההקדש ולהוציאה מרשותו כדי להתחייב להקדש כל מה שנוכל לספק שגזל והשתא הוי כעין פלוגתא דר"מ ור' יהודה דפליגי במתכוין לגזול מן ההקדש אם מתחלל או לא ואתי נמי שפיר הא דפריך וקדושת הגוף מי מתחלא והתנן אין מועיל אחר מועיל דמיירי שנתכוון להוציא הדבר מרשות בעליו דבנהנה גרידא יש מועיל אחר מועיל אפילו בקדושת דמים כדפ"ל וקסבר ר' אושעיא דאע"פ דמתכוין לגזול מן הקדש מ"מ שרי כיון שמתכוין לשם שמים כדי לעשות

תקנה להקריב כל הספיקות ולר' יוחנן לא מיסתבר ליה הכי לפי שאין אומר לאדם עמוד וחטא בשביל שתזכה:

ההיא ר' יהודה היא וכו'. גם המקשה ידע מעיקרא דר' יהודה היא דכר"מ לא מתוקמא דכיון דס"ל דבשוגג אין מתחלל א"כ משכחת לה מועיל מועיל אחר מועיל אפי' בקדושת דמים אף אם נתכוון לגוזלה שהרי בשוגג אינה יוצאה לחולין ומעילה איכא משום דקא מתהני:

בקדשים קלים מי שמעת ליה דכיון שיש לו חלק בהם לא חשיב כמו מוציאו מרשות בעליו ומכניסו לרשות אחרת וא"ת מאי ק' ליה אפי' אי קדושת הגוף לא מיתחלא בקדשים קלים מ"מ יש תקנה לדבר דזכרים שימצאו יכולין ליקרב זבחי שלמים ם על תנאי אם עולות הן הרי מתכוין לגזול וחוזר ומשלם עולות אחרות תחתיהן והם עצמן יהו שלמי נדבה ואם שלמים היו הנך עולות יהיו נדבה. ועוד תי' ניחוש דילמא בכור ומעשר נינהו דלא שייך בהו חילול דבכור קדושתו מרחם ומעשר נמי מאליו קדוש וצ"ל דלהאי שינויא נמי דבא לחוב בדמיהן לעולם צריך להמתין לבהמה עד שתומם ותאכל בתורת בכור ומעשר אלא דלהך שינוייא יכול להפקיע כל ספק קדושה שעליה בלא מום הילכך גם קדושת שלמים צריך להפקיע ממנה:

דף נה:

גמרא מייתי ב' בהמות ומתנה וא"ת והא עולה ושלמים בעו סמיכה ואי איפשר אלא בבעלים כדדרשינן ידו ולא יד שלוחו ואע"ג דסמיכה לא מיעכבא מ"מ לכתחילה אין לעשות בלא סמיכה כדפר' בפ' כל הגם גבי השולח חטאתו ממדינת הים והא בעי סמיכה וי"ל דהכא כיון דא"א לתקן בענין אחר שרי והא דפרי' בפ' התערובות גבי הא דתנן קדשים שנתערבו מין במינן זה יקריב לשם מי שהוא וזה יקריב לשם מה שהוא והא בעי סמיכה והתם נמי אי אפשר לתקן בענין אחר י"ל דאיפשר לתקן ברעיה שירעו עד שיסתאבו ויביאו הבעלים קרבנות אחרים:

דמייתי נמי תודה אבל להתנות אי אפשר דתודה נאכלת ליום ולילה ושלמים לב' ימים ולילה א' ואין מביאים קדשים לבית הפסול וגם גבי אשם נמי לא מצי לאתנויי מהאי טעמא. מיהו ק' מהא דמשני פסח שלא בזמנו שלמים מאי קא משני והלא פסח שלא בזמנו הקרב שלמים נאכל ליום ולילה כדאיתא בפסחים פ' האשה גבי שכח רבו מה אמ' לו לכך צריך לפרש דאתיא כר"ש דשמעת ליה בפ' התערובות דמביאים קדשים לבית הפיסול והא דלא משני גבי תודה דמתני משום לחם. דאי הוו שלמים הוו חולין

לעזרה כדקאמר בפ' התודה גבי תודה שנתערבה בתמורתה וגבי אשם נמי לא מצי לשנויי דמתנה משום דשלמים טעונים נסכים ואשם אינו טעין נסכים כדתניא בפ' שני מדות ועל הנסכים אינו יכול להתנות דנסכים הבאים עם קרבן הם לספלים והמתנדב נסכים מזלפן על גבי האישים כדאיתא בזבחים פ' כל התדיר. ומיהו ק' דפלוגתא דתנאי התם והוה מצי לאוקומי כמ"ד לספלים ועוד כי פריש דילמא אשם מצורע ואשם נזיר ומשני לא שכיחי דמשמע דתרוויהו איצטריכי לשנויי הכי וגבי אשם מצורע הוה מצי לשנויי דמתני שהוא טעון נסכים כדתנן בפ' שני מדות ונ"ל דפשיטא ליה לתלמודא דתנא לא מספקא ליה שיהא אשם מדלא קתני זכרים עולות ואשם:

שלא בזמנו שלמים הוי וא"ת כיון דבזמנו מיזהר זהירי ביה לא משכחת לה שלא בזמנו וי"ל שלפעמים שהפסח חולה ומפריש אחר:

אין לוקחין בהמה ממעשר שני פרש"י משום שמא תכחיש מחמת טורח הדרך ולא צריכינן להך טעמא אלא כדמפרש טעמא בלולב הגזול וחכ"א על שחוטים מתחללים על חיים אין מתחללין שמא יגדל עדרים עדרים ואפי' לר"מ דפליג עלייהו וקאמר מתחללים על בהמה חיה ועוף ה"מ בזכרים כדקאמר עולא התם מחלוקת בזכרים ומפרש בירוש' דבזכרים פליגי אי גזרינן אטו נקבות דבנקבות אפי' בדיעבד אין מתחללין והך ברייתא לא אתיא כר"מ דלדידי' אפי' לכתחלה מתחללין כדתניא בתוספתא דשביעית א' שביעית וא' מעשר שני מחללין אותה על חיה ועוף ועל בהמת חיה ועוף בעלת מום דברי ר"מ וחכ"א לא אמרו אלא בשחוטים והאי דנקט בפלוגתייהו דר"מ ור' יהודה מתחללין דמשמע בדיעבד כדדייק בפ' הזהב מתחללין ואין מתחללין מיבעיא ליה לרבותא דחכמים נקטיה דאפי' בדיעבד אין מתחללין והך ברייתא דהכא ע"כ רבנן היא ומודו רבנן דאם לקח במזיד תעלה ותאכל במקום כמו שמפרש ר' יהודה שלקחן מתחלה לשם שלמים דאז לא גזרו בדיעבד שמא יגדל והא דאמרי' בסנהדרין דאמרי' דאימתי ר' יהודה לפ' ובמה לחלוק ה"ק אימתי לעולם לפרש ובמה פעמים לחלוק ופעמים לפרש:

דף נו.

גמרא בשוגג יחזרו דמים למקומם משום דהוי מקח טעות שאילו ידע המוכר שהם מכר לא היה מוכר לו באלו הדמים משום טירחא דאורחא ורש"י פי' משום טעותא דלוקח דטריחא ליה מילתא להוליך הבהמה לירוש' ולישנא דיחזרו משמע בפי' דאי הוי משום טעותא דמוכר הול"ל תחזור הבהמה למקומה:

במתכוין להוציא מעות מעשר שני. פרש"י כגון שלקחה לאוכלה חוץ לחומה וקנסי' ליה למוכר משום דעבר על ולפני עור לא תתן מכשול וק' לפירושו דלא דמיא שפיר להך דבמזיד קדש לר' יהודה דאשה לא קא עברא על ולפני עור לא תתן מכשול ועוד אמאי קנסי' למוכר כיון שאין קדושת מעשר על הדמים כי אם על הבהמה ולא מצי מוכר למיעבד איסורא אמאי קנסי' הני משום דעבר אלפני עור אין זה דומה למושיט כוס של יין לנזיר ואבר מן החי לבני נח דה"מ דקאי בתרי עברי דנהרא אבל הכא קודם לכן נמי היה המעשר שני ביד הלוקח ועוד דמה הועילו חכמים במה שאמרו יחזרו דמים למקומם כמו שרצה להאכיל הבהמה חוץ לחומה כך יאכל הדמים הילכך נראה לי במתכוין להוציא מעות מעשר שני לחולין כגון שהתנה שלא תחול קדושת המעות על הבהמה וקרי ליה מתכוין להוציא מעות מעשר שני לחולין לפי שהמוכר יסבור דפקע מינייהו קדושת מעשר ויבוא לאכלן חוץ לירושלם ואע"פ שהתנה ס"ד כיון שנתן לו בהמה תחת המעות אין במעות קדושת מעשר והשתא ניחא דקנסי' למוכר משום דלאו עכברא גנב אלא תורא גנב. וניחא נמי הא דפריך מבמזיד קידש ולא חיישינן שמא תאכלם האשה חוץ לירושלם ומשני אשה יודעת וכו' דבהא ליכא למיטעי שיתחלל מעשר שני על האשה אבל מוכר טעי כיון דנתן לו בהמה דחזיא למיכל תחת המעות יצאו לחולין אע"פ שהתנה:

אין לוקחין בהמה טמאה וכו'. לאו דוקא הני דאפי' חלוק ומכנסים נמי והכי קתני ברי' פרק שני דמעשר ב' ניתן לאכילה ושתיה וסיכה זה הכלל כל שהוא חוץ לאכילה ושתיה וסיכה אין לוקחין ממנו. ותי' הא מנ"ל אי משום דרשי' בפ' בכל מערבין מה הפרט מפורש פרי מפרי וגדולי קרקע היינו דוקא לחלל המעות עליהן אבל במקום שאין המעות מתחללין בגון שאותו שמוכר לו המלבושים רוצה לאכול המעות בירושלם לא שמעינן מהתם שיהא אסור. ונ"ל לאסרו מהאי טעמא דשמעתין לפי שהמוכר לא ידע שהמעות בקדושתם ואתי לאכלן חוץ לירושלם ומיהו אין טעם זה מספיק לאדם חבר דידע. ובירושלמי דמסכת מעשר שני ובמסכת שבת דריש לא נתתי ממנו למת במה אנו קיימים אם להביא לו ארון ותכריכים אפי' לחי אסור אלא איזהו דבר שאסור למת ומותר לחי הוי אומר זה סיכה וק' דתנן במסכת מעשר שני לא נתתי ממנו למת להביא לו ארון ותכריכים משמע הא לחי מותר וי"ל דמדאורייתא שרי ומדרבנן אסור כדפרי' טעמא אע"ג דהירושלמי קאי אקרא אסמכתא בעלמא נקטיה:

יאכל כנגדן בירוש' פירש"י שהמעות שהם בכל מקום יתחללו על אלו והק' ריב"א דבמרובה בשמעתא דצנועים משמע שאין יכול לחלל דבר שאין בידו אע"ג דצנועים פליגי התם ק"ל כר' יוחנן דלית ליה כצנועים ואו' דקנסא בעלמא הוא וכן מוכח בסמוך

דקנסי' ליה למוכר ועי"ל שיכול לחלל המעות שביד המוכר מידי דהוה אפודה מעשר שני של חבירו דפדוי משום דזכות הוא לחבירו וזכין לאדם שלא בפניו אבל גבי צנועים ליכא למימר הכי לפי שהכרם רבעי אינו של עניים כי שלא כדין לקטוהו ואפי' הן לא יוכלו לחלל וזכיה אינה מועלת מטעם שליחות:

דף נו:

גמרא הא לא ברח קנסי' ליה למוכר אברייתא דלעיל דקתני בהדיא יחזרו דמים למקומן הוה מצי לאקשויי נקנסיה ללוקח אלא אגב דמפ' שמואל הכא בשברח מקשה ליה אדיוקא דיליה הא לא ברה וא"ת טיבותא היא לגבי המוכר שלא יהא זקוק לעלות ולאכול הדמים בירושלם. וי"ל דקנסא הוא לגבי המוכר לפי שאם היה הלוקח זקוק לאכול כנגדן בירו' היינו מחייבין אותו לחלל עליהן מעות שביד המוכר מאחר שהמוכר בפנינו והיינו דפרי' לקנסיה ללוקח לעשות בענין זה וא"ת מאי פרי' לקנסיה ללוקח וכי אין טוב שנקנוס שניהם בחזרת המקח כיון דשניהם פשעו ממה שנקנוס הא' לבדו וי"ל דחזרת המקח סתם לא חשבינן ליה לגבי לוקח קנס אבל סתם מוכר הוא תגר וכשאינו מוכר הוא מפסיד וא"ת מה קנס הוא זה ללוקח כשיאכל כנגדם טפי מחזרת דמים למקומם בין כך ובין כך צריך הוא להעלותן וי"ל משום מקח זה לא עשה אלא משום מעות מעשר שני שהיו בידו ועתה שהוציא אלו המעות וצריך להעלות אחרים כנגדם זהו קנס:

במשנה המקדש בערלה וכו'. וא"ת והא שרי לאתהנויי בה שלא כדרך הנאתו כדאי' בפ' כל שעה דהוה שייף לבריה בגוהרקי דערלה ועוד דערלה וכלאי הכרם בשריפה ותנן בשילהי תמורה כל הנשרפין אפרן מותר וי"ל דמיירי בדליכא אלא שו"פ בצמצום ונהנה כדרך הנאתו ולפי מאי דפ"ל שאין אשה מתקדשת אלא בדבר שהמכר חל ניחא:

בצפורי מצורע מדנקט צפורי מצורע משמע שניהם השחוטה והמשולחת דאין לומר ציפרי דעלמא דא"כ ליתני שוורים הנסקלים והא דקאמר בגמ' וזה אשר תאכלו לרבות המשולחת היינו לאחר שילוח כדקאמר רבא לא אמר שלח לתקלה אבל קודם שילוח אסורה ואע"ג דלאחר שילוח תהא מותרת השתא מיהא לא שויא מידי:

אינה מקודשת הא דלא חשיב ע"ז משום דבעי למיתני סיפא אם מכרן וקדש בדמיהן מקודשת וע"ז תוספת דמיה ופיגול ונותר וטמא הם בכלל קדשים דלעיל וחטאו' המיתות וקדשים שהפילו דתנן בסוף תמורה לא חש לשנות דבקדשים לא קא מיירי ועי"ל תנא ושייר ולהכי לא תנן חמץ בפסח דתנן בסוף תמורה ועוד דילמא ר' יוסי הגלילי היא

דאמר חמץ בפסח שרי בהנאה אבל אין לומר דלא תני ליה משום דבפלגותא לא קא איירי דהא תני בשר בחלב אע"ג דהוי פלוגתא:
מכרן וקדש בדמיהן מקודשת וא"ת והא הני דמים לאו דידיה נינהו כי צריך להחזירם כיון שמכר לו בהם איסורי הנאה וי"ל כגון שמכרן לגוי או לישראל והכיר בהם דהוי מעות מתנה:
מכרן וקדש בדמיהן מקודשת במסכת ע"ז פ' רבי ישמעאל פירש"י דהוא אסור להתהנויי מהנך דמים לפי שהם דמי ערלה בידו אבל לאשה שרי לאיתהנויי שאינן דמי ערלה גבי דידה ואע"פ דנהנה במה שמתקדשת בו גבי קידושי אשה לא החמירו כ"כ ולא אסרו ליקח מהנך דמים אלא כגון פירות וכלים שהוא דבר הניכר ונראה א"ג גבי קידושי אשה התירו משום ביטול פריה ורביה ומודה רש"י לדידה נמי שרו מדאורייתא כיון דלא תפסי דמייהו וכן משמע בפ"ק דחולין גבי חמצן של עוברי עבירה אחר הפסח מותר מיד מפני שהן מחלפים ומסיק משום דלא שביק היתירא ואכיל איסורא ואם היו המחליפים אסורים מן התורה מה היו מרויחים בחילוף וכן פרש"י התם דאע"ג דבחמץ של גוי הנחלף בשלהם נמי איכא איסורא שהוא משתכר באיסורי הנאה מ"מ כל מה דמשכחי התירא טפי שקלי. ונראה שמדקדק רש"י לאסור מדרבנן מהא דאמרי' בנדרים פ' השותפים ב רמי בר חמא קונם פירות אלו על פלוני מהו בחלופיהן וכו' ת"ש המקדש בערלה וכלאי הכרם ודייק מדקתני סיפא מכרן וקדש בדמיהן מקודשת אלמא חליפי איסורי הנאה מותרים ידחי דילמא לכתחלה הוא דלא הא דיעבד עבד וא"ת א"כ מאי פריך בריש פ' בתרא דע"ז גבי השוכר את הפועל לעשות עמו ביין נסך שכרו אסור מ"ט אלימא משום דאסור בהנאה שכרו אסור הרי ערלה וכלאי הכרם דאסירי בהנאה ותנן מכרן וקדש בדמיהן מקודשת האי מאי קשיא ליה הא אמרי' לכתחלה אסור ליהנות וי"ל דמשמע ליה דאסור בין לדידיה בין לאחריני כמו יין נסך הלכך פריך לאחריני אסור מ"ש מחליפי ערלה דשרי לאחריני כדאשכחן בהדיא גבי חמצן של עוברי עבירה שמותר לאחר הפסח מיד מפני שהן מחליפי':
מנין שלא יהנה ממנו בפ' כל שעה מפ' אמאי לא נפקא לן הנאה מלא יאכל:
ולא יצבע בו ולא ידליק בו את הנר אע"ג דאתרבי שאר הנאות איצטריך לרבויי הני משום דצביעא חזותא בעלמא הוא כדאמרי' בהגוזל קמא והדלקה משום שכלה האיסור בהדלקה וא"ת והא בפסחים פ' כל שעה שריפה עצים דאיסורא להדלקה למ"ד אין שבח עצים בפת ולא משבח עצים אלא בשרשיפא וי"ל דלא דמי דשמן הוי בעין כשהוא דולק אבל עצים משום גחלת והשלהבת אינה באה אלא מן הגחלת וא"ת מאי שנא הכא

דמצריכי קרא לאיסור הדלקה וגבי תרומה מצריכי קרא להיתר הדלקה דאמרי' שלך תהא להסקה תחת תבשילך וי"ל משום דסד"א נילף ממעשר הקל דאמרה תורה לא בערתי ממנו בטמא כדאיתא בפ' במה מדליקין:

ולא יצבע בו. תימא דתנן בפ' י"א ממסכת תרומה אין סופגי' את הארבעים משום ערלה אלא על היוצא מן הזתים ומן הענבים ומפרש רבי יהושע טעמא בפ' העור והרוטב משום דגמר ערלה פרי פרי מבכורים אבל היוצא משאר פירות מותרים מן התורה והאיך יאסר לצבוע במשקיהן מן התורה וכ"ש במים ששורים בהם את הקלפים וי"ל דלא איצטריך קרא אלא למעוטי שלא יצבע במי זתים וענבים אי בממשות של עפרורית הקלפים הנטחנים ומיהו לא יצבע דקתני בברייתא מיירי שפיר בכל ענייני צביעה דערלה ומדרבנן ומיהו ערלה לא איצטריך אלא לכדפירישית. א"נ י"ל דפרי גמר ערלה מבכורים ולהכי קא ממעט משקה דיליה אבל שומר לפרי דאיתרבי מאת פריו את הטפל לפריו לא אימעט משקה דילי' דליכא למעוטי פרי מפרי מבכורים דבכורים ליתנהו בשומר לפרי ואין לתמוה דהיאך יהא טפל חסור מן העיקר דטעם איכא למילתא כדפרישית:

אינו יודע שנבלה היא וכו'. וא"ת דילמא לבן פקועה איצטריך קרא דאינו טעון שחיטה וכי תימא דלא מיקרי שור הא לענין פטר חמור מיקרי שה כדאמרי' פ"ק דבכורות ואפילו פר שחוט מיקרי פר וכ"ש בן פקועה וי"ל דלר"מ דאמר בן פקועה טעון שחיטה ניחא ואפי' לרבנן סמיך אהא דדרשי' במסקנא ואע"ג דעבדיה כעין בשר מאת בשרו וכ"ת כל זמן דלא מסיק אדעתיה מהאי דרשא הוה ליה למיפרך מבן פקועה וי"ל דבלא"ה פריך שפיר. ועי"ל כיון דפקועה הוי כשחוט קודם שנגמר דינו וסקילתו זו היא שחיטתו אפ"ה אסור א"כ כ"ש שחטו לאחר שנגמר דינו דאסור בהנאה:

וכדר' אבוה לרווחא דמילתא נקטיה דבלאו ר' אבהו לא איפשר לאוקמה אלא להנאה דלאכילה לא איצטריך. תי' מאי קאמר וכדר' אבהו הא אפי' לחזקיה נמי לא יאכל לאיסור הנאה משמע י"ל דלחזקיה ניחא דמדכתב רחמנא לא יאכל דמשמע איסור הנאה ולא כתב לא תאכל לא תאכלו דמשמע איסור אכילה והא אם אינו ענין לאיסור אכילה דמסקול יסקל נפקא תנהו ענין לאיסור הנאה אלמא לא אתי קרא להיכא דסקליה מיסקל א"נ לר' אבוה לא מצי למיכתב איסור אכילה דלא משמע נמי איסור הנאה:

אימא היכא דבדק צור. יודע היה מר זוטרא דשחיטת צור כשירה אלא דס"ל כיון דהך שחיטה סקילה אסרה תורה, ומשני אטו סכין כתיבא בהדיא ולא אתי צור אלא מריבויא כך היא עיקר שחיטה בצור אפי' לשחוט לכתחלה כמו בסכין לפי' אין לחלק כלל בין צור לסכין:

האי בעל השור נקי למאי אתא להנאת עור ואע"ג דברייתא דלעיל מוקמי' לה להנאת בשר אם לא נאמר קאמר אי לאו דילפי' הנאת בשר מלא יאכל הוה ילפי' ליה מבעל השור נקי:

דף נז.

גמרא כיון שהגיע לאת אלהיך תירא פירש אע"ג דאמרי' בפ"ק דהשוה הכתוב מוראת אב ואם למוראת המקום לא הוה ניחא ליה למידרשיה לאוקומי לעשה יתירה. א"נ לא משמע ליה לרבות מאת הסמוך לשם אלא כעין יראת השם ואע"ג דואהבת את ה' קדים לאת ה' אלהיך תירא לענין אהבה הוה ניחא ליה למידרש לרבויי אב ואם או ת"ח אבל לא לענין יראה:

לרבות ת"ח וא"ת מפני שיבה תקום ל"ל תיפוק לי מהכא י"ל דהכא ברבו דוקא כדאמרי' מורא רבך כמורא שמים או ברב מופלג כעין רבו:

כפרה כתיב בה כקדשים בפ"ק דכריתות דריש מקרא אחרינא גמר המפטם את הקטורת דקאמר תרומת הדשן ועגלה ערופה שני כתובים הבאים כא' תרומת הדשן דכתיב ושמו אצל המזבח מלמד שטעונים גניזה עגלה ערופה וערפו שם את העגלה בנחל מלמד שטעונה גניזה. תימא למה לי תרי קראי בעגלה ערופה ודוחק לומר דמאן דדריש האי לא דריש האי ועוד בפ' אין מעמידין יליף יין נסך מזבחי מתים שם מעגלה ערופה דכתיב בה כפרה כקדשים וכיון דבלא"ה הוצרך להזכיר קרא דשם משום ג"ש לא הוה ליה למינקט התם כמאן דדריש ליה מכפרה כיון דאיכא נמי דדריש ליה מדכתיב שם ונ"ל דתרוייהו צריכי דאי מכפרה הוא ה"מ מחיים אבל לאחר עריפה לא כדקאמר התם ובסוף כל הבשר דאין לך דבר שנעשית מצותו ומועילים בו להכי איצטריך וערפו שם לאסור עריפה ובשם להודה לא סגי דאיצטריך למכתב כפרה לאשמועינן דטרפות פוסלת בה כדאמרינן בפ"ק דחולין ולאשמועינן דעריפתה מטהרתה מידי נבלה כדאמרינן בזבחים בסוף פ' חטאת העוף ומיהו ק' דבשמעתין הו"ל לאיתויי קרא דשם דשמעינן מינה דנאסרה אחר עריפה ונ"ל דמשם לחודה הוי אמי' אחר עריפה אסרה הכתוב כדמשמע וערפו שם אבל מחיים לא הילכך מייתי הכא קרא דעיקר איסורא והנך שינויי איתנהו למ"ד בפ' בתרא דכריתות דעגלה ערופה נאסרת מחיים אבל למ"ד אינה נאסרת מחיים משם לחוד שמעי' לה וי"ל דמשם לחודיה לא שמעי' איסורא דנהי דבעי' גניזה בהנאה מיהא לא מיתסרא ואע"ג דאיסור הנאה בבגדי כהונה לא ילפינן אלא משום דכתיב שם מלמד שטעונים גניזה היינו משום דההוא שם לא איצטריך אלא לאיסור הנאה שהרי

לא היה פושטן ממש בעזרה וגונזן בעזרה והא דמשמע בפ' בתרא דע"ז דעץ שנתלה עליו וסודר שנחנק בו אסורים בהנאה ולא שמעינן אלא משום דנצריכינהו קרא גניזה כדאמרינן בפ' נגמר הדין מכי קבור תקברנו היינו משום דאיתקש למת שנקברים עמו והא דדרשי' בפ' בתרא דע"ז דע"ז של ישראל אינה בטילה עולמית משום דכתיב ושם בסתר שטועים גניזה היינו משום דע"ז אסורה וזו הטעונה גניזה לאוקמה באיסורא בא הפסוק:

גמר קיחה קיחה מעגלה ערופה לאו נ"ש ממש הוא דלפי המסקנא יליף מכשיר ממכפר במה מצינו:

מי אית להו גבול אחרינא דאין שייך למימר הבאת ציפורים כנגד הורדת העגלה כתיב בקרא והורידו זקני העיר את העגלה ויש בה מצות הורדה אבל מצות הבאת ציפורים לא כתיבא ומיהו לא עסקינן שהם כבר אצלו ולקיחה דכתיב בקרא ולקח למטהר היינו הפרשה כך אמרי' אין הקינין מתפרשין אלא בלקיחת בעלים או בעשיית כהן:

ואי ס"ד מחיים אסורה פירוש ש דנפקא לן מעגלה ערופה אמאי איצטריך אשר לא תאכלו למסרינהו לאחר שחיטה א סורא דמחיים להיכן הלך אלא ש"מ דמשעת שחיטה הוא דמיתסרי ומהכא הוא דנפקא לן. וא"ת תינח איסור אכילה איסור הנאה מ"ל דלא אשכחן מאן דאית ליה דלא תאכלו משמע איסור הנאה אלא לר' אבהו כדאי' לעיל וי"ל דהאי קרא דלא תאכלו משמע איסור הנאה דרשי' מיניה שחוטה ומשולחת מדכתיב לשון רבים דכתיב לא תאכלו מהם ועוד מדאיצטריך כל צפור טהורה להתיר משולחת היינו משום שכבר נאסרה מקרא דלא תאכלו מהם וה"נ אמרי' במתני' דתרווייהו אסירי ואסור דמשולחת מחיים היינו הנאה הילכך לא תאכלו משמע ליה איסור הנאה ולנ"ל דאיכא למימר דמדלא תאכלו שמעי' דאם שחט המשולחת קודם שילוח אסורה באכילה. ונראה לומר דר' יוחנן נמי יליף מכשיר ממכפר וס"ל דעגלה ערופה לא נאסרה מחיים וקרא דלא תאכלו איצטריך ללאו:

לאחר שחיטה מיבעיא וא"ת דילמא איצטריך משום דאין לך דבר שנעשית מצותו ומועלין וכו' וי"ל כיון דסתם קתני ולא מפ' א"כ לא מרבינן שחוטה אחר גמר מצותן אלא קודם גמר מצוה והיינו דבשילהי כל הבשר דדחיק לאשכוחי ג' כתובים הבאים כא' שנעשו מצותן וכו' לא מייתי מצפורי מצורע. ומשני מהו דתימא מידי דהוה אקדשי' וכו'. ואע"ג דקדשים לא מכשר שחיטה עד שיזרק הדם דליכא לא זריקה ולא הזאה הול"ל דשחיטה לחוד מכשר דטבילת עץ ארז ואזוב לא דמי לזריקה והזאה דלא אתיא אלא לטהר את המצורע:

ונמצאת טריפה. פירש"י דס"ד שבדק בסימנים ונמצאת טרפה בשחיטה דאי טרפה מעיקרא כגון שניקב קרום של מוח או שנחתכו רגליה ל"ש למימר נמצאת ולפי' נראה דלשון נמצאת קא דייק מדדחיק לשנויי כגון שנמצאת טריפה בבני מעיים כדי להעמידה בטרפות שלא היה יכול לראות קודם שחיטה ושוב מחקו רש"י מפי' ונראה משום דאם נפסלה בשחיטה היא נבלה ולא קרי לה טריפה וי"ל דאתיא כר' עקיבא קודם שהודה לר' ישבב דנפסל בשחיטת נבלה הוא כדאיתא בחולין פ' השוחט ואמרי' נמי התם כאן קודם חזרה כאן לאחר חזרה:

תנאי היא דתנא דבי רבי ישמעאל וכו' נאמר מכשיר ומכפר וכו'. השתא דייק דמחיים מיתסרא מדעשה מכשיר כמכפר וצפורי מצורע כעגלה ערופה ועגלה ערופה נאסרת מחיים כר' ינאי דאמר ירידתה לנחל איתן אוסרתה וק' דבפ' בתרא דכריתות גבי פלוגתא דעגלה ערופה מתי נאסרת רב הממונא אמר מחיים רבה אמר לאחר מיתה ודחיק לאשכוחי תנא כרב הממונא ומייתי לה מהכא דגמר מכשיר ממכפר והשתא היכי דייק לה דילמא זה וזה אינן נאסרים מחיים ולאחר שחיטה הוא דאיצטריך למילף מכשיר ממכפר ולענין ללמוד עיקר איסורא מייתי לה נמי לעיל אמתני' דקאמר צפורי מצורע מ"ל וי"ל דדייק התם משום דשני צפרים קא גמיר ממכפר אפילו המשולחת והיינו קודם שילוח ולאחר שילוח שרי' כדאמרי' בשמעתין הילכך הדר גמר מכפר ממשולחת והיינו לאסור מחיים והדר גמר נמי שחוטה ממכפר שתאסר מחיים:

דף נז:

גמרא הרי רובע ונרבע הכא משמע דשור הנסקל נאסר מחיים. וק' מהכא לר"ת שפי' דאינו נאסר מחיים מתוך קושיא שהקשה לו הריב"ן אהא דאמרי' באלו הנשרפים דשור שלא נגמר דינו שנתערב בשוורים אחרים שנגמר דינם כולן פטורים ואמאי פטורים הא אסירי בהנאה כיון דרובן נגמר דינן הוו אסירי כולהו דאפי' אחד שנגמר דינו שנתערב באלף כולן (בשור) אסורים כדתנן בזבחים כל הזבחים שנתערבו בחטאות המתות או בשור הנסקל אפי' א' בריבוא ימותו כולם והשיב לו ר"ת דשור הנסקל אינו נאסר מחיים אלא כשנסקל או אפי' שחטו דהא לא יאכל את בשרו כתיב דמשמע היכא דהוי כעין בשר דמת או שחטו ואי לאו הכי דרבי קרא לא הייתי אוסר שחטו לאחר שנגמר דינו אבל מחיים לא אשכחן דרבי הילכך בהנהו דנתערבו כיון דאי איפשר לסוקלן מותר לחרוש בהם ולעשות כל מלאכה אבל בהנהו דקדשים אפילו ישהא אותם וירעו ע"י שיסתאבו אי איפשר לעשות בהן דבר דפסולי המוקדשין אסירי בגיזה ועבודה הילכך ימותו והא

דפריך בשמעתין הרי רובע ונרבע דהיינו משום דאסירי משום דאסור לענות דינם או א"נ ה"פ ל"מ בעלי חיים שחל עליהם איסור מחיים ליאסר לא מחיים ולא כשישחט או ימותו והא דפריך והרי רובע ונרבע דמחיים חל עלייהו איסור זה עד גמר דין ליאסר כשנשחטו או ימותו ועוד תי' ר"ת בע"א דאפי' אסירי מחיים בהנאה כשנתערבו לא הטריחוהו חכמים לא לסוקלן ולא לכונסן לכיפה או לעורפן בקופיץ או לקברן דליכא למיחש כולי האי לתקלה כי ההיא דזבחים לפי ששור הנסקל אינו אסור אלא כדרך הנאתו כדאיתא בריש כל שעה (דף כ"ד) פרט למניח חלב של שור הנסקל על מכתו אבל התם בכל ענין שייכא מעילה אפי' נשען על גביו. ועי"ל דאע"ג דאסירי בהנאה וצריך לבערן מן העולם דלא ליתו לידי תקלה מ"מ נפקא מינא במאי דפטורים דאינו אסור לענות דינם לרבנן כמו לר' יהודה:

הרי רובע ונרבע וכו'. משמע הכא דרובע ונרבע אסורים בהנאה וכן משמע בפ' בתרא דבכריתות דקא' התם שאם העידו עדים ששורו נרבע אע"פ שהוזמו כל המחזיק בו זכה לפי שנתייאש ותימא מהיכא יליף לה אם משור הנסקל שנהרג הא לגבי לדונו בכ"ג בעי' תרי קראי בפ"ק דסנהדרין ואפי' לרובע ונרבע בעינן תרי קראי ושמא בשום דוכתא דריש לה מקרא:

אלא שעומד בעיר ויזרקנה חוץ לחומה וצ"ל לאו דוקא שהוא עומד בתוך העיר שלא היה עוסק בטהרת מצורע לפנים מן החומה דמצורע משולח חוץ לג' מחנות אלא בצד העיר היה עומד וזורח כלפי חוץ לאפוקי שלא יזרקנה לצד החומה ורש"י פי' שעומד בתוך העיר וזורקו לחוץ לחומה ולפי' צ"ל שהכהן היה עומד בפנים והמצורע בחוץ א"נ לאחר הזאה היה הכהן נכנס לעיר וזורקו חוץ לחומה משום דקרא הכי משמע דכתיב ושלח על פני השדה מכלל דקאי בעיר ומשלח בחוץ:

לא אמרה תורה שלח לתקלה. תימא בין לרבא בין לר"ש דדריש ליה משדה למה לי כל צפור טהורה להתיר משולחת וי"ל דאסמכתא בעלמא היא כדפירש"י. ועי"ל דדרשא דשדה השדה וסברא דלא אמרה תורה וכו' אינן כ"כ פשוטות דלא שמעי' התירא מינייהו אלא אהני דלא תאמר איפוך אע"ג דבפ' כל הבשר ובשילוח הקן דלוקח האם על הבנים לא מיתסר מכל מה שתיעבתי לך הרי הוא בבל תאכל משום דלא אמרה תורה שלח לתקלה. וי"ל דשאני התם שלא מצי' בה איסור כלל הילכך אין לנו לאסור אותה משום דכל שתעבתי לך משום סברא דלא אמרה תורה שלח לתקלה אבל הכא דנאסרה קודם שילוח לית לן למישרא משום הך סברא (אסור באכילה ומותר בהנאה):

ונאמר להלן ואנשי קדש תהיון לי. וא"ת ונילף קודש קודש מנותר וי"ל דהני דמו אהדדי עם קדש לאנשי קדש דמישתעי תרוויהו בקידושי ישראל:

אי מה שלי בשלך ענוש כרת אף שלך וכו' אע"ג דאין עונשין מן הדין היינו עונש ב"ד: מה שלי בשלך שכן ענוש כרת. עוד ה"ל למיפרך מה לשלי בשלך דאפילו בפנים לא משתרו אלא בשחיטה וזריקה אבל בשלך בשלי בשחיטה לחודה משתרא משתרו מבחוץ:

ת"ל ושחטו ושחט אותו ושחט אותו. פי' רש"י חד לחיה וחד לעופות וחד לאיסור אכילה אע"ג דקתני מרבה אני את החיה ה"ק אי לאו כתיב קרא איכא לרבויי בדוחק אבל לרבות בעלי מומין לא צריך כלל כיון שהם ממין הבשר. וטפי נראה כגירס' הספר דגרסי' ת"ל ושחטו ושחט אותו ושחט אותו יכול לא ישחוט ואם שחט יהא מותר ת"ל כי ממך המקום וזבחת מה שאתה זובח בקרוב מקום אתה אוכל ואי אתה אוכל מח שאתה זובח בקרוב מקום מכאן לחולין (שלא ישחטו) [שנשחטו] בעזרה שלא יאכלו אותו תלתא קראי לאיסור שחיטה חד לבעלי מומין וחד לחיה וחד לעופות:

מרבה אני את החיה שהוא בשחיטה כבהמה אבל עופות אפילו למ"ד יש שחיטה לעוף מן התורה מ"מ הכשירו בסימן א':

דף נח.

גמרא ורמינהי רש"א וכו' וכן חיה שנשחטה בעזרה. לכאורה היה נראה דלמ"ד חולין בעזרה דאורייתא חיה נמי דאורייתא דהא מקרא דרשי' לה לעיל אבל ק' דבפ' כסוי הדם דייקי' אהא מילתא דר"ש אא"ב דאורייתא היינו דגזרי' חיה אטו בהמה אא"א דרבנן בהמה נמי דילמא אתי למיכל קדשים בחוץ. היא גופה גזירה ואנן ניקום וניגזר גזירה לגזירה. משמע דמ"ד נמי דאורייתא לא הוי חיה אלא גזירה ואו' ר"ת דר"ש פליג אההוא תנא דלעיל דדריש חיה מקרא וא"ת ולמ"ל לתלמודא הא דהיה מדרבנן לר"ש טפי מלתנא דלעיל וי"ל מדקתני וכן חיה ולא כייל להו בהדייהו וליתני חולין שנשחטו בעזרה ישרפו א"נ מדלא קתני עופות משמע דבחיה גזר ובעופות לא שייך למיגזר וק' דבפ' כסוי הדם פטרי' חולין בפנים מכסוי והיינו כר"ש דאמר שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה אלמא חיה בעזרה לר"ש דאורייתא מדקרי לה שחיטה שאינה ראויה הא דקאמר ר"ש דחיה בעזרה דרבנן לענין זה לא ראה ר' דבריו וא"ת מאי פריך הכא מר"ש לר"ש לישני הא דקאמר ר"ש דחולין בעזרה מקודשת היינו בחיה וי"ל דסתם חולין בעזרה משמע בהמה כדמוכח ברייתא דקתני חולין שנשחטו בעזרה ישרפו וכן חיה ולפ' רש"י אין

צריך לדחוק כל זה דמשמע דפשיטא דאיסור חיה בעזרה דאורייתא כמו בהמה אלא שהשריפה דרבנן תלמוד לומר ישרפו ולא סני להו בקבורה אלמא אסירי מן התורה דאי אמרת מדרבנן מי מחמירין כולי האי נהי דבהמה גזרינן אטו פסולי המוקדשין דלא לימרו פסולי קדשים נקברים אלא אי חיה הוא אי אין עיקר איסור דידה מן התורה מהיכא תיתי הא ליכא למיגזר אטו קדשים ולמה שריפה ואפי' קבורה אלא ודאי איסור מדברי תורה ושריפה מדברי סופרים ובבהמה גזור דלא ליתו למימר קדשים פסולים בקבורה והתורה אמרה ישרף ובחיה נמי שלא תחלוק כדין חולין שנשחטו בעזרה שהשוו חכמים את דבריהם שלא יפקפקו בהם. ומיהו נ"ל דסוגיא דכסוי הדם לא מוכחא כפי' מדקאמר אלא א"א דרבנן בהמה טעמא מאי דילמא אתי (למיכל קדשים בחוץ היא גופה גזירה וכו' משמע דעיקר איסור קאמר דהוי גזירה דאי בשריפה האי ה"ל למימר בהמה טעמא מאי דילמא קדשים בחוץ בקבורה וכו' מי איכא לפרושי הכי אא"ב דאורייתא ה ינו דגזרי' שריפות חיה אטו שריפת בהמה אא"א דרבנן אפי' איסורא לא הוה ליה למיגזר בחיה והשתא משמע הכא דמידי דלא מיתסר בהנאה אלא מדרבנן אשה מתקדשת בו ונראה לדקדק מתוך זה דתקרובת ע"ז אסור בהנאה מדאורייתא דתניא בתוס' דמכלתין המקדש ביין נסך ובע"ז ובעורות לבובי' אע"פ שקידש בדמיהן אינה מקודשת ומיהו [יש] לדחות שיש דברים שהחמירו חכמים באיסור הנאה דידהו שאין אשה מתקדשת בה כדאשכחן בריש כל שעה גבי מקדש בחיטי קורדינייתא משש שעות ולמעלה אין חוששין לקידושיו דאע"ג דלא הוי אלא מדרבנן והתם נמי פעמים שמתקדשת כגון חמץ דרבנן ושעות מדרבנן כדמפרש ר"ת דדוקא בחיטי קארדינייתא משש שעות ולמעלה אין חוששין לקדושיו ואע"ג דחיטי קארדינייתא קשי' וחמוצן דרבנן דמשש שעות ולמעלה היינו מסוף שש שעות דהוי מדאורייתא בריש פסחים ולא כמו שפירש"י מתחלת שש ולמעלה דלישנא משש ולמעלה משמע מסוף שש והכי נמי אמרי' בריש פסחים דכ"ע חמץ משש שעות ולמעלה אסור מנ"ל והיינו מסוף שש דמייתי עלה קרא דאסור מחצות ואילך וכן הא דאמרי' בערבי פסחים מט' שעות ולמעלה היינו מסוף ט' והא דקאמר בריש כל שעה עבר זמנו אסור בהנאה פשיטא לא צר כא לשעות דרבנן וכן הא דאמר רב גידל המקדש משש שעות ולמעלה וכו' הכי מייתי ראיה מדרב גידל כי היכי דבשעות דאורי' וחמץ דרבנן אין חוששין לקידושיו הכי נמי בחמץ דאורייתא ושעות דרבנן אבל אי הוו תרווייהו דרבנן חוששין לקידושיו:

מכרן וקדש בדמיהן מקודשת מנ"ל מדבעי תלמודא מנ"ל משמע דאי לאו קרא ה"א מסברא שהדמים אסורים משום דחוי כאלו נהנה מן האיסור עצמו. וק"ל א"כ מאי פריך

ונילף מיניה א"כ נישתוק קרא והיית חרם כמוהו וממילא ידענא דכל איסורי הנאה דמיהן אסורים וי"ל דהך סוגיא אתא כמ"ד חליפי חליפין אסורים בע"ז והשתא פריך שפיר ונילף מינה דאי לאו קרא נהי דמסתבר לומר דחליפי איסור הנאה אסורים חליפי חליפין לא מיסתבר למיסר. וא"ת והיכי ילפינן מע"ז להתיר שאר חליפי דילמא בע"ז הוצרך לאסור משום חליפי חליפין וי"ל דתרווייהו כתיבי בקרא והיית חרם משמע כל שאתה מהייה ממנו הרי הוא כמוהו דהיינו חליפי חליפין וכמוהו משמע חליפין ראשונים משמע הנחלף בו יהיה כמותו אלמא בשאר איסורי' אפי' חליפין מותרין:

ע"ז ושביעית ב' כתובים הבאים כא' אע"ג דשביעית לא ילפינן מע"ז דמה לע"ז שכן אסורה בהנאה מ"מ כיון דע"ז אתיא משביעית חשוב ב' כתובים הבאים כאחד כדאמרינן לעיל בפ"ק נכתוב רחמנא בהקהל ולא בעי מצה מיהו ק' דאכתי איצטריך למיכתב ע"ז דאי משביעית לא הייתי אוסר חליפי ע"ז בהנאה וע"ק דלא דמי ע"ז ושביעית אהדדי דשביעית אחרון אחרון נתפס ובע"ז חלופי חליפין מותרים כדאמר בע"ז פ' ר' ישמעאל ולמ"ד נמי התם חליפי חליפין אסורים אכתי לא דמו דשביעית אותו שלפני אחרון מותר וע"ז כולם אסורין ולמאי דפ"ל ניחא (דמצי למיכתב לחליפין) [דלא הו"ל למכתב תיבת כמוהו דאתא לחליפין ראשונים הילכך הוי ע"ז ושביעית ב' כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין:

קסבר מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין ופליגא הך סתמא אסתם מתני' דהפודה מעשר שני שלו מוסיף חומש בין משלו בין משניתן לו במתנה ולעיל (נ"ד:) אוקימנא לה דיהיבנא ניהליה בטיבליה וקסבר מתנות שלא הורמו לאו כמי שהורמו דמיין וכן בפ' בתרא דנדרים גבי קונם כהנים ולוים דפריך מרישא לסיפא ומשני הא ר' הא ר' יוסי בר יהודה דפליג במתנות שלא הורמו:

הרי זו מקודשת ואפילו ישראל דלענין הזאה וקדושה אין חילוק בין ישראל לכהן כדמוכח בפרק טרף בקלפי ועוד דמוקמי' לה בהבאה ומילוי:

דף נח:

גמרא ה"ג רש"י ואיבעית אימא דכ"ע מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין וטובת הנאה אינה ממון והכא בדשמואל קא מיפלגי ומפרש לה רש"י בתבואה שגדלה בארצו וק"ל כיין דאיירי בתבואה שגדלה בארצו למה הוצרך לומר מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין כיון דלית ביה נפקותא לענין פלוגתייהו הכי הל"ל ואיבעית אימא דכ"ע טובת הנאה אינה ממון ותו לא הילכך נראה כגר' הספרים ואיבעית אימא לאו כמי

שהורמו דמיין ומיירי בטבלים שנפלו לו מבית [אבי] אמו כהן ולא זכה בהם וצריך להפריש ובדשמואל קא מיפלגי ומיהו הוה מצי לאוקומה בתבואה שגדלה בארצו אלא אגב דאיירי בטבלים שנפלו לו מבית [אבי] אמו כהן מוקי לה הכי:

מימיו מי מערה. פרש"י סרוחים ולא משמע הכי דסתם מי מערה אינן סרוחים מדאיצטריך לפרושי בפ"ק שהיו מובלים במי מערות סרוחים ועוד אמרי' בתעניות גשמי ברכה שאלתי גשמי בורות שיחין ומערות וכו' אלא מי מערה פסולין למי חטאת דבעי' מים חיים ומי מערה מים מכונסין:

הדרן עלך האיש מקדש.

פרק שלישי.

במשנה האומר לחבירו כו' והלך וקדשה לעצמו מקודשת לשני. תי' מה חידוש הוא זה. וכי בשביל שנהג בה מנהג רמאות לא תהיה מקודשת לו ועוד מדקתני וכן האומר לאשה משמע דומיא דסיפא דאתא לאשמועי' דמקודשת לשני ולא לראשון ומילתא דפשיטא היא וכי היאך תהיה מקודשת לראשון וי"ל דמיירי כגון שאמר לה פלוני אמר לקדשה לו ואח"כ אמר לה הרי את מקודשת לי דסד"א מקודשת לי לצורך האיש שדבר עמה תחלה קמ"ל מקודשת לשני. ועי"ל דאיצטריך לאשמועינן דמקודשת לשני דלא תימא כיון דעשה שלא כהוגן אפקעוה רבנן לקידושי מיניה כדאמרי' ביבמות פ' ב"ש:

דף נט.

גמרא אזל לקדושי אתתא לבריה ארצויי ארציה קמיה ושתיק דלא חציפי איניש לשויי לאבוה שליח כדאמרי' לעיל:

רבה בר בר חנה יהב ליה זוזי לרב היינו רבה בר בר חנה דבריש סנהדרין שהיה חבירו של רב ושניהם ירדו לבבל בימי ר' והיינו בנו של חנה אחיו של ר' חייא כדאמרינן בסנהדרין איבו חנה ומרתא ורבי חייא כולהו בני דר' בר רב סלא מכפרי הוו אבל רבה בר בר חנה שהיה תלמידו של ר' יוחנן ובן בנו של חנה היה א"נ היה שמו בר חנא:

עני המהפך בחררה של הפקר. פירש רש"י דמיירי בחררה של הפקר וק' לר"ת מהא דתני במסכת פאה ומייתי לה בפרקא קמא דבבא מציעא גבי פאה נפל לו עליה פירש לו טליתו עליה מעבירים אותה ממנו דמשמע דמי שבא ליקח אותה לא מיקרי רשע. ונראה לר"ת דבהפקר ומציאה לא מיקרי רשע לפי שאינן מצויין בכל מקום וכל הזריז לקדום זכה ומותר ודוקא במכר או בשכירות שיכול למצוא לקנות או להשתכר במקום אחר כי הך עובדא דרב גידל והיינו עני המהפך בחררה שממציא עצמו אצל ב"ה לעובדו כדי

ליתן לו לפעמים חררה כי זה יכול למצוא גם הוא במקום אחר כי האי גוונא אמרי' גבי דינא דבר מצרא שתקנו במכר ולא במתנה והא דאמרי' בחזקת הבתים דנכסי הגוי הרי הן כמדבר וכל המחזיק בהן זכה בהם משום דגוי כי מטי זוזי לידיה איסתליק ליה ישראל לא קני עד דמטי שטרא לידיה ופ' רשב"ם דנהי דזכה המחזיק מ"מ רשע מיקרי כמו המהפך בחררה ור"ת אומר דאפי' רשע לא מיקרי בדבר של הפקר כדפרישית והא דאמרי' בפ' לא יחפור מרחיקין מצודת הדג מן הדג ופירש"י כגון שארב דג א' לצדו שהדיינים אחרים הבאים לפרוש מצודותיהן מרחיקין אותם כמלא רביצת הדג אע"פ דהוי דבר של הפקר יש לחלק משום דיורד לאומנותו של חבירו כדקאמר התם גבי בר מבואה דאוקי ריחיא א"ל פסקת לי חיותאי ועני המנקף בראש הזית דאמרי' בריש הניזקין מה שתחתיו גזל מפני דרכי שלום שאני התם שטרח בהם העני להפילם לארץ וסמכא דעתא עלייהו:

לא בא אחר וקדשה וחזרה בה צריך לדקדק אי הוו פליגי נמי בדידיה אם יכול לחזור בו אם לאו ולי נראה דאין לחלק והאי דנקט פלוגתייהו בדידה משום דמתני' איירי בדידה ותנא קבלה קידושיה מאחר לכך פליגי בה אם לא קבלה קידושיה מאחר וחזרה בה:

דף נט:

גמרא שנתנה רשות לשלוחה וכו'. ר"ל אמר אינה חוזרת תמוהה היא סברת ר"ל שיקדשנה שלוחה בע"כ אע"פ שעומדת וצווחת:

תיובתא דר"ל תיובתא תימה וכי ר"ל לא ידע משנתינו זו וי"ל שהיה מחלק שום חילוק בין גט לקידושין ולא היה כדאי בעיני בעל התלמוד לסדרו בתלמוד והעמיד דבריו בתלמוד וכן יש לפרש בכל מקום שסותר דברי האמורא מתוך המשנה:

רב ששת אמר אינו חוזר ומגרש. תי' הא כ"ע מודו דלא אתי דיבור ומבטל מעשה וכתיבת הגט לשמה היינו מעשה ואם כתב ס"ת לשמה אינו יכול לחזור ולבטלה וי"ל דכל זמן שלא הגיע הגט ליד האשה לא חשיב גמר המעשה:

מתורת גט לא בטליה משמע אבל אם בטלו בפי' מודה רב נחמן דבטל ובריש השולח לא משמע הכי דמפסיק התם בהאי לישנא התם דיבור ודיבור הוא אתי דיבור ומבטל דיבור הכא נהי דבטליה לשליחותא דשליח גט גופיה מי קא בטל ומדקאמר התם דיבור ודיבור הוא משמע אבל הכא דיבור ומעשה הוא וגם מדנקט גיטא גופה מי קא מיבטיל משמע שאינו יכול לבטלו. ולישנא דשמעתין נמי יש להשוותו לגירס' דהתם דהק' מתורת גט לא מצי לבטולי דכתיבת הגט לשמה חשיב מעשה ומיהו אין לסמוך על זה להורות הלכה למעשה:

דף ס.

גמרא אפילו מאה תופסים בו לא דמי למקדש חצי אשה דאמרי' בפ"ק דאינה מקודשת דהתם שייר בקניינו אבל הכא לא שייר ובריש פ' בתרא דגיטין שדוחק למצוא אשת שני מתים היכי משכחת לה היה יכול למצוא בענין זה:
כל גיטה דמשייר בה לאו כלום הוא. תימא כי היכי דפשיטא ליה דאין הגט לשיור א"כ קידושין נמי לא יחולו כדאמרינן בריש המגרש גבי חוץ לפלוני בין לר"א ובין לרבנן ויצאה והיתה א"כ אמאי איצטריך לאקשויי מגט וי"ל דדוקא מהיום ולאחר מיתה הוא דקאמר דגיטה דמשייר בה ולא כלום כיון דאין הגט נגמר בחייו וה"ה בקידושין אם אמר מהיום ולאחר מיתה אבל מעכשיו ולאחר ל' יום הוי גט כמו לענין קי' דמה דמשייר השתא נגמר לאחר ל' יום ואם מת תוך ל' יום איפשר בין בגט בין בקידושין לאו כלום הוא כיון שלא נגמר בחייו:
רב הונא אמר והוא יתן כוותיה קיימי כדפ"ל בפ"ק גבי הא דאמר ר' אלעזר התקדשי לי במנה ונתן לה דינר הרי זו מקודשת וישלים:

דף ס:

גמרא איכא בינייהו שנתקרע הגט או שנאבד. הוה מצי למימר איכא בינייהו שפשטה ידה וקבלה קידושין מאחר אבל גבי קידושין לא מצי למימר איכא בינייהו כגון שנתאכלו המעות דאמרי' לעיל מקודשת אע"פ שנתאכלו המעות:
וצריכא דאי אשמועינן וכו'. ולא הוה סגי בחד צריכותא לתרוייהו חדא משום רב הונא וחדא משום רב יהודה לפי שצריך לעשות צריכותא לכל חד לשתי המשניות:
ולאחר לא תנשא עד שתתן. תימא מ"ש הכא דחיישינן שמא לא יתקיים התנאי ובריש המגרש אמרינן ע"מ שלא תנשאי לפלוני ר' אליעזר מתיר לכל אדם חוץ מאותו האיש ולא חיישינן שמא לא יתקיים התנאי ואין לומר דבתנאי שאינו מחוסר מעשה כי הא דהתם דממילא אם לא תנשא לו יתקיים הגט לא חיישינן דהא אמרי' התם ע"מ שלא תבעלי לאבא ולאביך אין חוששין שמא נבעלה להם פי' שמא תבעל להם משמע הא לאחר חיישינן שמא תבעל לו ולהכי תני בתוספתא אם אמר לה ע"מ שלא תבעל לפלוני אינו גט שמא תבעל לו אלמא אע"ג דממילא מתקיים אם לא תבעל חיישינן. ופי' בה"ג דכל מאי דתלי בדידה לקיומי לא חיישינן שמא לא תקיימנו והביא ראיה מההיא דפ' המגרש שאם אמר ע"מ שתנשאי לפלוני שאסורה לינשא לאחר משום דלא קיימא בדידה להתגרש ממנו ולהנשא לפלוני שאסורה להנשא לאחר כדי לקיים תנאה אבל אם היה

תלוי בה להתגרש היתה מותרת לינשא לאחר כיון שבידה להתגרש ולקיים תנאה הילכך ע"מ שלא תנשאי לפ' תלוי בה שאין האשה נשאת אלא לדעתה וכן ע"מ שלא תשתי יין ושלא תלכי לבית אביך אבל ע"מ שלא תבעלי לפלוני חיישינן שמא תבעל לו באונס והכא נמי חיישינן שמא תאנס שלא תשיג ידה מאתים זוז ליתן לו והא דאמרי' בסוף מי שאחזו גבי הרי זה גיטיך מעכשיו אם לא באתי מכאן עד י"ב חדש דאע"פ שמת מיבעיא ליה אם לא התירוה עד לאחר י"ב חדש לאו משום דבעינן שיתקיים תנאו קודם שתנשא אלא גזירה מת אטו לא מת:

נותנת לאביו או לאחיו או לאחד מן הקרובים. האי אחד מן הקרובים לא קאי אהיכא דאיכא יבם דא"כ ליכא קרוב מיבם ואע"ג דליכא יבם פעמים שהיא צריכה לקיום הגט כגון שפשטה ידה וקבלה קידושין מאחר בחיי בעלה ורוצה שיחולו. א"נ כגון שאמר על בן אחיו שיירש כל נכסיו וכר' יוחנן בן ברוקא דאמר בפ' יש נוחלין אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין ואיכא למ"ד התם אפי' על בת בין הבנים:

עד כאן לא פליגי אלא דמר סבר לו ולא ליורשיו וכו'. וא"ת מ"ל דבהכי פליגי דילמא תרוייהו סברי לו ואפי' ליורשיו ות"ק סבר כרב יהודה דאמר לכשתתן וי"ל מדקתני לא נתנה זקוקה ליבם משמע דמצי ליבמה ולרב יהודה לא מצי ליבמה דהא דאמר רב יהודה לכשתתן לא קאמר דאינה מגורשת כלל אלא מספקא ליה כמו שאפרש לקמן הילכך הויא חולצת ולא מתיבמת:

לא נחלקו אלא במהיום ולאחר מיתה. פירש"י לא מספקא להו לרבנן אי תנאה אי חזרה אלא במהיום ולאחר מיתה. ולא היה לו לפרש כן דהא על ר' יוחנן קיימי לא מספקא ליה כדאמרי' לעיל דשיורא הוי ואפילו הוה מיבמה אלא משום גזירה:

ליפליגו בע"מ ל"ג מי דא"כ מאי קא משני להודיעך כוחו דר' תימא מאי קושיא היא זו ליפלגו בע"מ הא תרי טעמי נינהו ולא דמי להדדי כלל דאפי' אמרי' רבנן בע"מ גט ואינו גט דילמא במהיום מודו דהוי גט גמור דתנאה הוי או שמא לא הוי כלל דחזרה הוי. וי"ל דאליבא דר' יוחנן פרי' דקיימי עליה דאמר דמהיום ולאחר מיתה לא הוי גט כלל והאי דאינה מתייבמת גזירה אטו מהיום אם מתי וע"מ נמי אע"ג דאינו גט מ"מ חולצת ולא מתייבמת משום הך גזירה והשתא פריך שפיר ולישמעי' בע"מ דגזרי רבנן אע"פ שאינו מזכיר מהיום וכ"ש כשאומר מהיום דשייך טפי למגזר והוה מצי לשנויי דלאו סבר כר' יוחנן בהא דמפרשי במהיום מטעם גזירה אלא דניחא ליה לשנויי אפי' אי ס"ל כר' יוחנן בהא. ועוד נראה לפרש הא דאמר רבי יהודה לכשיתן אז תהיה ודאי מקודשת אבל עד שיתן היא ספק מקודשת דמספקא ליה באומר ע"מ אי כאומר מעכשיו דמי או לאו תדע

לך דבעלמא סבר ר' יוחנן דלא פליג רבנן עליה דר' ובמהיום ולאחר מיתה וגם מעכשיו ולאחר ל' יום אין המעשה נגמר מעכשיו לרבנן, א"ג ע"מ הוי טפי כאומר מעכשיו מהיכא דקאמר מהיום ולאחר מיתה וכן לרב יהודה נמי מדקאמר אדמיפלגי במהיום ולאחר מיתה לפלגו בע"מ. ומשני להודיעך כחו דר' משמע דהוי טפי חידוש במהיום ולאחר מיתה וא"כ לרב יהודה ע"מ מדמספקא להו לרבנן במהיום ולאחר מיתה כ"ש באומר ע"מ והשתא פריך שפיר אדמיפלגי במהיום ולאחר מיתה לפלוג בע"מ וכיון דשמעי' דמספקא להו לרבנן בע"מ כ"ש במהיום וא"ת אם לא שוה מחלקותם רק בע"מ דדילמא סברי רבנן דלא הוי גט כלל במהיום ולאחר מיתה וי"ל דבהא ליכ' למיטעי כיון דפליגי בע"מ ובמהיום ולאחר מיתה לא שנא כי אם דברי ר' ממילא ידעינן דרבנן סברי דספיקא הוי כמו בע"מ דאי סבר דלא הוי גט כלל א"כ היה שונה בברייתא דבריהם אצל דברי רבי אלא מדלא שנא אלא דברי רבי מכלל דרבנן סברי במהיום כמו ע"מ ולא הוצרך לשנות דברי חכמים דמעל מנת שמעי'. ועי"ל דאפי' לא תניא שום ברייתא במהיום ולאחר מיתה ידעי' דהוי גט ואינו גט לרבנן ממתני' דמי שאחזו:

פשיטא לא צריכא אע"ג דנקיט זוזי בעסקא ואתיא ברייתא לפרושי הא דקתני מתני' אם אם הראה על השלחן היינו דנקיט ליה בעסקא:

דף סא.

גמרא המקדיש שדהו בשעת היובל. ה"ג פי' בשעה שהיובל נוהג ולא גר' בשעת היובל דבשנת היובל עצמה פליגי בה רב ושמואל בערכין פ' אין מקדשין ומי' הספרים גרסי' בסדר המשנה בשנת היובל וי"ל כיון דלא קתני בשנת היובל עצמה כדקאמר גבי פלוגתא דרב ושמואל איכא למימר בשנה ראשונה איירי שאחר היובל פי' בשנת התחלת היובל וכן משמע דקתני סיפא הקדיש ב' וג' שנים אחר היובל ואע"ג דבקרא כתיב בשנת היובל ישוב השדה והיינו בשנת היובל עצמה יש לחלק בין שנת היובל דקרא לאו אורחיה למכתב עצמה לבשנת היובל שבלשון חכמים:

אין נמדדין עמה. פי' לפדותו לפי חשבון הכתוב בפרשה אלא בשוויין דליכא למימר אין נמדדין דלא קדשי דהא תנן בשילהי המוכר את הבית המקדיש את השדה הקדיש כולה ואפי' בור וגת וכ"ש סלעים ונקעים ועוד מאי הוה פריך בתר הכי והא תנא שדה וכו' התם ודאי קדוש הוא לפי שהקדישו בפי' אבל הכא שלא הקדישו בפי' לא קדיש כלל: ליקדשו באפי נפשייהו בתחלת בית כור פי' רשב"ם נהי דאין. נמדדין עמה לפי שהוא חשוב שדה בפני עצמה ויכול לפדות כל אחד בפני עצמו כמקדיש ב' שדות שיכול לפדות

זה בלא זה: ליקדשו מיהא באפי נפשייהו כשירצה יפדה אותם נקעים בפני עצמן כפי חשבון בית זרע חומר שעורים בשקלי כסף. ומתוך פי' משמע המקדיש שדה אחת אין יכול לפדות חציו לחשבון בית זרע וליתא דהא בפ"ק אמרינן דבשדה אחוזה דלוה וגואל לחצאין. הילכך נראה כמו שפירש"י הכא דהכי פריך נהי דבהדי ארעא לא קדשי להיות נמדדין בקרקע שוה שיהא קטפרס שלהם נמדד עמהם לעלות בחשבון ליקדשו באפי נפשייהו להיות נמדדי' לפי מה שיש בהם ולא יעלה מדרון שלהם לחשבון:

א"ה פחות מכאן נמי. תי' מאי אא"ב שייך הכא אפי' אי לא מוקמת לה בנקעים מלאים מים איכא למיפרך מסלעים שאינן ראוים לזריעה אפילו פחות מכן נמי דהשתא נמי פריך מנייהו מדאיצטריך לשנויי שדרי דארעא מיקרו וי"ל דהוה מצי למי' וליטעמיך. א"נ מעיקרא לא ס"ד דבעי' ראוי לזריעה קדוש לפי חשבון זרע חומר שעורים ומשום הכי ניחא ליה דפחות מכן הכל חשוב שדה א' ומודד עמה וגבוהים י' ועמוקים י' חשובין שדה בפני עצמן וכיון דאינן ראוים לזריעה אינם נמדדין עמה אבל בפני עצמן נפדים לפי חשבון בית זרע חומר שעורים אבל השתא דקאמר דבעי' ראוי לזריעה ובענין אחר לא קדיש להיות נפדה לפי חשבון בית זרע אפי' פחות מכן נמי כיון דלאו בני זריעה נינהו: במשנה ר"מ אומר כל תנאי וכו'. בסוף יש נוחלין פי' רשב"ם דבדבר של ממון סגי בע"מ בלא כפולות אפי' לר"מ ולעיל פי' בהאיש מקדש גבי דברים שבלב:

במשנה רבי חנינא בן גמליאל אומר וכו' פרש"י דאתנאי כפול לחודיה פליג דס"ל דמכלל הן שמעי' לאו אבל מודה הוא דבעי' תנאי קודם למעשה והן קודם ללאו וכן פי' נמי בסוף מי שאחזו גבי ההיא דע"מ שהחזיר לי את הנייר. וא"א לומר כן דתנן בשילהי השוכר את הפועלים כל תנאי שיש מעשה אינו תנאי ומוקי לה בגמ' ודלא כר' חנינא ואיפכא הוה מיסתבר למימר דמהיכא שמעי' לה לר"מ דבעי תנאי קודם למעשה והן קודם ללאו דתנאי כפול דדוקא הוא דשמעי' מיתורא דאם לא יעברו אלא ודאי לר"מ כיון דאיכא קרא יתירא שמעי' מיניה דלא הוי תנאי אם לא שיהא דומה לתנאי זה בכל ענין ור' חנינא בן גמליאל דלא מייתר ליה קרא הוי תנאי אע"ג דלא דמי ליה כלל:

שאפי' בארץ כנען לא ינחלו. לשון אפי' משמע וכ"ש בארץ הגלעד דאהני כפילא לתרווייהו וכן מוכח נמי בגמ' והיינו טעמא דלא מיבעיא בארץ גלעד דבלא כפילות משמע שלא ינחלו בה כלל דבדידה קא משתרי קרא ועליה בא להתנות וכנגד שיפה כחם משאר שבטים ליתן להם את הארץ שבחרו בה הורע כחם שיפסדוה לגמרי אם לא יקיימו תנאם אלא אפי' בארץ כנען דלא איירו בה לא היו נוטלים כלל אי לאו כפילות:

דף סא:

גמרא אבל בארץ כנען כלל כלל לא מה שתלה רש"י הטעם בסיוע כבוש לא נהירא דבמשל שמביא אח"כ לא שייך טעם זה. ועוד תי' הוא שבא להשמיענו שיטלו בארץ כנען אפי' לא יסייעו לכבשה אלא ודאי חלוצים דקרא היינו שיהיו עוברים חלוצים לפני כל האחרים ואפי' היו גמי עוברים עם השבטים ומסייעים אותם לכבוש לא היה מועיל להם אלא א"כ היו עוברים חלוצים לפני כלם והיינו דכתיב והחלוץ עובר לפני הארון. והשתא ניחא דהעברת החלוץ הוי בעין נתינת מאתים זוז שבמשל. והא דקאמר בארץ כנען כלל לא אע"פ שהיו הולכים עמהם לסייעם בכיבוש היינו טעמא לפי שהוקצת לשאר שבטים מיד כששאלו ארץ הגלעד ונתרצה להם המקום וכן פרש"י לקמן טעם המשל שאם לא הזכיר בכפילתו שאר נכסים לא היה נוטל בהם לפי שהוקצו לשאר אחים. וא"ת ונאחזו בארץ כנען ולא לימא בתוככם וה"א בארץ כנען שהוקצת לשאר השבטים יטלו כ"ש בארץ הגלעד וי"ל דאז ה"א איפכא כדפרי' במתני' דמשמע פשטיה דקרא שבא הכתוב לקונסן בארץ גלעד אם לא יקיימו תנאם כנגד שייפה כחם בה אם יקיימו וכן במשל דבסמוך דקאמר ואם לא יתן ירש עם אחיו בשאר נכסים ואם לא אמר בשאר נכסים לא היה נוטל אלא באותה שדה וה"ה דאם לא אמר בשאר נכסים לא אמר עם אחיו ה"א דוקא בשאר נכסים ירש עמהם אבל באותה שדה החשובה שראוי ליתן עליה מאתים זוז לא יטול שנקנוס אותו כנגד היפוי כח הילכך ה"ג צריך למיכתב ונאחזו בתוככם בארץ כנען כי שתי הסברות אמת הם ואי זו מהם שלא היה כותב הייתי אומר שלא יטלו בה:

ואם לא יתן יירש עם אחיו בשאר נכסים. ר"ת הגיה בספרו ובשאר נכסים וכ"כ ר"ח בפירושיו ולא צריכי ונאחזו בתוככם בארץ כנען ולא כתיב ובארץ כנען:

הא לבתר דא"ל ר"מ ונאחזו וקא"ל ר' חנינא לר"מ דבנאחזו לחודיה בלא ארץ כנען לא סגי דאי לאו בארץ כנען לא היו נוטלים אלא בארץ הגלעד כי היכי דלא סגי במשל בירש עם אחיו בלא שאר נכסים כמו שפרשתי הטעם לפי שהוקצו לשאר אחיו ולשאר שבטים:

בשלמא לר"מ היינו דכתיב אם לא תטיב וכו'. וא"ת אדרבא לרבי חנינא ניחא טפי דהוו להו כולהו הני ב' כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין כדקאמר במי שאחזו אין לך תנאי בכתובים שאינו כפול והוו להו ב' כתבים. וי"ל דסוגיא דהכא כאידך לישנא דקאמר התם אין לך תנאי בכתובים שאינו כפול וגמרי' מנייהו או שמא יש בהם צריכותא:

היינו דכתיב אז תנקי מאלתי משום דלר"מ דלית ליה מכלל הן אתה שומע לאו שמעי' דאפי' ילך לבית אביו ולמשפחתו ולא יתנו לו לא נפטר מעונש השבועה שקבל עליו

וכי תי' היאך תיסוק אדעתיה שאם קיים שבועתו שלא יפטור השבועה. ופרש"י דאל"ה כפולות דאז תנקה וכו' הוה שמעי' דאפי' אם ילך לבית אביו ולמשפחתו ולא יתנו לו נשאר' השבועה קיימת לענין זה שלא יקח לו אשה מבנות כנען הילכך הוצרך לפרש שיתבטל השבועה לגמרי:

בשלמא לר"מ היינו דכתיב אם בחקתי. תי' דבסוף שבועת העדות מסיק מודה ר"מ באיסורא דאמרי' מכלל הן אתה שומע לאו גבי שתויי יין ופרועי ראש (במיתה משום דאשכחן בספ"ק ובפ' דנדרים דגבי נדר לית ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן ועוד מוכח במס' נדרים) והא דבעי' כפילות בסוטה משום דהוי איסורא דאית ביה ממונא שאר כסות וכתובה א"כ כל הני תקשי ליה אם בחוקותי אם תאבו אם תטיב הוא יתחטא בו ובכמה מקומות מצי למימר וליטעמיך ולא קאמר. ועי"ל דאם תטיב אם בחוקותי אם תאבו איכא כמה מצות דאית בהו ממונא והוא יתחטא נמי שייך לענין ממון כגון במטמא תרומה ובההיא דשבועות צריך לחלק כמו שפי' הר' י"ט דדוקא באיסור חמור הוא דאית ליה מכלל הן אתה שומע לאו כגון שתויי יין ופרועי ראש דבמיתה משום דאשכחן בספ"ק ובפ"ב דנדרים דגבי נדר לית ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן ועוד מוכח במס' נדרים דבשבועות אית ליה לר"מ מכלל הן אתה שומע לאו דתנן התם בפ"ב דשבועות שבועה שלא אוכל לך אסור דמשמ' הא שאיכל לך שבועה ור"מ היא דקתני ריש' קרבן לא אוכל לך וקאמר בגמ' מתני' מני ר"מ היא והיינו טעמא משום דשבועה הוא איסור חמור כדמוכח בס' בתרא דיומא דחשיב חייבי כריתות ולא תשא עמהם ואמרי' נמי בפ' שבועת הדיינים כל העולם נזדעזע. בשעה שאמר המקום לא תשא:

דף סב.

גמרא חנקי כתיב. וא"ת אכתי חוי לאו קודם להן דאם לא שכב כתיב ברישא וי"ל דלא שכב חשב ליה הן שהוא קיום התנאי כמו אם יעברו ונתתם וה"נ אם נקייה היא לא תפסיד ואם לאו תפסיד היינו אם שכב. ומיהו אכתי ק' דה"ל מעשה קודם לתנאי דהנקי כתיב ואת כי שטית. ור"ח פי' בע"א הנקי כתיב הכל לשון נקיון ויש לפרשו בב' ענייניים דאם לא שטית טומאה תשאר תחת אישך נקיה כמו בני גד ובני ראובן בארץ הגלעד הנקי ממנו ואם שטית לא ישאר עמך אלא ילקח ממך שנא' מבלעדי אישך כלו' תשארי מבלעדי אישך כמו בני גד ובני ראובן שאם לא יעברו תלקח מהם ארץ הגלעד. ולפי' ניחא דכתיב מבלעדי אישך בתר כי שטית דהוי תנאי קודם למעשה. ומיהו ק' דא"כ לא היה צריך כלל להנקי כתיב שהרי כפל וחזר לגמרי בהאי קרא דאת כי שטית אלא אינו

חושש בההיא כפילות כדפרש"י דההוא בשבועת האלה כתיב וב' שבועות הן כדאיתא בפ"ב דסוטה שתי שבועות הללו למה א' שבועה שיש עמה אלה וא' שבועה שאין עמה אלה. ונראה לפרש דה"ק חנקי כתיב מדמשני רחמנא למיכתב הנקי בלא יו"ד דריש ביה שהוא אומר לה אם שכב חנקי א"נ לא היה אומרו כיון שמתחלה אומר אם לא שכב הנקי המסורת שנכתב חסר כאלו אמר לה אם שכב חנקי:

דקא מפיש בימי טומאה. רש"י גר' דקא מפיש בימי טהרה והכל אחד:

אין תורמין מן התלוש על המחובר. פרש"י דמחובר לאו בר תרומה היא משום ראשית דגנך מידי דמדגן וק' דאי מהאי קרא נפקא אפי' תלוש קודם מירוח נמי ובכל דוכתא אמרי' מעשר ראשון שהקדימו בשבולין ובפ' כל שעה נמי דוחק למצוא תרומת חמץ שלא היתה לה שעת הכושר כגון דאחמיץ במחובר אבל תלוש קודם מירוח היתה לה שעת הכושר אלמא דקודם מירוח נמי ראוי לתרום אלא מחובר דריש ליה בספרי והרמותם ממנו תרומת ה' ולא מן המחובר דקרא בתלוש איירי כדכתיב לעיל מניה כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר דלשון קיהה משמע הניקח ביד:

דף סב:

גמרא גר צריך ג'. נראה דהיינו בשעה שמקבל עליו המצות אבל בשעת טבילה לא מדאמרינן בריש החולץ ההוא דהוו קרוי ליה בר ארמלא וקאמר מי לא טבל לקיריו וגבי בר ארמייתא מי לא טבלה לנדותה ואין דרך הטובלים להביא עמהם ג' אפילו למ"ד בריש סנהדרין דבר תורה א' נמי כשר ודרך הטובלים להביא עמהם חד לראות שטבלו יפה מ"מ טובלת לנדותה אין דרך להביא עמה איש ואשה אינה כשרה לדון מדאינה כשרה להעיד והא דתניא בהחולץ דב' ת"ח עומדים לה מבחוץ ומסיק תני שלוש לכתחלה ומדרבנן וכן הא דקאמר התם שרי כאן ונטבלינה למחר ויש דוחים ההוא דלא טבל לקריו ולא טבלה לנדותה דכיון שיודע לכל שנטבלו כאלו עומדים שם דמי ודוחק הוא ועוד יש לדקדק דטבילת נדה בלילה הוא דאי משפט כתיב ביה אטבילה קאי מה מועיל מה שטבלה לנדותה בלילה והא דאמרי' התם אין מטבילין גר בלילה צ"ל דהיינו לכתחלה ומדרבנן: משפט כתיב ביה ושפטתם צדק בין איש ובין אחיו ובין גרו א"נ משפט אחד יהיה לכם לגר ואפילו למ"ד בריש סנהדרין דבדין חד נמי כשר הכא מדמינן לגזילות וחבילות דבעי ג' לכ"ע. וא"ת ואנן היכי מקבלין גרים והא בעי' מומחים ובפ' החולץ אשכחן שהיו מקבלים גרים בבבל וי"ל דשליחותייהו קא עבדי כדאשכחן בפ' המגרש דרב יוסף הוה מעשה אגיטי וכמו שחשו לנעילת דלת בפני לוין חשו נמי לנעילת דלת בפני גרים:

אלא מעתה הנותן פרוטה לשפחתו. תי' דבפ' החולץ משמע דעבד המשתחרר צריך טבילה ולא סגי ליה בטבילה ראשונה דקתני התם ובמקום שהנדה טובלת גר ועבד משוחרר טובלים וכיון דבעי טבילה בעי נמי ג' ומי יימר דמזדקק ליה ואע"ג דפרישית דעיקר מצות ג' בעיקר קבלת מצות במשוחרר נמי שייך קבלת מצות ואפי' באשה משוחררת שכבר נתחייבה בכל מצות שאשה חייבת מ"מ איכא איסורא אשת איש ובא על אשת איש דליתיה בשפחה ואיתא במשוחרר' ונר' דטבילת עבד המשתחרר אינה אלא מדרבנן דמ"ש ממילה דלא בעי להטיף ממנו דם ברית וסגי ליה במילה ראשונה ועוד אמרי' בפ' השולח הכותב שטר אירוסין לשפחתו ואמר לה צאי בו והתקדשי בו מקודשת אע"פ שלא טבלה. עוד אמרי' בפ' השולח גבי המוכר עבדו לגוים יצא לחירות דכתיב ליה הכי לכשתברח ממני אין לי עסק בך ומשמע דאינו רוצה לשחררו מעכשיו לאלתר שלא יהא בין הגוים כשהוא בן חורין ואי בעי טבילה מאי נפקא ליה מינה ויש לדחות הנך ראיות משום דטבילת שחרור קודמין לגט שחרור כדמוכח בפ' החולץ דקאמר כופה ומטבילה לשם עבדות וחוזר ומטבילה לשם שחרור ומשחררה ומיירי שכבר הטביל:

תפשוט דבעי רב אושעיא. תי' לי בלאו הך שנויא דקאמר נהי דבידו לגרשה מי הוי בידו לקדשה ואמאי לא תפשוט לך הך בעיא דר' אושעיא מהך דקאמר ר' אושעיא גופיה הנותן פרוטה לאשתו וכו' וי"ל דמדהתם ליכא למיפשט דאיכא למימר טעמא דר' אושעיא משום דאין אדם מקנה דבר שלב"ע אבל הך דהנותן שני פרוסות הוי דבר שבל"ע מידי דהוי באומר שדה זו לכשאמשכננה ואפדנה תהיה קדושה דקדשה כדמוכח בכתובות בפ' אע"פ אבל השתא דאמרת נהי דבידו לגרשה מי הוי בידו לקדשה תיפשוט:

התם מעיקרא בהמה. נראה דגבי גר נמי הוה מצי לשנויי הכי וכן ההיא שנויא דנהי דבידו לגרשה וכו' הוי מצי לשנויי בכולהו:

לא א"ר אליעזר בן יעקב אלא בשחת. תי' דבסוף שמעתין אמרי' דר"מ ור"א בן יעקב קיימי בחד שיטתא ובכל דוכתא אמרי' דלר"מ אדם מקנה פירות דקל לחבירו אע"פ שלא באו לעולם דלענין קנין כשיבואו כל דהו לעולם יראו לקנין אבל שחת או אגם לא יראו בתרומה עד הבאת שליש:

וא"ר חנינא לא שנו אלא שאשתו מעוברת. תי' דר' חנינא מהדר לאוקמיה מדתני כר' אליעזר בן יעקב ולכאורה משמע דכולה מתני' רישא לאחר שנתגייר וסיפא דאם ילדה אשתך נקבה אתיא דלא כר"מ ודלא כראב"י ונ"ל דאע"ג דר"מ פליג ברישא מודה בסיפא מדקתני וכן האומר לאשה ולא ערבינהו בהדי הדדי וגם לא תני בברייתא בהדי פלוגתא דר"מ ורבנן הילכך מהדר הכא לאוקומה כראב"י ולאו משום דקי"ל כוותיה דקי"ל אין

אדם מקנה דבר שלב"ע כדאמר רב נחמן גבי מוכר פירות דקל לחבירו והלכתא כוותיה בדיני. ובריש יש נוחלין בההיא שמעתא דיסבון וידתון תנן פרי' סתמא דתלמודא והא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם וכן בתהלת פ' המפקיד וכן בפ' המוכר את הספינה גבי בן לוי שמכר שדה לישראל ע"מ שהמעשר שלו וגם ר"ח פסק כן והא דקאמר ר' חנינא אבל אשתו מעוברת דבריו קיימים פי' למאן דאית ליה אדם מקנה דבר שלב"ע ומי' איהו לא ס"ל הכי. ועוד י"ל דכולה מתני' ראב"י היא ומודה ראב"י כלאחר שאתגייר בכולה רישא דמתני' וגידול פירות ולידת עובר דבר ברור מתי יבא לעולם מכל הני דרישא דמתני' ולא קאי כר"מ אלא בעובר וגידול פירות ורבי חנינא סובר כר' ומוקי מתניתין כוותיה:

דף סג.

גמרא לכשאקחך הרי גופך קנוי לך מעכשיו וכן גבי שדה בהאשה רבה אמר רב לכשאקחך קנויה לך מעכשיו תי' ל"ל מעכשיו הא לעיל גבי לאחר שתתגיירי לא אמר מעכשיו וכן גבי פירות ערוגה ואי נפשך לומר דהתם נמי מעכשיו אע"ג דלא תני ליה כדאשכחן בסוף פ' האשה שנפלו דא"ר יוחנן משוך פרה זו ולא תהיה קנויה לך עד לאחר ל' יום קנה ומוקי באומר מעכשיו אע"ג דבמילתיה דר' יוחנן ליתיה הא ליכא למימר דהא למ"ד אין אדם מקנה דבר שלב"ע עושה אותו נמי בדבר שבא לעולם ובדבר שהוא בעולם מצי' שיכול להקנותו לאחר זמן בלא מעכשיו כדאמרי' לעיל בפ' האומר לאשה הרי את מקודשת לאחר ל' יום ולא בא אחר וקדשה בתוך ל' יום רב ושמואל דאמרי תרוייהו מקודשת אע"פ שנתאכלו מ"ט הני זוזי לא למלוה דמו ולא לפקדון דמו וכו' וה"ה בדבר שלא בא לעולם למ"ד נמי מקנה ועוד דלאחר שאתגייר לאחר שתתגייר לא שייך לומר מעכשיו דאין קי' ראוי לחול מעכשיו בגיות. ונראה דהכי קאמר רב במילתיה מעכשיו משום דלהכי קאמר רב דסתם קנין שדה כקנין חליפין או בשטר ובחזקה או בכסף אינו נקנה כמקום שכותבין את השטר אם לא פירש בהדיא אי בעינן בכספא אקני כדקאמר לעיל בפ"ק ובימי חכמי התלמוד לא היו רגילים לקנות קרקע בכסף בלא שטר כדאמרי' בחזקת הבתים ישראל לא קני עד דמטי שטרא לידיה ובפ' שנים אוחזים במאי קני ליה בהאי שטרא האי שטרא חספא הילכך אם הקנה לו השדה לכשיקחנה בחזקה או בחליפים אם לא אמר מעכשיו לא קנה שהרי אפי' בדבר שבא לעולם שבידו להקנות מעכשיו אם אמר לו קני לאחר ל' יום ולא אמר לו קנה מעכשיו לא קנה הואיל ולאחר ל' יום בשעה שיש קנין לחול כבר פסקה החזקה וכבר הוחזר הסודר כדאמרי' בהאשה שנפלו משוך פרה זו ולא תהיה לך קנוייה עד לאחר ל' יום לא קנה אם לא אמר מעכשיו

לפי שלאחר שלשים יום שיש לו לקנין לחול כבר פסקה המשיכה והוא הדין לחזקה ולחליפים וכן נמי אם הקנה השטר לאחר ל' יום ולא אמר מעכשיו אם נתקרע השטר או נאבד בתוך ל' יום לא קנה כדאמרי' לעיל בפירקין הרי זה ע"מ שתתן לי מאתים זוז רב הונא אמר מגורשת והיא תתן רבי יהודה אמר לכשתתן רב הונא ס"ל ע"מ כאומר מעכשיו דמי ואמרי' מאי בנייהו נקרע הגט או נאבד איכא בנייהו לרב הונא מגורשת ולרב יהודה דאמר לאו כמעכשיו דמי אינה מגורשת להכי נקט רב מעכשיו דאפי' אם יאבד השטר תהא המתנה מתנה אבל לאחר שתתגיירי לא בעי מעכשיו דסתם קידושין בכסף הם דבקנין כסף לא בעי מעכשיו דאפי' נתאכלו המעות מקודשת דהיינו טעמא דכסף חשוב כל שעה כאלו ישנו בעין שהמעות אצל המקנה נשארו ואם לא נגמר הקנין היה מוטל עליו להחזירם ולהכי הוו דהא איתנהו בעין לענין קדושין דהא לא למלוה דמו ולא לפקדון דמו כדאמרי' לעיל בפירקי' וכן בשטר אם לא נקרע והוא ברשות הקונה בסוף ל' יום מהני אפי' לא אמר מעכשיו ופירות ערוגה זו לא בעי מעכשיו לפי שאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט דבר שלא בא לעולם כדבר שבא לעולם הילכך הוי כאלו ישנן בעין ומסרן ליד הקונה להיותם בידו ולקנותם כשיגיע הזמן שקבע לו הקנין. וא"ת לרב דאמר לעיל הרי את מקודשת לי מעכשיו לאחר ל' יום דמספקא לן אי' תנאה הוי אי חזרה הוי ואי חזרה הוי א"כ בשמעתי' כי אמר נמי מעכשיו מאי הוי דילמא הדר ביה במאי דאמר מעכשיו ואין הקנין מועיל וי"ל דהכא פשיט' ליה דלאו חזרה הוי דודאי הוי בדבר שיש בידו להקנותו מעכשיו כי אמר מעכשיו לאחר ל' יום איכא לספוקי דילמא הדר ביה ממאי דקאמר מעיקרא מעכשיו כיון שאינו רוצה שיגמר הקנין מיד אבל בדבר שאין בידו להקנות לגמרי כי אמר לכשאקחנה לאו חזרה הוי. א"נ שאני הכא שאמר מעכשיו לבסוף ותו לא אמר בתר הכי מידי דלהוי חזרה וא"ת כיון דמעכשיו לאחר ל' יום קנה הוי תנאה או חזרה כדמספק' ליה לר' הא דא"ר יוחנן בהאשה שנפלו לה משוך פרה זו ולא תהא קנויה לך עד לאחר יום קנה ואפילו עומדת באגם אי חזרה הוי אמאי קנה הא ביטל מעכשיו כשאו' לאחר ל' יום ואי תנאה הוי ונגמר הקנין מעכשיו אם לא יחזור בו למה עומדת באגם בסוף ל' יום אפי' עומדת בר"ה או ברשות המקנה נמי וי"ל דר' יוחנן לטעמיה דאמר לעיל הרי את מקודשת לי מכאן עד ל' יום ובא אחר וקדשה עד י' ימים אפי' מאה תופסי' בה דלית ליה לא תמאה ולא חזרה אלא קונה מעכשיו ומשייר גמר הקנין עד ל' יום הילכך בעי' שתהא הפרה במקום הראוי לקנין ולמשיכה בסוף ל' יום לפי שאז נגמר הקנין:

קונם שאני עושה לפיך גר' כלומר מה שאני עושה יהיה ו לפיך קונם:

אין צריך להפר במעלה לה מזונות ומעה כסף איירי ולכך אין צריך שהמותר והכל שלו ואי משום העדפה שע"י הדחק גם הוא לבעל ואין לפרש הא דאין צריך להפר משום דקסבר אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם דא"כ אמאי נקט שאני עושה לפיך ליתני המקדיש מעשה ידי עצמו:

רבי עקיבא אומר יפר קסבר העדפה שע"י הדחק לאשה. וא"ת והיאך יכול להפר והא אין זה דברים שבינו לבינה י"ל דחשי' דברים שבינו לבינה לפי שאינו יכול ליזהר ליקח ממש בצמצום את הראוי ויבא לידי מכשול א"נ חלקה משועבד לו שלקח בהם קרקע והוא אוכל פירות וא"ת והיאך יכולה להדירו כיון דמשעבדא ליה הא אמרינן בפ' אע"פ שאין האשה יכולה להקדיש מעשה ידיה אע"ג דבעלמא מפקיע קונמו' מידי שעבוד וי"ל דדוקא בעיקר מעשה ידיה הוא דאלמוה שהם לבעל לגמרי אבל הכא דלאו דידיה נינהו לא אלמוה:

והוא שנתן לה שוה פרוטה. וא"ת מאי קמ"ל פשיט' דבהנך תנאים דלעיל פריך תלמודא פשיטא וי"ל דאיצטריך הכא לדיוקא דדוקא בע"מ אבל בשכר לא משום דישנה לשכירות מתחלה ועד סוף והוי מלוה משום דאדבר עליך לשלטון ואעשה עמך כפועל משמע בגמר הפעולה וכבר נעשה הראשון מלוה א"נ קמ"ל דמקודשת כיון שדבר עליה לשלטון ועשה עמה כפועל ואינה יכולה לו' לדבר זה ולמלאכה זו היתה חפצה:

וכי תי' ה"נ בדיהב ואפי' הכי בשכר שהרכבתיך אינה מקודשת משום דקסבר מלוה ופרוטה דעתה אמלוה:

דף סג:

במשנה מלמדין את האב לומר איני רוצה והא שתיק. וא"ת דילמא כגון שעדיין לא שמע ומלמדים אותו שאם ישמע מידי דהוה אמת האב דמיירי קודם ששמע י"ל דהתם אי אפשר בענין אחר דאם שמע בחייו כבר נתבטלו הקידושין או נגמרו קודם שמת אבל הכא משמע ליה דאיירי בכל ענין אפי' לאחר שמועה:

גמרא רישא בחד טעמא וסיפא בחד טעמא. ורישא בע"מ שלא ימחה לא מיתוקמ' דא"כ מאי רצה האב מקודשת והלא בידו למחות לעולם ואין כאן קידושי' כל ימי חייו אפי' אמר אין כששמע מ"מ אם יחזור וימחה בטלו הקידושין דע"מ שלא ימחה דקאמר והרי מיחה ואפי' תימצא לו' דאחר שאמר אין שוב אין יכול למחות מ"מ לא מצי' לפרושי רצה האב דאמר אין דדומיא דע"מ שירצה אבא דהיינו שלא ימחה יש לנו לפ"ש רצה האב שלא מחה וזה אי אפשר דאפי' לא מיחה עדיין יכול למחות ואינה מקודשת ודאי:

דחקינן ומוקימנא בתרי טעמי ודלא כר' יוחנן בפ' המפקי' מאן דמתרגם לי חביתא אליבא דחד:

כי הימניה רחמנא לאב לאיסורא לקטלא לא הימניה וא"ת והא הימנותא דאב מאת בתי נתתי לאיש הזה נפקא וההוא קרא בקטלא כתיב וי"ל דאע"ג דכולא פרשתא איירי בקטלא היינו ע"י עדים אבל ריבוייא דקרא דמרבינן מיניה שהאב נאמן לא מוקמי' לה במילי דהאי פרש' אלא לאיסורא דוקא:

ואזדא ר' חסדא לטעמיה וכו' בתי [זו] בת ג' שנים ויום א' וכו' ומשמע ליה דקרא דאת בתי נתתי לאיש הזה דרבי' מיניה דלנישואי' הימניה רחמנא בכל ענין דנישואין כגון אם אמר קדשתי את בתי זו והיא בת ג' שנים ויום א' לחייב הבא עליה בהא נמי הימניה רחמ':

בני זה בן י"ג שנה ויום א' בהביא שני שערות איירי כדפרש"י דאם לא הביא ב' שערות אפי' יש כאן עדים שהוא בן י"ג אינו מועיל למכות ולעונשים דהא לחליצ' בעי' בדיקה אפילו הגיע לשנים כדאיתא בפ' יוצא דופן ותי' הוא לומר דלאחר שהביא שתי שערות דלא ניסמוך אהימנותא אפי' למכות ועונשים דא"כ כל יבם קטן שהגדיל ואין שנותיו ידועות לנו ע"פ עדים לא נסמוך על דברי האב אפילו הביא ב' שערות מיהו אם יש שערות מרובות שאין מצוי שיביא בענין זה קודם הזמן נראה דכה"ג סמכי' ארובא ואפי' למאן דחייש למיעוט מודה בהא דמילתא דלא שכיח היא כלל ועוד מצי' למימר דאי איכא שערות סמכי' אסהדותיה דאב אפי' למכות ועונשים והכא מיירי שהאב מעיד על מעשה שהיה כבר דבההיא שעתא היה בן י"ג ויום א' וגם לא היו לו שני שערות וא"ת כיון דמיירי שמעיד על השנים והשערות א"כ הול"ל בני זה גדול בתי זו גדולה ולמה הזכיר שנים י"ל דאגב אורחיה קמ"ל לאפוקי ממאן דאמר בפ' יוצא דופן איפכא דתינוק גדול כבן י"ב ותינוקת בת י"ג ויום א':

דף סד.

גמרא נאמן לנדרים וכו'. תי' כיון דאין בידו לעשות אמאי מהימן לאביי דאמר בפ' הנזיקין גבי טהרות שעשיתי עמך נטמאו דלא מהימן אלא היכא דהוי בידו ורבא גמי לא פליג אלא היכא דכי הוו בידו דבזימנ' קמייתא דאשכחי' לא ובתר הכי א"ל דאינו נאמן י"ל דשאני הכא שמאליו נעשה גדול הילכך בקל יש לנו להאמינו ולהוציאו מחזקת קטן. ועי"ל דחשיב כמו בידו מה יש לאב לתת לב על ב' בניו כי יודע שסומכים עליו להודיע שניו ודמי קצת להא דאמרינן לקמן בפ' בתרא ג' נאמנים על הבן חיה ואביו ואמו:

בנות ישראל מקוה טהרה לחללים. פרש"י מאחר שאין הבנים חללים גם היא אינה נפסלת בחלל דכל שאתה נושא בתו אתה נושא אלמנתו ועי"ל דאם היה פוסלה בביאתה ה"ל כמו חלל שנשא חללה שהולד חלל לכ"ע:

כיון דבשעת מיתה קא הדר ביה אימור קושטא קאמר וא"ת דילמא לאו למהדר ביה אתי אלא אחרי כן נולדו אחים ומתו בניי וי"ל דמיירי כגון שאומר בפי' שבא להכחיש דבריו הראשונים א"נ אפי' בסתם כיון ששתק עד השתא ודאי לסתור דבריו בא:

דף סד:

גמרא (וא"ת מצי פטר לה בגיטא) ומצי אמר פטרנא לך בגיטא]. וא"ת והלא בשעת קידושין אמר יש לי בנים ובאותה שעה אינו רוצה לגרשה ואם מעכשיו יכתוב לה גט שיחול סמוך למיתה ה"ל גט ישן כיון שמתיחד עמה ותנן בגיטין פ' הזורק בש"א פוטר אדם את אשתו בגט ישן וב"ה אוסרין י"ל כיון דבדיעבד אם פטרה בגט ישן תינשא לכתחלה חשיב מגו ואפי' למ"ד לא תנשא מ"מ כיון דאם נשאת לא תצא חשבי' ליה מגו דקודם היה פוטרה בענין זה ממה שיפטרה בשקר ומהאי טעמא חשבינן ליה מגו אע"פ שאם היה פוטרה בגט היה פוסלה מן הכהונה ועכשיו היא מותרת:

דף סה.

גמרא ס"ד מדאוריתא הימני' רחמ' לאב מדרבנן הימנה לדידה וביתומה איירי דס"ד כיון דבידה לקדשה מדרבנן קיימא במקום אב ותהא נאמנת גם לאוסרה מדרבנן:

נתן גט מעצמו כופין אותו ליתן כתובה בדלא נקיטא כתוב' איירי דאי נקטה כתובה בידה היאך יכול לו' לא קדשתיך אפי' באתרא דכתבי והדר מקדשי לא היתה כתובה באה ליד האשה קודם קידושיה וי"ל מכאן דארוס' אית ליה כתובה אפי' בדלא כתב לה וליכא למימר דהכא כגון דאמר קדשתני והכנסתני לחופה דא"כ כשנתן גט אמאי כופין ליתן כתובה דילמא על הקידושין הודה ולא על הנישואין ותי' (דמאי) הא דמבעיא לן בשילהי פ"ק דב"מ ובכתובות פ' הכותב אלמנה מן האירוסין מנ"ל דאית לה כתובה היכא דלא כתב אמאי לא פשיט לה מהכא וי"ל דלא בעי למפשט ממשנה או מבריית' דכי האי גוונא אשכחן פ' המודר דמיבעיא לן הני שלוחי דרח' נינהו או שלוחי דידן נינהו ולא פשיט לן מדרב הונא דאמר לעיל שלוחי דרחמנא נינהו:

דף סה:

גמרא וב"ה סברי הן הן עדי ייחוד הן הן עדי ביאה כיון דידוע דאדעתא דביאה נתייחדו:

ה"ד אי דאית ליה סהדי להאי ואית ליה סהדי להאי. פי' רש"י ואית ליה נמי להאי וק"ל כיון דמכחישים עדים אהדדי מאי פריך מי מצי אמרה אלו שני עבדי וחבילה שלי אמאי לא כיון דעדים מכחישים אהדדי אוקי תרי לבהדי תרי ונתבטלה עדותן ואוקי ממונא בחזקתו כאלו לא היה עדים וחבילה בחזקת שלשתן. הילכך נ"ל דאית ליה סהדי להאי ואית ליה סהדי להאי מי מצי אמרה אלו שני עבדי וחבילה שלי כלומר וכו' ומסיפא דברייתא נמי פריך אמאי צריכה ב' גיטין. אלא לאו בעד א' שא' מהם לו עד א' וכ"ש שאם היה לכל א' עד אחד דמצי אמרה חבילה שלי. עד א' בהכחשה מי מהימן כשהאשה מכחשת אותו:

ר"מ היא דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה מכאן י"ל דרבנן דאמרי לא משתעבדי אפי' מיניה וכ"ש דיתמי וכן משמע בנדרים פ' ר"א דתנן אפי' אתה מוכר שער ראשך חייב אתה ליתן לה כתובה ודייקא בגמ' ש"מ דלמגבי מיניה פליגי וכן משמע בכתובות פ' הכותב האי מאן דאית עליה כתובת אשה ובעל חוב' אית ליה ארעא ואית ליה זוזי לאתתא מסלקינן לה בארעא ולבעל חוב בזוזי האי כדיניה והאי כדיניה משמע דדינה בארעא אפי' מיניה דאי מיתמי מטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבעל חוב. ותי' מנ"ל דפליגי רבנן ור"מ מיניה דהא לענין יתמי אשכחן פלוגתייהו בפ' האשה שנפלו גבי הניח אתנו פירות תלושים מן הקרקע ודילמא מיניה אפילו רבנן מודו דמשתעבדי דמיניה ואפי' מגלימא דעל כתפיה ואר"ת דיבם חשוב כמו מיניה משום דבמקום אחיו קאי ונראה דביתמי אפי' ר"מ מודה דמטלטלי דידהו לא משתעבדי לכתובה דאלת"ה נמצא סברת ר"מ ורבנן הפוכה דלר"מ עדיפא כתובה מב"ח דמטלטלי דיתמי משתעבדי לכתובה ולב"ח לא משתעבדי ולרבנן גריעא כתובה מב"ח דמטלטלי דידיה משתעבדי לב"ח ולכתובה לא משתעבדי אלא ודאי מיתמי כ"ע מודו דלא משתעבדי ולא פליגי אלא מיניה. וק' דהא מטלטלי דמתנה גביא לר"מ כדמוכח בפ' נושאין על האנוסה גבי יש מוכר את אביו להגבות לאמו כתובה ומוקי לה כר"מ דאמר מטלטלי משתעבדי לכתו' אלמא אלים כח יתמי מכח מתנה דמטלטלי דיתמי לא גבייא אפי' לר"מ כדפירישי' ומטלטלי דמתנה גביא ובפ' יש נוחלין משמע איפכא דאלים כח מתנה מכח יתמי דקא' התם השתא ירושה דאוריי' אלמנתו ניזונת מנכסיו מתנתו דרבנן מיבעיא משמע הא ממתנה דאו' אינה ניזונת אע"ג דמן היורשים קא מיתזנא וכן משמע בפ' נערה שנתפתתה גבי כותב נכסיו לבניו הוא ואשתו ניזונין מהם ומשמע הא אם כתבה לאחר אין ניזונין אלמא יש כח במתנה טפי מירושה וי"ל דההיא דיבמות דקאמר ועמד וכתב כל נכסיו לבנה במתנת שכיב מרע איירי דגריעה מירושה דאורייתא ולהכי גבי כתובה מינה וה"ה

ב"ח שגובה ממטלטלי דמתנת ש"מ. ומי' (כי) יש לדחו' הנך ראיות דלעולם יש כח לירושה להפקיע שעבוד יותר ממתנה והא דנקט בפ' נערה שנתפתתה כותב נכסיו לבניו איכא למימר דלא נקט בניו אלא דאיירי נמי במטלטלי ובכותב לאחר ודאי לא היתה אשתו נזונת ממטלטלי אבל ממקרקעי שנתן היתה ניזונת וההיא דיש נוחלין נמי א"ל דנקט מתנה דרבנן משום דבההוא דהוי כ"ש אבל מתנה מדאו' לא הוי כ"ש אבל הא מיהא הוי. ולי נראה שיש לחלק דכתובה שהיא כעין חוב אלמוה רבנן למיגבי ממטלטלי דמתנה כיון דמקבל מתנה לא חזו זוזי אבל אם באו המטלטלים לרשות היתומים אלמוה רבנן לכח דיתמי שלא לגבות מהם אבל מזונות שאינם כי אם תנאי כתובה ייפו חכמים כח מתנה שלא תהא ניזונת ממנה אבל מיתמי ניזונת דעיקר מזונות אלמנה לא נתקנה אלא מיתמי. ומיהו י"ל דאלימא כח מתנה להפקיע טפי מכח יורשים מהא דאסיקנא בפ"ק דב"מ שטר שיש בו אחריות נכסים לא יחזיר אפי' בשחייב מודה דחיישינן לפרעון ולקנוניא ושטר שאין בו אחריות יחזיר משום דלא גבי ממשעבדי ואי גבי ממתנה אמאי יחזיר אלא ודאי לא גבי אפ"ה מן היורשים גבי דהא פסקי' בסוף גט פשוט דהלכתא מלוה ע"פ גובה מן היורשים ויש נפקות' גדולה בדבר זה דאי אלימי כח יורשים מכח מתנה כדמשמע לכאורה מההיא דנושאים על האנוסה א"כ בזמן הזה שתקנו הגאונים דכתובות ומזונות גבי ממטלטלי דיתמי כמו שכתוב בכתב רב שרירא גאון שכתבו ושחתמו בעזקת' דריש גלותא ובעזקת' דריש ישיבה כ"ש דגבי ממטלטלי דמתנה אפילו במתנה דאורייתא אבל מה שפירשתי דכח מתנה אלים מצינן למימר דנהי דתקנו גאונים שתגבה ממטלטלי דירושה מ"מ מטלטלי דיתמי דמתנה לא גביא אע"פ שנשתעבדו נמי בשעת מיתה קודם נתינה כדאשכחן נמי בפ' מציאת האשה גבי אחין ששיעבדו שאין מוציאין למזונות אע"ג דאם לא שעבדו היתה ניזונת מהם במתנת שכיב מרע דרבנן היתה גובה מההוא ק"ו דיש נוחלין דהשתא ירושה דאורייתא אלמנה גובה כתובתה ממטלטלי מחמת תקנת גאונים מתנת ש"מ דרבנן לא כ"ש:

ולעניין פסק הלכה הכי הלכתא דעדיפא כח מתנה מכח יורשים כדמוכח ההיא דפ' שנים אוחזים וההיא דפ' נושאים על האנוסה איכא לאוקומי במתנת ש"מ כדפ"ל הילכך אע"ג שתקנו הגאונים דכתובה ומזונות גבי ממטלטלי דיתמי ממטלטלי דמתנת בריא לא גבי ומה שהביאו ראיה מההיא דפרק הכותב דמטלטלי לא משתעבדי לכתובה אפי' מיניה. נ"ל איפכא דמשמע דיוקא משום דאית ליה כתובת אשה וב"ח מגבי לב"ח זוזי בדיניה זוזי יהב וזוזי קא שקיל אבל אי ליכא אלא איתתא לחודה מגבי' לה זוזי דאי לא תימא

הכי אמאי נקט דאית עליה כתובת אשה וב"ח [משמע] אבל כתובת אשה לחודה גביא ממטלטלי וכר"מ אתיא:

לא איברו סהדי אלא לשקרי, מכאן מדקדק ר"ת דהא דאמרינן בפ' חזקת הבתים קנין בפני שנים ואין צ"ל כתובו לא בעי למימר דאין קנין מועיל אלא בפני שנים דלא איברו סהדי אלא לשקרי ולא נקט בפני שנים אלא משום דבעי למימר ואין צ"ל כתובו. ואין כ"כ ראיה מכאן דנהי דגבי חלוקה אמרי' לא איברו סהדי אלא לשקרי איפשר דלענין קנין דאלים לא יועיל אלא בפני עדים. ועוד הביא ר"ת ראיה מההיא דפ' הזהב היה עומד בגורן ואין בידו מעות וכו' ובעו למיפשט מינה דאין מטבע נקנה בחליפין דאי אמרת נקנה בחליפין יקנה להו המעו' אגב סודר ודחיק לאוקמה בגברא ערטילאי ואי אין קנין מועיל אלא בפני שנים לשני דליכא התם עדים. ויש דוחי' דבסתם גורן מצויין שם בני אדם הרבה והריב"ם הביא ראיה מהא דפ"ק דסנהדרין דפסקינן הלכתא פשרה צריכה קנין ואפ"ה אמרי' דפשרה ביחי'. ונ"ל דלאו ראייה היא כלל דאיפשר דנקט בפני שנים לקיים הכל אשר יפשר היחי' ביניהם ואי לאו דפשרה ביחידי' אם אמרו עשה לנו כדין הפשרה לא היתה מועלת הפשרה אע"פ שהקנו. ומיהו נ"ל דאף ראיה אין צריך דמה לי קנין סודר מה לי קנין משיכה וחזקה דמילתא דפשי' היא דאם הודה ראובן בפנינו ואמר נתתי מטלטלין הללו לשמעון ומשכם או קרקע זה וההזיק בו דהודאת בעל דין כמאה עדים דמי וכן לענין קנין חליפין נמי:

אמר אביי א"ל עד א' אכלת חלב והלה שותק נאמן. ותי' דהא אביי דאמר בפ' הנזיקים גבי טהרות שעשיתי עמך ביום פלוני נטמאו דלא מהימן במידי דלאו בידו והכא אין בידו להאכילו חלב אמאי מהימן ומתוך ברייתא דגיטין משמע דלא מהימן אלא במידי דבידו דקתני טהרות שעשיתי עמך נטמאו נאמן ולא קתני טהרותיך נטמאו משמע דוקא משום דבידו מהימן אר"ת דהכא היינו טעמא משום דבשתיקה כהודאה דמיא וכן משמע בריש האשה רבה דקאמר ממאי דמשום עד א' מהימן דילמא משום דאישתיק ושתיקה כהודאה דמיא אבל אם אמר איני יודע אינו נאמן כיון דלאו בידו והאי דקתני במתניתין והלה או' לא אכלתי ה"ה אם אמר איני יודע והאי דנקט לא אכלתי משום דפליגי התם ר"מ ור' יהודה באמרו לו שנים אכלת חלב והלה או' לא אכלתי. והיה אר"ת כשאדם אומר לחבירו שנתנסך יינו צריך ליזהר שלא ישתוק אלא יכחישנו או יאמר לו איני יודע ונראה דאם אנו יודעים ששתק מחמת שאינו יודע אם הוא אמת אם לאו גם העד עצמו או' שלא היה שם בעל הבית אין סברי' לו' שתחשב שתיקתו כהודאה (ואין שתיקתו כהודאה) ואין שתיקתו אלא כאיני יודע בעלמ' והא דדייקי גבי עד א' שאמר לו אכלת חלב הא

אישתיק מהימן היינו כגון שאמר לו העד דאחר שאכלו שוגג נודע לו שאכלו וכן נטמא טהרותיך שאמר לו בפניך נטמא וכן המית ע"פ עד א' וההוא סמיא נמי שאמר שליח שגם הוא יודע וינאי המלך שאמר העד שגם ינאי המלך עצמו ידע אח"כ שהוא אמת:

דף סו.

רבא אמר הוי דבר שבערוה וכו'. תי' דהא רבא מודה בכולהו דשתיקה כהודאה ומ"ש הכא כיון דחשיבה כהודאה גבי ערוה נמי תיתסר עליה דהא מודה דזינתה וי"ל דשתיקתו לא עבדא ליה הודאה גמורה אלא דאמרי' שראה רגלים לדבר שהוא כדברי העד ולפיכך שתק הילכך על ידי רגלים לדבר ועדות העד הוא דאסרינן בשאר איסורין ולענין אכילת חלב נמי מביא קרבן אבל לדבר שבערוה לא אסרי' ברגלים לדבר כי האי דלא האמינה תורה עד א' באיסור ערוה אלא בקנא לה ונסתרה תחלה דאיכא רגלים לדבר ומייתי ראייה מעובדא דסמייא דהתם נמי רגלים לדבר חזה בו ולהכי אתא לקמיה דשמואל למשאל וכן ההיא דינאי נמי שעת המלחמה הואי ויש כאן רגלים לדבר:

גמרא ואין דבר שבערוה פחות מב'. וא"ת ואביי היכי פליג אהא הא בהדיא דרשינן בריש סוטה דעד א' לא מהימן אטומאה בלא קנוי וסתירה דאתיא דבר דבר מממון וי"ל דההיא הוה מוקי לה אביי במכחישו או באו' איני יודע ורבא מוקי לה בדשתק נמי. א"נ י"ל דבקרא לא פליגי אלא מדרבנן אסר ליה אביי אפי' לא מהימן ליה כבי תרי:

מעשה בינאי המלך לאו היינו דפ' הבא על יבמתו דקאמר תרקבא דדינרי עיילא ליה מרתא בת ביתוס לינאי מלכא עד דאוקמוה ליהושע בן גמלא בכהני רברבי שהרי הוא עצמו היה כ"ג ועוד בעובדא דהכא הוה שמעון בן שטח ומרת' בת ביתוס היתה בימי החרבן כדאי' פ' הניזקין וינאי דהכא היינו דברכות דאמרי' (שם כט.) ששימש בכהונה גדולה פ' שנה ולבסוף נעשה צדוקי:

הקם להם בציץ שבין עיניך. תי' והא שלא בשעת עבודה אסור ללבוש בגדי כהונה כדמשמע לעיל בפ"ב דאמרי' בגדי כהונה אין בהם משום מעילה לפי שלא ניתנה תורה למה"ש. ומיהו למ"ד דוקא בעודו על מצחו הוא מרצה היה צריך ללבשו כל שעה. אר"ת דציץ כיון דכתיב ביה תמיד יכול להניחו בכל שעה לכ"ע אע"ג דאצטריך תמיד שלא יזוח דעתו ממנו מ"מ אין מקרא יוצא מידי פשוטו:

רב לך כתר מלכות. ואע"ג דתניא בתוספתא דמכילתי' אין מעמידין מלך אלא מהמשיאין לכהונה היינו מדרבנן לפי' לא היו מקפידים על המלכות:

סמוך אהני דאישתבאי ואמאי לא נמצא. פרש"י ה"מ אי היא קמן והיתה באה לב"ד להתירה אבל בנה זה הנדון אין לו חזקה בכשרות דלית ליה המכשיר בה מ"מ מכשיר בבתה. ועוד מוכיח בכתובות דכי איכא תרי דאמרי בן גרושה ובן חלוצה ואיכא תרי דאמרי כהן הוא דמן הדין הוה מסקן ליה אי לאו דחיישי' לזילותא דבי דינא אלא מוקמינן ליה אחזקת אביו. הילכך נראה דהכא נמי מן הדין הוה מוקמינן ליה לינאי באחזקת אמו דהויא בחזקת כשרות אבל קיימא לן בפ' ד' אחין דתרי ותרי ספיק' דרבנן וההיא דכתובות בתרומה דרבנן איירי שלא החמירו:

דף סו:

גמרא משל לעומד ומקריב ע"ג המזבח ונודע לו שהוא בן גרושה וכו' תי' מי דמי התם עבודתו כשרה אע"פ שהיה פסול בשעת עבודה כיון שלא נודע פיסול באותה שעה אבל הכא אם היה נודע שהיה המקוה חסר בשעת טבילה מודה ר' טרפון שהטהרות טמאות כדקתני בהדיא מקוה בחזקת שלם היה עומד וכ"ת דלדבריו דר"ע קאמר לדידי אפי' היה חסר נמי בשעת טבילה דילפינן מבן גרושה אודי לי מיהת כיון דבחזקת שלם היה העמדהו על חזקתי אכתי ק' היכי יליף לה מבן גרושה שאני התם דגלי קרא לענין עבודה כדדרשינן לקמן ונר' דבתרתי פליגי לענין טהרות פליגי כדמפרשי טעמייהו ולענין עבודה נמי פליגי אם טבל במקוה זה ועבד לר"ט עבודתו כשרה אע"פ דנודע דהיה המקוה חסר בשעת טבילה וניחא השתא דהא ר"ש קתני לה להך ברייתא ולא הוה שייך למיתני לר"ש מטמא אספק טומאה דכל ספק טומאה ברשות היחיד לר"ש תולי' כדאיתא בריש נדה אבל למאי דפרישינן נקט מטמא משום טומאה ודאית נמי דאיירי בה:

מקוה פסולו ביחיד. פרש"י דעד א' נאמן באיסורים ולא נ"ל דהיינו דוקא להתיר היכא דהוי בידו או דלא אתחזק איסורא אבל לא לאסור אלא פסולו ביחיד כדאמרי' לקמן שלח אחוי ומקוה נמי בא ונמדוד:

והיתה לו ולזרעו אחריו. תי' דאדרבא זרע משמע דוקא זרע כשר כדאמר בריש מכילתין אין לי אלא זרע כשר ועוד דבפ' נושאים על האנוסה דרשי' מהאי קרא י' כהנים ופי' א' מהם ובעל שמשתיקים את הולד מדין כהונה ואי מרבי' מהאי קרא אפי' זרע פסול היכי ממעיט ליה מהאי קרא אע"ג דמסקי' התם דאסמכת' בעלמא היא מ"מ אפי' אסמכתא אין לעשות ממנו כיון דעיקרו אתי לאכשורי זרע פסול. ואר"ת דאסיפיה דקרא קא סמיך דכתיב ברית כהונת עולם דמשמע דאתי לרבויי בין זרע כשר בין זרע פסול וכי ה"ג אמרי' לקמן גבי (לברית) [כותית] מנ"ל אמר קרא לא תתחתן כמו שאפרש לקמן:

ובאת אל הכהנים הלוים ואל השופט אשר יהיה בימים ההם. וכן בתו' בכל הספרים וכן בפר"ח. וק' דההוא קרא לאו בענין עבודה מיירי אלא לענין דין כדמפרש בר"ה בעובדא דר' יהושע יפתח בדורו כשמואל בדורו ורשב"ם גריס ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם דכתיב גבי ביכורים בפ' והיה כי תבא ובת"כ דריש ליה בהדיא מהאי קרא:

בגמ' כל שאין לה עליו קידושין וכו' ואי זה זה הבא על א' מכל העריות שבתורה הך סתמא כשמעון התימני בפ' החולץ דיש ממזר מחייבי כריתות ולא מחייבי לאוין אע"ג דסתם לן תנא כר' עקיבא בפ' ר"ג ובפ' האשה רבה מ"מ הך סתמא עיקר דכה"ג קרי הלכתא פסיקתא בב"מ בהדיא דכל המשנה ידו על התחתונה וכך סתמא דתלמודא בפ"ק דיבמות דקאמר פשי' חייבי לאוין כשרין נינהו ובפ' כיצד קאמר ר' חנינא בני חייבי לאוין תפסי בהו קי' ועוד מדפסקי' בפ' החולץ גוי ועבד הבא על בת ישראל הוולד כשר ורבי יוחנן וכולהו אמוראי מיירי בצרת מחזיר גרושתו בפ"ק דיבמות ולר"ע לא משכחת לה דאין קידושין תופסין בה ולקמן בפ' בתרא אמרינן הכל מודים במחזיר גרושתו שאם בעל ולא קידש שאינו לוקה אלמא תפסי בה קידושין ומשמע דאפי' חייבי לאוין דשאר אין הלכה כרבי עקיבא ומי' בכל הנך אין ראיה שלא יהא הלכה כר' יהושע דאמר מחייבי מיתות לחוד הוא דהוי ממזר אבל כולהו סתמי משמע ודאי דלא כר' יהושע. ועי"ל מהא דאמרי' בפ' החולץ ושניהם לא למדוה אלא מאשת אב ולהא מילתא דמו חייבי כריתות לאשת אב דלא תפסי בה קידושין לדידיה ותפסי בה לאחריני ועוד ראיה מהא דאמרי' בפ' החולץ גבי הכונס יבמתו ונמצאת מעוברת דראב"י או' אין ממזר מספק אלמא יש ממזר מאשת אח ודחקי התם אביי ורבא לתרוצי דר"א בן יעקב אליבא דהלכתא ועוד ראיה מהא דאמרי' א"ר טובי בר קיסנא אמר שמואל הבא על צרת חליצתו הולד ממזר ואפי' ר' יוחנן לא פליג אלא משום דצרה כחליצה אלמא לכולהו אמוראי יש ממזר מאשת אח:

דף סז.

גמרא מתניתין ר' יהודא היא ולאו לגמרי מהאי קרא כר' יהודה דר"י סבר לה כר' עקיבא דאין קידושין תופסין בחייבי לאוין כדאמרי' בפ"ד מיתות ולר"י נמי הוה מצי למיפרך ממצרי שני או גר עמוני שנשא ממזרת דמודה ר' יהודה דלא איקרי קהל אלא סמיך אשינוייא דמשנינן לעולם ר' יוסי היא ותנא איזו זו למעוטא:

והרי חלל שנשא בת ישראל. וא"ת שאני התם שמתחללה בביאתו והויא איהי נמי חללה וי"ל דמ"מ לא אתי פיסול זה מחמת דישראל שנשא חללה הולד כשר:

ולתנייה בהדיא לעיל לא פריך ולתנייה בהדיא דבכלל ממזרת הוי כיון דס"ל לר' יהודה קהל גרים איקרי קהל מ"מ לא הוה ידענא אי לאו דתנא כל מקום לאיתויי:

דף סז:

גמרא הא לכתחלה הא דיעבד. וא"ת אמאי איצטריך קרא לדיעבד הא אמרי' בפ"ק דתמורה כל מילתא דאמר רחמ' לא תעביד אי עביד לא מהני ופריך והא אלמנה לכ"ג דתפסי בה קדושין ומשני שאני התם דגלי קרא לא יקח ולא יחלל אלמא אי לאו קרא ה"א דלא תפסי בה קידושין וי"ל דהשתא דגלי קרא באלמנה לכ"ג ה"א דמינה ילפינן לכל דבר קידושין דאע"ג דאמר רחמ' לא תעביד אי עביד מהני:

מה אחות אשה שהיא בכרת ולא תפסי בה קידושין האי דקאמר לא תפסי בה קידושין לאו דוקא דלא מצי למילף מאחות אשה אלא לכתחילה וקרא לגופיה לדיעבד ופריך ואימא כאחות אשה כלומר אחות אשה דכתיב בה קראי לכתחילה נוקי קרא דוהיתה לדיעבד ואכתי שאר עריות חוץ מאשת אב אחות אשה מנ"ל:

אלא [אשת] אח ואשת איש איכא למיפרך וכו' אכתי מצי למיפרך מה לאיסור אחות אשה שכן בידו לרבות ולא אתיא אחותו וכיוצא בה וכי האי גוונא פריך בריש הבא על יבמתו:

דף סח.

גמרא הכל מודים בבא על הנדה ועל הסוטה. פרש"י אין הולד ממזר שהרי עדיין הקידושין תופסין בה וכן פי' בסוף פ' החולץ ומפ' בגמרא טעמא דסוטה משום דתפסי בה קידושין ופרש"י דלאחר שזינתה לא פקעי מינה קידושין ראשונים וק' לפי' דנדה נמי משום דהויא נדה לא פקעי מינה קידושין אפ"ה איצטריך קרא למקדש סוטה (נמי תיבעי קרא למקדש סוטה) אחר שגירשה ועוד דברוב ספרים גרסי' בפ' החולץ סוטה נמי דהא כתיב בה הויא ותפסי בה קידושין הילכך נראה דמיירי שגירשה והחזירה דכתיב בה להיות לו לאשה בפ"ק דיבמות לרבות סוטה וכן משמע בפ' יש מותרות דתפסי בה קידושין אם גירשה והחזירה דקאמר סוטה ודאי איכא בינייהו למ"ד דאורייתא הא נמי דאורייתא ואית לה כתובה ולמ"ד ממני שרגילה זו מרגילתו ולית לה כתובה והיינו על (בין) [כרחך] במחזיר סוטה דאי במקיים כיון דזנאי לית ליה כתובה אלמא מדאית לה כתובה תפסי בה קידושין וכן מוכח בפ' בתרא דלהיות לו לאשה משמע לשון הויה דאמרי' ושניהם מודים במחזיר גרושתו שאם בעל ולא קידש שאינו לוקה דרך הזיה

אסרה תורה וא"ת לקמן בשמעתין דאמר לר"ע דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין כי תהיינה במאי מוקי לה לוקמה במחזיר סוטה וי"ל דלא בעי לאוקומי בסוטה משום דכתיב אהובה ושנואה דמשמע דשנואה בתחילה נשואיה וא"ת ולוקמה בסוטה לבועל וי"ל כיון דבבועל לא כתיב בה הויה לא תפסיה ליה בה קידושין דפשטיה דקרא אבעל קאי:

ועל הסוטה בשלהי החולץ פר"ח דנהי דלא הוי ממזר מדאורייתא מדרבנן מיהא הוי ממזר מידי דהוה דהלך בעלה למדינת הים ואמרו לה מת בעליך ונשאת ואח"כ בא בעלה דהולד ממזר ותצא מזה ומזה ונראה דלא דמי דהתם קנסוה משום דלא דייקא אבל הכא אין צריך לקונסה כדי שלא תזנה תחת בעלה ועוד דאמרי' בפ' יש מותרות אליבא דרע"ק דסוטה היא מרגילתו ואי הוי ממזר מדרבנן לא מרגלא ליה כדאמרי' התם גבי חליצה:

אמר קרא ותהי נדתה עליו השתא דייקי' מדתפסי בה קידושין ש"מ דאין הולד ממזר משמע דתפיסת קי קידושין וממזרת תלויין זה בזה וכן משמע בסמוך דקאמר לר' עקיבא דקאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין וכו' ולא מצי' שאמרו ר"ע בהדיא בשום מקום אלא דשמעי' דאית ליה הכי מיהא דקא' בסוף פ' החולץ דיש ממזר בחייבי לאוין אלמא דהא בהא תליא ובסמוך נמי אמרי' חוץ מאלמנה לכ"ג שהרי אמרה תורה לא יחלל חללות עושה ואין עושה ממזרות ודייק מאינו ממזר מכלל דתפסי בה קידושין וכן בפ"ק דתמורה גבי כל מילתא דאמר רחי' לא תעביד אי עביד לא מהני כדפ"ל. מכל הני משמע דממזרו' ותפיסת קידושין תלוין זה בזה וק' דבסוף החולץ סבר ר' יהושע דאין ממזר אלא מחייבי מיתות ב"ד ואפ"ה מודה דבחייבי כריתות לא תפסי בהו קידושין כדמוכח בפרק החולץ דאמר רבה בר בר חנה הכל מודים בגוי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר ומפ' מאן הכל מודים שמעון התימני ומדלא קאמר מאן הכל מודים ר' יהושע דאמר אין ממזר אלא מחייבי מיתות ב"ד דהוי רבותא טפי ש"מ דמודה ר' יהושע בחייבי כריתות דלא תפסי קידושין אע"ג דלא הוה ממזר הילכך בגוי ועבד נמי אע"ג דלא תפסי בהו קידושין איפשר דלא הוי ממזר. ומהא דתנן נמי ט"ו נשים פוטרות צרותיהן מן החליצה ומין היבום דמודה בה ר"ע דאמרי' בפ"ק דיבמות בפלוגתא לא קא מיירי ואי תפסי בה קידושין לר' יהושע א"כ לדידיה חולצות ולא מתייבמות כדאמרי' בחייבי לאוין לרבנן בפ"ב דיבמות ובפ"ד מיתות אמרי' מי איכא למ"ד חייבי כריתות תפסי בהו קידושין ועוד משמע דממזרות וקדושין אינן תלוין זה בזה דבסוף החולץ נפקא ליה מק"ו דיש ממזר מחייבי כריתות ולעיל מצרכי' קרא לחייבי כריתות דלא תפסי בהו קי' וי"ל דהיא הנותנת דכיון דאשכחן קרא בחייבי כריתות דהוי ממזר וגם דלא תפסי בה קידושין וכן

לר"ע בחייבי לאוין לית לן למימר דהא בהא תליא לשמעון התימני ולר"ע ולרבי יהושע נמי הול"ל הכי אלא דלא איפשר לדידיה דדריש בסוף החולץ מלא יקח עד לא יגלה הוי ממזר טפי לא הוי ממזר ומיעט הכתוב חייבי כריתות מממזרות אע"ג דלא תפסי בהו קידושין:

אהובה בנישואיה דליכא למימר אהובה צדקת דהא אכי תהיינה קאי משמע דמחמת אהובה היא שנואה:

ב' נשים מעם א' בעי' ושתיהן מצריות א' ראשונה או שנייה וא' שלישית לאו היינו מעם א' דהשלישית כישראלית גמורה:

דף סח:

גמרא אמר קרא לא תתחתן בם י"ס שכתוב בהן לא יהא לך חיתון בה וכן פרש"י וק' לר"ת דלא תתחתן לאו בנכרים איירי כדאמרי' בפ' הערל בגיותן לית להו חתנות בגירותן אית להו חתנות ועוד דכי משני כי יסיר לרבות כל המסירים א"כ בכל האומות איכא לאו דלא תתחתן ונראה לר"ת דלא גר' לא יהא לך חיתון ומסיפיה דקרא קא דריש דכתיב בהו לא תקח לבנך כלו' לא יהא ליקוחין בה וא"ת הא אמרי' לעיל דלא יקח לכתחילה משמע אבל בדיעבד תפסי בהו קידושין כדאמרי' לעיל וי"ל דוקא גבי לא יקח איש את אשת אביו וגבי לא תקח דאחות אשה דאיירי במקדש עצמו שעושה האיסור שייך לומר דלכתחלה קאמר אבל הכא דלא תקח לבנך דאיירי גבי הבת לא שייך לומר דוקא לכתחלה הילכך ע"כ לא יהא לך ליקוחי' בה קאמר והשתא ניחא דלא תתחתן איירי בז' עממין משום דבגירות איירי ולא שייך בגירות לומר לרבות כל (המסירות) [המסירין]:

אמר קרא כי יסיר וכו'. פירש"י דע"כ אבתך לא תתן לבנו קאי ובנך הנולד מבתך קאמר שקראו הכתוב בנך דבהסרת הבת לא קאמר דלא כתיב כי יסיר את בתך ואבתו לא תקח לבנך נמי לא קאי דלא כתיב כי תסיר את בנך והשתא דריש מדהקפידה תורה אבן בתך הבא מן הגוי ולא הקפידה אבן בנך הבא מן הגויה ש"מ דאינו קרוי בנך אלא בנה וק' לפי' א"כ מאי קאמר רבינא ש"מ וכו' הול"ל נימא קסבר ר' יוחנן דכי יסיר את בנך אבתו לא תקח לבנך קאי כי יסיר החותן את בנך מאחרי שיעבוד אלהים אחרים כמותו ומדקדק ר' יוחנן מדלא הקפידה תורה אלא על הסרת בנו ולא על הסרת זרעו מדלא כתיב סתמא כי יסירם או כי יסיר את בנך ואת זרעו מאחרי אלמא לא חששה תורה אם יעבוד בן בנו ע"ז שהרי אינו בן בנך כיון דבא מן הגויה אלא קרוי בנה וה"ק בנך הבא מן הישראלית כלומר אותו בן שנולד לך מישראלית שאתה מחתנו לגוי קרוי בנך והקפידה תורה על

הסרתו ולא על בן בנך הבא מן הגויה ורבינא בא להוסיף ודקדק ש"מ בן בתך הבא מן הגוי קרוי בנך מדלא כתי' בקרא כי יסיר את בנך ואת בתך מאחרי היינו משום שלא רצה לכללם ביחד דדוקא בבנך כתי' כי יסיר את בנך למעוטי זרע אבל בתך אפי' בזרעה יש לחוש להסרה:

ה"נ נימא קסבר רבינא גוי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר דבסוף פ"ק דיבמות מוכח דמחמת שהולד נקרא ע"ש הגויה הוא יוצא מכלל ממזרות גבי הא דא"ר יוחנן וכולן לפסול כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי בנך הבא מישראלית קרוי בנך ואין בנך הבא מן הגויה קרוי בנך אלא בנה:

הא ניחא לר"ש דדריש טעמיה דקראי ובלאו כי יסיר הוה מוקמי' לי' בז' אומות (דדרי"ש טעמא דקרא"י בע"ז) טפי משאר אומות הלכך כי כתיב כי יסיר לרבות כל המסירים נכתב אלא לרבנן דלא דרשי טעמא דקראי אי לא כתיב כי יסיר הוה מוקמי ליה בכל אומות והשתא דכתיב כי יסיר מקמי' קרא דוקא בז' אומות דמסירי טפי וכי ה"ג אמרי' בסנהדרין בפ' כ"ג גבי לא ירבה לו נשים ובסוף המקבל גבי אלמנה עניה אין ממשכנין אותה מיהו הכא לא ניחא כולי האי דכיון דקרא בז' אומות כתיב אמאי הוה ליה לאוקומי לקרא לרבנן בכל אומות דאי משום דילפי' מז' אומות שאני אנהו דמסירי טפי וש"מ כיון דלא דרשינן טעמיה דקרא אפי' פירכא לא שייך למעבד כי האי גוונא וא"ת כ"ש דמוקי כי יסיר לרבות את כל המסירים א"כ לא תתחתן נמי נוקמי בשאר אומות וי"ל דכיון דלא תתחתן בגירות איירי לא שייך לאוקומי ביה ריבוי דכי יסיר ועוד מדאסר רח' מצרי ואדומי ועמוני מכלל דשאר גרים שרי ולפי מה דמשמע הכא דאי לאו כי יסיר הוה מוקמי' קרא בכל אומו' ניחא השתא הא דאמרי' בפ"ק דע"ז לא תחנם לא תתן להם חנייה בקרקע דאיידי בכל אומות. ומי' לא תכרות להם ברית ק' דאי בכל אומות איירי הרי שלמה כרת ברית עם חירם מלך צור ויכרתו ברית שניהם וי"ל דדוקא כריתות ברית לשם צ"ז אסר הכתוב כדכתיב לא תכרות להם ולאלהיהם ברית או שמא חירם מלך צור גר תושב היה והא דכתיב גבי גבעונים אולי בקרבי אתה יושב ואיך אכרות לך ברית אלמא אף ברית דלאו בע"ז אסור היינו משום שהיו מצוים שלא להחיותם ועי"ל דאפי' ברית שלא לשם ע"ז אסור כגון ברית של אהבה ושל ריעות לעזור זה לזה במלחמה ולהשתת זה ע"ז בכל דבר אבל כריתת ברית של שלום כגון ברית שעשה אברהם לאבימלך אם תשקור לי ולניני ולנכדי וכן היה כריתות ברית של חירם מלך צור עם שלמה:

דף סט.

גמרא זיל גנוב ואיפשר שימצא האדם שימחול לו העון ובלבד שיהא עליו דין חיוב מכירה כדי לטהר בניו:

פרק רביעי

במשנה עשרה יוחסין מיני משפחות ולא כשאר יוחסין דבכל דוכתא שהוא לשון עילוי משפחה כדאמרי' מעלין בתרומה ליוחסין ומנשיאות כפים ליוחסין:

גירי וחרורי אע"פ שהם ענין א' חשיב להו בתרי כדאמרי' בפ' בתרא דהוריות שהכל רצים אחר הגיורת ולא אחר המשוחררת משום דקיימא בארור: ועבדים אע"פ שמלו לא קא חשיב דלא היינו יוחסין דאין להם חיים:

מילתא אגב אורחי' קמ"ל. תי' היכא שמעי' ממתני' דא"י גבוה מכל הארצות דילמא דוקא מבבל שהיא עמוקה כדאמרי' שכל מתי מבול ננערו לשם וי"ל דאם לא היתה גבוהה מכל הארצות לא הוה שייך למיתני מתני' לשון עלייה משאר ארצות נמי עלו שכבר נתפזרו בכל הארצות ולא נקט בבל אלא שמשם היה עיקר הגולה שעלו והיינו דפריך בסמוך וליתני עלו לא"י שלא מבבל לבד עלו:

דף סט:

גמרא עד שעשאה כסולת נקיה ועלה וכל הכשרים לפי שהיו בפחד ובדאגה וצער בבנין בית ב' לא רצו לעלות:

ומבני לוי לא מצאתי שם. פרש"י שלא מצא ראויין לעבודה אלא מאותן שקצצו בהונות ידיהם על נהרות בבל ולא היו יכולים למשמש נימי הכינורות. והדין עמו שלא היה יכול לומר שלא היו שם לויים כלל דהא בהך עלייה דעזרא כתיב ויעלו מבני ישראל ומן הכהנים הלוים והמשוררים וכו' אל ירושלים בשנת שבע לאתחשרסת המלך ולבתר הכי ואקבצם אל הנהר וכו' לוי לא מצאתי שם הילכך נ"ל דאותם לויים שהיו עמו לא היו ראוים לעבודה הילכך קנס אותם עזרא כשעלו עם זרובבל ויעמדו הכהנים מלובשים בחצוצרות והלוים בני אסף במצלתים להלל את ה' על ידי דוד מלך ישראל וגם פסח וקרבנות הקריבו ואיכא מ"ד בפ' בתרא דתעניות ובפ' אין בערכין דהשיר מעכב הקרבן אפ"ה קנס עזרא את כולם והפסידו אף הראשונים שעלו לפי שהראשונים היו מועטי' ולא מספיקות לקרבנות שהקריבו דעיקר העליה היתה עם עזרא כדכתיב הוא יסוד המעלה מבבל. א"נ גם הראשונים היו קצוצי בהונות אע"ג דשיר בכלי מעכב את הקרבן למ"ד עיקר שירה בכלי וכבר הקריבו קרבנות כדפרישינן כמה מיני כלי שיר יש שאינן

צריכים בהונות אלא הכנורות לבד שמנגנין בהם בידים ומ"מ הקפיד עליהם עזרא שלא היו יכולים להלל בכנורות ולגנן בכלי שיר:

שאני התם דריע חזקתייהו. פרש"י דליכא למיחש להכי לפי ששאר כהנים אוכלים קדשי מזבח והם לא אכלו וק' דאכתי אמאי לא העלום ליוחסין מחמת שהיו אוכלים בתרומה בגולה ולמ"ד בפ"ב דכתובות דמעלין מנשיאות כפים ליוחסין כיון דפרחי ידייהו בגולה הוה להו לאסוקינהו ומפ' ר"ת דריע חזקייהו משום שהיו נקראים בני ברזילי ולא מצאו את כתבם משמע דזרים היו דמעלין מתרומה ומנשיאות כפים ליוחסין היינו היכא דליכא שום רעותא. ומי' ק' דכי פריך אתו לאסוקינהו הו"ל למיפרך אמאי לא מסקינן להו כיון דאכתי לא ידע טעמא דריע חזקתייהו וי"ל דיודע היה טעם זה ולפי' לא העלים ולא בא לתרץ אלא דליכא למיחש שמא ישתכח לדורות הבאים. ורא"מ פי' דליכא למיחש דלעולם נקראים על שם ברזילי ונ"ל דלאו פירכא היא דמעיקרא בגולה לא הפרישו הפסולים עד ששאן עזרא כסולת נקיה ואף המוחזקים בחזקת כשרות פסל כדכתיב ויגואלו מן הכהונה הילכך פשיטא ליה דאותה חזקה שאכלו תרומה ושנשאו כפיהם בגולה לא הועילה להם ליוחסין דאף אותם שנתערבו בגוים היו מחזיקים עצמם בחזקת כהנים עד שפסלן עזרא אלא הכי פריך אתו לאסוקינהו ע"י אכילת תרומה של עכשיו הואיל והפריש הפסולים ומשני ריע חזקייהו כדפרישית:

אלא מאי גדולה חזקה לשון אלא ה"ק דמשמע דמשום דמשכיה דריע חזקייהו הוא דמקשה ליה דאי גדולה חזקה דמשמע דאע"ג דאיכא השתא צד איסור טפי מעיקרא סמכינן עילויה מדלא קתני מנין לחזקה אלא קתני גדולה חזקה והאי קושיא נמי הוה מצי למיפרך מעיקרא דהו"ל ברייתא למ"ד אין מעלין מתרומה ליוחסין ור' יוסי ס"ל נמי הכי בפ"ב ואין מעלין דאמר חולקין תרומה לעבד בלא רבו וי"ל דה"פ בשלמא מעיקרא ניחא הא דקתני גדולה חזקה דנהי דאין מעלין מתרומה ליוחסין מ"מ הו"ל למיחש שמא יעלו לאכילת קדשי קדשים אינה אלא לפי שעה אפ"ה גדולה חזקה אבל כיון דאסיקנא כיון דריע חזקייהו תו ליכא למיחש למידי:

לא מידי דאיקרי קדש וא"ת תרומה נמי איקרי קדשים דכתיב ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים היינו תרומה דהעריב שמשו אוכל בתרומה וא"כ אמאי הוצרך ליכתוב קדש וי"ל דודאי לגבי טמא מיקרי קדשים אבל באכילת זר לא אשכחן דמיקרי קדשים:

דף ע.

גמרא אמר קרא וכל הנבדל מדלא קאמר אלא נבדל אלא וכל משמע דתרי גווני הבדלה נינהו כגון גירי וחרורי א"נ גויי הארצות משום ב' ענייניס:
חדש נכנס וחדש יוצא ברישא. ה"ל למימר יוצא והדר נכנס אלא בהרבה מקומות יש כענין הזה גבי יכנס האדם בכי טוב ויצא בכי טוב ובמקומות טובה איכא כי ה"ג א"נ ה"ק מהכנסת החדש עד יציאתו:
אליהו כופתו למ"ד אליהו זה פנחס ניחא שמתמנה ליפרע על עון זה שלפי שהיה רגיל לקנות על עבירה כיוצא בה שקנה במעשה זמרי ואפי' למ"ד פנחס אינו אליהו מ"מ אשכחינן באליהו שהיה מקנא למקום ובעבירה זו שייך נמי קינוי כדאשכחן במעשה זמרי:
או אצטבא כדאמרי' אינשי קרופיטא ואצטבא שני עניינים הם כדמשמע במועד קטן למר שרא למבני אצטבא בחולי דמועדא ולמר שרא למיבני קרופיטא ואי אותו שהיה שמו אצטבא היה קורא אותו רב נחמן קרופיטא בדין היה לו לרב יהודה להקפיד אלא מתוך שאר עניינים מוכח דרב נחמן לא היה משנה אלא מדקדק בלשונו היה וזה נראה לרב יהודה כמו יוהרא:

דף ע:

אין שואלין בשלום אשה כלל ואע"ג דאמרי' בהשוכר את הפועלים דע"י בעלה שרי היינו לשאול בשלומה בעניינה כמו איה שרה אשתך אבל לשאר שלומים אסור אף ע"י בעלה:
גמרא משום דמצער שליחא דרבנן ורב מנגיד עליה כדאמרי' בפ"ק ואע"פ שהחמיר עליו לשמותי דחמיר טפי מנגידא כדמוכח במקום שנהגו משום דחוצפא יתירה חזא ביה שהיה מבזה גם לרב יהודה עצמו אבל לא הל"ל דשמותיה משום שהיה רגיל דקרי לאינשי עבדי ולעי' בפ"ק אמרינן הקורא לחבירו עבד יהא בנדוי משום דבעידנא דשמתיה לא הוה ידע להא:
לאכרוזי עלה מי אמר ורב יהודה דאכריז עליה משום חוצפה יתירה דחזא ביה כדאשכחן בהשוכר את הפועלים גבי חומץ בן יין וכמו ברוח הקדש היו מכוונין:
כל דאמר מבית חשמונאי אנא עבדא הוא. מכאן ק' למה שפירש"י בסוטה פ' אלו נאמרים בההיא דקאמר התם דאמרו ליה לאגריפס דלכן קראוהו אחינו שאמו היתה מישראל דא"כ מאי קאמר הכא דעבדא כיון דבית הורודוס נשים ישראליות א"כ זרעם כשר הוי דשמואל הוא דאמר בפ' החולץ גוי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר ועוד

אמאי נתחייבו שונאיהם של ישראל כליה על שהחניפו לאגריפס מה חנופה היתה זו הא אמרינן לקמן ובפ' החולץ דכיון שהיתה אמו מישראל מקרב אחיך קרינא ביה ואע"ג דתניא בתוספת' דסנהדרין דאין מעמידין מלך אלא מהמשיאים לכהונה היינו מדרבנן בעלמא ואין נראה שבשביל כך נתחייבו כלייה ורשב"ם פי' ההורודוס עשה תשובה ונשא שפחה היינו דקאמר עבדא הוא ואגריפס לא היתה אמו מישראל והא דאמרו ליה אחינו כלומר אחינו אתה במצות ולכך נתחייבו כלייה שלא היה כשר למלכות. ונ"ל דאפי' נשא בת ישראל ל"ק מהכא שמא יש מבית הורודוס שנשאו שפחות ונתערבו בהם. והא דקאמר עבדא הוא לא להתירו בשפחה קאמר אלא לאוסרו בבת ישראל כמו ספק עבד כדאמרי' לקמן גבי כותי שפחה ועבד נתערבו וא"ת כיון דהורודוס נעשה מלך א"כ מסתמ' נתייאשו בעליו ושמואל גופיה הוא דקאמר בגיטין פ' השולח המפקיר עבדו יצא לחירות ואין צריך גט שחרור ויאוש הוי כמו הפקר כדמוכח התם וי"ל שלא היו מתיאשים משום כי לא לעולם חוסן והיו מצפים שתחזור להם המלוכה:

אם קודם מעשה אמרה שומעי' לו אר"ת היינו דוקא כשהוא עצמו צריך לאותה הוראה כי הכא שהיה צריך להחזיק דבריו דאכריז עליה דעבדא הוא ואע"ג דמעיקרא לא נחתו ליה הכי ובפ' הערל שהעיד עמשא מפי שמואל מואבי ולא מואבית והוא עצמו היה צריך דבת ישי היה נשוי כדאמרי' בפ' בתרא בת אביגיל בת נחש בת ישי שמת בעטיו של נחש וכן בפ' נושאין על (האם) [האנוסה] גבי אותו גר שהיה נשוי אשת אחיו מאמו: באטי בר טובי ברמות רוח' וכו' והיינו דאמרי' בפ' בתרא דע"ז אידכר לך מה דעבדת באורחות' ופירש"י שהיה דרכן של פרסיים לשלוח נשים לאכסנאין ושלחו לה לגביה וקבלה ואר"ת לפי שהיה עבד כדמשמע הכא ועבד מותר בגוייה כדאמרי בפ' בא סי' רב ששת מסר לערבאי:

קשים גרים לישראל וכו' פרש"י לפי שאינם זהירים במצות וישראל למדים ממעשיהם ורש"י פי' במקום אחר משום דכל ישראל ערבים זה בזה ונענשים עליהם והק' רש"י לפי זה דישראל לא נתערבו עם הגרים מדלא חשיב בסוטה ערבות של גרים ונראה דלאו קושיא הוא לפי שאין מפורש חשבון הגרים ואע"ג דאיכא למ"ד במכילתין שהיו כיוצאי מצרים מ"מ אינו מפורש בתורה. י"מ משום דגורמין לשכינה שמסתלק' מישראל ע"י שהגרים מעורבים בהם ואין הקב"ה משרה שכינתו אלא על משפחות מיוחסות ולא נהירא דגרים ראויים שתשרה עליהם שכינה כדאמרי' עובדיה גר אדומי היה. והא דאמרי' הכא דאין הקב"ה משרה שכינתו אלא על המשפחות מיוחסות שבישראל היינו למעוטי משפחות שיהא בהם פיסול שאינן ראויין לבא בקהל:

דף עא:

גמרא מישן מיתה כדאמרי' לעיל בפ"ב (מישן) והא דלא חשיב תרמוד דפסולי דמישן גופיה לא הוי אלא משום פסולי דתרמוד כדאמרינן בפ"ק דיבמות שמא אישתרבובי אשתרבוב למישן א"נ משום דבני תרמוד נשתמדו ונטמעו בין הגוים כדאמרי' חתם אין מקבלין גרים מן התרמודיים:

דף עב.

א"ר יוחנן וכולן לפסול ואפי' לשמואל דפליג עליה ביבמו' בפ"ק מ"מ לא מסתבר שיהו מגולה ליוחסין:
ה"ג ואמר ר' חייא בר אבא אמר שמואל משכני הרי היא כגולה ליוחסין ומדשמואל אדשמואל קא פריך ואע"ג דשמואל לית ליה הא דר' חייא מ"מ מודה שמואל דמיוחסין לא הוו כדפירישׁ דאי לא גר' הכא שמואל א"כ מאי קא פריך דילמא רב חייא בר אבין ס"ל דרב חננאל דלית ליה הא דרב אבין:

דף עב:

גמרא היום ישב בחיקו של אברהם אבינו פירש"י שנימול בו ביום והאריך עד דורות אחרונים שהיה בימי רב נחמן בר יצחק כדאמרי' בפ' לא יחפור. ולא נהירא דההוא דהתם היה תלמידו של רבא והיאך יתכן שנימול ביום שמת (שנולד) ר' והיה תלמידו של רבא הא אמרינן ביום שמת ר' נולד רב יהודה וביום שמת רב יהודה נולד רבא. ולעי' בפ"ב נמי משמע דרב אדא בר אהבה היה רבו של רב נחמן דאמר רב נחמן אמר רב אדא בר אהבה הלכה כר"מ במעשר הילכך נראה דשנים היו:
הא דאמר רב יהודה אמר (רב) (שמואל הלכה כר' יוסי תי' וכי איצטריך למיפסק הלכתא למשיחא דה"ג פריך בריש ד' מיתות ובזבחי' בפ' ב"ש ואם היינו מפרשי' דבממזר שאינו ידוע פריך ר' יוסי כגון משפחה שנטמעה הוה ניחא דנפקא מינה טובא שאין להתרחק מן המשפחות שאינן ידועות שמא תמצא פסולה באחרונה, דקסבר ר' יוסי אליהו בא לטהר ולא לטמא. ומי' נראה דבלאו הכי פליגי דבהא אפי' ר"מ מודה כדאמרי' משפחה שנטמעה נטמעה ובממזר ידוע פליגי דאי ס"ד דפליגי בשאינו ידוע א"כ מאי פריך לר' יוסי וישב ממזר באשדוד לוקמיה בממזר ידוע ובתרויהו ליכא למימר דפליגי הא לא מצי למימר דקאמר לעיל (ע"א) כגון אלו אליה בא לטמא ולטהר ודייקי' כגון אלו שנודעו אבל משפחות שנטמעו כמאן לא כר"מ ולא כר' יוסי ומק' אי אמרי' דבממזר

ודאי פליגי דהכא פסקי וכולהו אמוראי דלעיל כר"מ דקאמר ר' חייא שהב"ה מטהר את השבטים וריב"ל דאמר דכסף מטהר ממזרים דלר' יוסי אין צריך כסף ולר' יצחק ולר' יוחנן משפחה כיון שנטמעה נטמעה וכן קרא דמגישי מנחה בצדקה מטהר בני לוי ושאר שבטים. ומי' איכא למימר דאפי' לר' יוסי צריך טהרה לשבטים ואע"פ שהממזרים כגון (טהר) עבדים שנתערבו שפחות בבני משפחה ואינה ידועה ונראים הבנים כאלו הני כהנים ולוים וישראלים והם עבדים (אחר) המתייחסין אחר האם וכן נתינים שנתערבו וסבורים שהם ישראל והא דאמרי' שהנתינים עתידים ליטהר היינו אותם שנתחתנו בהם אבל אותם שהם ואבותיהם ואמותיהם נתינים לא דהא אמרי' בפ' הערל חלק מזבח מי יתיר, ומי' ק' דה"ל לתלמו' למידק הכא היכי דריש ר' יוסי להני קראי דלעיל ועוד דהא דקאמרי אמוראי דלעי' דמשפחה שנטמע' נטמעה משמע דפריך בכל מיני פסולים ועוד שעל שאינן ידועים שייך למי' מפיק מינייהו צוורני צוורני הלכך נראה דמטומעים פליגי ובידועים אפי' ר' יוסי מודה וכל הנהו אמוראי דלעיל דאמרי כיון שנטמעה נטמעה סברי כר' יוסי (והא) דלא איירי קרא דצריך להבדילם ולרחקם והא דלא מוקי וישב ממזר באשדוד בממזר ידוע משום דצריך להבדילם הילכך במטומעי' איירי קרא שצריך להבדילם ולרחקם מישראל שלא יטמעו בהם וה"ר פי' דלא פריך הלכתא למשיחא אלא שאף למשיחא א"צ אלא א"כ יעשה עבירה כגון בההיא דד' מיתות ובההיא דפיגול בהו דאף למשיחא אין צריך ממילא, לא איבעי ליה למיפסק הלכתא:

דף עג.

גמרא וחד למשרי שתוקי בישראל. תימא מייתורא דקהל היכי שרי בישראל בשלמא הא דשרי' ממזר בשתוקי בישראל ניחא דדרשינן בקהל ודאי היכי מפיק מייתורא דקהל וי"ל משום דאם אינו ענין לקהל ודאי תנהו ענין לממזר ודאי א"נ לאשוויי ממזר לקהל. ומי' ק' דהכא דרשי תרי קהלי קמאי לכהנים ולויים ובפ"ק דהוריות אמרי' דשבט לוי לא איקרי קהל דכל שאין לו אחוזה אינו קרוי קהל והכא משמע דטפי אין לאוקומי בכהני ולויי טפי מבשאר ישראל וי"ל דשאני הכא דכתיב בקהל ה' הילכך מיסתבר למי' דאותם הקדושים טפי מיקרו קהל ה' אבל התם לעיני הקהל משמע טפי בישר':

אמר רבא דבר תורה שתוקי כשר וכו' עד דמסיק ממזר ודאי הוא דלא יבא הא ספק ממזר יבא. וק' דרבא גופיה סבר בפ' החולץ דאמר ספיקן בודאן ודאן בספיקן וספיקן (בודאן) [בספיקן] אסור והוה מצי למימר דרבא דהכא אליבא דרבנן קאמר אבל איהו סבר כר"א דאמר דשתוקי [פסול] מן התורה. ומי' ק' אי ר"א סבר דשתוקי פסול מן התורה מאי

הוה דריש ר"א להנהו ה' קהלי אפי' אי הוה דריש חד מינייהו לקהל גרים אידך למאי אתא ועו' הא מוכח לקמן דס"ל דקהל גרים לא איקרי קהל גבי הא דאמר וכן היה ר' אליעזר אומר כותי לא ישא ממזרת כותית ומפ' רב יוסף טעמא דר"א משום דעשאוהו כגר לאחר י' דורות דאסור בממזרת וא"כ ר"א הני תרי קהלי מאי דריש בהו הילכך נראה לר"ת דר"א מודה דשתוקי כשר דבר תורה והכא מיירי בין ר"א לרבנן ובהא פליגי ר"א ורבנן רבנן סברי משום דיוחסי' לא פסלוהו אלא בכשרים ור"א סבר דפסלוהו אף במינו שמא ישא אחותו כאביו:

מאי איכא מיעוט ארוסות. תי' דמשמע דאי לאו דאיכא מיעוט פנויות ומחמת רעבון היה חשוב ממזר ודאי מטעמא דארוסות ואמאי והא בארוסה שעיברה פליגי בה רב ושמואל דאיכא למ"ד הוו ממזר ומותר בממזרת משום דלית ליה דר' אליעזר דאוסר שתוקי בממזרת וחד סבר הולד שתוקי ואסור בממזרת אבל כולהו מודו דאינו ממזר ודאי וי"ל דשאני הכא לפי שאם היה מן הארוס לא היתה משלכת אותו שהרי נאמנת עליו לומר שהוא מן הארוס דלקמן פסקי כאבא שאול שבודקים את אמו אפילו ברוב פסולים הילכך לכך מדהשליכתו חשבי' ליה ממזר ודאי ולא ספק ואע"ג דאיכא למימר דשמא השליכתו מן הבושה שנתעברה בעודה ארוסה מידי דהוה אפנויות שמשליכות את בניהם מפני הבושה ואע"ג דליכא איסור' כולי האי לא דמי דכיון שהיה מן הארוס שעתיד להיות בעלה אינה בושה כ"כ ולא היתה משליכתו ואפי' למאן דלית ליה דאבא שאול וסובר דאין בודקין את אמו י"ל דלא היתה משליכתו אם היה מן הארוס שהרי הארוס מודה שבא עליה ותלינן ליה בארוס ללישנא דאמרי' בפ' אלמנה לכ"ג גבי בועל ארוסתו בבית חמיו דמסתבר מילתיה דרב בדדיימא מעלמא אבל אי לא דיימא מעלמא בתר דידיה שדינן ליה והיינו דאמרי' בכתובות ההוא ארוס וארוסתו דאתו לקמיה דרב יוסף היא אמרה מיניה והוא אמר אין מינאי א"ר יוסף למאי ניחוש לה חדא דהא קא מודה ועוד הלכה כר"ג משמע דאפי' אין הלכה כר"ג היה כשר כיון שהוא מודה:

ומיעוט שהלכו בעליהן למדינת הים משמע דאי ליכא למיתלי אלא באותם שהלכו בעליהן למדינת הים הוי ממזר ודאי ולא ספק וקשה על מה שכתב ה"ג בסוף הלכות גיטין אהא דקאמר בהמגרש אין חוששין לממזרות ה"ד כגון באשה שהלך בעלה למדינת הים וילדה דלא חיישי' לממזרות דאמרי' דילמא אתא בעלה בצינעא ושמש כי ההוא עובדא דאבוה דשמואל דאתא בשם ושמש כדאיתא בירושלמי וי"ל שאני הכא דאי אתא בעלה ושמש לא היתה משליכתו ואינה חוששת שמא יחשיבוהו ממזר מאחר שיאמינוהו לה שמבעלה הוא: ומיהו ק' מההיא דהערל דקאמר התם דרבה תוספאה אכשר ההיא ולד

בתר י"ב חדש משום אישתהוי אשתהי ולמה לי טעמא דאישתהי לימא דילמא אתא בעלה בצינעא ושמש וי"ל דמיירי התם כגון שאמרה האשה שלא בא בעלה:

דף עג:

גמרא ג' נשים שהיו ישינות במטה וכו' ואין לטהר מטעם ספק טומאה בר"ה דכיון דאיכא ג' נשים כדאמרי' בריש ב' נזירים דהיכא דאיכא ג' בני אדם חשוב ר"ה משום דחשוב מקום סתירה אפי' דאיכא נשים הרבה כדתנן לא יתייחד איש עם ב' נשים וספק טומאה גמרי' מסתירת סוטה, ועוד דדמי לב' שהלכו בב' שבילין דממה נפשך הויא טמאה ועוד דמפ' בירוש' דלא ילפי' מעת לעת שבנדה מסוטה משום דלא דמי טומאה היוצאה מגופו לשאר טומאות:

ג' נשים שהיו ישינות במטה וכו' וא"ת והא הו"ל ספק טומאה בר"ה וספיקו טהור דאמר בכל דוכתין דג' בני אדם הוו כר"ה וי"ל כיון דישנות הוי שפיר מקום סתירה ועי"ל דה' נשים כחד גברא דמיין עי"ל דטומאה הבאה מגוף האדם לא ילפי' מסוטה לטהר כר"ה עי"ל דמיירי כגון שבאו לישאל בבת א' דכולם טמאות כדאיתא בפ"ק דפסחים בב' בני אדם שבאו שהלכו בב' שבילין ובאו לישאל שניהם בבת א' דשניהם טמאים משום דודאי א' מהם טמא הכא נמי כיון דודאי א' מהן טמאה לא מטהרינן משום ספק טומאה בר"ה כיון שבאו לישאל בבת א':

בדקה א' מהן ונמצאת טמאה היא טמאה וכולן טהורות דהוי כמו טהורה שישבה עם הנדה ונמצא כתם ביניהם דתולין אותו בנדה כדאי' בפ' האשה:

והא א"ר יוחנן אין ערער פחות מב'. אר"ת דעיקר מילתיה דר' יוחנן על מתני' דפ"ב דכתו' דאין מעלין לכהונה על פי עד א' וק' לפי' דהיכי מייתי לה הכא [הא] דפ"ק דגיטין שאני התם בההיא דכתובות דאיכא עד א' כנגד הערער ולהכי בעי ערער תרי וי"ל תלמודא הוה ידע דמסקנא דכתובות קאי מתחלה יצא לפוסלו ואח"כ בא עד א' להכשירו ואתי בי תרי ואמרי דבן גרושה ובן חלוצה הוא ובכה"ג קאמר ר' יוחנן דעד דעד א' אינו מועיל אע"ג דהעיד (שהכשיר) [להכשיר] והקול כמאן דליתנהו דמי (שהרי העד):

דף עד.

גמרא וניחזי זוזי ממאן נקט. אין מקחו בידו פריך לפי שיטת הקו' דקס"ד שלא קבל המעות אלא מאחד מהם הא ודאי מדכר דכיר זוזי ממאן קביל כפ"ה וק' דמפני מה יש לנו ליהמינו יותר מעד אחר דעלמא. ונראה לר"ת לפ' כפי' ר"ח כמ"ד בזמן שמקחו בידו

ואז הוא נאמן מטעם מיגו דאי בעי אמר לא מכרתי א"ג חזרתי וקניתיו אבל אין מקחו בידו אינו נאמן דאז לא שייך מגו ופריך ונחזי נהי נמי דמקחו בידו אמאי נאמן אם קבל המעות מא' מהן והוא אומר לא נתרציתי אלא לאחר דמשמע דנאמן בכל ענין ואמאי מגו במקום עדים הוא דאנן סהדי דלאותו שנתן המעות נתרצה. ולפ"ז ניחא הא דפריך בסמוך ונחזי זכותא ממאן נקיט דקאי אבעלי דינין עומדים לפניו דכשאין בעלי דינים עומדים לפניו אינו נאמן לא מצי קאי דהיכי מצי למיפרך עלה אמאי אינו נאמן ונחזי זכותא ממאן נקט דכיון דאזכותא סמכינן מה לנו לנאמנותו. מיהו ק' לר"ת בההיא דריש בבא מציעא גבי שנים אוחזים בטלית זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי ומוקי לה בגמ' במקח וממכר ופריך מקח וממכר ניחזי [זוזי] ממאן נקט ופרש"י לשם לפי שיטתו דהכא ואע"ג דקאמר בפ' בתרא דקידושין דבזמן שאין מקחו בידו אינו נאמן הא פרכי' ליה ומוקמי' לה דנקט זוזי מתרוייהו אבל לפי' ר"ת ק' דהתם ע"כ אאין מקחו בידו פריך וצ"ל התם וניחזי זוזי ממאן נקיט המוכר וליהוי כעד א' וצריך שבועה דאורי' לאחד והאחר יפטר אפי' משבועה דרבנן א"נ י"ל דהתם מיירי דס"ד מעיקרא דשניהם מודים [שאחד] נתן בממון ואינן חלוקין אלא שזה אמר לי נתרצה המוכר וזה אומר לי נתרצה המוכר ומ"ה פריך ומחזי זוזי ממאן נקיט ולאותו שנתן לו המעות ודאי נתרצה ומשני דנקיט זוזי מתרויהו:

בשודא דדייני פי' [רש"י] כגון שאינו תלוי בטעם אלא הכל בפיו של דיין כי ההיא דכתובות בפ' הכותב דאמר נכסי לטוביה ואתו שני טוביה שניהם קרובים שניהם שכנים דאמר שודא דדייני למי שיתנדב הדיין לו' שזה היה נראה רגיל אצלו יותר ולזה נתן וכיון שפסק כן אם בא לחזור אינו חוזר ולפיכך אין רוצין לחזור וליתן שמא יטנו לבו לצד אחר כל"ה ולר"ת נר' יותר לפרש שהדיין יעשה כמו שירצה וניחא טפי הכא לפרש [כפי"] ר"ת דאי בסברא תליא כדפרש"י אמאי לא אמר ונידנייה מסתמא לא יהפוך סברתו מיהו יש ליישבו שהזכאי לא יניחו לחזור ולדונו שמא יטנו לבו לצד אחר כדפרש"י ובההוא דכתובות נראה יותר פר"ת דא"ל רב נחמן לרב ששת הדא דאנא דיינא ומר לאו דיינא ואי בסברא תליא מילתא מה לנו לדיין קבוע אבל לפר"ת דכל מה שירצה יעשה ניחא דצריך דיין קבוע דהפקר ב"ד הפקר ולא בשאר שאין דיין קבוע ועוד ראיה לר"ת מההיא דבפ"ק דגיטין גבי פלוגתא דהולך לפלוני והלך ובקשו ולא מצאו ומת המשלח ומסיק התם וכאן אמרו שודא עדיף ואינהו אמרי בהדיא כל שירצה שליח יעשה:

כשם שנאמן אדם לומר זה בן גרושה ובן חלוצה בשלמא זה בני בכור דין הוא שיהא נאמן עליו דהא כתיב כי את הבכור בן השנואה יכיר ודרשי' יכירנו לאחרים אבל לפוסלו היאך

הוא נאמן וי"ל דכיון דר' יהודה מיירי אפי' בתינוק בין הבנים כדאי' בפ' יש נוחלין משמע אע"ג שהוא עושה הקטן שבכולן בכור א"ה נאמן דאע"ג דע"י שהיא מעיד ע"ז שהוא בכור מחזיק הוא הגדולים בממזרים. וי"מ דר' יהודה דריש הכי את הבכור יכיר ובן השנואה יכיר ולעיל לא אמרי' דשנואה ר"ל בנישואיה והיינו גרושה וחלוצה ואפ"ה ניחא שפיר שהרי פשטי' דקרא משמע טפי דמיירי בהכרת בכור וכן משמע קצת בירוש' (פרק י') דאמר את הבכור יכיר בן השנואה יכיר:

ופסק בה"ג דהלכה כר' יהודה ודוקא בתינוק בין הבנים דהכרת הבכור הוא עושה הגדולים ממזרים אבל אם אמר זה בן גרושה או בן חלוצה בלא הכרת הבכור אינו נאמן כדאיתא בפרק יש נוחלין דפסיק הלכתא בכל האי דשלח רבא והתם קאמר דשלח רבא על תינוק בין הבנים זה בני בכור נאמן, ונראה לר"י דהלכה כר' יהודה בכל דבר ואפי' הכרת בכור נאמן הוא לפסול את בנו כדאיתא בהחולץ מעשה בא' שאמר לפני ר' יהודה נתגיירתי ביני לבין עצמי וכו' ואין אתה נאמן לפסול את בניך ופריך ואבניה לא מהימן והתניא יכיר וכו' א"ר נחמן בר יצחק ה"ק א"ל ר' יהודה לדבריך גוי אתה ואין עדות לגוי משמע דאי הוה ישראל הוה נאמן לפסול את בניו ופסיק התם דהלכה כר' נחמן בר יצחק ומצא ר"י בשאלתות דרב אחאי כרבא:

כמאן כר"ג תנינא חדא זימנא היתה מעוברת וכו'. וא"ת מאי פריך והלא לא הוזכר אבא שאול שם לכך שינה כאן דאבא שאול סבר כר"ג. וי"ל דה"פ תנינא חדא זימנא והיה לו לאבא שאול לדבר שם והוה ליה למיתני וכן היה אבא שאול אומר כדבריו ואמאי תני לה הכא:

דאמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"ג. תימה למה הביא כאן מילתיה דרב יהודה אמר שמואל כיון דמכח זה לא פריך. וי"ל דמכחה פריך דאי לאו ההיא דרב יהודה ה"א דהא דאמר ר"ג נאמנת לאו משמיה דנפשיה אלא משמיה דר' אליעזר הוא ואפ"ה לא מצי למיפרך ליתני הך דאבא שאול התם דאי תני התם וכן היה אבא שאול או' כדבריו הוה משמע כדברי ר"ג אמר כר' אליעזר היה אומר כך אבל כר' אליעזר לא סבירא ליה דשמותי הוא ולהכי קתני הכא מילתא דאבא שאול באפי נפש' לאשמועי' דהכי סבירא ליה לאבא שאול ולא ק' מידי אבל השתא דאיתי ההיא דרב יהודה אמר ש שמואל הלכה כר"ג פריך שפיר ומדפסי' כר"ג ש"מ טעמא דנפשיה קאמר וא"כ הו"ל למיתני התם וכן אבא שאול אומר כדבריו ואמאי פלגינהו לתרי מקומו' מילתא דר"ג ומילתא דאבא שאול:

אבל הכא דרוב פסולין אצלה כגון ארוסה או רוב העיר אינן משיאי' לכהונה אימא לא ולהכי תנא הכא דאבא שאול באפי נפשה לאשמועינן דמכשר אפילו ברוב פסולין וק' דלר' יהושע בן לוי דאמר בפ"ק דכתובות לדברי המכשיר בה מכשיר אפי' ברוב פסולין מא"ל הא תנינא חדא זימנא והק"ל. וי"ל דר' יהושע בן לוי אית ליה כמאן דמכשיר בה לא מכשיר בבתה ולכך שונה כאן מלתא דאבא ן [שאול] לאשמועי' דמכשיר נמי בבתה ואפי' ברוב פסולין. מיהו ק' דמוכח התם דאיכא תנא דסבר דמאן דמכשר מכשר אפי' ברוב פסולין ואפי' בבתה י"ל דהיינו מכח מתני' דהכא דמשמע דאבא שאול מכשר הכל כדפי'. וא"ת א"כ מאי פריך הכא אלא לדברי המכשיר בה מכשר |בבתה| מא"ל לישני ליה דהיינו מכה מתני' דהכא כדפי' י"ל דהא לא ק' מידי דמשמע התם כמ"ד המכשיר בה מכשר בבתה דייק לה מגופיה דמתני' דהתם דקתני מדברת ומעוברת וקאמר דהני תרתי בבי חדא להכשיר בה וחדא להכשיר בבתה וא"ת כמו כן קאמר התם גבי ברייתי' דזו עדות שהאשה כשרה להיא דפריך עלה ותיפוק לי דהכא רוב כשרים וכו' ומשני מסייע ליה לר' יהושע בן לוי דאמר לדברי המכשיר בה מכשיר אפי' ברוב פסולים אלמא דמברייתא דהתם דייקא הכי וא"כ מאי משני הכא אי מהתם ה"א התם דרוב כשרים אצלה וכו'. והא מברייתא דהתם שמעי' דמכשיר אפי' ברוב פסולים וא"כ הדק"ל ליתני התם וכן היה אבא שאול אומר כדבריו ושפיר ידענא דמכשר אפי' בבתה ואפי' ברוב פסולין מכח הברייתא דהתם וי"ל דמ"מ מכח משנה דכתובות לא מוכח דברוב פסולים איירי ומכח ברייתא הוא ולכך איצטריך לאשמועינן במשנה הכא דאבא שאול מכשיר אפילו ברוב פסולין. אבל הא דקאמר דמאן דמכשיר בה מכשיר בבתה ממשנה דהתם גופה דייקא ליה כדפרי':

אילימא ממזרים ונתינים הא תנא ליה וכו' מ"מ אמאי לא פריך מדוקיא דמתני' דמשמע כל האסורים לבא בקהל מותרים לבא זה בזה הא מותר בקהל אסור לבא זה בזה וזה אינו דהא גירי וחרורי שרי בקהל ושרי זה בזה וי"ל דניחא ליה למיפרך מגופה דמתני' ולא מדוקייה:

וכי תימא ר' יהודה אוסר אגר בממזרת פ"ה דמשמע ליה דאמר הכי לעי' ר' יהודה אומר גר לא ישא ממזרת ובמידי אחרינא לא אשכחן דפליג לענין יוחסין:

מידי גר בממזרת קתני במתני' ת"ק במלתייה למשרייה דאתא ר' יהודה לאפלוגי עלה:

דף עד:

גמרא ה"ק כל האסורים [וכו'] ומאי נינהו גיורת פחותה מבת ג' שנים. תי' הא תנא ליה גירי וממזרי מותרים זה בזה וי"ל דהדר תנא ליה משום ר' יהודה דפליג עלה ולא תנא ליה ברישא וא"ת א"כ לעיל דפריך אילימא ממזרי ונתיני הא תנא ליה רישא לישני ליה דתנא ליה משום ר' יהודה דפליג עליה וי"ל דסמוך אקושייא שניה דפריך ותו ר' יהודה אוסר אהייא וכו':

והרי גר דמותר בכהנת ומותר בממזרת. תי' מאי קא פריך שהרי זה מותר בקהל כהונה הא דשרי בכהנת זו היא משום דאין קדושתה קדושת כהונה גמורה כדרב יהודה אמר רב לקמן דלא הוזהדו כשרות לינשא לפסולין וכהנת כמו ישראל היא וי"ל דסמיך אהא דמצי למיפרך והרי גר שנשא בת ישראל או גיורת שזרעו שנולד לאחר שנתגייר מותר בקהל כהונה שהרי כהן נושא בתו:

ה"ק לר' יהודה דאמר בת גר זכר כבת חלל זכר ומ"ם מותרת לממזר דהא שאביה היה גר לאו קהל הוא ובסמוך פריך ליה על אידך שינויא:

ה"ק כל שהוא אסור לישא בתו כגון גר שנשא גיורת וכראב"י דאמר הכי במתני' מותרים לבא זה בזה כלומר דגר מותר בממזרת וממזר בה דאלו בגר שנשא ישראלית לא מצי' לאוקומי דמאן שמעת ליה דאמר כהן אסור לישא בתו ר' יהודה דאמר בת גר זכר כבת חלל וכו' ומדסיפא ר' יהודה רישא לאו ר' יהודה להכי מוקי לה כר' אליעזר בן יעקב ושמעיה ר' יהודה לת"ק דאית ליה קהל גרים לא איקרי קהל ופליג עליה (לשון הקונטריס):

דת"ק סבר ממזר מאחותו נמי הוי ממזר פ"ה ומתני ה"ק כל הנולדים מאיסור ערוה ממזרים הם ומותרים לבא זה בזה הני חייבי כריתות בבני חייבי מיתות ל"ה. ול"נ כל הנולדים מאיסורי ערוה לא קתני כל האסורים לבא בקהל קתני ומשמע אפי' חייבי לאוין הוי ממזר ונראה לר"י לפרש דת"ק כל האסורים לבא בקהל [קתני ומשמע] דהיינו כל הני דהוו ממזרים לדידיה כגון ממזר מאחותו וממזר מאשת איש מותרים לבא זה בזה ור' יהודה אוסר בהני דשרי ת"ק לבא זה בזה דהיינו ממזר מאחותו וממזר מאשת איש אית ליה לר' יהודה דאסירי לבא זה בזה, ורבי אלחנן פי' דה"ק כל האסורין לידבק בקהל ולא תפסי בהו קידושין מ"מ לא הוו מחייבי כריתות אלא מחייבי מיתות:

מאי קמ"ל תנינא וכו'. וא"ת מאי קושיא והא לא גר' שם ר' יהודה אלא ר' יהושע י"ל כדפ' קקו' תנינא בפלוגתא אחריתי במתני' אחריני ולמה לי למיפלגא בתרתי וליתני התם גבי ר' יהושע וכן היה (או') ר' יהודה או' כדבריו:

דף עה.

גמרא ושניהם לא למדוה אלא מכ"ג באלמנה, לא יליף מאלמנה עיקר הדבר דנבעלה לפסול לה פסלה שהרי ביבמות פ' אלמנה לכ"ג יליף לה מבת כהן כי תהיה לאיש זר ולא ילפי' מאלמנה אלא מי שחשוב זר אצלה:

מצרי שני איכא בינייהו דת"ק סבר כל מצרי סתם האסור לבא בקהל קאמר ואפי' מצרי שני ומיהו שלישי לאו מצרי קרי ליה דישראל מעליא הוא ל"ה:

לאפוקי מצרי שני שאין זרעו פסול (הלא) [הכא] משמע דבת מצרי שני אינה פסולה לכהונה שהרי הבא מפסול כהונה איירי דאי מפסול קהל אלמנה לכ"ג נמי אינה נפסלת מקהל אלא ש"מ דמפסול כהונה איירי וקאמר ר' יוסי דמצרי שני אין זרעו פסול ואף ת"ק לא פליג עליה ואף בהא מדנקיט טעמא דביאתו בעבירה ולא נקט טעמא דזרעו פסול וק' דהא בפ' הערל אמר בת גר עמוני ובת מצרי ב' ר' יוחנן אמר כשרה ורשב"ל אמר פסולה וא"כ רשב"ל דאמר כמאן וצ"ל דסוגיא דהכא נקט אליבא דר' יוחנן אבל לרשב"ל דאמר דבין ת"ק ובין ר' יוסי ילפי מאלמנה לכ"ג מה כ"ג באלמנה שזרעו פסול ופוסל ובהא פליגי דת"ק סבר מצרי שני זרעו פסול ור' יוסי סבר אין זרעו פסול ורשב"ל סבר כת"ק:

הכל מודים באלמנת עיסה וכו'. פ"ה בכתובות באלמנת ספק חלל שהיא מעורבת בעלה ספק והיא באה מכחו דהויא להם ספק ספיקן וק' דאין זה ספק ספיקא דאין כאן אלא ספק א' ועוד בכתובות כתב בשם הר"ר יוסף טוב עלם שבעלה הוא ספק ספיקא כגון אדם שזרק גט לאשתו ספק קרוב לה ספק קרוב לו ומת והלכה זו ונישאת לכהן הדיוט בתוך ג' חדשים וילדה בן לו' חדשים ויום א' דהוא לה ספק ספיקא קרוב לו ולא הוי חלל ספק קרוב לה והוי חלל וא"ת לקרוב לב ספק לו ספק בין ט' לראשון ולא הוי חלל ספק בן ז' לשני והוי חלל וכל זה אינו נראה לר"י שהרי לא משמע עיסה באשה אחת שהיא ספק העיסה כמו משמ' משפחה שיש בה ספק כמו כל הארצות עיסה לבבל וכו' לכ"ג לר"י לפ' כגון משפחה שנטמעה ספק חלל ואלמנה שלהם קרי אלמנת עיסה וכן מצא ר"י בערוך בערך אלמנה בשם רב האיי גאון ז"ל:

למעוטי אלמנת עיסה שהיא פסולה לכהונה פי' דהואיל ואי אתה נושא בתו דבת אלמנת עיסה פסולה לדברי הכל שמא חלל היה ואי אתה נושא אלמנתו ומטעם משום דאלמנה אין לה חזקה בכשרות ולכך לא מכשרינן משום דהוי ספק ספיקא אבל באלמנה אית לה חזקה דכשרות קודם שנשא לאותו ספק הילכך איכא מאן דמכש' משום ספק ספיקא לקולא. מי' ק' דר' יוסי אדר"י דמשמ' הכא דר' יוסי סבר דאלמנת עיסה פסולה לכהונה דקאמר לעיל הכל מודים וכו' כלו' בין ר' יוסי בין רשב"ג בין ת"ק ובכתובות משמע

בפ"ק דר' יוסי סבר דאלמנת עיסה כשירה לכהונה דקתני התם העיד ר' יהושע ור' יהודה על אלמנת עיסה שהיא כשרה לכהונה וקתני בתריה איזו היא אלמנת עיסה כל שאין בה לא משום ממזרות וכו' משמע דסברה ההיא ברייתא דאלמנת עיסה כשירה לכהונה וקאמר התם דר' יוסי סבר כההיא ברייתא אלמא משמע דר' יוסי סבר אלמנת עיסה כשירה לכהונה וא"כ קשיא דר' יוסי אד"ר יוסי לכ"נ לר"ת (דגרים) [דגריס] התם אי זו היא עיסה ולא גר' אלמנת עיסה, ר"ל בת עיסה וקאי אהא דתנא ממסכת עדיות העיסה נאמנת לטמא ולטהר וכו' פי' נאמנת לטהר עצמה בצוחת או בשותקת למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה. וכן משמע בירושלמי דבבת העיסה מיירי דקאמר התם זו היא עיסה כל שאין בה לא חלל ולא ממזר ולא נתין. ר"ם אומר כל שאין בה א' מכל אלו בתה כשרה לכהונה אלמא בכשרות בתה מיירי ולא באלמנת עצמה. וא"ת כ"ש דקשיא טפי דכיון דמכשר בבתה כ"ש האלמנה עצמה כדמשמע בשמעתי'. י"ל דהתם איירי שהבת מטהרת עצמה ע"י צוחה או שתיקה וכ"ש אלמנה ולכך פסול ר' יוסי לאלמנת עיסה דהכא דהא עיסה גמורה היא ובתה פסולה ולאפוקי מר' יהושע דמכשר באלמנת עיסה אפילו במקום שבתה פסולה:

כלן מותרין לבא זה בזה. וק' מאי וכאן פירש"י כל האסורין שבהם מותרים לבא זה בזה וק' לר"י דמידי כל האסורים קתני ונראה לר"י דכל א' מותר במיגו דלא כר' אליעזר דלדידיה ספיקן בספיקן קן אסור:

רב אמר הוולד ממזר ומותר בממזרת אלמא אע"ג דאין זה אלא ספק משוינן ליה דודאי ממזר היינו דלא כר' אליעזר:

א"ה היינו (דרבא) [דרב] אלא מאי שתוקי וכו' פי' לעולם לשמואל נמי אסור בבת ישראל ושמואל בא להוסיף שמשתיקין אבל אין לפרש דלשמואל מותר בבת ישראל דא"כ מאי קאמר מדין ישראל משתקין אותו:

כותי לא ישא כותית מ"ט, וא"ת היאך הוא מסופק מ"ט הא ר' אלעזר גופיה קאמר במתני' דספיקו אסור וכותי הוא מן הספיקות כדתנן במתני' ונראה דה"פ מ"ט שהרי אם שניהם ממזרים היתר גמור הוא ואפי' אם א' ממזר וא' אינו גר הוא דמותר בממזרת ולא דמי לשאר ספיקות דמתניתין דשתוקי ואסופי:

דף עה:

גמרא ר"א דאמר כותי לא ישא כותית סבר לה כר' ישמעאל וכו' פ"ה לא איתפרש היכא איתמר לא במשנה ולא בברייתא אלא ממשמעו' דר' יוחנן וריב"ל דאמרי לקמן ג' מחלוקות בדבר:

גירי אריות הן והן כשאר גוים שנשאו בת ישר אל:

ור' ישמעאל סבר לה כד' עקיבא דהא חייבי לאוין נינהו והילכך כותי לא ישא כותית דתרוויהו ספק ממזרים הם דיש לו' בכל א' מהם זה בא מישראלית הנשאת לגוי והרי הוא ממזר וזה בא מכותית וכותית מעולם א"נ איפכא ל"ה וק' דמה בכך דהא מ"מ גירי וממזרי הוא וגם נושא ממזרת רק לר' יהודה דאית ליה קהל גרים איקרי קהל לכ"נ דישר' וישראל נתערבו בהם וחיישי' שמא א' מהם מכותי וישראלית והא' מישראל וישראלית או מישר' וכותי והוה ליה ישראל גמור שנשא ממזרת או איפכא:

השתא ממזר הוי מיפסל בביאתו מיבעיא תי' מנא ליה דהא בהא תליא ומשום דהוי ממזר פסיל בביאתו וי"ל דהק' השתא ממזר הוי וא"כ תירוץ זה אית לן למעוטי מקרא דובת כהן כי תהיה לאיש זר דאין לך זר גדול מזה דאע"ג דלא ממעטי' רק הני ואית בהו הויה כדקאמר ביבמות ה"מ בחייבי לאוין למ"ד דלא הוי ממזר מחייבי לאוין אבל הכא דהוי ממזר אין לך זר גדול מזה דאע"ג דממעטי ליה מכי תהיה לאיש אע"ג דלא תפסי בהו קידושין דה"ג ממעטי' התם חייבי כריתות אף למ"ד דלא תפסי בהו קידושין משו' דחמירי טפי מחייבי לאוין:

אלא כי אתא רבין וכו' וג' מחלוקות בדבר וכו' דרבין אתא לפ' טעמא דר' אליעזר וכדמסיק ואזיל ויש אומרים לפי שאין בקיאין וכו' ומפ' דר' אליעזר הוה לאין בקיאין בתורת גיטין וקידושין קאמר:

דף עו.

גמרא שאין בקיאין בתורת גיטין פ"ה והילכך כותי לא ישא כותית דשמא דהאחד מן הבקיאין שלא אירע פיסול בנישואי אבותיו והב' משאין בקיאין שנתקדש' לאחד ואמרו אינם קידושין ונתקדשה לאחר והולד ממזר. ולמאי דפריך לעיל צ"ל גם בכאן שנתערבו בהם ישראלית דאל"כ הו"ל קהל גרים אבל הכא חיישי' דשמא הא' הבקיאין כמו מזרע ישראל וה"נ צ"ל בסמוך דאמר ממזר מאחותו וממזר מאשת איש שנתערבו בהם:

איסורא משום מאי משום שפחה דולדה כמוה דאילו משום עבד שבא על ישראלית אין לחוש דגוי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר אית ליה לר"א וליכא חששא רק משום

שפחה דשמא הכותי היה מן הכותית ושפחה והכותית מכותי וכותי' או איפכא וגרים אסורים כעבדים כפ"ה והשתא להאי שינוייא לא צ"ל שנתערבו בהם לא ישראל ולא ישראלית כלל:

במשנה הנושא אשה כהנת צריך לבדוק אחריה. בודקין היו ממזרות או אחת מן הפסולין לקהל ול"נ מדפריך בגמ' והיא נמי תבדוק בדידיה ומשני לא הוזהרו כשרות לינשא לפסולין ואי בפסולי קהל בדקי נשים נמי מוזהרות בהם. ועו"ק דאמר בכתובות מכירין ישראל ממזרים שביניהם וא"כ לא צריך שום בדיקה בשביל ממזרות לכ"ג לר"ת דבדיקה דהכא משום חללות הוא דאין מכירין ישראל חללין שביניהם. מיהו תי' הא דקאמר לויים וישראלים מוסיפים עליהם עוד א' ואי לא בדקי אלא חללות לוים וישראלים אמאי צריכים בדיקה פשי' כיון דאביה לוי או ישראל אי אפשר בשום ענין להיות בה פסול חללות שהרי לכ"ע בני ישראל מקוה טהרה לחללות וצ"ל דעיקר הבדיקה נתקנה משום פיסול חללות מדלא בדקה נמי לדידה והיינו מטעם דפסול חללות שכיחא ופסול ממזרת לא שכיחא ואגב בדיקה דפסול חללות בדקי נמי בפסול ממזרות ומ"ה ניחא דלא תקנו דאיהי תבדוק (בדידה) [בדידיה] כיון דלא הוזהרו כלל נשים לינשא לפסול חללות אבל כהנים דנזהרים לינשא חללה תיקנו חכמים לבדוק אימהות משום חללות ואגב הני בדקי נמי בפיסול ממזרות אפילו היכא דליכא ספיקא חללות כגון לויה וישראלית והנושא אשה כהנת ר"ל כהן הבא לישא אשה כהנת וכתב ר"ת בספר הישר דהאי דצריך לבדוק היינו דוקא להכשיר בניהם לעבודה א"נ להכשיר הוא עצמו לעבודה דק"ל הנושא נשים בעבירה אסור עד שידור הנאה וכו' אבל לאכילת תרומה אין צריך בדיקה כדאמרינן בפרק האשה שנתארמלה אני כהן וחבירי כהן נאמן להאכילו בתרומה וכו' ועוד ראיה דאין צריך בדיקה (כדאמר) [דאמר] לעבודה דאמר בפרק החולץ זיל גלי או נסיב בת מינך אלמא משמע לישראל אשה מיוחסת אין צריך בדיקה כ"א לעבודה כדפרש:

דף עו:

גמרא ודילמא משום שכינה סנהדרין שבאותה שעה הוצרכו להיות מיוחסין משום שכינה שלשם נבואה נאספו שם אבל סנהדרין שהן לדין כגון סנהדרין דיתרו לא:

ונשאו אתך בדומין לך. ה"ג ול"ג במשא העם שהרי גבי שכינה כתיב אלא קרא דכתב ביתרו גר':

וכולן בני יפת תואר היו. או' ר"ת נ"ל כי מבני ביתו ומאנשיו היו כל כך בני יפת תואר דאין לומר שכלם היו מדוד שלא מצינן בשום מקום שהיו לו יפת תואר רק מעכה אמו של אבשלום ותמר:

וכולן מגדלי בלורית היו לפי שנתגיירו אמותם בחזקה לא היו שומרי' עצמן מבלורית ולא הוו גירי מעליא כל כך:

דאזלי לבעותי עלמא ואע"ג דכתיב ביד איתי הגתי בשעה שחלק דוד סיעתו לג' ראשים לפי שעה עשו כך ואף באותה יכול להיות דלא הוו אלא לבעותי עלמא:

דף עז.

גמרא אילימא שבא על אלמנת ראובן. תימא היכי דמי אי דהתרו ביה על כל אחת ואחת היכי קאמר דאינו חייב אלא על א' והלא אף באשה אחת חייב על כל התראה והתראה ואי דלא התרו בו אלא בראשונה א"כ מאי פריך אמאי אינו חייב אלא א' הא מצי למימר אישתלאי דהא לאחר כדי דיבור הוי כדאמר בכתובות וי"ל דהכא שאני דכיון שהתחיל העבירה בביאה ראשונה בתוך כדי דיבור של התראה תו לא מצי למימר אישתלאי שכל שעה הוא עוסק באותה עבירה ואף לאחר כדי דיבור של התראה ויש לו להתחייב על כל אשה ואשה ותדע דהא אמרי' בכל מקום דהאוכל כזית בכדי אכילת פרס חייב מלקות ואע"ג דיש יותר מכדי דיבור בין התראה למשהו אחרון שאוכל מ"מ לא מצי למימר אישתלאי כיון דבתחילת העבירה היה זכור מן ההתראה לפי שכל שעה הוא עוסק באותה עבירה עצמה לא משתלי:

דף עז:

גמרא ס"ד הרי שמות מחולקין קמ"ל גופין מחולקין בעינן וליכא. ותימא דאמר בכריתות ובמכות פרק אלו הלוקין לחייב על אחותו שהיא אחות אביו ואחות אמו דחייב ג' חטאות ואמאי הא ליכא גופין מחולקין וי"ל דשאני התם דשמות האיסורין מחולקין רק שמות האלמנות אבל בכולהו לא שייכא רק איסור דאלמנה הילכך בעי' גופין מחולקין היכא דליכא שמות מחולקין ממש כי ההיא דמכות:

כל שהוא ביקח הרי הוא בלא יקח דכתיב בכ"ג כ"א בתולה מעמיו יקח אשה וכתיב בתריה אלמנה וגרושה לא יקח ודרשי' כל ביקח כשהוא בתולה הרי היא בלא יקח כשהיא אלמנה ואין זה דרשא גמורא דהא בסמוך מפ' טעמא משום דאין איסור חל על איסור אלא אסמכתא הוא:

הא מני ר"ש היא דאמר אין איסור חל על איסור. וא"ת אימר דאר"ש היינו באיסור כולל כגון נבלה ויום הכפורים אבל באיסור מוסיף לא והכא איסור מוסיף איכא מיגו דמיתוסף בה איסור אלמנה לכהן משוח מלחמה שהיה מותר בה קודם שנעשית אלמנה ועכשיו היא אסורה לו איתוסף בו נמי איסור אלמנה לכ"ג. י"ל דסמיך אסוגייא דפ"ד אחין דמוכח דלית ליה לר"ש איסור מוסיף:

לכ"ג מיבעיא ואין זה אזהרה מן הדין דאיסורא שהיה לו בה כשהיה כהן הדיוט להיכן אזל:

כך אלמנה חלוקה מגרושה וחללה זונה שחייב על כל א' ואחת. והא דנקט תנא לפלוגי אלמנה לחודה ולא איצטריך לפלוגי חללה מזונה משום דחללה מוחלקת מזונה מכהן הדיוט וגלילן בגרושה וה"ה בחללה אבל באלמנה דאיתוסף בכ"ג ולא מצינו בה שנחלקה אצטריך למילף:

[חללה למה נאמרה פ"ה] לומר לך אין חללה אלא מאיסור כהונה פ"ה מקרא יתירה קאדרשי' דהאי דהדר כתבה להכי כתבה לו' שתלמד מסדר האמור חללה אחר אלמנה וגרושה שאין איסור נוהג אלא בכהנים ולא כתבו אחר זונה שמצינו שם זנות פוסל בישראל לומר לך שאין חללה אלא מביאת פיסול כהונה לבדה ולא מביאת איסור הנוהג אף בישראל ל"ה:

הילכך כהן שבא על אחותו זונה משוי לה פ"ה הואיל ואין חללה אלא מאיסור כהונה כהן הדיוט או כ"ג שבא על אחותו פנויה זונה משוי לה ללקות כהן הבא עליה עוד משום זונה שהרי נבעלה בעילת זנות מאסור לה:

דף עח.

גמרא חללה לא משוי לה ואין כהן שני הבא עליה לוקה משום חללה חזר ובא עליה או הוא או כהן אחר עשאה חללה שהרי אסורה לו משום זונה שאינו נוהג אלא בכהונה ל"ה. וא"ת היאך יחול איסור חללות על איסור זנות הא אמרי' לעיל דזינתה ונתחללה וכו' אין חייב אלא אחת וי"ל דנוכל למצוא שיחול על אדם שהביא שתי שערות [אחר שנעשית] חללה דאז הם באים עליו שתיהן בבת א' וכדאמר בפ"ד אחין (דף ל"ג) דדייק התם תלמודא למצוא זרות ושבת בבת אחת ומוקי לה כגון דאייתי שתי שערות בשבת דהוו ליה זרות ושבת בהדי הדדי:

כ"ג באלמנה פ"ה וה"ה לכהן הדיוט בגרושה וחללה דהא מיגמר גמירי מהדדי מה כאן זרעו חללין וכו' לוקה שתים א' משום לא יקח ובביאה שלאחר קידושין הוא דקאמר לוקה שתים:

בשלא גמר ביאתו דלאו חילול זרע איכא אבל היא נתחללה בהעראה כדתנן ביבמות א' המערה וא' הגומר קנה ולא חילק בין ביאה לביאה וכן הבא על א' מכל העריות וכו' ל"ה: ור' יהודה גר נמי פוסל בביאתו ומייתי ליה במה הצד מהאי דינא פ"ה ומה חלל שבא מטיפה כשירה פוסל בת ישר' בביאתו גר שבא מטיפה פסולה אינו דין שיהא פוסל בביאתו מה לחלל שכן יצירתו בעבירה מצרי ראשון יוכיח כדמסיק תלמודא ואזלי'. מיהו ק' מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד עבירה דחלל יצירתו בעבירה ומצרי ראשון נמי ביאתו בעבירה ואע"ג דלגבי פסול בתו לא שייך למיפרך הכי היינו משום דמיירי במצרי ראשון שבעל מצרית ראשונה דאין ביאתו בעבירה ובלא עבירה היא נפסלת אבל השתא לענין פסול ביאה לאו במצרי שנשא מצרית עבדינן יוכיח דהא פסולה היא לבא בקהל ולא שייך בה פיסול ביאה אלא עבד יוכיח ממצרי שנשא ישר' וא"כ יש צד עבירה מה צד וי"ל דפרכי מה לחלל שכן יצירתו בעבירה לא חשיבא פירכא לענין פיסול ביאה ודוק' לענין פסול בתו חשיב פירכא דמי שנוצר בעבירה יש לו פסול בתו שנוצרת בעבירה ממנו אבל אין לו לגרום פסול ביאה. וא"ת א"כ למה לי מה הצד תיפוק לי דגר פוסל בביאתו מק"ו דחלל לחודיה דליכא למיפרך מה לחלל וכו' כדמפר' י"ל דמ"מ איכא למיפרך מה לחלל שהוא מאיסור כהונה ולכך צריך למילף מחלל וממצרי ראשון לו' מצרי ראשון יוכיח ואי פרכת מה למצרי שכן ביאתו בעבירה נימ' חלל יוכיח וא"ת א"כ דבעי למילף פסול בתו במה הצד ועביד ק"ו מחלל ליפרוך הך פירכא דאיסור כהונה ואמאי קאמר פירכא דיצירתו בעבירה י"ל משום דהך פירכא לא שייכא רק אצל פיסול ביאה דהא דאמר אין חללה אלא מאיסור כהונה נפקא לן מדכתיב חללה בקרא בין אלמנה וגרושה וזונה דכל הני הוו פיסולי ביאה אבל לענין פיסולי בתו אינו מעלה ואינו מוריד מיהו ק' דשפיר קאמר ר' יהודה מ"ט דרבנן דפליגי עליה בין לענין פסול ביאה בין לענין פסול בתו ופי' רש"י בסמוך על ראב"י דלית ליה לר' אליעזר האי דינא דלעיל צד השוה שאינן ברוב קהל לא פריך דהיינו דומיא דיש בהן צד חמור ואין חומר שלהם שוה ואיכא למ"ד בעלמא צד חמור לא פריך וק' להבין דהא אמרי' בעלמא דלא פרכי' צד חמור היינו לענין לסתור הדין הלמד מצד השוה אבל לענין ללמוד מצד השוה כי הכא לא שייך להזכיר צד חמור ולמה לא נלמוד ממנו כיון דהוי צד גמור וע"ק דהא ר' יהודה הוא דאית ליה בפ"ק דמכות דלא צריך צד חמור אבל רבנן לא אית להו האי סברא. לכ"ג לפרש דמשום הכי

לא ילפי' רבנן לגר במה הצד ממצרי וחלל לפי שאין זה צד השוה גמור דגר הוי שפיר ברוב קהל אע"ג דבא מטפה פסולה כיון דאין בו צד עבירה וכשר לבא בקהל דמשום דבא מטפה פסולה לא חשיב אינו ברוב קהל כמו חלל ומצרי ראשון שזה יצירתו בעבירה וזה פסול לבא בקהל והרב מורי ורבי הרב פרץ שיחיה או' דטעות סופרים הוה בפי' רש"י וחסר בהם ור"ל כדמפ' וזה הוא שחסר דלית להו דינא דלעיל דצד השוה שאינו ברוב הקהל כדמפ' ור' יהודה הכי לא פריך דהיינו דומה דיש בהם צד חמור ואין חומר שלהם שוה וכו'. ועי"ל דטעמא דרבנן משום דפרכי' מה להצד השוה שכן פוסלין בביאתן וכ"ת אמאי לא ילפי' דגר נמי פוסל בביאתו במה הצד מחלל וממצרי ראשון י"ל משום דסביר' להו לרבנן כיון דאין חללה אלא מאיסור כהונה:

תניא רשב"י אומר וכו' פ"ה הרי ד' מחלוקות בדבר לר' יהודה בת גר זכר פס לה אפי' נשא ישראלית. ולר' אליעזר ב"י איכא צד ישראל כשרה ומי' גר שנשא גיורת בתו פסולה ולר' יוסי אפי' גר שנשא גיורת בתו פסולה ומי' הורתם ולידתם בקדושה שני הוי. ור"ש אפי' גיורת עצמה כשרה לכהונה ובלב' שלא תהיה ראויה לביאה בגיותה כלל דלא תהוי כלל זונה כפ"ה:

והלא פנחס היה עמהם פי' מן היוצאים למלחמת מדין שנאמר בהם המק' הזה. ותי' לרב דשרי לעיל בפ"ק כהן ביפת תואר אפי' בביאה ראשונה לימא דלשם יפת תואר היתה מותרת לפנחס וי"ל דבמלחמות מדין לא הותרו ביפת תואר כדמשמע בירוש' דלא הותרה יפת תואר עד אחר י"ד שכיבשו וחלקו:

וכולן מקרא אחד דרשו לאו מהכא נפקי למילתייהו כולהו דהא ר' יהודה נפקא ליה לעיל מהצד השוה אלא כולהו מפי פסוק זה לפי סברתם כל א' לפי שטתו:

עד דאיכא כל זרע מישראל פי' כל עיקר זרע דהיינו זרע האב:

מקצת זרע אפי' זרע כחוש כגון מן האם:

דף עח:

גמרא האי קרא רישא בכ"ג. פ"ה דכתיב אלמנה וגרושה לא יקחו להם לנשים כ"א בתולות הא ליתא כי אם בכ"ג וסיפא בכהן הדיוט דקאמר והאלמנה אשר תהיה אלמנה מכהן יקחו וקס"ד דה"ק שהיא אלמנה ממיוחס הראוי להשיא לכהונה ואלמנה שתהא מותרת לכהן לא משכחת לה אלא בכהן הדיוט והיכי מפסיק קרא ממילא ל"ה. וק' דאכתי לא אייתי דרשא דקרא דמשיאין לכהונה עד לקמן. לכ"נ לפרש הכי רישיה בכ"ג דכתיב כ"א בתולה דכהן הדיוט מותר הוא באלמנה וסיפיה בכהן הדיוט מזרע בית

ישראל ודרשי' מזרע עד דאיכא כל זרע או מקצת זרע או שנזרעו בתוליה בישראל הא לאו הכי אסורה אף לכהן הדיט:
והלא אין ישיבה בעזרה וכו'. והא דכתיב ועלי יושב על הכסא על מזוזות היכל ה' לאו בעזרת ישראל קאמר אלא בסמוך להיכל כגון עזרת נשים:
ושמאל שוכב במקומו בפי' נביאים או' רש"י דאקר' דבתריה קאי דכתיב בהיכל ה' אשר שם ארון האלהים ויקרא ה' אל שמואל ואגב חורפיה לא עיין בה:
מיום שחרב ב"ה נהגו הכהנים וכו' דמתוך דאין מבחינין כ"כ בכשרים וגם אין בודקין אותם ביוחסי כהונה ולויה ולכן היו יראים שלא יתערבו בהם פסולים מעט מעט ועושין הרחקו יותר וסלסול הוא מעלה ושבח כמו סולו לרוכב בערבות וכן סלסלה ותרוממך:
מתני' בני זה ממזר אינו נאמן פ"ה שנולד מחייבי כריתות אבל א"ל שהוא ממזר על ידי שבא אדם אחר על אשת והולידו דא"כ אינו בנו ומשמע שהוא בנו מדקאמר בני זה:
גמרא בנכסים שנפלו כשהוא גוסס פ"ה לאחר שהעיד דאז אין ראוי ליתן לו ולא שייך ביה מגו דאי בעי למיתנה ניהלה ולהכי אהנו מה שהוא מעיד שהוא בכור דאפי' ר"מ מודה דאם אמר נכסים שיבואו לו כשהוא גוסס נתונים לך לא אמר כלום הואיל ובשעה שבאין לידו לאו בר מתנה הוא ולהכי נקט כשהוא גוסס ולא נקט לאחר מיתה דהנהו אפי' בחזקת בכורה לא מהני ליה דיבוריה ואין הבכור נוטל פי שנים בראוי כבמוחזק כפ"ה. מכאן היה אומר רבינו יואל מנרבונא דאין הגוסס יכול ליתן גט אפי' אם היה דעתו מיושבת עליו ומדבר יפה דחשיב כמת גמור מדקאמר הכא שאינו בר נתינה וגבי גט כתוב ונתן בידה וגם ר"ח פי' כן דמתנתו אינה מתנה משום דרוב גוססין למיתה וחשיב כמת וא"ת הא אמרי' בפ"ק דערכין דגוסס נודר ומקדיש ומעריך י"ל דלגבי הקדש שאני דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט והא דאמר בריש שמחות הגוסס הרי הוא כחי לכל דבר וכו' היינו דוקא לענין שזוקק ליבום ופוטר מן הייבום ולהיות נוחל ומנחיל כדקא מסיים התם בסיפא דאין צריך שו' הקנאה בזה אבל לענין נתינת גט ולענין מתנה הוי כמת גמור. מי' ק' דאין מתנתו מתנה אפילו כי יהיב מידי א"כ היכי יכול להקדיש והלא לא מהניא אמירתו לגבוה טפי ממסירתו להדיוט. לכ"ג לר"ת (דהאי) [דודאי] דיכול ליתן גט וליתן מתנה והכא מיירי בשגוסס כל כך שאינו יכול לדבר ולהקנות וא"ת א"כ לישני ליה בשנשתתק בעלמא בלא גסיסה י"ל דמ"מ יכול הוא להקנות אחר שנתרפא וא"כ יכיר למה לי אבל גוסס שאינו יכול לדבר וגם לא יתרפא לעולם דרוב גוססין למיתה הילכך אותם נכסים כשבאו לידו' אין בידו להקנותם ולהכי אצטרך יכיר וכן פסק ר"ת כי יש לסמוך על דבריו ובלבד שיהיה מיושב היטיב וגם בריש בפ' מי שאחזו (לדברי ר"ת)

דאמר רב [יהודא] אמר שמואל [שחט בו שנים או רוב שנים ורמז] (חזר) ואמר כתבו גט לאשתו הרי אלו יכתבו ויתנו אע"פ שאין לך גוסס גדול מזה וא"כ יש לסמוך עליו:

דף עט.

גמרא קדשה אביה בדרך וקדשה היא עצמה בעיר וכו'. וא"ת ליפלגו בקדשה אביה לחד בשחרית ולערב היא בוגרת לפנינו ובלא קדשה עצמה כלל י"ל דבכה"ג מודה שמואל דלא הויא מקודשת מספק משום דאיכא תרתי לריעותא דהעמידנה בחזקת פנויה והרי היא בס' בוגרות לפנינו ולקמן מודה דאי איכא תרתי לריעותא לא חיישי' גבי חבית ומקוה אבל הכא דקידשה היא עצמה דממה נפשך יצאת מחזקת פנויה או בקידושי אביה או בקידושי עצמה חייש שמואל לקידושי שניהם ואף לקידושי האב. ובזה ניחא נמי דנקט קידשה אביה בדרך תחלה ואח"כ קדשה עצמה אבל אם קדשה עצמה בעיר תחלה ואח"כ קידשה אביה בדרך לא פליגי דבהא מודה שמואל דאין חוששין לקידושי האב דאיכא תרתי לריעותא דהעמידנה בחזקת פנוי' והרי היא בוגרת לפנינו דשמא בשעה שקדשה עצמו עדיין היתה נערה וכשקדשה אביה כבר היתה בוגרת ולא חיילי לה קידושי עצמה ולא קידושי האב אבל השתא דקדשה אביה תחילה ממה נפשך חיילי או קידושי עצמה או קידושי אביה:

אילימא בתוך ששה חדשים פ"ה שבין נערות לבגרות דאינם אלא ו' חדשים שהביאה סימני נערות אינה שוהה להיות אלא ו' חדשים ופעמים שהוא ממהרת לבגור וסימניה ניכרים מדתנן במס' נדה פגה בוחל וצמל:

בהא אמר רב דהרי בוגרת לפנינו הא כל אותן ששה חדשים בחזקת נערה היא עד שנכיר בסימני (נערותה) [בגרותה] וכי בדקנוה בפניא ואישתכח בוגרת מי יימר בצפרא גמי בוגרת הואי דילמא השתא דבגרה ל"ה:

אלא אחר ששה וכו' והא ודאי משמלאו ששה חדשים בגרה לה:

והאמר שמואל אין בין וכו' אלא ששה בלבד ויש ספרים שכתוב בהם וכי תימא בציר הוא דליכא הא טפי איכא הא בלבד קאמר ול"ג ליה דכיון דאמר אין בין נערות לבגרות אלא ששה חדשים לא תו למיפרך עליה:

מדהשתא בוגרת בצפרא נמי בוגרת פ"ה שכל היום בחזקת שתביא. תי' לרב מ"ש מנדה דאמרי' כל הנשים דיין שעתן ואף לב"ה דאמר מעת לעת היינו מדרבנן אבל מן התורה מודו דכל הנשים דיין שעתן ולא אמרי' מדהשתא נדה מעיקרא נמי נדה דמצפרא נמי הואי וי"ל דשאני התם לפי שהיתה בחזקת כשרות דרוב נשים כשרות הן אבל הכא

דמיירי ביומ' דמשלים שית ובאותו יום פעמים שהיא בוגרת מצפרא ופעמים שאין בוגרת עד לערב א"כ כל אותו יום היא מוצאה בחזקת נערה:
כל ג' ימים ודאי. ולא גר' הראשונים דהא ר' יוחנן וריב"ל פליגי בבבא בתרא פ' המוכר פירות חד אמר ג' ימים, הראשונים ודאי יין מכאן ואילך למפרע ספק ויחזור ויתרום וחד אמר ג' ימים אחרונים ודאי חומץ מכאן ואילך למפרע ספק ותרומ' ג' ימים אחרונים מותרת לזרים:
מ"ש מחבית וכו' דהוה לן למימר דעם סילוק ידיו מלבדוק החמיץ כמו במקוה:

דף עט:

גמרא והן אין מוצאין בלא ראיה. תי' פשיטא השתא אם תפסו והחזיקו בנכסים כבר הוא מוצא מידם כ"ש דהם אין מוציאין מידו בלא ראייה וי"ל דאשמעי' דע"י ראייה שהיה בריא מוציא מידו ולא אמר גלי דעתיה דלא גמר ומקני כיון שלא רצה לכתוב השטר כדמהלך על רגלוהי בשוקא כמו שכתב בשאר שטרות של בריאים:
אבל הכא מי איכא למימר העמד הגוף על חזקתו פ"ה ותהוי בחזקת נערה הא יומא דמשלים שית אין בו לא חזקת נערות ולא חזקת בגרות שהיום עומדת להשתנות:
אבל הכא מי מפק' נפשה מחזקה. פ"ה כלומר כי מספקינן לה בנערה מי מפקינן לה מחזקת הרבה נערות ביום משלם שית:
ר' נתן או' אם בריא הוא עליו להביא ראייה שהיה שכיב מרע וצ"ל שלא ידענו בו שהיה שכיב מרע אבל אם ידענו בו שהיה שכיב מרע אחר המתנה אפי' הוא עכשיו בריא מודה ר' נתן דמוקמי' לנכסים בחזקה דמדקאמר כי הכא מעשה דבר שטיא דפעמים היה שוטה לפעמים היה חלים ואמרי' אוקמי לנכסים בחזקת בר שטיא:
מתני' מתה והוא אומר אלו בניה מביא ראייה על הבנים פי' שהיו מאותה האשה ואין צריך להביא ראיה על האשה כיון דכבר בדקו אחריה כשנשאה כאן קודם שהלכו למדינת הים כן פי' הקונט'. ול"נ דהא פשיטא דא"צ להביא ראיה פעם שניה על האשה לכ"נ לר"ת דה"פ מביא ראיה על הבנים שהם בניו ואין צריך להביא ראיה על האשה כלומר לא יצטרך להביא ראיה שהם מאשתו שהוליך למדינת הים דסתמא דמילתא לא חיישי' שמא נשא אשה אחרת והוליד בנים ממנה כיון שהוא אומר שהיו מן האשה שנשא כאן במדינה זו:

דף פ.

גמרא תינוק שנמצא בצד העיסה ובצק בידו פ"ה בידוע שנטל מן העיסה:

דרכו של תינוק לטפח פ"ה לטפח בשרצים ובנבלות שבאשפה ולפ"ז נקט בחנם ובצק בידו הול"ל תינוק שנגע בעיסה לכך פי' ר"ת דתינוק טמא ודאי כדתניא בתוספתא דרוב נשים נדות מגפפות אותם מיהו לא ידענו אם התינוק זה עצמו לקח אותו בצק שבידו או אחר טהור נתן לו לטפח פי' בעיסה שכן מצינו טיפות גבי אוכלין בדוכתא אחריתי:

סמוך מעוטא אחזקה דאיתרע ליה רובא פ"ה מיעוטא דאין מטפחין לחזקה דעיסה ואיתרע ליה רובא דמטפחין דלר"מ לא בטל מיעוטא לגמרי דשמעי' ליה דחייש למיעוטא הילכך במקומו עומד וכי משכח מידי לאצטרופי בהו מצטרף בהדיה דחייש למעוטא בכל מקום אם חשוב הוא קצת:

ורבנן מיעוטא כמאן דליתיה דמי לבטל ליה לגבי רובא ורבנן לטעמייהו דלא חיישי למיעוטא:

ואיתרע ליה רובא תי' דהכא משמע דכי איתרע רובא מטהרינן לגמרי ולא הוי כפלגא ופלגא ליחשב ספק טומאה בר"ה וביבמות פ' האשה שהלך בעלה משמע דלר"מ הוי כי ה"ג פלגא ופלגא גבי ההיא דתנן האשה שהלך בעלה וצרתה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעלך לא תנשא ולא תתייבם עד שתדע שמא מעוברת היא צרתה ופריך בגמ' עלה לא תנשא אמאי הלך אחר רוב נשים ורוב נשים מתעברות וילדות ומסיק ר"מ היא ומפרש רבא טעמא דהתם מש' דחזקה לייבום ורובא לשוקא ואתי מיעוטא דמפילות סמוך לחזקה והוה ליה פלגא ופלגא הכא נמי הוה לן למי' פלגא ופלגא ועוד קשיא דהכא משמע דכי נמי אמרי' דרובא עדיף לר' יוחנן אין שורפין עליה את התרומה אלמא לא משנינן דודאי טומאה ובכל דוכתי אמרי' רובא עדיף בתלמוד משמע דשוינן לה כודאי ומ"ש ואו' ר"ת דהכא שאני דהוי רוב גרוע הא רוב תינוקות מטפחין ולא חשיב כמו רובא דעלמא וכן משמע דבסמוך קתני גבי הך דהכא דעשאוהו חכמים כמי שיש לו דעת לישאל משמע דמרבנן בעלמא הוא:

אם רוב שרצים טמאה פ"ה דחזקה ורובא דאיתי' קמן אבל רובא דתינוק כרובא דליתיה קמן הוא:

דף פ:

מתני' ר"ש אומר אף איש א' מתייחד עם שתי נשים בזמן שאשתו עמו משמע דלרבנן אפי' אשתו עמו אסור להתייחד אף עם שתי נשים ואפי' לר"ש נמי עם שתי נשים ואשתו עמו הוא דשרי אבל עם אשה אחרת אפי' באשתו עמו אסור ותי' מההיא דפ"ב דע"ז גבי הא דתנן לא תתיחד אשה עמהן ופריך בגמרא עלה במאי עסיקי' אלימא בחד ודכוותה

ביש' מי שרי והא תנן לא יתייחד וכו' ומסיק באשתו עמו גוי אין אשתו משמרתו ישראל אשתו משמרתו ומדלא מוקי התם כר"ש משמע דאפי' לרבנן נמי אתי וכאשה א' דמי משמע דשרי באשתו עמו. לכ"נ לר"י דפליג ר"ש בשאין אשתו עמו דוקא ובא להתיר ייחוד שתי נשים שאסר ת"ק והאי בזמן וכו' לאו אהיתר שתי נשים קאי אלא לטפויי אתא חיתרא אחרינא וה"ג ר"ש אומר אף איש אחד מתייחד עם שתי נשים ובזמן שאשתו עמו ישן עמהם בפונדקי מפני שאשתו משמרתו הילכך נוכל לומר דאפי' לרבנן בשאשתו משמרתו מותר להתייחד ואפי' עם אשה א':

בזמן שאשתו עמו לת"ק קאי דקא' לא יתייחד איש אחד עם שתי נשים ובזמן שאשתו עמו ליכא חששא מפני שאשתו משמרתו:

מתייחד אדם עם אמו פי' כשהוא קטן ועם בתו פי' כשהיא קטנה:

גמרא דבר זה שמענו ברבי פי' גדול הדור ר' יהושע ופירשו לא שמע דבאדומי' נמי הוה מחלק בין צלולים לעכורים:

אלא אפי' בן אם דלא סאני ליה וכו' התם אשה אין לה נכסים משום דבת אינה יורשת ואפי' כשהיא יורשת בעלה יורשה אם יש לה בעלה למ"ד ירושת הבעל דאורייתא:

ורבנן אפי' תביר יצירה כדקאמרת יש לחוש פעמים שאין לה אנינות ועושים עצמם כאלו נושאין מת והולכין לעבירה כי ההיא דאפיקתיה לתינוק חי בחזקת מת עם ההולך עמה לקוברו וקלקלו יחד. ל"א ממורי הזקן ל"ג ורבנן וגם ל"ג ואפיקתיה אלא כולה מילתא דאבא שאול וה"ק דיו חיים שנתתי לו כי ההוא עובדא פי' מעשה באשה שקננה על מתה יותר מדאי ומתו שבעה בניה ואח"כ היא. בפ' בתרא דמועד קטן כפ"ה. ור"ח פי' ההוא דלרבנן אפי' בשעת אנינותו יצרו מתגבר עליו כי ההיא עובדא דההיא אתתא דמית בעלה והוה יתבא ובכיה על קבריה ואזלא וזנית בהדי גברא דהוה נטר לצליבא ואדאזיל לבי סתר לעשות מעשה ובאו קרובי הצלוב וקברו הצלוב כשחזר שומר הצלוב וראה שאין צלוב שם ודאג מן המלך ואפיקתיה לבעלה מקבריה וצלבתיה:

לא שנו אלא בכשרים. בתוספתא תניא אשה אחת מתייחדת עם שני אנשים אפי' השניים מהם כותיים או עבדים ואפי' א' כותי וא' עבד חוץ מקטן שאין בושין לשמש לפניו אבל תתייחד עמם אפי' עם מאה גויים וצ"ל דבכותיים ועבדים שהם חבירים איירי כגון טבי עבדו של ר"ג:

דף פא.

גמרא בעלה בעיר (וכו') [אין] חוששין לה. פ"ה להלקותה על הייחוד ולא דק דבסמוך משמע דלכתחלה נמי שרי גבי שקולו דרבא מתותי ביבי דפריך מהך:

דף פא:

גמרא ידוו כל הדווים ירד ודל"ת [מידע] וי"ו של אשם ונשא עונו הרי ידוו:
סקבא דכולי שתא דיגלאי י"א דמ"ה נהגו העם להתענות אחר פסח ואחר סוכות:
וזה וזה כדי שיהיו שדים נכונו וכו'. פ"ה בין ללישנא קמא בין ללישנא בתרא בתינוקת בעינן שדים נכונו אלא ללישנא קמא אי אתי שערות מט' שנים ולמעלה הוי סימן גמור וללישנא בתרא הוי שומא עד י"ב שנים ויום א':
הכל לשם שמים ועל זה אנו סומכין להשתמש באשה:

דף פב.

מתני' כל שעסקו עם הנשים פי' שמוכר להם תכשיטים של נשים:
לא יתייחד איש עם הנשים. פ"ה אפי' איש א' עם נשים הרבה כי מפני שמוכר להם תכשיטין ורגיל אצלם לבו גס בהם דאדם אחר שאין עסקו עם הנשים אין אסור להתייחד אלא עם שתי נשים אבל ג' וד' שפיר דמי ודוחק לומר כן דמאחר שיש נשים הרבה אי אפשר דלא מגלו אהדדי ואף מתבייש מהן. לכ"נ לר"ת דעם שתי נשים קאמר אבל ג' ודאי מותר ור"ל לא יתייחד אפי' עם אשתו דכיון שעסקו עם הנשים א"כ לבו גס בהן ואינו בוש מאשתו אבל אדם אחר אם אשתו עמו מותר להתייחד עם אשה א'. והר"ר אלחנן פי' דלרבותא נקט מי שעסקו עם הנשים דמהו דתי' בעבידתיה טריד ושרי קמ"ל דאפ"ה אסור כמו שאר דעלמא:
אלא הכל לפי זכותו של אדם, כלומר לפי מזלו שזוכה לו ע"י מזל:
ר' יהודה אומר משמו לאיפלוגי אאבא גוריון אומר דקרי גמל ספק אומנותן לסטים וקאמר ר' יהודה הגמלים רובן כשרים הספנים רובן חסידים:
שותפו של עמלק פי' במדרש דריש עם לק שהיה לקוץ אחר ישראל ככלב אחר הנבלה ולכך מדמה טבח לעמלק לפי שחס על נבלותיו להאכילם וליקח דמיהם:
ברוך יי לעולם אמן ואמן הדרן עלך עשרה יוחסין. והדרך עלן מסכת קידושין תם ונשלם שבח לאל בורא עולם.